MIOARA CREMENE

MĂRIREA ȘI DECĂDEREA PLANETEI GLOBUS

EDITURA TINERETULUI

Desenul copertei:
PETRE VULCĂNESCU

MIOARA
CREMENE

mărirea și decăderea planetei globus

EDITURA TINERETULUI

capitolul I

Pe planeta numită Globus, în timpul celei de a douăzeci şi doua civilizaţii a ei, oamenii descoperiră nemurirea.

Spun oamenii, pentru că ar fi greoi şi incomod să născocesc un alt termen pentru fiinţele gînditoare care o locuiau atunci. Ar trebui să folosesc expresia proprie limbajului lor, astăzi cu totul necunoscut, deoarece locuitorii planetei depăşiseră de mult stadiul alfabetului şi al literelor scrise şi îşi conservau istoria şi gîndirea în imagini imprimate. Benzile s-au distrus apoi.

...Era pe vremea cînd pe Pămîntul nostru lumea se afla încă în preistorie, şi poate că în nici o altă parte a universului nu mai puteai găsi un astru pe care să strălucească o asemenea civilizaţie.

Planeta Globus, pierdută cum era în imensitatea Galaxiei Phoebus, părea să fie un minuscul vulcan, gata să irupă şi să trimită bolizii săi dirijaţi în toate părţile lumii.

Dar dacă un observator milenar ar fi urmărit activitatea acestei planete, el ar fi putut spune că nu pe Globus urmau să se formeze adevăraţii stăpîni ai universului. Globus părea mai curînd un vulcan cu activitate redusă. Semăna cu o culme care străluceşte în flăcări, în sînul căreia lava bolboroseşte şi ameninţă, dar care, tocmai cînd pare gata să izbucnească, se stinge şi tace pentru multă vreme. Pe planeta Glo-

bus douăzeci şi una de civilizaţii se născuseră şi se urmaseră fără să ştie una de alta. Se înţelege că, studiind istoria astrului lor, locuitorii descoperiră urmele celor mai multe dintre ele. Dar ei nu putuseră urmări evoluţia acestor civilizaţii pînă la capăt. Ei nu putuseră ajunge decît pînă acolo unde existau mărturii scrise. Faza superioară, în care fiinţele gînditoare trec la alte mijloace de a-şi conserva şi transmite concluziile, se pierdea prin forţa lucrurilor şi rămînea pentru urmaşi un mister. De fiecare dată, această nouă fază superioară, marcînd un salt hotărîtor în randamentul şi capacitatea aparatului de gîndire, părea un propriu al epocii respective. Pentru globusienii civilizaţiei douăzeci, despărţiţi de predecesorii lor prin cîteva milenii, strămoşii lor imediaţi neavînd scris nu avuseseră civilizaţie. Dăinuiau nişte vestigii cu mult mai vechi, demonstrînd un anume confort, relaţii evoluate — şi se punea întrebarea de ce, cîştigînd teren în anumite epoci, cunoaşterea nu urmase pînă la capăt drumul firesc al dezvoltării ei...

Dacă la începutul acestor întîmplări ne-am fi putut apropia şi face înconjurul planetei, cu unul din acele bolide plate în formă de talger, pe care civilizaţia douăzeci le trimisese cîndva în sistemul nostru solar, am fi constatat că uscatul era relativ redus şi împărţit în două continente bine distincte. Fără îndoială că înconjurul planetei Globus ne-ar fi luat ceva mai multă vreme, deoarece proporţiile lui faţă de Terra sînt aproximativ egale cu cele ale Lunii faţă de Pămîntul nostru. Şi, desigur, observarea scoarţei Globusului ne-ar fi fost îngreunată nu numai de traiectoria celor cîţiva sateliţi care se rotesc la distanţe diferite, dar şi de puzderia particulelor mai mari sau mai mici, adevărate insule plutitoare, dintre care unele, în mod curios, mai păstrează încă atmosferă.

Pe de altă parte, ne-ar fi indus în eroare o anumită strălucire, vizibilă mai ales noaptea și provenind în special din oceane și culmile scoarței ; ea ne-ar fi putut face să credem că Globus nu este o planetă cu desăvîrșire stinsă. Dar această strălucire se datorează numărului mare de ființe fosforescente, amfibii sau acvatice, ca și celor mai multe conglomerate, scoarța planetei avînd o proporție ușor crescută de fosfor în componența sa.

În nici un caz această strălucire nu pleacă de la cei doi sori așezați la foarte mare distanță unul de celălalt. Globusul, care, în cazul unui singur soare, ar fi fost amenințat să rămînă cu o anumită față a sa veșnic în întuneric, este astfel luminat în permanență, alternanța dintre zi și noapte fiind dată de evoluția sateliților săi. Eclipsele totale ale ambilor sori sînt astfel extrem de frecvente...

Dacă cineva ar fi coborît în mod tainic, cu o foarte perfecționată navă pe unul din continentele Globusului, în perioada descoperirii vieții veșnice, și dacă acel cineva ar fi încercat să pătrundă pe una din străzile orașului celui mai apropiat, nu ar fi stîrnit senzație le prima vedere decît prin micimea taliei, locuitorii planetei Globus depășind — chiar și cei mai mărunți — dublul proporțiilor terriene.

În schimb, acest terestru al vremurilor noastre, descins prin cine știe ce minune, ar fi putut constata nu numai diferențele de talie, de obiceiuri, deosebirile vestimentare etc, etc., ci ar fi rămas uimit în fața primilor „sfincși".

El ar fi trebuit să afle că în istoria planetei, așa cum se putuse ea reconstitui din cioburi, vase, morminte, statui și inscripții, existaseră dintotdeauna două specii de locuitori. Dăinuia încă o legendă conform căreia bipezii fuseseră năvălitori dintr-o altă lume, al cărei nume se pierduse și spre care — în mod misterios — nu se mai putuseră întoarce.

(La origine, pare-se, întreaga suprafață a celor două continente, legate între ele pe atunci de un al treilea și de un șir de insule, fusese ocupată de acea specie de cvadrupezi relativ inteligenți, cărora noi, pentru a da o noțiune aproximativă cititorului asupra aspectului lor exterior, le vom spune sfincși.)

Bipezii, oamenii globusieni cum îi vom numi, veniseră aci într-o vreme în care sfincșii se aflau într-un stadiu destul de primitiv al evoluției lor. Anumite piedici de ordin fiziologic opreau o dezvoltare a lor prea rapidă. Găsim și pe Pămîntul nostru astfel de încercări făcute de natură. Fapt este totuși că, pe Globus, capacitatea aparatului de gîndire depășea adeseori restul condițiilor biologice la diferite specii. Apariția unor ființe relativ complexe, cum au fost sfincșii, oprise însă evoluția altor făpturi cu posibilități superioare.

*
* *

...De fapt, întîmplările pe care vreau să vi le comunic încep cu o foarte stranie poveste de dragoste — vă rog să-mi îngăduiți să folosesc acest cuvînt, chiar cînd e vorba de globusieni.

Vă invit deci să urmărim doi tineri de dimensiuni imense, rătăcind împreună într-un amurg. Deasupra lor, pe boltă, la distanțe diferite, cîțiva aștri asemănători Lunii strălucesc, unii alunecînd pe orbita lor, alții în aparență nemișcați, căci rotirea lor însoțește o bună bucată de timp mișcările planetei.

Cum e firesc, tinerii, schimbînd între ei semnele și sunetele care în univers diferă, al căror înțeles universal e însă atracția, încearcă să evite căile aglomerate ale orașului. Ei coboară încet colinele pe care, într-o ordine aproximativă, sînt îngrămădite tot soiul de ruine și vestigii ale trecutului,

spre unul din locurile aproape sălbatice, aflate în împrejurimi.

Odată ajunşi în acest punct al povestirii, îmi dau seama că va trebui să dăm un nume celor doi globusieni. Aceasta este absolut necesar pentru posibilităţile terestre de a urmări o acţiune, deşi pe Globus foarte multe cuvinte şi în primul rînd numirile fuseseră înlocuite prin simboluri criptice esenţializînd imagini.

Cum de s-au păstrat aceste imagini şi cum de mă aflu eu în posesia lor ? Să presupunem că imaginile existau (firește, într-o succesiune astăzi mai greu de reconstituit), că ele au fost emise în univers, întîmplările pe care vreau să vi le istorisesc petrecîndu-se tocmai în perioada cînd unora dintre globusieni le-a trecut prin minte fantastica idee de a-şi conserva istoria şi cultura transmiţîndu-le (în limbajul lor complicat de imagini pe care încercăm să-l transcriem, dar nu-l vom putea reproduce niciodată deplin) undeva, în lume, departe de planeta lor, în ipotetica posibilitate a unor alte civilizaţii, capabile să le recepţioneze...

Deci, pentru indentificarea celor doi tineri le vom spune Am'n şi N'fer, nume al căror înţeles o să vi-l descopăr mai tîrziu.

Pentru o mai bună cunoaştere a personajelor, ţin să spun că Am'n era un tînăr înţelept, descins de curînd de pe una din insulele plutitoare, pe care se aflau instalate laboratoare de experienţă şi cîte un observator, iar N'fer era, la rîndul ei, o fiinţă instruită, o cercetătoare a trecutului globusian, lucru pe care îl făcea mai mult din interes personal, fiind foarte strîns legată de casta ei care locuia la suprafaţa continentului.

— Ce neasemuită înserare, zise N'fer în limbaj globusian.

— O, neasemuito !... Şi totuşi ea nu-i decît un fluture pe veşmîntul tău...

Să nu credeţi că răspunsul lui Am'n se datora unei dispo-

ziţii lirice... Cu mici variante, vorbele acestea intrau în limbajul fix, stabilit de veacuri pentru îndrăgostiţi. Am'n luă din mîna lui N'fer bulgărele fosforescent, ceea ce însemna că ea însăşi lumina îndeajuns. Îi luă în glumă şi ca să se joace, masca de fiinţă zburătoare, care era la modă pe atunci printre globusiene.

— Ochii tăi lucesc azi ca pietrele, zise el.

În ciuda acestor manifestări amabile, Am'n era neobişnuit de distrat. Nerăbdarea greu stăpînită se ascundea în imaginile limbajului apărat de rigorile regulilor.

O iradiere ciudată înconjura paşii celor doi tineri şi făcea ca ei înşişi să pară mai întunecaţi.

Am'n nu luă în seamă noianul de impalpabile fiinţe fosforescente pe care-l stîrnea paşii lui, nici cerul care, deasupra oricărei planete, pare seara cu mult mai material şi seamănă cu un ţinut locuit şi sporadic luminat de nişte localnici cu o civilizaţie primitivă. Nu luă în seamă nici luminile sateliţilor mărunţi, care se zăreau undeva în eter, cam cum s-ar vedea pe Pămînt, la un ceas asemănător, vehicule circulînd într-o extremă depărtare. Nu privea nici insulele aeriene trecînd ca nişte stele căzătoare.

Tînărul savant se simţea cuprins de nerăbdare în apropierea acestei fiinţe, spre care îl îndrepta înţelepciunea castei lui, dar de care ar fi dorit să fie stăpînit sau să o stăpînească.

— ...Un fluture pe veşmînt, reîncepu el, dar schimbă vorba : De fapt nu asta aş dori să spun.

N'fer îl privi surprinsă.

— Nu ai făcut nici o greşeală sintactică, replică destul de rece.

— Ştiu... Te-ai gîndit vreodată N'fer cît de greu găsim imagini care să ne apropie de ceea ce am vrea să vorbim într-adevăr ?

Ființa de lîngă el făcu un gest liniștitor :

— Nu... La ce bun ? Doar ne înțelegem. De vreme ce ne iubim...

N'fer spusese lucrul acesta tot conform regulilor. Nu voia să se arate nepoliticoasă. Dar cumva se simțea tulburată, nesigură. Nu știa de ce tovarășul ei de drum greșește ieșind din convenții...

Hotărî să schimbe vorba. Se aplecă deci și culese de pe jos un hîrb, un fel de chiup cu inscripții ciudate, dintr-un soi care se găsea destul de des prin locurile acelea, pe lîngă niște construcții de piatră asemenea plantelor. (Un fel de coloane dărîmate, am zice noi.)

— Imaginile sînt de fapt chiupuri în care au fost închise gîndurile, murmură ea.

— Numai că vasele astea sînt vechi, și oricît de migălos au fost cioplite uneori, acum mii de ani se închideau în ele morții, civilizația noastră știe acum asta. Nu te dezgustă ?

— Nu, fiindcă noi ne vom iubi pînă la moarte...

Și un asemenea răspuns era dat conform regulilor. Dar noi, care sîntem pămînteni, știm că el poate cuprinde uneori mult adevăr.

Deodată N'fer îl prinse pe Am'n de braț.

— Uite-i, zise.

În lumina fosforescentă se zăreau două siluete. Apropierea lor avea ceva neobișnuit pentru noi. E suficient să ne gîndim că una dintre ființe se afla în vîrful unei plante uriașe, căreia îi vom spune din obișnuință copac. Stătea aci cu totul nemișcată, ca un fruct ciudat crescut în înălțime pe un ram, și numai ochii ei aruncau luciri gălbui. Jos, la picioare, la o oarecare distanță, cealaltă siluetă o privea. Își sprijinea capul pe labele din față și pesemne că rămăsese așa de mult. O clipă făptura aceasta întoarse capul... În penumbra niciodată totală de pe Globus, se putea vedea profilul neasemuit de limpede și de omenesc al animalului.

— Oare ne-au văzut întrebă Am'n ?

— Nu cred. Sînt întotdeauna nespus de nepăsători în timpul amorului. Așa se explică faptul că au ajuns atît de departe de rezervația lor.

N'fer ieșise din reguli. Vorbea acum profesional.

Deodată, cele două făpturi țîșniră una spre alta. Dintr-un salt fură în mijlocul unui platou întins, trecînd nespus de aproape una de cealaltă. În strania strălucire a serii începu un fel de hîrjoană, un dans felin și plin de dulceață, vădind o neasemuită pasiune. Joaca aceasta dură o oarecare vreme, apoi cele două făpturi făcură cîteva sărituri și pieriră, lumina fiind uneori, noaptea, o piedică tot atît de mare pentru privire ca și umbra...

Am'n și N'fer se întorceau acum printre grămezile de ruine liniare. Vorbeau și vocile răzbeau prin aerul deosebit de pur al planetei ca murmurul glasurilor mici din coliviile rezervațiilor pentru zburătoare mărunte. În același timp foloseau aparatele lor de proiecție și peste umbrele drumului se alungea arabescul fin, luminos, al imaginilor.

Totuși Am'n își urma firul gîndurilor lui. La rîndul ei, N'fer se gîndea și ea. Era deosebit de ușor să te detașezi de limbajul format din precise convenții și să urmezi în minte o cale a ta. N'fer așeză pe locul de unde îl luase chiupul vechi și îl privi în același timp pe Am'n.

„Pe liniștea mea, își zise. I-au rămas în minte cele două animale. În clipa asta aș dori să fiu o femelă-sfinx." Și zîmbi la o asemenea idee. În același timp, Am'n spuse deodată și fără legătură cu ceea ce vorbeau :

— Mă întreb de ce nu sînt lăsați să locuiască împreună cu noi. E limpede că nu sînt niște simple animale...

N'fer duse mîna la ochi ceea ce însemna o intensă mirare :

— Cum, în oraș, printre globusieni ?... Dar în primul rînd că ființele astea au un miros !... (Deveni furioasă, nici ea nu știa de ce.) Și chiar dacă nu ar fi absolut niște animale, sînt totuși foarte primitivi. De altfel, istoric vorbind, chiar ei s-au retras din fața așezărilor noastre.

— Nu trebuia să-i lăsăm !... Îmi vine să cred că aveam ce învăța de la ei...

— Ce ?

— Nu știu... Poate rîsul...

N'fer zise :

— Și eu știu să rîd... Mai bine decît ei...

Se opri surprinsă. Ceea ce spusese i se părea neașteptat, îndrăzneț, și cumva foarte vechi. (Sau poate îndrăzneț pentru că era vechi ?)

— O, zise Am'n. Nici nu merită să amintești... Rîsul tău e neasemuit... mai frumos...

(Îi răspunsese convențional și N'fer se simți jignită.)

Tinerii intraseră pe căile de acces ale orașului lor. Oricine ar fi tentat să își imagineze zgomotoasa aglomerare de mișcări și sunete, care înseamnă circulația dintr-un oraș modern, greșește cînd se gîndește la Globus. Civilizația aci depășise de mult stadiul mișcărilor dezordonate, al irosirilor care de fapt sînt mai mult temperamentale... În oraș domneau un calm și o liniște aproape desăvîrșite. Locuitorii de pe Globus obișnuiau, în afara deplasărilor profesionale, să rămînă mai mult în locuințele lor și să-și trimită acolo unde era necesar imaginile...

Aspiratoare-filtre sugeau cu un zgomot destul de pronunțat — dar care devenise o obișnuință pentru urechile globusienilor — aerul încărcat cu particule microscopice, îl treceau prin lungi tuburi dezinfectante și îl retrimiteau parfumat și pur. Aspiratoarele acestea erau așezate de o parte și de alta a căilor principale de acces ale orașului,

şi de sub cîteva dintre ele ieşeau, unul după altul, vagonete pneumatice care plutind la cîţiva centimetri deasupra drumului, intrau singure, dirijate de la distanţă, în hangare.

De o parte şi de alta a tunelului ce le scotea la lumină cobora şi urca firul subţire al pasarelelor rulante. Deodată, în vîrful uneia dintre ele se ivi statura unei fiinţe omeneşti cu chipul palid şi părul alb. În acelaşi timp vagonetele încetară să mai transporte misterioasa lor încărcătură şi dădură la iveală un grup de bărbaţi şi femei, asemănători ca înfăţişare din pricina palorii şi a culorii părului...

Scoşi la suprafaţă, oamenii aceştia livizi săriră din vagonete şi priviră nesiguri în jurul lor. Ţineau în mîini unelte ascuţite la vîrf, care erau îndreptate înainte, ameninţător.

— Ia seama, îi zise Am'n lui N'fer. Nu e bine să trecem acum.

În aceeaşi clipă sirenele aşezate sub aspiratoare dădură alarma. Grupul celor de lîngă tunel se mişca puţin. Umbrele tremurau, ca şi cînd noii-veniţi ar fi fost orbiţi nu de lumină, ci de întuneric. Pe dată ei fură înconjuraţi de locuitori ai oraşului, dintre care unii veniră personal, alţii îşi trimiseră doar imaginile.

— Ce căutaţi aici în această parte a timpului ? întrebară mai mulţi dintre orăşeni.

Vorbi unul dintre noii-sosiţi :

— Daţi-ne voie mai întîi să vă salutăm conform regulilor. Pesemne că s-au părăsit legile bunei-cuviinţe pe la voi...

— De ce-aţi venit, locuitori ai subsolurilor planetei ?

— Vrem să răsuflăm. Sîntem tineri şi vrem să răsuflăm aer adevărat, la lumină adevărată, deasupra scoarţei solide. Ba chiar ne-am întrebat venind : Ce-ar fi dacă ne-am face acolo locuinţele ?

Cei din jurul lor zîmbiră, un zîmbet globusian, tăcut, politicos. Am'n şi N'fer, mai tineri, rîseră chiar, abia percep-

tibil. Dar nu era nici o simpatie în rîsul lor la adresa acestor oameni cam de o seamă ca vîrstă cu ei.

— Şi unde aţi vrea să vă mutaţi ? Nu e loc nicăieri !

— Nu ştim. Există, după cum am aflat, rezervaţia sfincşilor... De ce sînt pe lume animalele astea scîrboase, cînd noi sîntem nevoiţi să trăim în adînc ?

Am'n o lăsă singură pe N'fer şi se apropie de grup :

— Aţi vorbit adineauri despre reguli, zise el. Nu aţi învăţat în şcolile voastre că locul oamenilor incolori, după cum s-a stabilit prin reguli străvechi, este în adînc ?

Locuitorii subsolului globusian făcură nişte mişcări sălbatice, neobişnuite pentru o comportare civilizată şi strigară :

— Cine a hotărît asta ? Şi cînd ?

— O să vă miraţi poate. (Cuvintele erau ale primului vorbitor.) Am învăţat cam prost în şcoli. Există la noi un curent care spune că trebuie să înveţi din propria ta viaţă.

Am'n tresări. Erau şi printre prietenii lui unii care gîndeau astfel.

— Dacă încetaţi cu ameninţările n-aveţi decît să vă încredinţaţi voi înşivă cît de întemeiate sînt străvechile hotărîri. V-am putea da o încuviinţare legală de călătorie şi cunoaştere.

Ceilalţi privitori scuturară din cap :

— La ce bun ?

Atunci unul dintre ei începu o frază cu adevărat globusiană :

— Dacă îi vom lăsa pe ei, oricît de puţin, îi putem sili apoi să plece, dar se vor întoarce. Pe acelaşi drum pot urca alţii. Acolo în subteranele oraşului acestuia sînt mulţi — mai mulţi decît noi. Visează rezervaţiile. Calculează spaţiul insulelor zburătoare. Iar dacă le-am îngădui unora, alţii vor întreba : Pe ce criteriu au fost aleşi ? În subteranele oraşului nostru poate avea loc o catastrofă...

Prietenul nostru grăi :

— Înțelegerea aceasta a lucrurilor am mai auzit-o, e veche. Avem noi însă dreptul să-i împiedicăm în cunoaștere ? Se vor încredința, vor înțelege singuri. Sînt Am'n cel tînăr, fiul marelui Amon ; priviți cu atenție spusele mele : De vreme ce au izbutit să ajungă pînă aici, nu e mare lucru o scurtă încuviințare.

— O clipă, zise cel mai impunător dintre noii-veniți. Trebuie să ne odihnim... Aveți un al naibii parfum în orașul ăsta. Nu zic că-i rău. Dar ne amețește...

Toți cei din grup își luară poziții de odihnă, în timp ce orășenii din jur îi priveau :

— Prin urmare astfel arată cerul, spuse un tînăr cu obrazul palid. E al naibii de obișnuit. Mă așteptam să văd sorii.

— La ora aceasta, grăi Am'n, ei au apus.

— Pesemne că noi, cei de dedesubt, am cam pierdut măsura vremii. Ni se părea că o să nimerim în plină zi.

— Puteți să vedeți, în schimb, sateliții și insulele cu laboratoare.

Globusianul din adînc întoarse capul morocănos :

— Noi v-am ajutat să le faceți. Pe urmă adăugă : Nu știu dacă merita să trecem prin atîtea ca să le vedem. A trebuit să demontăm nu știu cîte sonerii de alarmă.

— De ce nu-i pedepsim ? întrebă un orășean. Le-am dat explicațiile trebuincioase și nu vor să asculte. Subglobusienii ăștia ne sînt evident inferiori.

— E limpede că asistăm la o delăsare a moravurilor, spuse altcineva...

Un altul constată :

— Legile au îmbătrînit.

— Ei, și acum rămîneți cu bine, hotărî un locuitor al adîncurilor. Vă mulțumim că v-a lăsat inima să ne dăruiți ceea ce e, de fapt, și al nostru. Iar dumitale, spuse întorcîn-

du-se către Am'n, sper să avem prilejul să-ţi arătăm că nu te-am uitat.

— Încotro ? întrebă acesta.

— Încotro ? murmură un al doilea orăşean. Poate la vînătoare... De sfincşi.

În adăpostul tinerilor de vîrsta lui Am'n liniştea domnea ca de obicei. Era ora rezervată gîndurilor, şi doar din încăperea locuită de Ka, tînărul medic fantezist, răzbea lumină şi un murmur depăşind limita cuviincioasă. În sala mare, sistemul de iluminat funcţiona inegal. În mijlocul unui fascicul de raze stătea Tut ; oprise banda de proiecţie a planurilor sale la o singură fotogramă asupra căreia se apleca extrem de concentrat. (În vremea aceea, pe şantierul lui se lucra la un nou sistem de aparate de zbor pe mare distanţă.)

În atitudini destinse, alţi cîţiva tineri îşi acoperiseră cu mîinile văzul, simţul cel mai dezvoltat la globusieni. Inconştient, unul dintre ei apăsa cu braţul asupra aparatului de redat imagini şi în cameră se ridică arabescul luminos al propriei sale figuri, ciufulită însă, hirsută, îmbrăcată în nişte stranii zdrenţe şi privind în urmă cu spaimă.

Am'n îl atinse cu braţul. Celălalt tresări :

— Adormisem, spuse.

Am'n luă loc alături de Tut. Îşi rezemă capul de speteaza comodă şi privi prin transparenţa tavanului cerul, priveliştea de predilecţie a globusienilor care nu îşi duceau viaţa în subsol. Timpul era al concentrării absolute, unul dintre cele mai importante şi mai riguros păstrate obiceiuri. (În aceste ore se născuseră cîndva, în istoria civilizaţiei a douăzeci şi doua, idei din cele mai importante, calcule şi soluţii matematice, sau teoria despre sporirea inexorabilă a populaţiei globusiene şi a posibilităţilor de evitare a marilor

distrugeri, prin exploatarea intensivă a planetei și crearea unor continente de subsol.)

În istoria ultimei civilizații globusiene, de cînd strămoșii lui Am'n o putuseră cunoaște, existase întotdeauna o ciudată previziune și înțelegere a fenomenelor. O previziune și înțelegere care depășeau stadiul respectiv al tehnicii. De aci existența aproape dintotdeauna a „marilor misiuni", menite să aducă umanitatea globusiană la nivelul tehnic indicat de gîndire. Spre pildă, gîndirea globusiană recunoscuse foarte repede rolul microorganismelor și al unor minuscule particule invizibile în limitarea anormală a existenței și fusese apoi o „mare misiune" a medicinii să le descopere în fapt. Aspiratoarele, aerul pur care exista deasupra marilor orașe, erau deci o consecință a acestei înțelegeri, pentru că medicina era una dintre științele avansate, ca o consecință a formei celei mai primitive a gîndirii globusiene, în care omul se concentrase asupra sa.

Dar intervenise destul de repede o delimitare între problemele esențiale și neesențiale, de îndată ce gîndirea globusiană căpătase perspectivă. Și în fața „marilor misiuni" care se născuseră apoi, medicina rămăsese aproape un fel de artă, însoțind rezolvări cu mult mai vitale.

Cred că nu e locul aici să insistăm asupra unei istorii, care în multe privințe seamănă cu a noastră, împărțită cum fusese pe granițe și graiuri. Foarte repede însă (acest foarte repede presupune, firește, sute de cicluri), spiritele înaintate ale unor conducători politici pricepuseră mersul firesc al societății lor. Exploatarea intensivă a solului se impunea ca o necesitate, cu atît mai mult cu cît, cu ajutorul progresului medicinii, mortalitatea fiind previzibilă, se putea calcula o creștere proporțională a populației globusiene. Locuirea subsolului s-a născut, ca idee, cu mult înainte ca ea să fi fost absolut necesară și una din „marile misiuni" a fost descoperirea unui explozibil suficient de puternic

pentru a face posibilă crearea întinselor spaţii de dedesubt. (Înţelegerea şi aplicarea unei asemenea idei, ca şi elaborarea nenumăratelor detalii tehnice necesare, fac parte la rîndul lor dintr-o lungă istorie, greu de povestit. Ea ar fi inimaginabilă pe planeta noastră, caracterizată dintotdeauna printr-o inegală dezvoltare a civilizaţiilor şi mai ales a capacităţii de gîndire şi a concepţiilor răspîndite pe continente şi glob. Este suficient să spunem aici că niciodată studiile pe care le parcurseseră în şcoală Am'n şi colegii lui nu au negat eroismul primilor pionieri care porniseră de bună voie la cucerirea subsolului. Ei aveau să fie pomeniţi pînă şi în ultima legendă, povestită în plină spaimă, în împrejurări cu totul schimbate de către nefericita N'fer fiului ei.

Şi trebuie menţionat, de asemeni, faptul că, încă de pe cînd abia porniseră cucerirea adîncurilor, conducătorii aveau în vedere o altă soluţionare pentru cîndva : ideea expansiunii universale a locuitorilor globului lor...)

Am'n se gîndi o vreme la toate acestea. În jurul lui, tăcerea suia ca un fum drept şi paşnic deasupra unui foc liniştit. Apoi brusc, năpădit de vînt, fumul se întoarse, se răsuci asupra lui însuşi, se risipi...

— Nu te gîndi la ce te gîndeşti, spuse deodată Tut, deşi părea foarte concentrat. Sînt idei fără importanţă...

— Ştii ce aş vrea să spun, întrebă fără mirare Am'n ?

— Da.

— Şi ţi se pare neînsemnat ?

— Îţi ziceai că există căutări ale fiecăruia şi înăuntrul său. E lăturalnic...

— Există multe drumuri lăturalnice, Tut. Să fie zadarnice toate ? Cineva le-a calculat. Dacă îţi aminteşti cifra lor...

Tut îşi petrecu braţul pe după umerii lui Am'n şi împreună ieşiră din sală. Trecură prin filmoteca etanşă, plină

cu benzi inflamabile, şi ieşiră în vastul „patio" în care susura un jet de apă fosforescentă. Flori uriaşe, palid nuanţate, pietre luminoase, talgere în care fumegau arome...

Intrară apoi într-un al doilea vestibul, care oferea privirilor o surprinzătoare privelişte. Zăceau aici, adunate laolaltă, nenumărate forme de piatră. Mase mari, cioplite monumente şi mici statui, sau simple căutări, forme abia începute în piatră se îngrămădeau stingherindu-se reciproc, amorţite, puţin ridicule în neputincioasa lor imobilitate.

Tut şi Am'n intrară în atelierul de sculptură. Constructorul de nave cosmice luă un bloc de piatră, îl aşeză pe postament şi zîmbi dinainte de plăcerea destinderii fizice.

Am'n îşi căută de asemenea uneltele şi rîse la prima lovitură de ciocan. Începu portretul femeii sfinx.

Ceva mai tîrziu însă, N'fer îl văzu în faţa ei. Intrase în adăpostul fetelor şi în încăpere, fără să dea nimănui de veste. Şi împotriva oricărei legi sau a gîndirii raţionale, o luă în braţe şi o iubi...

capitolul II

Grupul oamenilor palizi, incolori, nu ar fi ajuns în chip firesc foarte departe. Ştirile despre apariţia lor îi sosiră însă marelui Amon la începutul orei de gîndire şi nimeni nu îndrăzni să-l tulbure. După o vreme, numărul celor care îi înconjuraseră scăzu. Rămaseră doar paznicii aspiratoarelor şi ai scărilor rulante. Aceştia îi mai urmăriră o vreme, neplăcut surprinşi de desfăşurarea evenimentelor, dar imposibili în aparenţă, ca toţi reprezentanţii ordinii din univers...

Chipul lor, uneori fără umbră — cîțiva dintre paznici își trimiseseră doar imaginile — însoțea de la oarecare distanță pașii nesiguri ai locuitorilor din adînc, cînd, pe neașteptate, pieriră cu desăvîrșire.

Locuitorii continentului subteran se pomeniră astfel într-un oraș care părea pustiu. Casele adormiseră parcă, vegheate de imobilitatea strălucitoare a unui satelit, atît de apropiat, încît ai fi zis că este o uriașă navă cosmică în formă de sferă, atît de apropiat, încît ai fi zis că îl simți prin aerul pur cum se leagănă, legat prin fire invizibile de oraș, ca de o uriașă nacelă, tăcută deocamdată și nefolositoare în acest ceas care nu era al marii ei experimentări.

Oamenii palizi (sau incolori cum le ziceau uneori globusienii de suprafață al căror chip era puternic colorat) — erau patru, doi bărbați și două femei — mergeau, trecînd printr-o inconștientă beție. Deși făceau parte dintr-un neam de constructori talentați și capabili, dintr-o lume eroică în felul ei, avuseseră dintotdeauna pentru cei ce trăiesc deasupra, la lumina adevărată, cu strălucita misiune de a gîndi și concepe în calmul aparent al marilor creații, și ură și admirație. Era o admirație care nu se mărginea și poate că nici măcar nu se referea la capacitate sau randament. În privința aceasta fiecare om al adîncurilor își putea spune — pe drept cuvînt și pînă la proba contrarie — că ar fi fost și el capabil. Legi stricte limitau însă zona de activitate a fiecăruia și oamenilor palizi nu li se ceruse niciodată altceva decît să mărească și să fructifice întinsele spații cerealiere de dedesubt, sau să scoată la iveală, scormonind în măruntaiele solului, factorii-primi necesari, a ceea ce pe plan superior se transforma în gîndire ; totuși, în această misiune, ei se dovediseră ingenioși și capabili, tehnicieni desăvîrșiți.

Poate că nemărturisita senzație de inferioritate, ura și admirația față de ceilalți globusieni proveneau doar din faptul

că alţii, şi nu ei, ştiuseră să profite de iraţionalitatea destinului şi erau capabili să ocupe cu gesturi fireşti şi calme palatul spaţiului imens.

Pe străzile oraşului de suprafaţă se auzeau limpede sunînd paşii izolaţi ai drumeţilor. Umbre de statui, căzînd pe căile de acces, dădeau singure senzaţia unei ameninţătoare, masive, imuabile prezenţe umane. Păreau căi destinate unei foarte primitive treceri pedestre, mult prea netede pentru ca să indice accesul vreunui vehicul.

Spre deosebire de oamenii palizi, al căror oraş subteran era zdruncinat continuu de transporturile febrile, circulaţia în oraşul lui Am'n se făcea pe jos, locuitorii considerînd mersul o plăcere şi un exerciţiu.

Noii veniţi priveau în jur cu o lăcomie sălbatică. Ajunşi la unul din turnurile de zbor, porniră pe scara metalică în interiorul coloanei formată din nenumărate romburi.

Rîdeau inconştient şi îşi aruncau unul altuia glume în care licărea o nemărturisită spaimă.

Sus, pe platformă, vehiculele de zbor veneau şi plecau cu o regularitate mecanică şi cei patru globusieni incolori urcară într-unul din ele. Nu ştiau unde se duc, dar pentru moment nu avea nici o importanţă. Aparatul în care se aflau se ridică la o oarecare înălţime şi ei putură astfel vedea extraordinara economie şi ingeniozitate cu care fusese exploatată fiecare palmă de loc, în acest oraş imens, care practic se întindea peste aproape întregul continent.

Siluetele înalte, uşor fosforescente, ale unor plante uriaşe răzbeau ici-colo printre marile locuinţe comune ; dar aceste plante fuseseră obligate, printr-o migăloasă şi îndelungată muncă răbdătoare, să-şi adune frunzişul aproape pe vîrf şi să-şi răsucească ramurile în spirale.

Oamenii palizi trecură peste pădurea întunecată de pompe care lucrau fără oprire, trimiţînd aer curat în subsol, apoi aparatul coti şi atinse cu o aripă priveliştea săl-

bătăciunii naturale a marilor rezervații. În zori, cînd rachetele în care se aflau Am'n și prietenii lui țîșniră cu vuiet spre laboratoarele și insulele plutitoare, grupul poposise pe malul mării.

Aparatul de zbor ateriză cu automată siguranță pe un promontoriu, unul din locurile de predilecție ale globusienilor din orașul lui Am'n, unul din locurile pentru a cărui odihnitoare frumusețe se folosea acest mijloc de transport în comun.

Era o admirabilă dimineață în care, de o parte și de alta a promontoriului, răsăreau ambii sori și ziua izbucni de acea cu deosebită căldură. Marea spumegînd veșnic, supusă nenumăratelor fluxuri și refluxuri, se liniștise întrucîtva, parcă sub vraja propriilor ei culori, și locuitorii palizi ai continentelor de subsol se simțiră deodată descătușați și fericiți, ca toate ființele simțitoare și gînditoare în fața acestei metafore imense oferită de natură sufletului lor...

Începu o simplă și elementară atingere a mării, o hîrjoană cu valurile în fierbințeala dimineții. Cele două perechi rătăcitoare erau tinere și gîndurile încetară să mai existe în senzualul contact cu nisipul, cu aerul, cu marea, care toate le ofereau prime senzații.

A trecut astfel o vreme, nu v-aș putea spune cît, pentru că există o cu totul altă proporționare a timpului pe planeta Globus. Aerul pur fu străbătut de ecoul slab al unui chiot și la orizont își făcu apariția un globusian mic, eternul vagabond al plajelor, atras nu de măreția peisajului, ci de măruntele comori ale nisipului și ale apei. Copilul scoase un al doilea strigăt și se apropie alergînd. Ajuns însă la o oarecare distanță se opri. Se înclină politicos, plin de cea mai desăvîrșită bună-cuviință și luă loc pe una din dunele apropiate.

La început oamenii incolori nu părură să-l ia în seamă. Băiatul scoase din buzunar un fel de cutie mică, o muzicuță

care scotea sunete uniforme, joase, și deodată o ființă acvatică măruntă, dar monstruoasă la înfățișare, făcu un salt deasupra valurilor și recăzu zgomotos. Pe malul mării apărură cîteva crustacee amfibii. Băiatul luă muzicuța de la gură, privi mîndru și rîse.

— Dă-ne și nouă cutia aia, îl rugă una dintre femei.

Băiatul nu se urni. Ba chiar întoarse capul în altă parte. Cei patru tineri se răsturnaseră în nisip și îl priveau.

— Dă cutia, nu înțelegi, se răsti unul dintre bărbați.

— Nu se poate. Sînteți străin de continentul nostru și nu e sănătos...

— Atunci pleacă, se prefăcu mînios tînărul locuitor din adînc.

— De ce strigi, se miră băiatul. Așa se vorbește la voi, strigat ?

Avea un fel al lui hazliu de a vorbi, căci mînuia cu stîngăcie aparatul de proiectat imagini.

Tinerii se întoarseră, dar cînd îl priviră iar, lîngă el se mai aflau cîțiva copii, răsăriți nu se știe cum, așezați pe dunele alăturate. Alții veneau înotînd în nisip, de parcă ar fi fost chemați prin cine știe ce tainice semnale înspre ceva nespus de interesant. Erau ca o liotă de animale mărunte și inteligente care-i privea.

— Veniți să vedeți, le strigă primul băiat. Oameni fără culori... Apoi întrebă : Sînteți cu adevărat oameni fără culori ?

— Ce-ți pasă, zise morocănos globusianul din adînc.

— N-am văzut niciodată oameni necolorați, așa încît, firește, îmi pasă. Și de unde ați venit, din mare ?

— De ce din mare ?

— Îmi închipui că acolo, în adîncul mării, e o gaură prin care se ajunge în continentul vostru. Mi-ar place să locuiesc pe continentul vostru și să văd sorii artificiali și oamenii care lucrează ei înșiși. Ar fi foarte interesant.

Spuneți-mi, dacă aș locui dedesubt, m-aș face și eu palid?

— Pesemne...

Cei patru globusieni se întorseseră pe spate și se simțiră cuprinși de o dulce amorțeală. La stînga lor, o gură nevăzută mușca discul solar. Începea o eclipsă.

— Nu mi-ar place să fiu fără culori, urmă netulburat copilul. Se zice că oamenii fără culori sînt cei mai urîți globusieni. Apoi întoarse întrebarea: E adevărat că oamenii fără culori sînt cei mai urîți globusieni?

— E foarte adevărat, încuviință acru cel de-al doilea dintre tineri. N-ai decît să te uiți și să vezi singur...

Copilul privi gînditor, dar nu părea gata să confirme:

— Există ceva mai urît pe lume decît globusienii fără culori? voi să afle mai departe.

Tinerii se simțeau bine. Nu aveau chef să se supere.

— Mai bine ne-ai da muzicuța, zise una dintre femei, întinzîndu-se. Află că și mai urît e chipul celor care nu și-au pierdut culoarea.

— Întrebi cam multe, adăugă cealaltă... Și ce ai vrea să mai știi?

— Aș vrea să știu, spuse băiatul după cîteva clipe de tăcere și într-un cu totul alt fel, tremurat și sfios, aș vrea să știu de ce pun eu atîtea întrebări?

— Fiindcă ești globusian de suprafață, strigă primul tînăr și se ridică pe jumătate. Dacă ai fi fost de pe la noi ai fi aflat la școală, din vreme, că nu e bine să întrebi atît. Dar fiindcă veni vorba, de ce nu ești la școală? Hai, căraţi-vă la școală cu toții!

— Noi nu mergem la școală, zise băiatul.

— Cum?

— Da, pe noi părinții noștri nu ne trimit la școli, ne țin pe lîngă ei. Învățăm din ceea ce aflăm singuri.

Băiatul începu să sufle în cutia lui cu sunete joase. Și ceilalți copii făcură la fel. Căldura se mai domolise. Soarele

din stînga pierise pe trei sferturi. Cei patru oameni palizi adormiră.

La trezire, copiii erau în acelaşi loc. În jurul lor se adunase o lume de şopîrle acvatice şi crustacee amfibii. Dar micii globusieni se opriseră din joc. Priveau într-o parte, acolo unde primul soare renăştea, în timp ce pierea al doilea.

Ascunzînd orizontul, creştea dominator chipul unui bărbat înalt, cu obrajii osteniţi şi fruntea brăzdată, un bărbat cu părul nu alb, dar cenuşiu. Era doar o imagine, dar foarte puternică şi supradimensionată, trimisă de un aparat fără îndoială extrem de perfecţionat şi dînd o stranie senzaţie de adevăr.

Bărbatul le făcu un semn celor patru tineri şi le zise :

— Veniţi !...

Iar ei se ridicară şi porniră fără să se împotrivească. Mergeau ca într-un vis şi ajunseră din nou la terenul de aterisaj, unde aparatele de zbor veneau şi plecau cu o regularitate mecanică. Imaginea impunătoare a bărbatului devenise cumva mai apropiată, dar ochii lui vorbeau cu aceeaşi irezistibilă pregnanţă.

Oamenii palizi luară loc într-unul din vehicule şi el se înălţă, porni înapoi spre oraş. Nu se întoarse însă la turnul de zbor, ci coti şi, trecînd peste ruinele dealurilor-muzeu, se îndreptă spre marginile uneia dintre marile rezervaţii.

Aici, pe un platou întins, înconjurat de uriaşe plante sălbatice, se afla „Şantierul de experimentări medicale al doctorului Rama" — unul dintre puţinele centre de activitate şi studii care se aflau instalate chiar pe solul planetei.

Aparatul se opri pe o platformă de aterisaj şi cei patru tineri se pomeniră înconjuraţi de femei şi bărbaţi care îi priveau cu obiectivitate, fără politeţă, dar fără duşmănie.

Oamenii palizi purtau și acum asupra lor ciocanele sfredelitoare, încărcate cu cartușe explozibile — unelte-arme foarte utile și totodată periculoase — dar ei uitaseră cu totul că pot face uz de ele și, de altfel, nu plutea în aer nici o amenințare. Cu o siguranță stranie, coborîră scările rulante care duceau înăuntrul clădirilor nu prea înalte — globusienii nu exagerau construcțiile pe verticală, ținînd seama de rezistența solului lor — iar, la unul din etaje, ușa fu deschisă și ei se pomeniră umblînd de-a lungul unui coridor mărginit de pereți transparenți. La capătul lui veni încet în întîmpinarea lor omul cu păr cenușiu.

Un bărbat nu prea înalt pentru dimensiunile globusiene obișnuite, cu privirea cenușie și ea, pătrunzătoare și hotărîtă. Imaginea de pe plajă, pe care o trimisese celor patru locuitori ai adîncurilor, fusese cu mult mai impunătoare, totuși el continua să facă o impresie puternică.

— Ați venit deci, zise. Ați făcut bine. Apoi, în sfîrșit, desprinse privirea ațintită asupra lor. Să vină Ka ! porunci.

În clipa cînd își luă ochii de la tinerii cu părul incolor, aceștia tresăriră. Li se păru că se întorc, reintră în voința lor, venind de departe. O lumină se aprinse și imediat după aceea conturul unei staturi atletice, de o covîrșitoare vigoare și tinerețe, se înalță de-a lungul pereților transparenți. De astă dată era limpede că noul-venit nu își trimisese decît imaginea, căci părul violet se îndoia după formele colțuroase ale tavanului.

— Rama, zise el. Îngăduie-mi să fac o plecăciune și lasă-mă să mă întorc la lucrul meu. Gîndurile mele au prins rădăcini aici unde mă aflu. Îngăduie ca, dîndu-ți ascultare, să nu mă îndepărtez de gînduri.

— Fiule, răspunse Rama. Cunoști firul acestei experiențe și trebuie să-l depănăm pînă la capăt împreună. Nu te îndepărta de la ceea ce pentru sufletul tău este mai arzător în

clipa de față. Îți poruncesc însă ca imaginea ta să nu ne părăsească, rămînînd martora celor ce vor urma.

Cei patru globusieni ai adîncurilor stăteau nemișcați unul lîngă altul. Le era teamă în fața misterioasei forțe care îi adusese pînă aici și nu pricepeau rostul împrejurărilor cărora le dăduseră ascultare.

— Odihniți-vă, le spuse Rama într-un fel care înlătura orice împotrivire. Și puneți uneltele voastre deoparte. Nici o primejdie nu vă amenință.

— Nu ne temem, grăi în felul lui morocănos cel mai hotărît dintre globusienii palizi. Călcînd regulile străvechi, am luat asupra noastră multe primejdii. Totuși îngăduie mai întîi să ne plecăm în fața doctorului Rama. Vestea lui a pătruns pînă în adîncul lumii noastre cu lumini neschimbătoare.

Rama îl privi și ochii săi luaseră altă înfățișare. Deveniseră mari, limpezi, reci, niște simple lentile îndărătul cărora personalitatea celui care le folosea rămînea foarte îndepărtată și ascunsă.

— Și ce anume spun despre laboratoarele doctorului Rama cultivatorii de ierburi pe tărîmul lor îndepărtat ?

— De plidă, că vă cheltuiți vremea cu lucruri pe care nimeni nu le cere, uneori chiar fără nici un folos. Sînteți singurii de pe Globus, voi și laboratoarele paralele de pe celălalt continent, cărora vi s-a îngăduit să nu țineți seama de marea misiune a timpului nostru. Se spun la noi tot felul de povești. Întocmai ca strămoșii noștri — zice-se — intrați și acum în adîncul oamenilor și al lucrurilor, puteți da plantelor mișcare și ființelor mișcătoare grai, iar oamenilor-sfinși înfățișarea unor globusieni adevărați...

Din colțul său, Ka începu să rîdă. Pesemne că, în laboratorul îndepărtat în care se afla, rîsul suna puternic, aici însă abia susura.

— Se mai spune la noi că Rama are părul incolor, zise una dintre femei. Dar asta nu e adevărat. Şi se mai spune că ştie să-şi prelungească puterea de lucru şi viaţa ; trăieşte de mult. Cum ? Nu trădează taina.

— Sînteţi îndrăzneţi, murmură Rama tresărind. Nu credeţi, într-adevăr...

— Rama, strigă cel de-al doilea tînăr palid, cui îi pasă de ceea ce credem ?

— Mie îmi pasă, zise Rama.

Tinerii simţeau că, în chip ciudat, încordarea lor creşte, deşi totul în jur părea liniştit.

— Cinste vouă, zise primul dintre ei, că vă puteţi îngădui să vă jucaţi cu timpul, pe cînd în adînc, timpul ne joacă pe noi, ne macină unii după alţii, în aşteptarea vieţii adevărate.

— Toţi globusienii sînt egali între ei, şopti Ka. Toţi au acelaşi drept să trăiască ; este primul şi cel mai străvechi adevăr stabilit de reguli.

— Cum pot fi globusienii egali, cînd unii trăiesc deasupra şi alţii în adîncul planetei ? întrebă simplu o femeie.

— Fiecare aşteaptă.

— Nu toţi la fel... Unii aşteaptă mai mult !...

— Vor veni mari plecări. Legile apără pînă atunci viaţa fiecăruia, stabilindu-i locul. Nu se poate ca în lumea voastră să nu ştiţi ce rost au legile şi ordinea.

— Ordinea... La noi se zice că dacă dezordinea ar fi acţionat, asta s-ar fi întîmplat de mult, şi acum noi am fi avut spaţiu pe planeta noastră, am fi putut fi fericiţi.

— Să mai credem în marile plecări ? întrebă al doilea tînăr. Voi, Rama, cei de deasupra, cunoaşteţi multe, dar nu ştiţi totuşi unele lucruri. Nu ştiţi, sau poate nu vreţi să ştiţi. De pildă că, la foarte mari adîncimi, am dat peste goluri, care seamănă a platforme întinse şi vechi galerii.

Rama se ridică. Își înălță privirea prin transparența tavanului spre norii care acopereau acum pe cer fluența culorilor. Făcu un gest și unul dintre pereții opaci ai încăperii deveni la rîndul său străveziu. Se zărea prin el rezervația, o platformă năpădită de buruieni, dincolo de care începeau desișuri — priveliște simplă, naturală, sălbatică.

— Și ce ați vrea ? întrebă la rîndul său.

— Pe lume există încă foarte mult loc, dar nu ne privește ce e cu ceilalți, zise primul globusian din adînc. Sateliții, insulele plutitoare, rezervația, ce știu eu ? Vrem să rămînem aici, ne-am pus viața în primejdie pentru asta. Nu bănuiți cîți eram cînd am pornit la drum. Am rămas atîți cîți ne vedeți. Vrem să rămînem aici.

Rama îi făcu semn și el se opri.

— Poate nu presupuneți, dar nu ați fi ajuns atît de departe dacă nu ați fi sub ocrotirea mea. La sosirea voastră, doctorul Ka m-a înștiințat de o nouă apariție a globusienilor palizi în oraș. V-am cerut pentru rezervația noastră, aveam dreptul să o fac pentru că, așa cum ați spus, cercetăm viața și experimentările noastre se fac asupra ființelor vii. V-am declarat piese de experiență, țin să vă anunț asta. Sînteți piese de experiență și, dacă primiți felul nostru de a înțelege lucrurile, puteți rămîne.

Oamenii incolori se priviră nehotărîți.

— Șantierul nostru e vast, urmă Rama. El vindecă multe boli ale minții și ale sufletului. Și caută răspuns pentru întrebări care sînt socotite boli. Iar cel mai mare laborator al nostru este rezervația. Aici trăiesc multe ființe care în alte părți au dispărut cu totul. Aici se află și sfincși, dar sînt blînzi, nu trebuie să vă temeți, nu vă vor face nici un rău. Rezervația e mare. Intrați în adîncul ei. Clădiți-vă adăposturi. Un lucru vă spun : nu trebuie să așteptați ajutor de nicăieri. Uitați de posibilitățile civilizației. Sînteți singuri !

Aveţi arme, dar n-o să vă folosească decît un timp. Pe urmă o să vă rămînă mîinile, se zice însă că ele, la voi, globusienii de dedesubt, sînt unelte îndemînatice. Sînteţi singurele făpturi cu adevărat inteligente din rezervaţie. Deveniţi stăpînii ei şi o să puteţi rămîne.

Cei patru tineri se înclinară. Rama îi urmări cum ieşeau tăcuţi din încăpere şi, peste o vreme, prin peretele străveziu deosebi un grup de bărbaţi şi femei de pe şantierul său, care îi călăuzea pe cei patru pînă la marginea desişurilor.

— E curios, Ka, zise el. De ce dintr-o dată, noi, globusienii, ne pierdem răbdarea ?

Furtuna izbucni cu o violenţă neobişnuită chiar pentru planeta Globus. Cei patru tineri erau acum singuri, treceau prin sălbătăciunea necunoscută a planetei, singuri cum nu mai fusese poate nici unul dintre strămoşii lor de milenii.

Dar ploaia, urletele dezlănţuite ale uraganului le pricinuiră, în primele clipe, ascunsă undeva în încordarea muşchilor, o fierbinte voluptate. Ploaia. Avusese acolo, în continentul profund, ceva de legendă. Ploaia... Furtuna... Însăşi sălbăticia fusese un frumos cuvînt necunoscut în lumea din adînc atît de răsconstruită de mîna globusienilor palizi. Firește, tinerii cunoscuseră şoapta izvoarelor tainice, clipocitul apei ţîşnind de jos în sus în blînde evantaie uniforme, în mecanice arteziene. Lacurile, mările de subsol. Frumuseţea şi duşmănia naturii avusese pentru ei alte chipuri şi alte forme. Cutremure, scrîşnete adînci urmate de prăbuşiri copleşitoare le dăduseră şi locuitorilor din adînc adeseori senzaţia unei cerbicii încă nedomolite. Dar toate se potoliseră încetul cu încetul. Ultimele catastrofe erau vechi de cîteva secole. Globusienii palizi pătrunseseră adînc în măruntaiele planetei şi cunoşteau acum în amănunt aşezarea în straturi a rocilor şi legile acestor aşezări.

Inteligența lor practică îi făcuse să-și construiască aparate de precizie care să detecteze terenurile nesigure, surprizele erau acum foarte puțin probabile și noile drumuri, ajungînd pînă sub mările de suprafață, demonstrau fina suplețe a cunoașterii.

Tinerii înaintau și nu își recunoșteau încă mizeria, tremurau și erau plini de tremurul lor ca de un rîs interior, în timp ce se agățau de ierburi și se alipeau de tulpinele înalte, sprijinindu-se și trăgîndu-se unii pe alții.

În cele din urmă se pomeniră în fața unui perete de piatră și acum ultimele vestigii ale unei vieți civilizate intrară în acțiune. Unul dintre tineri își puse în funcțiune ciocanul-sfredel, urmară cîteva explozii, mai întîi surde, apoi cu un ecou tot mai puternic, piatra de la intrare căzu și dinaintea oamenilor palizi se deschise o încăpere ovală, nu prea cuprinzătoare, o peșteră. În pereții zgrunțuroși, vine metalice sclipiră brusc, reflectînd feeric luminile ploii, apoi se întunecară, oxidîndu-se. Tinerii palizi intrară în adăpost. Peștera părea uscată, dar în curînd pe unul din pereți începu să susure și să își caute drum un fir de apă. Călătorii își săpară drum mai departe. O altă încăpere se deschise înaintea lor, după ce ecoul surd al exploziilor se stinse. Acum furtuna nu mai răzbea pînă la ei decît ca un vuiet slab. Cei patru se prăbușiră.

Au rămas așa un timp. Erau singuri, uzi, flămînzi, în peșteră era frig. Ca să dobîndească o oarecare lumină își puseră în funcție aparatele de proiectat imagini. Erau prea osteniți ca să vorbească și aparatele aruncau peste pereți arabescul unor figuri oarecari. Unul dintre tineri le privi o vreme, apoi se sculă și încet începu să zgîrie pereții. Făcea un lucru pe care nimeni din neamul său nu-l mai făcuse de multe generații. Cu stîngăcie, folosind amintiri aproape uitate și asociind nesigur semnele cu imaginile vorbirii curente,

scria, simțind nevoia să însemne cumva pe material dur și rezistent în timp acest loc al trecerii lui.

capitolul III

Bătrînul Amon își începuse dimineața într-o liniște plăcută. Abia pe la prînz îi parveni știrea accidentului din rezervația doctorului Rama și atunci, la ora aceea, fără să și-o mărturisească, se simți obosit. Veghease toată noaptea, era un exercițiu pe care în taină și-l impunea de la o vreme încoace și, fără îndoială, forțele vitale nu voiau să se supună ca altădată voinței.

Totuși, cînd însoțitorii pătrunseră la el, îi primi cu obișnuitul său zîmbet pe buze.

În Orașul copacilor cu crengi în spirală, Amon-bătrînul era singurul care avea o locuință folosită de el în întregime. Noaptea, ca și primele ore, le petrecea cu desăvîrșire netulburat. Furtuna, care bîntuise în rezervația doctorului Rama și care se prefăcuse în uragan pe o parte a continentului, nu atinsese sectorul de oraș în care locuia, decît cu o aripă de ploaie, către dimineață. Amon o privise cu ochi goi cum cădea pe acoperișul de sticlă colorată, apoi, făcînd un gest, înlăturase o parte din fereastră, primind ropotul de ploaie, liber și sălbatic, în palma întinsă. Ceva mai tîrziu ieși surîzînd în „patio". Picuri de apă căzuseră în talgerele cu arome, stingîndu-le. Locuința bătrînului conducător era dintre puținele care aveau o mică rezervație proprie. Amon trecu pe lîngă coliviile cu ființe mărunte, zburătoare și tîrîtoare, și le împărți tuturora hrana de cuviință. Privi o

vreme zimbitor lăcomia lor firească, în timp ce își trecea gînditor degetele peste spinarea unei făpturi amfibii, care ieșise din eleșteu și îi urmărea pretutindeni pașii. Trecu pe lîngă flori și făcu să cadă peste ele hrana sintetică, pentru că erau carnivore. Dintr-un sac, pe care-l avea legat în jurul gîtului, scoase un instrument cu ac și injectă cîteva dintre flori cu scopul de a le schimba forma și culoarea. Totuși constată că una dintre ele, în ciuda îngrijirilor, se încăpățîna să crească deasupra celorlalte, umbrindu-le cu petalele sale și furîndu-le, cu șiretenie naivă, hrana. Nu ezită nici o clipă și o smulse.

Se întorcea tocmai încet, cînd îi ieșiră în cale însoțitorii. Din bună-cuviință, nu intraseră de-a dreptul, ci își trimiseră mai întîi imaginile.

— Ne îngădui, învățătorule, spuneau aceste imagini.

— Apropiați-vă, e vremea și vă așteptam, le făcu semn bătrînul. Și în timp ce ei pătrundeau liniștiți în încăpere și îl înconjurau, urmă : Am petrecut astăzi, în rezervația mea, clipe de o deosebită desfătare. Vă sfătuiesc să priviți mai des viața măruntă. Spectacolul ființelor inferioare te face să te gîndești la esența lucrurilor. Pentru voi, care veți conduce odată întocmai ca mine planeta, e deosebit de important să faceți acest exercițiu zilnic, să vă aplecați, pătrunzînd înăuntrul lucrurilor, chiar cînd acestea par foarte mărunte și miezul lor greu de atins. Să înțelegi ceva înseamnă mai întîi să treci pe lîngă foarte multe amănunte, pentru ca să atingi, pipăind, ceea ce este mai însemnat. Fiecare înțelegere are în ea o călătorie pe lîngă numeroase astre, pînă la unul anume. Desigur e mai ușor să călătorești spre un adevăr uriaș, care se arată limpede ochiului, și, din mare în mai mare, să-i descoperi universului priveliștea sa ultimă. Dar oare unde ne duc acele taine atît de mărunte, ascunse una într-alta, încît esența lor ne scapă ? Să înțelegi un lucru înseamnă să-l atingi cumva cu simțurile. Nu există deosebire între înțele-

gere și atingere practică, în afară de aceea neînsemnată că ele se urmează în timp.

Bătrînul luase, vorbind, o poziție destinsă, de odihnă. Era deosebit de frumos, cu părul său în care se schimbau nuanțe sidefii.

— Viața măruntă, zise el, m-a făcut să-mi întorc gîndul asupra noastră. Mă întreb dacă voi, tinerii, înțelegeți care este esența noastră, a globusienilor, prin ce se deosebește această lume globusiană pe care am construit-o de alte lumi inferioare. Să nu-mi vorbiți de inteligență și de posibilitatea de a comunica, pentru că toate acestea mișună în jurul nostru. Nu, esențialul îl dă voința. Ființele mărunte sînt importante, între altele, și pentru că ele ne mențin în fața ochilor adevărul. De cîte ori le observăm ne dăm seama că orice mișcare a lor e dictată de necesități și instincte de care ființa superioară, globusiană, s-a eliberat prin voință cu desăvîrșire. Astăzi, noi, globusienii de suprafață, am ieșit ca niște fluturi plini de strălucire din crisalidă. Ceea ce ne unește nu e nevoia, ci scopul. Asocierile se fac pe criterii. A dispărut dragostea, în vechiul ei concept pasional, a dispărut ura. Voința noastră poate stăpîni pînă și somnul. Și fiindcă înțelegerea nu e cu putință decît punînd ordine, necontenit, voința noastră a stabilit regulile solemne ale unei ordini superioare, căreia îi vom supune în veci viața și moartea, amănuntele și esențialul, voința.

Doctorul Rama fu chemat pe neașteptate de Amon. Întîlnirea și discuția erau, cum le-am numi noi, „particulare". Ele s-au petrecut fără prezența efectivă a celor doi, ci doar pe plan mental. Desigur, nimic nu i-ar fi putut împiedica să-și trimită reciproc imaginile, dar asta ar fi însemnat prezența altora, știrea altora și posibile interceptări. Doctorul Rama era un globusian capabil de maximă concentrare. El

făcea parte dintre cei cîţiva cărora Amon le putea transmite gîndurile sale de la distanţă.

— Iată-mă, Amon, răspunseră gîndurile medicului cînd primi apelul.

— Nădăjduiesc că eşti singur.

— Sînt singur, Amon. De îndată ce am simţit chemarea ta m-am retras.

— Ei bine ?

— Ei bine, am reuşit în misiunea pe care mi-ai dat-o. Astă-seară, dacă vrei, îţi pot remite primele dovezi.

Rama simţi că prin sufletul bătrînului conducător trece o undă intensă de bucurie.

— Cine mai ştie de acest lucru al tău ?

— E o experienţă făcută de mine, în laboratorul meu, cu uneltele mele.

— Îţi dai seama, zise Amon, ce însemnătate are ? Dar ai grijă, nu ne trebuie mai mult de cîteva flacoane. Şi taina lor să fie bine păzită ! Dar peste un timp care întrece poate viaţa noastră... Rama, e o mare izbîndă. Planeta asta nu a nădăjduit degeaba.

Medicul tăcu, parcă n-ar fi avut nici o părere.

— Să vii înainte de a cădea întunericul, spuseră cu nerăbdare gîndurile bătrînului conducător, pe urmă fluxul lor se opri.

Aceasta se petrecuse pe cînd Amon-bătrînul se mai afla încă în grădină.

Ceva mai tîrziu chipul său pătrunse împreună cu al însoţitorilor în observatorul unei staţii cosmice.

Le ieşi înainte o globusiană subţire, fragilă. Ea li se închină după reguli şi le făcu onorurile primirii. Era îmbrăcată conform modei, purta chiar şi o jumătate de mască prin care încerca să-şi dea un aer sever. Se oprise subţiratică prin-

tre instrumentele uriașe ale observatorului, care luceau mai puțin decît agrafele ei colorate și fosforescente. De jur împrejur savanții treceau, schițînd mișcări de salut.

— Iată ultimele răspunsuri, zise comandanta stației. Grupul zburătorilor cerești se întoarce dinspre „Floarea îndepărtată" fără bucurii. (Cînd vorbea profesional, gesturile ei erau seci, tăioase, lipsite de grație și ritm.)

— Mă așteptam, murmură Amon. Ne aflăm într-o familie de aștri săraci.

— Antecalculele cer o misiune milenară pentru asanarea Florii... Dar și atunci viața ar fi cea de subsol, urmă profesional femeia, în timp ce pe gît și brațe pietricelele fosforescente se ciocneau melodios.

— Trebuiesc totuși calcule amănunțite, îi spuse Amon. Să cunoaștem timpul necesar fără greș. Așa cere legea. Poate vom fi nevoiți cîndva să alegem și această cale.

De fapt conducătorul se afla alături de însoțitori în locuința sa, în sala butoanelor. Aici erau instalate aparate de proiectat și transmis imaginile, extrem de perfecționate, iar măruntele ecrane, prin care puteai însoți propriul tău chip pînă la capătul undelor, erau deosebit de bine făcute și limpezi. Astfel bătrînul putea călători fără osteneală pînă la distanțe destul de apreciabile ; de pildă, la ora cînd aceasta trecea deasupra orașului, chipul său era în stare să atingă marginile insulei zburătoare, cu uriașul ei port cosmic și cu șantierul pe care se construise ultima navă interstelară. Aici, la controlul capacității de zbor, lucra Am'n cel tînăr, și bătrînul conducător trecu pe lîngă fiul său părînd că nu observă atitudinea lui cuviincioasă de salut. (Se mîndrea în sine că nu plătește tribut nici acestei înclinații firești.) Totuși, admiră în taină trupul înalt, musculos al tînărului, figura atît de inteligentă, de specific globusiană, și îl mîră

încă o dată în ascuns faptul că Am'n-tînărul se mulțumea cu un loc de activitate atît de mărunt (deși, desigur, nu lipsit de importanță). Că nu tindea spre acele rezultate strălucitoare pentru care părea menit, ele putînd să-l aducă în preajma sau chiar în interiorul grupului de conducere al primului continent.

Dar marele constructor al șantierului îi porti în sala de calcule și concepții și îl aduse pe Tut.

— Acestea sînt, zise el, proiectele noilor mașini de zbor, neobișnuite ca formă și mărime.

Amon și însoțitorii săi se aplecară asupra fotogramelor și priviră cu uimire liniile surprinzătoare ale mașinilor — fețele triunghiulare, unite într-un singur punct ascuțit — dintre care unele erau desenate înălțîndu-se cu vîrful îndreptat spre infinit.

— Marele folos, urmă constructorul principal, e puterea lor de pătrundere, datorită vîrfului și repeziciunii. Aparatele pot fi construite de dimensiuni uriașe, dar și individuale, pentru călătorii modeste, mai mărunte deci și înglobate într-o adevărată navă interstelară. Aici vorbitorul făcu o mică pauză, ca să lase ideea odată lansată să se înfigă cu vîrful ei ascuțit, să se rostogolească pe toate fețele triunghiulare. Dar, fiindcă avem fotogramele dinainte, urmă el, iată încă o îmbunătățire înfăptuită pe șantierul nostru.

Vizitatorii priveau acum un aparat de bord. În aparență nu prea însemnat, el slujea la transmiterea imaginilor statice sau succesive.

— Îmbunătățirea pare mică, urmă vorbitorul. Datorită ei însă nu va mai trebui să așteptăm întoarcerea pe galaxia noastră a călătorilor îndepărtați, pentru a cunoaște și analiza cu propriii noștri ochi rezultatul căutărilor. Pînă acum, fotogramele se puteau transmite doar în linie dreaptă. Dar acum imaginile călătoresc reflectate, se dirijează singure sau pot fi dirijate potrivit cunoașterii noastre și calculului exact

al distanţelor corpurilor solide în univers. Pe cadranul acesta putem urmări raza de acţiune a transmisiei de la aparat la primul corp solid. El este gradat pînă la capăt, iar capătul e depărtarea incalculabilă, capătul e la infinit.

— Putem oare, întrebă unul dintre tinerii din suita lui Amon, însoţi fotogramele pe orice distanţă cu propriile noastre imagini ?

— Aici (luă cuvîntul proiectantul aparatului şi era chiar Het, colegul lui Tut) dorinţa noastră nu s-a împlinit încă. Lovindu-se aceste imagini îşi schimbă direcţia şi nu le putem urmări noi înşine, căci ecranul se tulbură. Dar se poate presupune că, într-o bună zi, vom călători prin ele, rămînînd totuşi nemişcaţi.

— E deosebit de folositor ceea ce aţi făcut, încuviinţă Amon. Şi adăugă pentru Het : vrem să cunoaştem mai bine acest fruct al gîndirii tale. Adu-ni-l înainte de începutul dublei eclipse.

Acum, imaginea grupului de vizitatori trecea deasupra oraşului amorţit de căldură. Într-unul din cartiere intră în filmoteca imensă în care se adunau cei foarte tineri. Pătrunse fără zgomot acolo unde, lîngă un havuz, se discuta despre taina cifrelor. Trecea, iar globusienii se înclinau cuviincioşi şi calmi. Toţi se obişnuiseră cu plimbările tăcute ale bătrînului Amon.

Pe neaşteptate conducătorul se întoarse însă, chemat de un apel. Era Visn, vestitul om strălucitor din Continentul grădinilor înalte. Imaginea lui pătrunse grăbită în sala butoanelor.

— Amon, zise el aproape strigînd, în felul tăios al globusienilor atunci cînd erau activi. Ştii despre boala verde ?

— N-am primit asemenea ştiri.

— În Orașul grădinilor suspendate a apărut în cîteva locuri.

— Și ți se pare însemnat ?

Strălucitorul rămase cîteva clipe pe gînduri, umplînd cu statura sa înălțimea încăperii. Vru să vorbească, apoi, răzgîndindu-se, pieri.

Pesemne, venise vremea știrilor supărătoare. Sosi Krs, comandantul orașului de subsol.

— Amon, spuse el, după un început cu mult mai ceremonios. E un adevăr și nu-l pot ascunde. Se schimbă viața oamenilor din adînc.

Amon îl privi :

— Nimic nu se poate schimba de vreme ce nu e hotărît !

— Tocmai asta e, spuse Krs, mișcîndu-și brațele prelungi și uscățive. Oamenii palizi nu mai știu ce s-a hotărît. Sau au uitat. Ori nu mai vor să afle. Vorbesc de cei tineri. Ei spun că globusienii palizi s-au apropiat de capătul lucrului lor.

— O să venim pe la voi — bătrînul vorbea cu o stăpînită răceală.

— Cînd ?... Sînt tot mai mulți tineri care se adună lîngă trecerile spre continentul nostru. Privesc venind și plecînd vagonetele. Desigur, am putea porni și mai adînc spre centrul planetei. Am putea săpa galerii de trecere spre solul și bolțile altor grădini fructuoase. Dar toate astea le fac acum mașinile, aproape de la sine. Și mașinile fac alte mașini.

— Să nu ne tulbure oamenii din adînc. Ordinea e o mare misiune care privește toată planeta !

Krs fusese cîndva însoțitorul lui Amon. Era un globusian de suprafață și înțelegea prea bine antipatia ascunsă a bătrînului, dar se făcea că n-o observă.

— E mult de cînd am plecat de lîngă tine, învățătorule. În orele voastre de concentrare, voi v-ați gîndit la cer, dar

eu nu am avut unde privi decît către constelaţia oamenilor incolori.

Bătrînul Amon se ridică :

— De ce vorbeşti astfel, Krs ? Minte cineva spunînd că lucrul locuitorilor de pe continentul profund e mai puţin însemnat ? Dar cine eşti tu, sau ei, sau eu, sau noi toţi de pe continentele de suprafaţă ca să schimbăm ceea ce s-a hotărît de mult, cu înţelepciune şi voinţă reunite ? A venit vremea marilor plecări, Krs ?

Krs avu o lucire ciudată în ochi :

— Învăţătorule, zise, nu eşti lipsit de părtinire.

— Dar înţelege odată că nu putem împînzi Globusul cu fiinţele astea livide, strigă cu nerăbdare Amon. Tocmai acum ! Chiar dacă ar fi mai mult loc. Îţi dai seama ce s-ar putea întîmpla ? Nu e vremea pentru nelinişti. Între noi s-au săpat mari nepotriviri. Vei zice că noi cu mîna noastră le-am săpat. Dar — ce ştiu eu ? — poate că ele existau dintotdeauna.

— Vino şi spune-le-o tu. Vorbeşte-le, oftă Krs. Însă nu îi minţi. De ce i-a înşelat Rama pe tinerii noştri şi i-a ucis ?

— Nu ştiu nimic despre asta, zise Amon.

— Rama i-a mînţit. Le-a îngăduit să locuiască pe rezervaţia lui şi pe urmă i-a ucis pînă la unul.

Cînd Rama sosi la bătrînul Amon, acesta uitase o clipă de supărarea sa. Ţinea în mînă invenţia lui Het şi tocmai trimisese în necunoscut una dintre primele imagini : el, în rezervaţia sa, alături de inventatorul aparatului.

— A ajuns undeva, Het ? întrebă el.

Inventatorul verifică şi încuviinţă cu linişte :

— Da, a ajuns...

Amon surîse, mînat de o inconştientă şi copilăroasă satisfacţie. Dar se întoarse spre Rama şi zîmbetul îi pieri.

— Graba sosirii tale nu e pe potriva nerăbdării cu care ştiai că te aştept.

Ochii lui Rama erau cenuşii, misterioşi...

— Bătrînule Amon, spuse fără să pară că bagă de seamă mustrarea din cuvinte, iată ceea ce mi-ai cerut.

Conducătorul făcu cîţiva paşi înainte şi prinse în mînă cutia.

— Eşti sigur că e aşa ?

— Sînt cu desăvîrşire sigur.

— E un ceas mare pentru noi, zise cu patimă greu stăpînită bătrînul. Dar de ce spun ceas ? În curînd n-o să mai existe timpul. Şi adăugă, cu acelaşi zîmbet de copilăroasă mîndrie : Het, trimite şi această imagine spre universurile îndepărtate.

— Unde ? întrebă Rama. Cui ?

Nimeni nu-i răspunse. Rămaseră o vreme nemişcaţi.

— Învăţătorule, spuse în cele din urmă Het, verificîndu-şi aparatul, şi această imagine a ajuns la capătul întîiului ei drum.

— Apropie-te, Rama, porunci bătrînul, în timp ce, la capetele văzduhului, sorii rămăseseră doar două chenare roşcate. Vorbeşte-mi despre cutia aceasta.

— E o piedică în calea morţii. Poate cea mai de seamă care i s-a pus vreodată. Dar nu trebuie să ne mintim, nu e piedica definitivă, Amon. Căci în ea nu se află răspunsul la cea mai mare întrebare. Asupra vieţii.

— Planeta noastră şi poate întreg universul sînt pline de întrebări, zise Amon. Una dintre înţelepciunile supreme este şi : Teme-te de răspunsurile permature ! Să lăsăm asta. Spune-mi cum lucrează acest produs al artei tale ?

— Arta noastră vindecă. Şi pentru aceasta trebuie să nu uite adevărurile cele mai simple, mai fireşti. Ea ştie că, de la cea mai măruntă fiinţă acvatică pînă la globusianul de azi, aceleaşi elemente se adună, după cum noi, ca să ne construim maşinile, folosim întotdeauna aceleaşi calcule, aceleaşi materiale. Dar pe cînd maşinile, chiar atunci cînd se construiesc unele pe altele, au la bază ştiinţa şi gîndirea noastră, pare că o voinţă a elementelor, o speranţă a lor proprie, poate oarbă, le adună într-un aparat numit trup. Le adună, dar apoi, cu vremea, fluxul ce le-a stîrnit slăbeşte, şi urmează insatisfacţia, oboseala, bătrîneţea. Celulele se descompun şi din nou se adună cîndva, cu noi speranţe, într-o formă superioară, care are în memoria ei învăţămintele vechi. Fiinţele se schimbă, evoluează, dar fără încetare, obosesc nemulţumite de ele însele şi pier.

— Pînă cînd ?

— Ca să răspund la întrebarea asta ar trebui să ştiu ce este viaţa. Ştiu atît că vindecarea oboselii pare să fie somnul. Medicii au spus de mult că între oboseală şi bătrîneţe e o mare asemănare şi nu au greşit. Ei socotesc osteneala un fel de otrăvire. Iată aici somnul celulelor. O tăietură făcută la nivelul fluxului nervos şi, după o liniştire aparentă, celulele se trezesc, au uitat, pornesc la lucru cu prospeţimea începutului, creîndu-se una pe alta, pline de o nouă energie şi speranţă.

— Pînă cînd ?

— Pînă la un alt somn al lor. Sau, dacă globusianul renunţă la aceasta, pînă la moarte.

— Deci, zise Amon, avem în stăpînirea noastră şi moartea.

Cei doi sori pieriseră cu desăvîrşire, totul părea acum scăldat într-o paloare lăptoasă.

— Da, încuviinţă Rama. Moartea — nu viaţa. Viaţa întreabă : îndepărtînd moartea de noi, ce prelungim ?

— Înţelepciunea şi voinţa, răspunse bătrînul Amon.

— Ai amintit adineauri că pot fi unele răspunsuri care se dau prea devreme. Ce părere ai despre acesta ?

Bătrînul tăcu un timp.

— Poate, răspunse în cele din urmă. S-ar putea să mă fi grăbit. Am vrut să-mi dovedesc mie cît încă mai sînt, cît mai am dreptul să privesc departe... cît mai conduc. Am vrut să-mi dovedesc că în noi, globusienii, sălăşluieşte şi această putere ; că vom fi veşnici cîndva ! Firește, prietene, descoperirea rămîne o taină deocamdată, o mare taină. O vor cunoaşte doar conducătorii acestei planete — cei ce au datoria să prevadă. Le voi înfăţişa deci în chip solemn cutia, în Ziua Marii Prietenii. Iar dacă vom hotărî că înţelepciunea noastră nu întrece încă pericolul acestei descoperiri, atunci firește...

— Aşa... zise gînditor Rama. Am dorit să mă încredinţez. Pentru că sîntem bătrîni amîndoi şi e bine să nu ne mințim, află atunci că, după unele dovezi, această descoperire există de mult, a mai fost cunoscută şi altădată. Află că eu nu am pornit de la început, ci au existat semne lăsate de medici mai vechi, în ascuns, cu zeci de generaţii în urmă, sau chiar cu mii — dacă ar fi să cred un arheolog bolnav, pe care-l îngrijesc în staţiunea mea.

O vreme cei doi rămaseră nemişcaţi.

Deodată Amon schimbă vorba :

— Ce se petrece în staţiunea ta ? Ce e cu moartea globusienilor palizi ?

Rama făcu un semn de neputinţă.

— O experienţă nereuşită, zise şi păru nemulţumit. Asta e tot... o experienţă...

— Care a ucis !

— Nu mă aşteptam la una ca asta. De altminteri, ei au primit de bună voie, şi-au luat asupra lor răspunderea încercărilor oricît de periculoase, atunci cînd au pornit în

rezervație. Le-am spus că îi las singuri și n-am să-i urmăresc.

— Cum s-a întîmplat ?

— I-au ucis sfincșii. Aceste ființe primitive, care nu ne-au mai neliniștit de veacuri, i-au atacat pe neașteptate, în timp ce încercau să-și schimbe adăpostul. De nenumărate ori ajutoarele mele au trecut pe lîngă sfincșii din rezervație fără să le stîrnească dușmănia sau ura, fără măcar să pară că sînt observați. Desigur, mă așteptam ca oamenii palizi să aibă de luptat cu natura, să înfrunte multe neajunsuri și poate vreunul să piară. Dar nu pricep rostul acestui sălbatic atac. Fiindcă a fost o luptă cruntă, înverșunată. Ceva i-a supărat pe sfincși, ceva a stîrnit cine știe ce amintire îndepărtată a instinctului lor.

capitolul IV

„Către tatăl meu, marele Amon din Orașul copacilor cu crengi în spirală. Cinste lui, cinste înțelepciunii și voinței eterne !

În al treizeci și treilea ciclu al existenței mele și în al șaptelea al acestei călătorii, în a cincea decadă, după socotelile globusiene, în a unsprezecea zi, am poposit, în sfîrșit, pe planeta despre care vorbeau însemnările din peșteră. Ea s-a apropiat de noi, mai întîi ca o speranță foarte îndepărtată, dar am recunoscut-o după licărul ei albastru. A apărut ca o jucărie rotundă la gîtul uneia dintre prietenele noastre, după ce zburătoarele noastre ascuțite la vîrf s-au desprins de centru, de mașina marelui zbor, iar noi am devenit prada puterii de vrajă a acestei jucării.

Karr, conducătorul zborului nostru, ne-a vorbit o ultimă oară despre semnul luminos pe care piramida centrală, nava matcă, ni-l va trimite după ce se va întoarce... Ne-am înțeles asupra vremii în care va trebui să aibă loc reîntîlnirea cu veşti fericite (la pieptul meu păstrez taina dintre tine şi mine, părinte iubit — îngăduie să spun acest cuvînt, îndepărtîndu-mă încă o dată de reguli, acum cînd primele imagini ale izbînzii noastre te vor atinge). Ne-am luat rămas bun de la cei ce îşi urmau calea spre calota rotundă a sferei universale şi am trimis ultima oară imaginea noastră către călătorii lăsaţi în drum. Apoi aparatele noastre s-au desprins, înfigîndu-se cu una dintre muchiile laturilor triunghi în umbra fără de culori prin care a răzbit deodată licărul planetei albastre.

Pe măsură ce înaintam, eram din ce în ce mai surprinşi. De altfel, iată aici imaginea ei văzută de la foarte mare depărtare. După cum grupul de conducere al oraşului nostru va putea vedea, ea are un satelit care seamănă cu cei mai mulţi aştri trişti în acest univers, în care planeta noastră patrie părea să rămînă deocamdată unică. Disperare şi gol. Chemări mute ale materiei, izvorînd prin guri mari, căscate în zadar. Strigăte care nu aşteaptă răspuns, întrebări cînd foarte fierbinţi, cînd formulate cu o neasemuită răceală, puse unicului miez luminos, familia aceasta de stele neavînd decînd un singur soare. Iată-l aşa cum ne-a apărut în timp ce ne roteam în jurul măruntei stele stinse, gîndind cu deznădejde la sărăcia universului şi la faptul că mesagerul seamănă, fără îndoială, cu planeta din care s-a desprins, astfel încît speranţele noastre vor fi din nou înşelate. O, ne-am zis, amăgitor licăr albastru... Şi deodată, băgaţi de seamă, în craterul acestui vulcan stins, totuşi... viaţă ! Prima pe care o întîlnim, după căutări de milenii. Ca o fiinţă amfibie în oceanele Globusului, vestind pe neaşteptate un ţărm.

Pe dată o maşină de zbor a pornit spre acele stînci şi a poposit fără greş, aşezîndu-se cu vîrful piramidei către un punct fix al cerului. Împreună cu aparatele de control şi cu uneltele noastre învăţate, a coborît prietena harnică Iss, care v-a trimis fără îndoială imaginile ei, luînd cunoştinţă cu cele dintîi taine ale satelitului. El este nespus de mărunt, mai neînsemnat decît un oraş al nostru. Putem totuşi semăna pe aceste stînci ursuze, ori în praf vreo floare a nădejdii ?"

„...Către tatăl meu, marele Amon din Oraşul copacilor cu crengi în spirală. Cinste lui, cinste înţelepciunii şi voinţei eterne, firesc biruitoare !

Ai să înţelegi, părinte, cu cîtă nerăbdare am pornit mai departe. Şi, desigur, cu acelaşi tremur tainic priveau înainte ceilalţi călători. Zburam, călătoream cu nerăbdarea, o aveam cu noi în încăperile de zbor, se poate spune că nerăbdarea era o frîntură a ultimelor zile din patrie, ea ne însoţise de pe Globus şi zvîcnea, crescînd, cu cît ne apropiam de ţintă.

Ce biet sistem planetar şi acesta... atît de sărman ! Şi, deodată, ciudata minune : planeta albastră ! Ca şi Globus, ea e tot atît de bogată, pe cît sînt surorile ei de sărace. Ţi-am trimis chipul ei, iubit părinte, în timp ce ne roteam, o ocoleam uimiţi. Fără îndoială, sînt imagini care vor fi cercetate cu interes în filmotecile noastre, şi totuşi ele nu sînt decît palide, lipsite de adevăratele culori. Planeta aceasta este cu totul diferită de satelitul ei. E rodnică, vie şi, mai ales, neînchipuit de sălbatică. Sper că îi veţi putea distinge cele şapte continente înconjurate de apă. Nici chiar marea rezervaţie a lui Rama nu se poate asemui cu un fragment oricît de mărunt al planetei albastre. De fapt, de cînd am poposit pe plaiurile ei, albastrul s-a îndepăr-

tat de noi, s-a mutat pe boltă, în mare, şi sumedenie de alte culori cresc pretutindeni în voie, sau, îngăduie-mi să folosesc un cuvînt dispreţuit : izvorăsc libere, năpădesc totul. Uriaşe întinderi de arbori, munţi cu vîrful scăldat în neguri, vulcani în erupţie, ape mişcătoare... (E oare cu putinţă să existe aici şi voinţă ? Gîndire ? Aparatele vor încerca să le descopere.)

Însoţitorii mei, locuitorii celorlalte maşini de zbor, mă roagă să trimit următoarea solie :

Dăm de ştire patriei noastre Globus. Nu deznădăjduiţi. Veniţi pe planeta albastră. Ea e măruntă, dar aici viaţa firească nu numai că este cu putinţă. Ea există ! Veniţi, adăugînd cît mai curînd frumuseţii ei demnitatea, măreţia globusiană..."

„...Către tatăl meu, marele Amon, din Oraşul copacilor cu crengi în spirală. Nu disperaţi ! Veniţi pe planeta albastră !

În a doua zi, după timpul acestor locuri, am ieşit din încăperile maşinilor care ne-au adus.

Aşa cum fusese hotărît dinainte, am pornit la cunoaşterea amănunţită a suprafeţei planetei. Am în faţă şi vă voi trimite imaginea noastră coborînd într-o lume nouă, plină de taine. După cum veţi vedea, purtăm îmbrăcămintea de apărare, fiindcă măsurătorile ne-au dat de ştire neobişnuita apăsare a văzduhului. Pe de altă parte, în veşmîntul acesta ne putem desprinde şi pluti, păstrînd aparatele cu trei muchii pentru călătorii mai mari, sau mutări pe vreun alt continent. Puteţi zări aparatele, vîrful lor ascuţit e îndreptat către punctul fix al cerului şi ele par adunate laolaltă — un prim orăşel globusian. Maşinile noastre înţelepte construiesc rampe de lansare, sînt deocamdată din lemn, căci, după cum veţi zări, la o nu prea mare

depărtare se află păduri întinse cu arbori pitici. Munţi se zăresc în zare şi distanţa le împrumută şi lor acea ciudată culoare albastră pe care mi-e cu neputinţă să vi-o trimit. De aici, de unde ne aflăm, culmile munţilor par albe, acoperite cu cristale de apă. O să vă înfăţişăm, o să vă trimitem un crîmpei din viaţa făpturilor vii, deosebit de mărunte. Unele sînt atît de mici, încît aproape nu le poţi zări. Fără îndoială comunică între ele (antenele aparatelor noastre înregistrează vibraţii) chiar dacă prin căşti nu putem prinde toate sunetele aşa încît uneori fiinţele ni se par mute."

„Către tatăl meu conducătorul, bătrîn, dar prin voinţa sa veşnic. Cinste lui ! Cinste înţelepciunii şi voinţei eterne !

Veniţi pe planeta albastră !

Mi se întîmplă, iubite tată, un lucru neobişnuit : Stau degeaba, las să alunece vremea... o risipesc... Nu ştiu dacă ai să mă înţelegi. Am căutat imaginea potrivită, ea lipseşte graiului nostru. Degeaba, în zadar, înseamnă un efort fără izbîndă, o experienţă care n-a dus nicăieri. Am cercetat deci felul în care să-ţi lămuresc starea mea, de-a lungul unui spaţiu întreg de gîndire.

Iată-ne, aşadar, de o bună bucată de timp aşezaţi pe meleagurile acestea. Mingea pe care ne aflăm s-a rotit de treizeci de ori în jurul ei, ascunzîndu-ne şi arătîndu-ne din nou unicul miez luminos al acestei familii de stele (se pare că este singura eclipsă care e cu putinţă aici). În răstimp, noi am mutat de trei ori aşezările noastre. Pădurea cu frunze ascuţite, prima care ne-a primit, s-a mistuit într-o mare de fum atunci cînd ne-am desprins de pajiştea ei ; apoi am poposit pe o mică insulă bătută de valuri. Am stat aici doar între flux şi reflux, pe urmă am plecat iar, pe cînd sub ochii noştri gazda care ne primise în minuscula ei rezervaţie se zbuciuma şi îşi ascundea chipul pieritor în

mare. Sîntem acum pe o pajiște a continentului în formă de fruct, al cărui chip a ajuns nădăjduim pe Globus, împreună cu planurile mai amănunțite ale acestei planete. Cred că ne aflăm în apropierea plaiurilor despre care vorbeau materialele din peșteră, totuși multe din descrieri nu se potrivesc. În zadar am căutat, de pildă, locul primului popas al strămoșilor noștri. În schimb, la o depărtare întru nimic mai mare decît o mie de pași globusieni, se află o adîncitură în care s-au adunat frățește cîteva ape umplînd încet golul, cu prietenia lor îmbrățișată.

Nu văd nicăieri copacii cu frunze despicate, iar vîntul nu mînă semințele smulse de pe spatele frunzelor, în ploi orbitoare. Asemenea arbori, despre care vorbeau necunoscuții noștri strămoși, am zărit arar, în alte părți, printre feluritele neamuri de păduri pe care fostul ucenic al lui Rama, Ka, le-a luat în cercetare. Pe aici, ierburi legănîndu-se asemenea valurilor unei mări de proporții reduse, ierburi care, desigur, vor arde cînd ne vom ridica, așa cum s-a întîmplat și cu acel codru încărcat de ace pe care l-am părăsit la începutul prefacerii sale în cenușă. Nu mă pot împiedica să gîndesc că popasurile noastre, venirile și mai ales plecările înseamnă un soi de mărunte cataclisme pentru această lume care ne primește nevinovată. Nicăieri nu am văzut cea mai stîngace mișcare de apărare. Să însemne oare aceasta că planeta e lipsită cu desăvîrșire de voință ? Sau dimpotrivă ? Există undeva o unică voință, o supremă înțelepciune care vrea și acordă tuturor cea mai desăvîrșită libertate ?

Ființele mișcătoare trec pe lîngă noi fără să pară măcar că ne observă. Am cercetat sunetele, vibrațiile pe care le emit, și am constatat că ele sînt de fiecare dată aceleași, așa încît nu reprezintă un grai, ci niște simple chemări, sau cel mult o foarte rudimentară comunicare. Unele dintre aceste făpturi sînt însă adunate în familii, în grupuri nu-

meroase. Ce anume le adună ? Pe cînd locuiam în pădurea care a ars, au trecut prin poiană turme, făpturi înalte aproape cît noi, păroase, sălbatice, sau stoluri de stranii zburătoare (poposind fără să se sinchisească de faptul că noi le urmăream cu atenție), ducîndu-și viața obișnuită, nebănuind din partea noastră vreo primejdie. Aceste ființe se hrănesc uneori cu ierburi, altele sînt carnivore — hrană, înmulțire, nimic sub ochii noștri decît cerințe firești. La adresa noastră, indiferență. Sau poate așteptare ? Ce rost, ce sens au toate acestea ? Pare că lumea, aici, este o grădină firească și crește în ea orice în afară de gîndire. O rezervație-grădină, fericită și fără stăpîn. Vom fi noi stăpînul, îi vom fi noi voința ?... Dar ce rost are un stăpîn ?

Toate acestea sînt vechile mele întrebări fără însemnătate, drumuri lăturalnice, ar spune Tut, prietenul și vecinul meu din vechea locuință a tinerilor. Poate nu mi le-aș mai îngădui acasă. Dar aici, ce aș putea face mai bun, pînă în ziua cînd va străluci pe cer semnul luminos, chemîndu-ne spre zburătorea matcă ? Nerăbdători și harnici, tovarășii călătoriei mele măsoară, fac hărți, cercetează calitatea materiei și rezistența ei ; Ka desface și reface viața. Mie mi se pare că rostul meu ar fi să înțeleg. Să înțeleg sensul adînc al acestei lumi. Simt o chemare nestăvilită să mă contopesc ei, chiar dacă vremelnic, prin înțelegere. Grupul nostru duce, desigur, și aici pe planeta albastră un trai globusian : timp de lucru, timp de gîndire, totul e împărțit rațional.

Dar, despărțindu-ne, mi se întîmplă tot mai des să stau degeaba. Înțelege-mă bine : mă întind printre ierburi și încerc să nu gîndesc. Caut să înțeleg lumea albastră prin simțuri. Bate vîntul, simt ușoare arome, ușoare atingeri. Și de fiecare dată cînd coboară întunericul zăresc satelitul de pe care Iss ne trimite semnale. Ni se arată întotdeauna altfel. De pildă, acum a rămas doar o subțire dungă, cît con-

turul zburător al unei păsări cu aripi desfăcute, arcuită de dorința întoarcerii.

Printre degetele mele, mărite încă de învelișul protector, trec, mai mărunte decît cele mai mărunte fire de rocă, niște fărîmături caraghioase, niște ființe întunecate, vin, pleacă, nepăsătoare, într-o necontenită agitație. Le întind un fir de iarbă — îl urcă. Las să-mi cadă cîteva firimituri de hrană, se reped asupra lor, dar nu le devoră, ci, înhămîndu-se la o povară mult mai mare decît trupul lor, pornesc să o transporte. Astfel formează o societate. Locuința lor este comună și construită. Să fie aici acea gîndire pe care ne-am obișnuit să o concepem pe dimensiuni mari ? Să fie aici, în aceste minuscule coline ce le servesc drept adăpost, actualii sau virtualii stăpîni ai planetei, cărora noi ne pregătim să le uzurpăm drepturile ? Dar oare cum putem intra în comunicare cu o lume atît de diferită de noi ?"

capitolul V

În rezervația doctorului Rama, munca, deși se ocupa cu necontenita mișcare a vieții, era calmă, migăloasă, tăcută, liniștitoare. Laboratoarele cuprindeau un loc relativ restrîns, în ansamblul clădirilor. Dacă vreunul dintre cititorii noștri de astăzi s-ar fi apropiat de Șantierul experimental, ar fi putut observa că încăperile cele mai multe aduceau cu niște plăcute locuri de reculegere și odihnă. Aparate de proiecție, filmoteci vaste, săli cu mașini pentru jocuri matematice. Platformele de aterizare și zbor erau înzestrate cu unelte pentru cercetarea bolții cerești — și aici se adu-

nau, adeseori, oaspeţii mai mult sau mai puţin vremelnici ai „şantierului". Se mai zăreau ici-colo, răspîndite la marginea rezervaţiei, ateliere pentru exerciţiul fizic şi sufletesc al cioplitului. (Într-un loc anume erau adunate lucrări pe care le săvîrşiseră de-a lungul anilor locuitori cu mintea şi sufletul bolnav.) Se mai aflau colivii, ţarcuri, bazine pentru coloniile de fiinţe acvatice sau amfibii, suficient de inteligente ca să constituie societăţi rudimentare (triburi — am spune noi) sau poate chiar mai mult, de vreme ce asociaţiile lor nu aveau doar scopuri practice, şi la unele se puteau observa chiar elementare sentimente colective.

Prezenţa în rezervaţie a acestor făpturi cîteodată uriaşe, alteori doar stranii — ce păreau să se dezvolte în voie de multe generaţii — nu se explica doar prin dorinţa de a împiedica dispariţia unor specii, ci, de cele mai multe ori, ea avea la bază un studiu, care evolua lent, o experienţă răbdătoare cu perspective îndepărtate în timp.

Ce anume căutau, cu ochii lor reci ca nişte lentile, cercetătorii globusieni, evoluînd cu bisturiul în mînă, migălind în jurul unor aparate care scormoneau străfundurile materiei vii, sau, dimpotrivă, trecînd aparent nepăsători pe lîngă feluritele chipuri ale vieţii ? Medicina fiind de multă vreme considerată în Oraşul copacilor cu crengi în spirală o artă, e suficient să spunem că într-un fel globusienii din laboratoarele doctorului Rama simţeau că fac un lucru la fel de util ca artiştii noştri de astăzi. Şi dacă i-ai fi întrebat cu ce se ocupă — medicina fiind, firește, un cuvînt, şi deci necunoscut — ar fi răspuns în felul lor complicat, plin de imagini, că meseria lor se cheamă „arta de a trăi"...

Multe din sălile mari, odihnitoare, ale principalei clădiri erau destinate celor suferind de nelinişti, maladie mult mai greu de vindecat decît simplele boli care, dacă nu dispăruseră, puteau fi îndeobşte tratate în infirmeriile locuin-

țelor comune. De fapt, rezultate străvechi îi dădeau oricărui globusian o destul de mare siguranță fizică. „Marile misiuni" succedîndu-se deschideau înaintea locuitorilor planetei, fie ei de suprafață ori din adînc, îndepărtate perspective — și asta era bine, pentru că cercetătorii artei de a trăi stabiliseră de multă vreme că un orizont închis, întrebarea fără răspuns precis asupra duratei, scopului sau utilității vieții erau cauze putînd provoca mari neliniști. Precizia medicală îi dăruia fiecărui globusian siguranța părții sale de existență, fiecare avea de trăit un timp aproximativ egal, astfel încît toți puteau nădăjdui că dispariția lor nu se va săvîrși înainte de a-și fi dăruit modesta sau marea contribuție, înainte de a fi marcat prin ceva trecerea lor.

Desigur, mai existau, uneori, morți premature — nu fiecare activitate era lipsită de primejdii. Globusienii intrau însă în aceste morți lucid, conștienți că numai atît putuse fi aportul lor util, de multe ori foarte util, slujind la cucerirea unei galerii în subsol, la cunoașterea unui satelit, la stabilirea vreunui amănunt necesar din harta bolții cerești. Așa judecînd, pieirea prematură, primită ca inevitabilă, comporta mai puțin eroism — în sensul învingerii spaimei, a reacțiilor instinctuale — decît și-ar putea închipui omul inteligent al civilizației noastre de astăzi ; disciplina aducea o enormă siguranță și înțelepții cunoscători ai „artei de a trăi" aflau încă din filmotecile școlare că nu libertatea (ei spuneau dezordinea, irosirea forțelor, sau dreptul de a chema întîmplarea), nu dezordinea deci dădea senzația fericirii, ci, dimpotrivă, înțelegerea necesității și obligativității legale, a disciplinatei reculegeri, a liniștii, a sacrificiului tău util.

Fericirea — această noțiune exista — se numea în înfloritul limbaj globusian „plăcerea de a te dărui". Mai existase cîndva „plăcerea de a te dărui plăcerii" sau o dată cu înaintatul rafinament al civilizației, „plăcerea de a te dărui plăcerii de a te dărui". Unii mai iventaseră, de fapt în

răstimpuri apărea ideea „plăcerii de a te dărui ţie." Cel ce credea în acest soi de fericire era, în măsura în care nu îi tulbura pe ceilalţi, privit cu oarecare interes — în fond să te adînceşti în tine însuţi înseamnă, la rîndul tău, să cauţi ceva pe drumuri proprii, cercetări marginale pentru care alţii nu aveau vreme. Foarte mulţi dintre aceşti călători se întorceau însă cu puţine generalizări cîştigate pe spaţii mari de timp, de aceea irosirea vieţii lor intra cumva ca o componentă în înţelegerea globusiană a noţiunii de tristeţe.

Şi, totuşi, uneori neliniştea apărea, ea dăinuia undeva în aerul pur, necontenit curăţat de aspiratoarele-filtre, se abătea pe neaşteptate asupra unor oameni activi, aparent sănătoşi, uneori doar osteniţi, cîteodată nici atît; pe neaşteptate neliniştea se răspîndea, cuprindea grupuri întregi şi era o problemă a artei medicale, prevenirea epidemiilor, profilaxia neliniştii.

Iar cel mai interesant centru de război împotriva neiertătoarerei boli (neiertătoare şi insesizabilă totodată), punctul cel mai important al „Şantierului experimental" era fără îndoială laboratorul doctorului Rama. El nu era totuna cu acel cabinet în care fuseseră aduşi oamenii palizi. Spre laboratorul doctorului Rama ducea o cale greu de cunoscut, întortocheată prin nenumărate coridoare, unele întrerupte brusc, altele ajungînd pe neaşteptate la treptele rulante, coborînd şi urcînd spre platforma de zbor, sau izbucnind undeva în rezervaţie printre neştiutoare plante.

Numai puţini cunoşteau adevăratul drum spre inima şantierului, dar şi mai puţini erau cei care în laborator, prin labirintul cercetărilor, puteau urmări pînă la capătul lui firul adevărat al gîndirii marelui globusian înţelept.

Aproape tot atît de ascunse erau şi alte încăperi de lucru şi, de cele mai multe ori, cercetătorii îşi trimiteau unul altuia doar imaginea călătorind prin coridoarele transparente. Se întîmpla însă ca un perete să devină brusc opac. De cî-

tăva vreme, de pildă, nici o imagine nu putea pătrunde în pavilionul unde sălăşluia cu adevărat statura atletică a doctorului Ka.

...Strn deschise brusc ochii şi încercă să-şi dea seama unde se află. Îşi aducea vag aminte că mai făcuse lucrul acesta înainte, de cîteva ori, fără să izbutească să-şi alunge osteneala. Sau poate nu era un somn, ci o beţie provocată de arome grele. Strn cunoştea acest soi de ameţeli, dar niciodată nu căzuse într-o toropeală atît de profundă, cu toate că mirosul nu era de loc plăcut şi, chiar înainte de a se trezi, globusianul din adînc avusese în nări o supărătoare, sălbatică duhoare. Mîinile, picioarele le simţea moi, fără putere, erau parcă prizonierele propriei lui slăbiciuni, pe urmă însă îşi dădu seama că, într-adevăr, fuseseră legate. Din pricini necunoscute nu putea nici vorbi — aparatul său de proiecţie arăta imagini disparate, iar buzele erau doar în stare să scoată vagi sunete nearticulate, pe care nimeni nu le auzea.

Deasupra capului, o umbră uriaşă, acoperind în parte chipul sateliţilor zăriţi prin transparenţa tavanului, îl umplea pe Strn de uimire, fiindcă el nu se bucurase de priveliştea nopţii globusiene decît o singură dată. Acum însă uitase, întunericul i se părea necunoscut, ameninţător ca şi siluetele străinilor care treceau alunecînd prin preajmă.

Mirosul supărător, acru, reveni insistent, şi i se păru că distinge apoi un geamăt, asemănător cu al său. Strn deschise gura şi încercă să strige ; el nu era decît un globusian palid, nu avea obiceiul să se stăpînească ; strigătul, nerăbdarea erau în firea lui, ca şi dorinţa de a se mişca, de a acţiona în ciuda durerilor.

Pe dată, satelitul din faţa lui pieri, lumina în încăpere deveni mai intensă şi cineva — Strn avea să-şi dea seama

mai tîrziu că fusese doctorul Ka — îşi încovoie statura uriaşă şi îi făcu semn să tacă. Aparate medicale, bolnavul îşi aminti că auzise ţăcănitul lor tot timpul, acţionau asupra sa cu o nespusă precizie şi regularitate, în timp ce două dintre ele îl menţineau nemişcat. Ka pieri aşa cum venise, acum însă Strn descoperi pe o latură a încăperii, undeva în dreapta, o matahală, un trup păros, diform, care trăia şi gemea.

Omul livid închise din nou pleoapele. Era prea bolnav ca să se împotrivească, trebuia să-şi adune puterile şi în primul rînd să găsească puterea de a se lămuri cu el însuşi, de a şti dacă trebuia sau nu să se lase pradă amintirii.

Ştia, ştia din ce în ce mai lămurit că se petrecuse un lucru îngrozitor, nenorocirea venise după o mare izbîndă, o mare bucurie, pe urmă descoperiseră acolo în peşteră...

Bolnavul simţi cum îl cuprinde spaima, unul dintre aparatele medicale semnalizâ, Ka se aplecă din nou asupra lui, făcu un semn şi peste mintea sa suferindă coborî liniştea.

...Îl trezi ecoul unui strigăt ! Se repetase de mai multe ori, izbucnind din apropiere, reluat apoi nu se ştie de unde. Din nou strigătul-geamăt, terminîndu-se într-un mieunat.

Ka — îi vorbea de o oarecare vreme, dar de-abia acum îl văzu Strn — zise :

— Iat-o, a revenit. Dă tîrcoale în fiecare noapte.

Strn recunoscu mieunatul, îl auzise o singură dată, dar simţea că nu îl va mai putea uita. Era strigătul sfincşilor în libertate, răsunînd cu totul altfel decît în luxoasele grădini din Oraşul profund, în care animalele de suprafaţă trăiau o vreme, dar nu se putuseră niciodată aclimatiza.

Ka se ridică şi făcu să dispară opacitatea unui perete. Matahala din colţul încăperii pierise. În schimb, se putea zări lămurit o siluetă asemănătoare ei, dînd tîrcoale pavilionului. Ochii licăreau straniu, împroşcau lumini violete şi gălbui, iar glasul se muia şi răspunzînd unei chemări, căpătase o nespusă dulceaţă.

Strn făcu un gest de groază. Acum se putea mişca, aparatele nu îl mai ţineau în puterea lor. Întinse braţele, cutia de proiectat imagini se afla în preajma lui, dar era încă prea slab ca să vorbească. Se simţi ostenit şi adormi.

...Visă ploaia bătînd depărtată în pereţii peşterii. Visă frig. Visă un foc de vreascuri. Visă jocul luminilor. Visă scrisul de pe pietre.

— De atunci, în fiecare noapte dă tîrcoale pe aici.

(...De cînd ?)

— Te nelinişteşte cînd o zăreşti ?

Strn nu ştia ce să răspundă. Făcu o mişcare nehotărîtă. Apoi brusc îşi aminti ! Mîna se sprijinea în poziţia obişnuită pe butonul aparatului ajutător şi acesta, făcut să urmărească şi să exprime gîndurile stăpînului său, proiectă brusc o imagine sîngeroasă, înspăimîntătoare.

— Unde sînt ceilalţi ? întrebă Strn.

Ka îl privea curios.

— Unde sînt ceilalţi ? repetă Strn. Eram patru. Două prietene din casa comună. Ne-am luptat alături ca să venim aici, ne-am apărat de primejdii, ne-am prevenit atunci cînd treceam pe lîngă sonerii de alarmă... Ne înţelegeam foarte bine...

— Omule palid, zise Ka, nu s-au rotit de multe ori sateliţii peste creştetul tău de cînd tu însuţi erai tot atît de pierdut ca şi prietenii tăi.

— Nu înţeleg, murmură Strn. Mă aflu pe Şantierul experimental al doctorului Rama, el este vestit, aici sînt cu pu-

tință prefaceri și renașteri ale vieții nemaiîntîlnite în alte părți, deci, unde sînt ceilalți ?

Uriașul cu păr violet tăcu și privi o vreme prin peretele transparent.

— ...Cînd te-au găsit, spuse el în cele din urmă, arma ta explodase în pieptul unui animal pletos. Muriserăți amîndoi în aceeași vreme. Îți amintești cum s-a întîmplat ? Nu e nevoie să vorbești, încearcă să-ți amintești.

Dar Strn se simți cuprins de o durere violentă. Imaginile aparatului său de proiectat se tulburară în fața a ceva cu neputință de exprimat. Încercă, încercă din răsputeri să se înalțe în picioare și, da, să se arunce asupra uriașului din fața lui, mașinile medicale dădură semnalul maximei neliniști. Ka făcu un semn și simțirea în pieptul bolnavului fîlfîi scurt ca o aripă nevăzută, apoi se micșoră, se micșoră, pieri.

Pentru a treia oară sau a patra oară, Strn simțea. Îl izbi mai întîi rîsul zgomotos al tînărului medic. Fără îndoială în încăpere se mai afla cineva. Dar bolnavul nu voia să ia cunoștință de cele ce se petreceau în jurul său. Acum își amintea totul. Durerea îl mai lăsase și asta era bine. Ka izbucni din nou în rîsul său neobișnuit și Strn se hotărî să deschidă ochii. O măruntă ființă amfibie ieșise din bazinul ei și se tîra la picioarele medicului. Purta pe cap o cupă răsturnată, un soi de pecete, și Ka, luînd-o în brațe, ridică moțul acela ciudat. Apărură niște sîrme, un smoc de fire lucitoare care găureau fruntea și se pierdeau undeva în măruntaiele creierului. Unele dintre fire aruncau scîntei, în timp ce animalul scotea tot felul de sunete ; era limpede că îi comunica medicului ceva, sporovăia vesel, ceea ce, desigur, îl făcuse pe acesta să rîdă. Ka înălță privirea, îl

zări pe Strn care se trezise din somn şi-i spuse, arătînd firele uimitoare :

— După cum vezi, nu-i strică. Ba chiar pare că se simte destul de bine.

Strn se simţi cuprins de un val de ură şi dispreţ la adresa medicului şi a micului animal de experienţă, dar se stăpîni.

— Îngăduie-mi să salut, conform regulilor, pe tînărul, dar vestitul doctor Ka, zise el.

Pe dată Ka se stăpîni şi el, deveni altul. Se ridică, aşeză fiinţa amfibie la loc în bazin şi răspunse surîzînd politicos :

— Prin urmare, ţi-ai revenit. Fii deci binevenit între noi, te-am aşteptat şi te-am chemat fiindcă era datoria ta să revii.

— Povesteşte...

Ploaia. Ploaia bătînd în pereţii peşterii. Un foc de vreascuri. La lumina sa, Strn zgîrîind cu o piatră, scriind, încercînd să-şi amintească ceea ce învăţase în şcoli despre nişte semne străvechi, inventînd, amestecînd semnele cu o schematică redare a imaginilor din graiul modern globusian, vizual şi înflorat, căutînd să lase astfel neştearsă trecerea lui. Se afla într-o imensă peşteră naturală, pe care oamenii palizi, cu instinctul lor de săpători, o descoperiseră după piatra mătăhăloasă, dincolo de o încăpere rotundă. Spre ea duceau nişte firide, dar ele fuseseră astupate prin trecerea vremii şi scurgerea apelor. Cea de a doua odaie, de fapt un fel de sală, era cu desăvîrşire uscată, şi pe jos, în chip neaşteptat, se aflau răspîndite crengi groase, vreascuri. Oamenii palizi lăsară să alunece peste pereţi slaba strălucire a aparatului lor de vorbit. La lumina lui şi a pietrelor uşor fosforescente, descoperiră o a treia firidă lîngă tavan, care înconjura aproape sala, pierzîndu-se apoi. Mînuind uneltele lor sfredelitoare, tinerii globusieni din adînc aprinseră cîteva vreascuri şi îşi înjghebară un foc. Erau uzi pînă la piele,

osteniți, vorbeau între ei încetișor. Iar Strn scria — și deodată semnele lui se întîlniră cu alte semne, niște zgîrieturi ciudate, poate foarte vechi, înnegrite, înverzite de timp, dar adînci și asemănătoare cu ale sale. Ele cuprindeau aproape un perete al peșterii, erau șterse ici-colo, întrerupte de vreo prăbușire. Strn scoase un strigăt ; una dintre femei se apropie, veni lîngă el, pe urmă amîndoi dădură ocol sălii celei mari urmărind scrisul, desenele.

Groapa... Apărată din trei părți de colți pietroși. Înăuntrul ei, printre paie și vreascuri, cranii, schelete, oase. Desigur oasele unor făpturi superioare, moarte cine știe cînd. Și tocmai atunci, în vreme ce se aplecau, încercînd să deosebească mai bine, ajutați de slabele lor lumini, ceea ce se afla în adîncul neașteptatului mormînt, tocmai atunci pătrunse pînă la ei pentru întîia oară strigătul dușmănos al sfincșilor.

Sus, pe firida apropiată de tavan apăru și pieri silueta unei singure fiare cu chip globusian. Ea alerga mieunînd de-a lungul pereților, încercă să sară, apoi se răzgîndi, se întoarse, pieri. Totul se petrecuse atît de repede, încît celor patru călători nu le trecu prin gînd să folosească uneltele lor care puteau fi totodată arme ucigașe. De altfel, își amintiră cuvintele doctorului Rama : sălbătăciunile acestea erau blînde, însă nu trebuiau provocate — pesemne nimeriseră într-un adăpost al lor.

Ciudat era doar felul în care femela sfinx reușise să pătrundă în peșteră și apoi să iasă. Strn și ceilalți se înțeleseră după o scurtă consfătuire să părăsească acest adăpost provizoriu — vor reveni mai tîrziu. Hotărîră să cerceteze și să ia în sfîrșit în primire rezervația — domeniul pe care doctorul Rama îl pusese la dispoziția lor — spre a-și începe aici viața de suprafață.

Cioplir în piatră cîteva trepte și, ajungînd la firida etajului superior, băgară de seamă că ea se strecoară pe după

stîlpii de boltă ai peșterii, coborînd și fugind de tavan, pentru ca să îl întîlnească apoi într-un singur ochi luminos.

Uraganul trecuse și ropotele ploii se topiseră, deveniseră o burniță nu prea deasă, un soi de tremurare a văzduhului, nesigură încăpățînare a vremii, înaintea ieșirii din eclipsă a unuia din sori.

Strn și prietenii săi se iviră din munte, deasupra unui platou înconjurat de plante mari, arborescente, ale căror crengi se întindeau în voie. Ca întîia dată, fură amețiți de miresme. Înaintau cu băgare de seamă, femeile sărind stîngaci, împiedicîndu-se, învățînd să coboare. Ajunseră pe tăpșanul cu ierburi colorate lăptos, noaptea fosforescente, și din nou răzbi pînă la ei glasul sfincșilor. De astă dată păreau să fie doi, chemînd și răspunzînd. Oamenii palizi se priviră nehotărîți.

— Ce ne pasă ! zise Strn. Este vremea dragostei lor.

Înaintau. În față, înțepită de ploaie, mohorîta goană a unei ape.

Doborîră un copac și intrară în pădure, fără să-și dea seama că totodată trec pe această punte primitivă, din era civilizației lor într-o alta.

În rezervația doctorului Rama, copacii crescuseră nestingheriți. Strn și prietenii lui pătrunseră într-o zonă de penumbră, cerul se zărea greu prin întortocherea crengilor, iar înainte se întindea un adevărat labirint de tulpini înalte și drepte, labirint plin de zgomote misterioase, vagi glasuri necunoscute, apariții și dispariții fantomatice ale unor ființe ieșite parcă de-a dreptul din filmotecile copilăriei.

Ei înaintau nesiguri, pe drumuri ce se curmau brusc sau păreau că reîncep din altă parte, și, o dată cu pădurea, pătrundea în ei spaima, tot atît de îndepărtată de sentimentul neliniștilor globusiene, pe cît părea departe în timp rezervația aceasta, de Orașul copacilor cu crengi în spirală.

Mergeau ținînd armele sfredelitoare pregătite, îndreptate înainte, pentru că, deși toate informațiile științifice primite în laborator erau pe deplin liniștitoare, ceva uitat, pe care noi în limbajul nostru de astăzi l-am numi străvechiul instinct, se trezise și îi prevenea. Pași, crengi rupîndu-se nu departe de trecerea lor, umbra unui salt, glasuri izbucnind și oprindu-se, poate șoapte, strigătul misterios al sfincșilor.

Erau mai mulți, chiar foarte mulți, neîndoios. Strn și prietenii lui știau că rezervația aceasta, în fapt, le aparținuse lor ; adevărații stăpîni ai rezervației se înmulțiseră nu se știe cît, și noii-veniți se aflau pe domeniul unui trib sau al unei haite.

— Ascundeți armele, zise cel de-al doilea tînăr. Nu e bine să le părem dușmani.

Strn caută în mintea lui un cuvînt rămas de mult nefolosit. Se spunea, înainte, la încetarea luptelor. Nu îl găsi.

— Prietenie ! strigă el nesigur. Prietenie ! Și cu aparatul său de vorbit proiectă mare imaginea cuvîntului peste copaci.

— Prietenie, spuseră femeile. Prietenie cu sfincșii. Cuvîntul tremurat îi înconjura din toate părțile, se proiecta nervos pe ierburile violete și peste arborii din luminiș.

Dar fiarele-oameni năvăliră din toate părțile.

Strn își amintea bine numai începutul luptei. Deosebi nu atît trupul mătăhălos, cît mișcarea, saltul primului sfinx, apoi zvîrcolirile lui, pentru că cineva manevrase o armă. Globusienii se adunară, se opriră spate în spate pe platoul gol, strîngînd declanșatorul uneltelor-sfredelitoare. De jur împrejur, o parte din făpturile sălbatice coborau lent din copaci. Capete, piepți omenești pe trupuri de fiară. Fețe nespus de frumoase, cu trăsături drepte și ochi aruncînd lumini diferite, îi supravegheau.

Strn se simți cuprins de slăbiciune, în timp ce dușmanii, hotărîndu-se, înaintau.

— Prin urmare, omule palid, aşa a fost, spuse doctorul Rama. Ci haidem să ne mai întoarcem o dată, intrînd în adîncul amintirilor.

Strn şi Ka se aflau acum dinaintea lui, căci bătrînul experimentator al „artei de a trăi" ceruse să ia parte la desfăşurarea amintirilor.

În cabinetul de lucru, din care Strn pornise cîndva în nefericita expediţie, se îngrămădeau mulţi cercetători. Unii veniseră într-adevăr, alţii se aflau în fapt departe, lîngă obiectul studiului lor, dar întîmplările care duseseră la pieirea prietenilor lui Strn stîrniseră multă vîlvă şi toţi erau dornici să afle amănunte. În mica încăpere transparentă, chipul ascultătorilor-privitori se putea zări limpede, erau mulţi, înghesuiţi unul într-altul, imagini uşor fosforescente, fără relief ori profunzime, cam ca sfinţii bizantini pe o icoană, am spune noi.

— Oaspetele nostru să-şi amintească, reluă Rama, şi să ne spună dacă în afara întîmplărilor aduse în faţa noastră, aici, nu s-a mai petrecut ceva, un amănunt care ar fi putut stîrni supărarea ucigaşă a oamenilor-fiare.

— Dacă îmi îngădui, părinte, vorbi una dintre siluetele imateriale. Misiunea mea este grija pentru făpturile rezervaţiei şi cunosc bine felul şi obiceiurile lor. Despre sfincşi doar legendele pot spune că au stăpînit cîndva planeta. Cei ce cunosc sălbătăciunile acestea ştiu că sînt laşe. Trebuie să se fi petrecut ceva grozav de neobişnuit, sfincşii nu atacă niciodată globusieni ; fără îndoială trăiesc din vînat, dar se hrănesc atacînd duşmani mărunţi, cu mult mai slabi. Am fost de nenumărate ori în pădurea despre care ne-a istorisit...

— Numele meu este Strn, spuse omul palid.

— ...Am fost în luminişul descris de Strn, singur şi fără arme, alteori împreună cu cercetători ai rezervaţiei, ori cu

globusieni suferinzi de neliniștea marilor orașe. Am trecut fără primejdie pe lîngă cavernele lor. Niciodată nu ne-au arătat dușmănie. Aș putea spune că arareori ne-au privit. Veneau, plecau, se înmulțeau, se iubeau, fără să pară că ne bagă în seamă. Ființele acestea trăiesc în rezervația lor ca și cum noi nici n-am fi.

— Ca și cum, zise Ka, ar vrea să ne facă să credem că ele nici nu sînt. Noi aproape că am pierdut de veacuri amintirea lor. Nu mai știm dacă au sau nu colți și gheare.

Rama făcu o mișcare de nerăbdare.

— Spuneți părerea, globusianule palid, porunci el.

— Nu i-am supărat cu nimic. Nu știu de nimic altceva, mormăi Strn. Aș vrea să pricep însă rostul lor pe lîngă civilizația noastră. Nimeni dintre locuitorii orașului meu nu poate înțelege rostul unor sălbătăciuni rămase pe treapta cea mai joasă a evoluției ființelor gînditoare. Nu numai că ne răpesc un spațiu strict necesar vieții, dar, după cum se arată, pîndesc, gata oricînd de atac.

În pavilionul îndepărtat în care se afla, Strn simți nevoia să apese pe butonul aparatului de proiectat și să se odihnească. Totuși trecu peste slăbiciunea sa, și-o stăpîni. Rama îl privea drept în ochi :

— Oricum, întors pe plaiurile subglobusiene, va trebui să istorisești, să recunoști că ai făcut drumul acesta de bună voie. Ai luat asupra ta pericolele oricărui atac.

Strn închise o clipă pleoapele, iar cînd le înălță căută să-și întoarcă privirea :

— Am să istorisesc întocmai ce-mi poruncește vestitul Rama, zise el încercînd să scape de puterea nestăvilită care izvora din ochii medicului. Dar mai întîi aș dori să aflu un lucru : Legea cea mai străveche a neamului nostru și al vostru vorbește despre marele preț pe care îl are pe planetă viața fiecărui globusian. Pentru a sluji această lege au por-

nit, cu milenii în urmă, înainte de a se fi socotit și împărțit cu desăvîrșire spațiile de suprafață, strămoșii noștri în primele galerii de subsol. Sancțiuni aspre sînt prevăzute pentru cei care risipesc fără rost populația Globusului și pierderea e socotită inevitabilă doar atunci cînd potrivnicul nostru este vreo forță oarbă a universului, care nu ne e deocamdată cunoscută prin calcul. Aș dori deci să amintesc că noi am fost patru oameni palizi. Urîți, lipsiți de culoare, dar patru. Și nu am pătruns cu forța aici pe șantier. Am călcat ordinea care ne poruncea să rămînem în subsol, fie, dar răsplata pentru aceasta urma abia s-o primim, împotriva noastră nu s-a pronunțat încă vreo sancțiune. E adevărat, într-un laborator am fost readus la viață. O dată cu mine a înviat însă și altcineva : fiara care mă ucisese. Zăcînd alături, ne-am trezit gemînd, am suferit laolaltă și la fel. De ce ? De ce dintre atîtea trupuri, doar noi doi ne-am deșteptat în laborator ? De ce tocmai eu... și el ? Mi s-a spus că înțelegerea cauzei e în timp : amîndoi muriserăm deodată. Dar ceilalți ? Pieirea lor nu s-a petrecut prea mult înainte ! La urma urmei, am fost atacați împreună !

— N-ai dreptul să te plîngi, strigă Rama, ieșindu-și din liniștea sa obișnuită. Aici pe șantier, nu sîntem siliți să ținem seama de legi. Aici, odată ajunși, ați devenit simple piese de experiență, și voi o știați. Știința e nevoită să țină seama de alte porunci.

— Tocmai despre asta e vorba, urmă parcă netulburat Stm, căutînd și mai departe să-și abată privirea din ochii medicului. Oare și trezirea mea a fost o experiență ? De ce a fost mai însemnată alegerea mea, decît a prietenilor mei ? Și oare de ce nu viața lor, ci viața acestei fiare ? Aș vrea să cunosc, poate și alții din continentul profund ar dori să cunoască ce experiență poate îndreptăți aceasta ?

capitolul VI

„Către tatăl meu, bătrînul și vestitul Amon, adîncă și nestăvilită cinstire. Veniți pe planeta albastră !

Sîntem cuprinși, iubite părinte, de mirare fiindcă, deși v-am înfățișat cu amănunțime așezarea aparatelor, răspunsul din patria noastră, planeta Globus, ne sosește cu atîta zgîrcenie. Fiece veste de la voi ne e de mare însemnătate și bucuroși aflăm doar despre primirea mesajelor noastre științifice. Pe de altă parte însă am dori să cunoaștem noutățile. Am plecat de pe Globus într-o clipă atît de însemnată și am dori să aflăm amănunte : Ka despre soarta pavilionului său de cercetare, iar eu mă gîndesc la chipul prietenei mele, față de care am fost atît de nedrept. Fără îndoială, îmi dau seama, acel ce ar putea să mă numească acum la rîndul său părinte, există de mult. Mi-ai făgăduit că o să crească în respectul legilor, aș dori însă ca înțelepciunea lui să nu izvorască numai din imaginile filmotecilor comune, ci și din sincerul grai al învățăturii dobîndite prin simțuri și puteri proprii.

Aici, înțeleptele unelte păstrează neschimbat măsura trecerii ciclurilor și, în ciuda deosebirilor vremelnice, am sărbătorit de două ori, pe noua planetă-locuință, marea serbare globusiană a prieteniei și înfrățirii. Vremea, eclipsele, rotirile planetare schimbă pe astrul pe care ne aflăm culorile.

Într-o bună zi, în timp ce unicul soare al bolții pierea pe după creștetul acum alb al planetei, am fost nespus de bucuroși primind un mesaj întîmplător. El ne sosea de la tine : ți-am recunoscut imaginea, în locuința ce-ți aparține, alături de Rama și ținînd ridicată binecunoscuta cutie ; dar

calculele au arătat că nu venea de-a dreptul de pe Globus, ci, reflectată, călătorea prin spaţii de mult. Mesajul vechi, întîmplător, ne-a bucurat totuşi nespus, fiindcă în singurătatea noastră orice semn de pe Globus înseamnă Patrie.

Ca să treacă vremea, Ka şi cu mine am început să cioplim în piatră, la marginea pajiştei pe care ne aflăm, chipuri familiare. Sîntem înconjuraţi de animale ciudate a căror înfăţişare v-o transmitem. Par o glumă pe care natura o trimite oaspeţilor globusieni. După cum se poate vedea, chipul lor aduce cumva cu al nostru, în timp ce mintea a rămas cu mult în urma puterii de înţelegere chiar şi a unor amfibii de pe planeta-patrie. Priveliştea ar fi tristă dacă în sălbăticiunea lor desăvîrşită animalele n-ar avea şi un anume haz. Ei bine, imită. Stau ceasuri întregi şi ne supraveghează lucrînd, iar fiecare gest al nostru îl reţin, şi-l transmit unul altuia, îl repetă cu o uşurinţă care ne face să zîmbim.

Printre ei, pe cîmpia continentului în formă de fruct, cioplesc în piatră chipul unui sfinx, a unei femele privind înainte, departe, şi totodată întorcîndu-şi privirea în ea, spre misterioase taine ale făpturii ei dintre care multe încă ni se mai ascund."

*
* *

— Aş vrea să cunosc... Poate şi alţi locuitori din continentul adînc ar fi în drept să cunoască. Ce urmăreşte experienţa aceasta ?

Strn se găsea în pavilionul unde fusese readus la viaţă şi pe care, de fapt, nu îl părăsise vreme de aproape o lună.

Toate laboratoarele erau înzestrate cu posibilitatea trimiterii imaginilor la distanță, așa încît îi fu lesne lui Ka să întrerupă, la un gest al învățătorului său, neliniștitoarea convorbire...

Îndărătul pereților deveniți brusc opaci coborî liniștea, întreruptă arar de țăcănitul uneltelor medicale care își continuau netulburate operațiile și înregistrările. Coborî liniștea risipită din cînd în cînd de strigătul ființelor mărunte, sălășluind în bazin. Coborî întunericul, de fapt semiîntunericul înserărilor globusiene, cu obiecte fosforescente, deci fără umbră, și cu bolta zărită prin fereastra-tavan, plină de traiectorii luminoase.

— Alungă-ți gîndurile, zise Ka. Lasă o vreme liniștea să curgă peste tine ca o apă, să-ți spele frămîntările și osteneala, omule fără culori. Pui tot atîtea întrebări ca un globusian de suprafață, doar că le pui mai sălbatic. Privindu-te, înțeleg mai bine prin ce ne deosebim.

Strn tăcu. Ar fi vrut să se răzvrătească și acum, dar o tristețe dulce îi topise mînia în oboseală.

— Alungă-ți zbuciumul, alungă-ți întrebările, alungă-ți gîndurile, urmă Ka, apăsînd nevăzut asupra sa cu întreaga lui voință. Supune-te ordinii, supune-te poruncilor mele. Ascultă-mă și nu te frămînta, îmi ești dator ascultare, fiindcă, oricît ți s-ar părea de nedrept, eu ți-am redat puterea de a pune din nou întrebări.

— Experiența s-a încheiat, șopti Strn. Mă voi întoarce în lumea mea adîncă, unde voi fi sancționat. Dar oricît de grea va fi pedeapsa, mai grea e că voi purta în ochi și în amintire rezervația — aceste spații imense pierdute. De ce nu mi-e îngăduit să înțeleg ?

Prin noaptea globusiană țîșni deodată pînă la el o chemare, sfîrșindu-se într-un mieunat. Ka se înălță, făcu gestul obișnuit, și peretele care dădea spre rezervație deveni transparent.

Pavilionul tînărului doctor era așezat destul de departe în pădure și nu se despărțea de ea decît prin cîteva cuști. Dincolo de ele apăru silueta mlădioasă a unei femei-sfinx, alergînd într-un du-te-vino nerăbdător.

Ka o privea intens, rezemîndu-și parcă peste privelițe brațul și fruntea cu părul violet.

— O vezi ? Hai să-ți spun despre ea ceva curios. Dă tîrcoale pe aici în fiecare seară. Și știi de cînd ? Poate ai să-ți închipui că de cînd i-am adus masculul din rezervație. Ei bine, nu, ci exact din clipa reînvierii lui. Te-am auzit vorbind cu dispreț despre făpturile acestea, ca despre niște sălbăticiuni fără însemnătate și crude. Privește femela...

Strn o urmărea cu privirea și el, înălțat pe locul său de odihnă. Din umbră răzbăteau semnalele luminoase ale ochilor ei de un galben diferit ; trăsăturile, neclare în amurg, păreau deosebit de armonioase și se putea deosebi linia piepților tineri, jignitor de omenești.

— Spui despre sfincși că sînt simple ființe inferioare...

Dincolo de pereții încăperii, femeia-sfinx scoase din nou strigătul ei sălbatic, duios totodată, iar din pavilionul în care se aflau răsună, energic și scurt, strigătul de răspuns.

Ka se întoarse.

— Îți cer îngăduința să mă însoțești, omule palid, spuse cu cea mai desăvîrșită politețe. Mă voi duce eu însumi. Vino cu mine, tu, și nu imaginea ta.

Strn făcu mai întîi cîteva încercări zadarnice pînă izbuti să se ridice. Se mișca încă destul de greu. Aparatele medicale care îl ținuseră în puterea lor fuseseră, e drept, înlăturate, dar omul palid primea pentru întîia dată îngăduința să părăsească locul unde zăcuse mort.

Coridoarele, scările rulante, sălile pavilionului se asemănau, în mic, cu întortocherea labirintică a clădirii centrale. Ajunseră în fața unei încăperi luminate puternic. Înăuntru, matahala pletoasă, sprijinindu-se pe labele dinainte, își

înălța capul. O cicatrice-stea, puternică, vie încă, se înfipsese în umărul animalului-om și trimitea o rază către bărbie, în timp ce alta părea că-i taie în două ceafa și spatele. Sfinxul, un mascul viguros, destul de matur, nu îi putea zări prin străveziul despărțitor din pricina luminii intense (sau, poate că simțea totuși prezența celor doi globusieni, dar nu se sinchisea ?). Ședea nemișcat, întors către rezervație (deși, firesc privirea sa nu reușea să străpungă nici într-acolo cercul de raze luminoase).

De partea cealaltă, afară, femeia-sfinx se oprise și, liniștindu-se, luase aceeași atitudine, așezată pe labele dindărăt.

— ...Niște simple ființe inferioare, repetă nespus de încet tînărul medic ? Bagă de seamă...

Făcu o mișcare și de pe laturile sălii se desprinse un aparat medical, înaintînd cu tăiș amenințător către namila păroasă.

Sfinxul tresări la primul zgomot și se întoarse. Chipul său nu exprima nici uimirea, nici teama, iar de pe buze nu izbucni vreun sunet : totuși, în același timp, afară, ieșind violent din nemișcarea ei, femela făcu un salt și mieunînd se izbi de pereții cuștilor despărțitoare. Mașinăria medicală ocoli de cîteva ori fiara-om, apoi se îndepărtă. La marginea rezervației, femela se opri, dar nu păru să se liniștească. Asculta parcă încordată mai departe, pe cînd în pavilion, în sala luminată, începu să funcționeze un joc de culori și arome.

La început sfinxul nu-i dărui atenție, apoi nările i se umflară și el întinse laba către o dîră subțire de fum. Încetul cu încetul privirea se fixă, căpătă strălucire, deși pe obraz se putea citi aceeași indiferență. Afară, femela mieună blînd. Era fără îndoială un apel.

— Să ne întoarcem, zise Ka. Şi, pînă pătrundem în laborator, încearcă să găseşti o explicaţie pentru ce-ai văzut. Nu se poate să nu fi băgat de seamă că aceste făpturi — primitive cum spui — sînt legate între ele. Necontenit. Ar părea că izbutesc uşor ceea ce numai unii dintre globusienii cei mai desăvîrşiţi sînt în stare : comunică, îşi transmit gîndurile. Dar, vezi, cercetările noastre au dovedit fără putinţă de îndoială că, într-adevăr, gîndirea lor e săracă, stîngace, de fiară. Şi totuşi nu simple chemări ale simţurilor au făcut-o pe femela aceasta să fie aci în fiecare seară. Pe ce tainic drum a aflat ea că sfinxul ei mort trăieşte ? Şi cum de ştie, de fiecare dată, cînd e în pericol, sau află chiar un lucru mărunt — cînd ceva, nu joc de lumini, o chemare îl distrage, întrerupînd fluxul legăturii lor ?

Ka rîse, rîsul său ironic, nestăpînit, pe care dacă l-am fi cunoscut ni l-ar fi făcut atît de apropiat nouă printre globusienii superiori :

— Să fim drepţi, glumi el, nu ne-am dori fiecare o femelă atît de legată de noi ? E oare vreuna dintre prietenele noastre în stare să ne urmărească astfel ?

De mult nu mai trecuseră atîţia globusieni laolaltă prin rezervaţia doctorului Rama ! Pe căi necunoscute ştirea alerga parcă înainte şi fiinţele rudimentare intrau în adăposturi. Ierburile carnivore şi inteligente reacţionară diferit. Unele îşi adunau receptaculele pregătite pentru vînătoare, altele, dimpotrivă, înaintau răsucindu-se pline de interes naiv şi lăcomie. Prin labirintul de plante uriaşe, arborescente, sunetele se furişau, ascunzîndu-se, pînă pieiră cu desăvîrşire. Sfincşii, marii stăpîni ai locurilor, pieriseră parcă şi ei. Coborî o linişte nefirească.

În dimineaţa fierbinte, cei ce înaintau pe cărarea nesigură s-ar fi putut crede într-o altă străveche lume, dacă

n-ar fi fost insula plutitoare, oprită deasupra rezervației, părînd printr-un joc de lumini crescută în vîrful copacilor. Insula emitea fără îndoială ; din laboratorul ei țîșnea din cînd în cînd cîte o sclipire ; nici unul dintre drumeți însă nu luă în seamă acest fapt obișnuit, în afară de N'fer. Prietena noastră își lăsa uneori capul pe spate și trăgînd peste obraz masca de zburătoare — nelipsită în vremea aceea oricărei locuitoare tinere a Orașului copacilor cu crengi în spirală — privea, înfruntînd strălucirea celor doi sori, către pata albă, cu marginile pierdute parcă în tulburătoarea nesiguranță a distanței. Alături de N'fer, cîțiva specialiști în istoria îndepărtată a planetei, cunoscători ai amănuntelor rocilor ei — sau, cum am spune noi, arheologi și geologi.

— Un salut al prietenului nostru Am'n, zis Ka, arătînd spre insula plutitoare.

El mergea alături de Strn în fruntea plutonului, dar acum se oprise și o privea pe N'fer surîzînd. Tînăra globusiană simți inima bătîndu-i mai repede. Masca de pe obraz îi ascundea orice tresărire și ea nu bănuia că medicul îi descoperise încă din vreme pe chip niște semne de care ea însăși nu avea nici o cunoștință.

Ka ridică brațul în dreptul insulei zburătoare :

— Îmi pare că laboratorul e al lui Am'n.

N'fer tăcu. Nu știa bine ce trebuia să răspundă. Se simțea jignită fiindcă medicul părea să presupună despre relațiile lor ceea ce, de fapt, era adevărat. De o bună bucată de vreme plimbările depășiseră stadiul întîlnirilor autorizate și i se păreau în fond lui N'fer umilințe înjositoare. De mult cei doi ar fi trebuit să ceară autorizația de a se retrage din locuințele comune. Am'n însă refuza să facă aceasta. Ce e drept, obținerea autorizației s-ar fi făcut cu oarecare întîrziere, fiindcă ea necesita aprobarea bătrînilor, dar, pe de altă parte, tînăra globusiană și iubitul ei se întîlneau foarte greu — cu atît mai mult cu cît N'fer fusese crescută

în respectul legilor. Gesturile lui, felul în care o cuprindea, felul în care o apropia de ochi și de nări i se părea barbar, dar depărtarea de el o speria și n-ar fi dorit cu nici un chip să-l piardă. Toate acestea o făceau pe această cercetătoare a trecutului planetei să apară în fața celor din jur și mai nepăsătoare, mai rece.

N'fer se sili să-și întoarcă privirile de la insula plutitoare și să le îndrepte spre drum. În clipa următoare se împiedică și ar fi fost gata să cadă, dacă printr-o mișcare ușoară Ka n-ar fi oprit-o.

— După cum vezi, scumpă prietenă, există în rezervația aceasta dușmani ascunși ai meditației, spuse medicul.

N'fer își puse în funcțiune aparatul de proiecție doar o clipă :

— Sînt prea umilă pentru a merita atenția doctorului Ka, spuse ea și închise aparatul.

Ka o pricepu.

— Fie cum dorești. Dar ai grijă. Rezervația e periculoasă uneori pentru cei obișnuiți să meargă pe căi bătătorite.

N'fer trecu peste o nouă piedică ivită în drum ca și peste ceea ce i se păru deosebit în spusele medicului și se întoarse către însoțitorii ei. De altfel ajunseseră.

Drumul pe care îl străbătuseră cei patru globusieni din adîncuri, atunci cînd intraseră pentru întîia dată în rezervație, fusese întortocheat și nesigur, acoperit de uragan. Cercetătorii luînd altă cale, se aflau acum în luminișul în care se petrecuse neobișnuitul atac, și ceea ce aveau înaintea ochilor era, chiar după scurgerea timpului, îngrozitor. Pretutindeni se mai vădeau încă urmele unei bătălii cumplite. Fără îndoială trupurile globusienilor morți fuseseră îndepărtate, dar hainele, obiectele zăceau sfîrtecate. Copaci cu vîrfurile arse, spărturi pricinuite de explozii dovedeau apărarea disperată a globusienilor palizi. Pesemne, atacanții fuseseră cu mult mai numeroși. Scheletele unora dintre ei

zăceau dezgolite de lăcomia altor fiare şi deasupra unui sfinx se mai afla încă înfăşurată o plantă carnivoră.

Fără să vrea, oaspeţii se opriră.

— De mult ochii civilizaţi n-au mai văzut o asemenea privelişte, spuse unul dintre ei. Ea aparţine strămoşilor noştri.

— Strămoşilor sau urmaşilor, murmură Ka.

Cel ce vorbise îl privi uimit :

— La ce se gîndeşte oare tînărul medic ? Nu văd şi nu găsesc aici nici un prilej pentru zîmbet.

— Doctorul Ka zîmbeşte adesea fără ca altora să li se pară nimerit, se amestecă Strn în felul său lipsit de cuviinţă. Dar puteţi să vă daţi seama singuri dacă sălbătăciunile, dacă oamenii-fiare sînt, într-adevăr, atît de nevinovate pe cît se susţine pe Şantierul experimental. Puteţi vedea că noi nu ne-am înspăimîntat şi am luptat din răsputeri, dar ce puteau face cîteva biete arme în faţa haitei dezlănţuite, cu colţi şi gheare.

— În faţa haitei dezlănţuite cu colţi şi gheare... repetă Ka, parcă în batjocură.

Cercetătorii străini îl priveau curios. Deşi nu îşi începuse activitatea de mulţi ani, numele medicului era cunoscut şi impunea respect. Totuşi unul dintre ei îndrăzni :

— Să-mi îngăduie doctorul Ka şi ceilalţi lucrători ai acestui şantier să le spun că s-a comis o greşeală. Părerile globusianului din adînc conţin adevărul. Cineva trebuie să răspundă pentru aceste vieţi.

Ka părea nerăbdător şi se întoarse cu spatele :

— Dar cine va fi tras la răspundere pentru atîtea animale ucise ? întrebă el. Cine, răsplătit pentru readucerea din moarte a acestui globusian palid ? Fie, trageţi-ne la răspundere pentru ceilalţi trei, iar noi vom cere pedepsirea lui pentru pierderea atîtor exemplare preţioase. Sau mai bine

nu ne mai stinjeniți ; lăsați-ne să ne facem datoria. Aici în rezervație fiece făptură are același preț, toate ne sînt la fel de însemnate.

Cercetătorul străin rămase nehotărît :

— La urma urmei, nu asta este misiunea noastră, zise, în sfîrșit și ridică gînditor o jumătate de mască sfărîmată și jalnică. Nu noi apărăm legile și aplicăm sancțiuni. Rostul nostru e altul, și e timpul să începem.

Grupul porni mai departe, ajunse la o apă — vadul ei se îngustase mult după uragan, așa încît cercetătorii o trecură fără greutate, cîțiva folosind vechea punte a celor patru tineri globusieni palizi. Începu suișul spre unul din ultimii munți ai planetei, pînă la smocul ciudat de pietre verzui. Platoul, intrarea în peșteră, mai largă parcă, părăsită, tăcută, liniștită, întunecată...

Strn intră primul. Uimitor cît de iute se mișca prin întunericul peșterii, arar străbătut de un licăr fosforescent. Pe cînd ceilalți, arheologii și geologii, erau ocupați cu instalarea luminii, părul său alb se șterse dinaintea privirii lor, dispăru.

Strn străbătu repede firida înaltă. Era limpede că nu numai aparatele de redat imaginile-gînduri îi ajutaseră, cu slaba lor strălucire, cîndva, pe cei patru, ci mai ales îndemînarea lor de oameni obișnuiți de multe generații cu viața subterană.

Tînărul globusian din adînc găsi treptele săpate odinioară de sfredelitoarele lor, coborî și se află în preajma tăciunilor din vechiul foc de vreascuri.

Ceva mai tîrziu, în peșteră țîșniră deodată lumini. Totul părea acum neted, lămurit, fără mistere. Jar stins, o încăpere îngustă și înaltă, groapa.

Cercetătorii se îndreptară spre pata ei întunecoasă și aici...

capitolul VII

— Rama, strigă Ka, pătrunzînd pe neașteptate în laboratorul medicului. Lasă-mă să te răpesc lucrului tău. Ceea ce am adus din rezervație nu îngăduie întîrziere.

Rama nu păru uimit, deși o astfel de intrare, făcută fără pregătire în cel mai retras loc al său de muncă, era, chiar pe Șantierul experimental, unde regulile de viață globusiană se încălcau adesea, un lucru de neînchipuit. Făcu un gest și uneltele înțelepte, cu care se afla într-o adîncită discuție, intrară în repaus.

— Istorisește, fiule, și arată-mi ce ai adus.

Ka așeză dinaintea bătrînului cîteva obiecte plate și cenușii dintr-un material zgrunțuros, dar care se dovedi a fi metalic, atunci cînd tînărul medic dădu la o parte capacul tăiat de curînd.

— Ce sînt acestea ? întrebă Rama.

— Iată, zise Ka, primele dovezi ale unei civilizații tot atît de înaintată ca a noastră și despre care arheologii nu ne-au comunicat nimic. Sînt benzi, benzi inflamabile, din pricina aceasta au fost închise în capsule etanșe, benzi lipsite de imagini, dar ele poartă imprimată o comunicare poate, un mesaj sau o simplă frîntură de grai.

Nici de astă dată Rama nu arătă vreo surprindere. Avea o deosebită putere de a se stăpîni. Cele două capete colorate cenușiu și violet se aplecară peste cutii, cercetîndu-le atent.

— De cînd datează ? dori să știe conducătorul șantierului.

— Despre vechimea lor îți pot vorbi, cu mai multă pricepere decît mine, cîțiva dintre însoțitorii noștri de astăzi. Ne-am întors din peștera descoperită de Strn.

Rama făcu un gest de încuviințare :

— Prea bine. Dar să nu li se comunice drumul pînă aici. Își vor trimite doar imaginile.

Peste puțin, unul dintre pereții laboratorului tainic al doctorului Rama deveni transparent și în încăpere pătrunseră doi-trei bărbați, împreună cu o femeie purtînd pe obraz masca înaltă de pasăre.

— Sînt cei mai buni cunoscători ai trecutului înscris în pietre și în obiecte, spuse despre ei Ka.

— Cei mai buni dintre locuitorii orașului de suprafață, precizează unul dintre noii sosiți.

— Așa e, încuviințează Rama. Adevărații cunoscători ai trecutului planetei se află între cei ce trăiesc în măruntaiele ei. E și firesc. Dar pentru a le cere părerea, trebuie să primim încuviințarea de a pune la îndemîna globusienilor din adînc asemenea taine. Spuneți-mi prin urmare : putem stabili vechimea acestor cutii ?

— Fără îndoială că o putem face, răspunse vecinul lui N'fer, un cercetător al cărui chip cu părul verde se afla adesea printre fotograme, deschizînd cursuri de istorie în casele comune. Judecînd după osemintele cu care au fost găsite împreună, ele provin din civilizația a unsprezecea. Scheletele în peșteră sînt foarte bine conservate din pricina condițiilor speciale de aerisire și uscăciune, putem spune că am dat peste cele mai complete schelete care ni s-au păstrat din epoci îndepărtate, iar lungimea lor este caracteristică unor locuitori de acum zeci de mii de cicluri. Totuși, îngăduie-mi, bătrîne Rama, să arăt că există de la bun început pentru fixarea datei mari nepotriviri. Cea mai însemnată nu e faptul că, la începutul civilizației pe care par să o indice scheletele, oamenii locuind în peșteri erau departe de a cunoaște toate tainele materiei (nimeni nu-și poate închipui în acea epocă mijloace aproximativ moderne de conservare a gîndirii). Ci, mai ales,

ciudate sînt straturile de piatră ale locului unde au fost găsite, scoase la suprafață parcă de un soi de mic cataclism interior, care a dat la iveală roci cu mult mai vechi...

— Aproximativ din era civilizației a șasea, spuse N'fer.

— Sînt aici, după cum ne dăm seama, cîteva taine laolaltă, murmură cu pasiune geologul. Cei ce au pierit în peșteră — e vorba de scheletul mai multor globusieni, printre care și femei — par să fi trăit la marginea misterioasă dintre două epoci. Istoria știe de o bună bucată de vreme că au existat granițe, uneori de secole, între decăderea unei societăți globusiene, cît de cît armonioase, și ieșirea din sălbăticie a celei următoare, care lua totul de la început. Ce s-a petrecut înăuntrul unui asemenea gol misterios, lipsit de istorie ? Dar poate că ne aflăm dinaintea năvălitorilor unei alte planete, egali în cunoștințe nouă celor de astăzi, ceea ce ar lămuri capsulele etanșe și benzile, posibile pe Globus doar în civilizația a douăzeci și doua.

— Să nădăjduim că firul benzilor ne va lămuri aceste taine.

— Ni le va lămuri, Rama, dacă vom izbuti să le pricepem graiul. Și dacă vom găsi aparate îndemînatice întratît, încît să reproducă și să reimprime mesajul fără să-l strice.

— Este o foarte însemnată misiune a voastră, hotărî Rama. Vă aștept cu știrea îndeplinirii ei. Pînă atunci, întoarceți-vă în laboratoarele voastre, iar prin transmițătorul de știri puteți vesti găsirea scheletelor. Nu însă și amănuntul acestei descoperiri. Ea cere învoirea grupului de conducere a bătrînului Amon.

Cercetătorii străini se înclinară.

— Rămîi lîngă mine, fiule, îi șopti Rama tînărului medic.

Redăm mai jos cîteva fragmente din jocul de imagini și de gînduri — azi i-am zice poezie — înjghebat de Am'n cel mic, fiul lui Am'n cel tînăr, nepotul bătrînului Amon, în al cincilea ciclu globusian al existenței sale, pe cînd încă nu s-ar fi putut pune problema așezării lui în fața imaginilor înțelepte. Acest joc se intitulează : „Contrastul de dorințe".

„Contrastul de dorințe" este un flux neîntrerupt.

„Contrastul de dorințe", în spațiile pluridimensionale, mereu și mereu altele, în speranța de mai bine a materiei superior organizate, reprezintă elemente de bază ale unei strașnice geometrii !

Cred că fericirea nu este altceva decît un „contrast de dorințe !".

„Contrast de dorințe" : vreau să trăiesc. Dar a trăi adevărat e a înțelege, a înțelege — a sprijini, a sprijini — a dărui, a dărui, a micșora, a împuțina totul — inclusiv viața. „Contrast de dorințe."

Dăruirea mea nu poate fi numită risipire, de vreme ce ea este în ordinea lucrurilor. Dacă n-ar exista, eu tot nu aș fi...

Caut în urmă-mi copilăria, fac cîțiva pași imaginari și îmi dau seama că nu pot găsi ceea ce nu am pierdut, pentru că nu poți pierde ceea ce n-ai avut niciodată. Eu am cunoscut doar copilăria matură, sau maturitatea copilăriei, apoi nici adolescența, nici tinerețea nu-mi vor aparține mie. Adolescența și tinerețea sînt ale faptelor, ale spațiilor. E bine astfel... E bine astfel ?... „Contrast de dorințe"...

...(Fragmente trimise undeva în spațiu de prietenul micului Am'n, Het cel neliniștit).

De la o vreme zilele bătrînului Amon erau năpădite de vești proaste. Comandanta principalului observator cos-

mic, Iss, îi dăduse încă de cîteva zile ştirea întreruperii legăturii cu grupul cercetătorilor cereşti care se întorcea cu bine de la ultima stea necunoscută a sistemului lor planetar. În chip firesc, pregătirile pentru primirea navei ar fi trebuit începute, misiunea aceasta şi fusese dată staţiei de aterizare. Nu se mai aştepta decît confirmarea observatorului, însă confirmarea întîrzia.

E adevărat că strania tăcere de pe navă fusese precedată de cîteva mesaje neliniştitoare.

Curînd după întîlnirea cu Iss a bătrînului conducător, subalternii din sala ecranelor primiră următoarea întrebare :

— E oare aşteptată pe planetă întoarcerea noastră ?

Acel ce o punea nu îşi trimisese, aşa cum se obişnuieşte, şi imaginea. El mînuise, pesemne, butoanele în ascuns — chipul conducătorului navei părea liniştit în timp ce transmitea, puţin mai tîrziu, cifrele necesare şi parametrii zborului. Dar scurgerea vremii apropiase abia simţit grupul zburătorilor de oraşul-patrie, cînd sala ecranelor comunică din nou acelaşi mesaj :

— Transmiteţi urgent... E necesară pe Globus întoarcerea noastră ? Transmiteţi urgent... E necesară pe Globus întoarcerea noastră ? Mai e necesară ?...

Pe dată, Iss ceru legătura cu grupul de conducere al navei. Atitudinea comandantului era însă la fel de calmă cînd, la emiterea buletinului de zbor, comunică :

— În locuinţa noastră călătoare domneşte, dincolo de tristeţea misiunii zadarnice, bucuria popasului apropiat şi a revederii planetei-patrii. Am cercetat, aşa cum mi s-a cerut, cauzele mesajului trădînd neliniştea. El nu a fost trimis de călători, ci de aparate, lucrînd singure în orele noastre de odihnă. Aparatele noastre matematice au fost învăţate să facă multiple calcule globusiene şi, firește, orice

calcul e consecința unor întrebări. Zburătorii din sala butoanelor ne răspund că mesajul transmis e o simplă întrebare elaborată de mașinile calculatoare, într-un moment de repaus, cînd erau lipsite de controlul riguros al finalității.

Se așternu liniștea, opacitatea ecranelor, nu însă pentru mult timp. Apoi din nou :

— ...Transmite Iicr, vă transmite o imagine-formulă-sinteză, punerea în ecuație a posibilităților de subzistență aflate în univers ; imaginea e obținută pe baza calculului probabilităților. Răspundeți în consecință. Răspundeți în consecință. E oare necesară întoarcerea noastră pe planeta Globus ?

Mesajul produse agitație. Toată lumea știa numele lui Iicr, el fusese unul dintre descoperitorii și inventatorii celor mai îndrăznețe imagini-formule matematice, a căror aplicare și execuție în viața practică aduseseră adevărate salturi în cunoaștere. Activitatea teoretică a lui Iicr fusese întreruptă însă de dorința lui bruscă de a lua parte la zborul spre „Floarea îndepărtată", ceea ce bătrînul Amon îi îngădui, înțelegînd necesitatea principială a unei cufundări în concret.

Și ecranele, lipsite de chipul transmițătorului, înregistrau :

— ...Concentrați-vă !... Fiți cu băgare de seamă !... Iicr vă transmite, vă va transmite imagini-calcule, cele mai noi rezultate-imagini-calcule : ecuația posibilităților de subzistență ; parametrii infinitului și calculul posibilității atingerii lui ; situarea pe bază matematică a limitelor universale, dovada matematică a unui microinfinit, împreună cu calculul posibilei sale atingeri, micro și macro ecuația calculării totalului repaus. Concentrați-vă !... Concentrați-vă !... Urma întrebarea : Mai e necesară pe Globus întoarcerea noastră ?

În observatorul globusian, Iss dădu dispoziții și lucrători din sala ecranelor se concentrară pentru primirea anunțatelor formule. Dar transmițătorul de pe nava cosmică tăcu.

Institutului de calcule matematice i se aduse știrea la cunoștință. El răspunse că, atît cercetătorii săi, cît și specialiștii din Orașul grădinilor suspendate se îndoiesc de existența posibilă a unor asemenea formule. La rîndul său conducătorul aparatului de zbor, în timp ce se apropia încă, vesti :

— ...V-am primit comunicarea. Iicr, matematicianul, vă salută și răspunde : Nu se află în posesia unor asemenea cifre. Nu se află în posesia nici unui calcul nou. Întoarcerea de pe „Florea îndepărtată" a folosit-o, ca mulți dintre noi, spre a se odihni.

Urmară parametrii zborului, cîteva amănunte medicale și brusc liniștea.

În epoca acestei transmiteri, nava de zbor putea fi observată de toate insulele plutitoare și observatoarele cosmice, ca un punct luminos. Pe neașteptate, el prinse să scadă însă și pieri, fără ca de undeva să se fi putut zări vreo explozie.

(E cu putință ca unele dintre mesajele de mai sus să fi fost transmise de altcineva, altădată. Este o soluție la care s-a gîndit Am'n cel tînăr, dar abia cu mult mai tîrziu.)

Bătrînul Conducător se afla împreună cu grupul de conducere într-o adîncită discuție, cînd, din insula-șantier de construcție a navelor cosmice, sosi prima știre a evaziunilor de pe planetă. Cel dintîi care porni, singur, fără să fi primit nici o dispoziție de plecare și fără să-și precizeze direcția, era lucrător în halele șantierului. Verificator al

capacității de zbor, ca și tînărul Am'n, deci savant multilateral și foarte bun mînuitor al aparatelor, el folosise una dintre noile rachete proiectate de Tut — începuseră să-și facă loc de curînd pe platformele de lansare. Acțiunea se petrecuse în preajma unei eclipse totale a ambilor sori, într-o vreme cînd, osteniți, cei mai mulți dintre cercetătorii și constructorii șantierului se pregăteau de plecare, unii spre locuințele comune, alții spre cele familiale, folosind mersul regulat și autodirijat al navelor de transport.

Atunci — tînărul Am'n tocmai ieșise din hala în care lucra și se oprise o clipă ca să guste răcoarea, priveliștea de pe insula înconjurată, aureolată de nori — îl zări pe tovarășul său de lucru Keps, îndreptîndu-se fără grabă spre siluetele argintate ale navelor. Keps părea gînditor, privea undeva în văzduh, încît Am'n, care mai întîi voise să-i facă semn, se opri : pe Globus cel cufundat în gîndire era întotdeauna respectat. De fapt Keps reapărea, după ce lipsise în ultima perioadă de lucru. E drept, nimeni nu întrebase anume de el, verificatori erau destui și globusianul acesta voinic se dovedise în ultima vreme preocupat și morocănos ; cercetătorii stației nu îl văzuseră însă sosind. Poate că nici nu plecase în ultima vreme de pe insulă, ci rămînea după plecarea tuturor, singur cu controlorii automatelor, pierdut în cine știe ce secție sau hală, pregătind vreo nouă născocire utilă, sau alt lucru tainic și surprinzător.

Am'n îl urmări din priviri cum piere, mărunt printre siluetele uriașe ale navelor, și tocmai se pregătea să urce el însuși în vehiculul care trebuia să îl întoarcă spre casele comune, tocmai începuse să-și amintească de N'fer, cînd auzi zgomot pe pista de lansare. Nici atunci nu își închipui adevărul. Misiuni de verificare puteau fi date oricînd. Știrea alerga însă înaintea lui.

La sosirea sa în Orașul copacilor cu crengi în spirală, o află acolo. Keps plecase fără a putea fi oprit, luînd o rachetă nouă, individuală, cu laturi în triunghi. Iar dîra aprinsă a plecării lui Keps încă nu se șterse din mintea locuitorilor planetei, încă nu încetaseră comentariile transmițătorului de știri, cînd o familie încercă să pornească și ea, folosind un vehicul de transport.

Manetele acestor aparate puteau fi întoarse în orice direcție, era o măsură de prevedere pentru un caz neașteptat. Familia corectă traiectoria, astfel încît ea să depășească satelitul spre care se îndrepta în mod firesc.

Bineînțeles, stația de manevrare de pe Globus înregistră imediat schimbarea — o asemenea naivitate era stranie pentru niște globusieni, nu se putea explica decît prin faptul că era vorba de o familie care de o bună bucată de timp trăia izolată, nu își trimitea copiii în filmotecile comune și pierduse legătura cu știința.

Imediat, nave rapide primiră ordinul recuperării aparatului și, cum se mai petrecuseră asemenea ieșiri de pe traiectorie (e drept accidentale), vehiculul se pomeni în cele din urmă întrerupt și remorcat.

La întoarcerea în oraș, deoarece familia nu izbuti să dea decît niște explicații neclare asupra țintei zborului, se hotărî trimiterea soților în rezervația doctorului Rama spre îngrijire, iar cei mici, despărțiți de părinți, luați în grabă sub ocrotirea orașului, trecură în locuința celor de vîrsta lor, la studiile obișnuite.

Într-o dimineață însă, pieri răpită de pe șantier, o navă-matcă.

Reușita unei asemenea acțiuni cerea un grup complex de cunoscători și multă organizare. Conducătorii orașului deveniră atenți. Ei băgară de seamă că, în comentarea noutăților despre evaziuni, mulți globusieni puneau o pasi-

une neobișnuită. În porțiunile de timp destinate odihnei, grupuri de vizitatori urcau în vehiculele de transport aerian pînă la șantierul de construcții, discutînd, comentînd febril, în timpul plimbărilor, ultimele îmbunătățiri tehnice ale aparatelor și capacitatea lor de rezistență la zboruri foarte îndepărtate. Cei ce se ocupau cu „arta de a trăi", medicii, se adunară. Consfătuirea întrebă : trebuie oare considerat fenomenul drept simptomul unui salt în patologia neliniștii ?

Dar nu doar la atît se reduceau grijile bătrînului Amon. Nici știrile care îi soseau din Orașul grădinilor suspendate, nici cele din lumea globusienilor de subsol nu puteau să-l mulțumească.

Stranii tulburări ale minții și trupului păreau să-și facă drum pe planetă. Asemenea tîrîtoarelor din adîncul oceanelor, ele se încolăceau, luînd chipuri felurite.

Întrebarea despre boala cea verde, pe care o adresase cîndva omul strălucitor Visn, Conducătorului orașului vecin, dovedea capacitatea de prevedere a marelui globusian de pe celălalt continent. O suferință care nu rămînea doar a minții, ci devenea trupească, apăruse în orașul vecin. Pentru întîia dată, după ce orice posibilitate de contagiune fusese eliminată din viața celor două orașe, se ivea din nou pericolul unei boli comune, a unei epidemii. E drept, atunci cînd bătrînul Amon fusese înștiințat, cazurile se reduceau doar la cîteva. Nimeni încă, afară poate de Visn el însuși, nu își pusese serios problema răspîndirii. E drept că și după clipa în care vom pătrude pentru a doua oară în locuința bătrînului, numărul bolnavilor va fi un timp limitat și mai ales localizat, oprit parcă de apele oceanu-

lui, la malurile netede ale unui singur continent. Boala verde nu trecuse de Oraşul grădinilor suspendate, după cum evaziunile de pe planetă păreau să fie un propriu al concetăţenilor lui Am'n. O boală a trupului şi alta a minţii îşi împărţiseră principalele domenii ale lumii globusiene. Desigur, grupurile de conducere ale continentelor ordonară măsuri de profilaxie. Poate de aceea, printre locuitorii Oraşului copacilor cu crengi în spirală, ştirile despre suferinţele din celălalt oraş parveneau ca un ecou îndepărtat.

Se ştia, de pildă, că victimele acestei boli căpătau brusc o capacitate neobişnuită de lucru şi de gîndire. Asociaţiile logice se făceau cu precizie şi dinamică fantastică, rezultatele fiind neaşteptate, uluitoare uneori chiar pentru globusieni. Necesitatea odihnei pierea cu desăvîrşire şi era înlocuită cu agitaţia febrilă. Toate acestea puteau fi chiar mulţumitoare, dar nu erau decît primele semne ale neiertătoarei boli — şi ea continua, cuibărită în trup, stimulînd intens fosforescenţa îndeobşte uşoară a oricărui globusian şi însemnîndu-l cu o pată mişcătoare şi verde. Venea apoi căderea într-un somn letargic, moartea, o moarte prematură şi fără rost, deşi, în urma activităţii febrile dinainte, cei suferinzi izbuteau să termine, în general, partea lor de misiune.

Oricum ar fi fost, o epidemie într-un continent globusian repunea în discuţie individul, particularităţile sale de ordin psihic şi trupesc — aşa cum nu se întîmplase decît cu veacuri în urmă.

De altfel, şi alte probleme ivite de curînd readuceau parcă în lumină trecutul. Grupul de conducere din care făcea parte bătrînul Amon simţi astfel nevoia să reia şi să analizeze anumite dispoziţii. De mult nu se mai discutase, pe cele două continente, procedura necesară în cazul furturilor. O atare problemă aparţinea unui trecut

foarte îndepărtat, din timpul cînd globusienii nu descoperiseră încă multe legi firești ale societății.

Aprecierea valorică a bunurilor și frîna pe care o punea în preocupări inegala lor răspîndire fuseseră între timp înlăturate. Și, deși legile Orașului copacilor cu crengi în spirală erau vechi și rigide, cele care prevedeau pedepse pentru însușirea unor proprietăți mici sau mari fuseseră uitate de cînd o profunzime de bunuri se afla pusă la îndemîna tuturor.

Scopul reformatorilor legii de atunci era egalitatea sau, mai bine-zis, uniformitatea punctului de plecare al fiecărui individ, înlăturarea stînjenirilor absurde, pricinuite de lipsuri, în folosul deplin al capacității de gîndire, pentru realizarea marilor misiuni.

Poate că în vremea primelor galerii de subsol cîteva furturi mărunte ar mai fi putut fi notate. Dar nimic din ce era material și util nu se afla acum în afara posibilităților unui gest. Se poate spune că globusienii nici nu luau în considerare, nici nu mai observau propriu-zis obiectele. Examinarea lor aparținea strict celor care aveau misiunea să le creeze, ori să le procure, ceea ce dovedea o dată mai mult că întreaga colectivitate, conștientă de perspectiva ei, era angrenată în preocupări de o mult mai gravă anvergură. Sancțiuni aspre erau prevăzute pentru cei ce, într-un fel sau altul, împiedicau evoluția firească, efortul necesar. Însă în plenitudinea de bunuri, pe care o creau mașinile, însușirea unui obiect nu stătea în calea nimănui.

Și totuși, bătrînul Amon și însoțitorii lui își puseră întrebarea cum ar trebui calificată răpirea unui obiect de mari dimensiuni de pe insulele-șantier. Dispariția rachetelor, a navelor individuale putea fi sau nu calificată drept furt ? Dacă da, cît de grave trebuiau să fie sancțiunile și cum puteau fi ele argumentate ?

Desigur, răul material pricinuit colectivității de aceste furturi era discutabil. Concepția că orișice aparat, fiecare creație a mașinilor, din moment ce intra în producția de serie, aparținea tuturor, deci și celui care lua, era răspîndită. Pe de altă parte, durata pe care o reprezenta în timp înlocuirea unei nave cu alta era fără importanță, comparat mai ales cu timpul necesar oricum pentru ca o astfel de navă să devină utilă. Nu rămînea mai puțin adevărat că era un bun care, de vreme ce dispărea de pe planetă, era răpit colectivității. Dar oare individul, individul care la rîndul lui își sustrăgea, plecînd, forța de lucru, pe cine fura ? De altminteri, scopul în care se făceau aceste plecări nu era clar. Nici o amenințare nu părea să vizeze direct existența globusienilor. Viața pe Globus, cu posibilitățile și limitele ei, cuprindea un teritoriu calm, împărțit în mod egal, tuturor. (Aproape tuturor, ținu să precizeze Krs. Și, mai ales, aproape egal.) Oare indivizii care plecau, vizau, totuși, o realizare ce putea fi valorificată colectiv ? În cele două orașe, ca și în continentele de subsol, devenise cunoscut (un fel de loc comun) calculul exprimînd în cifre posibilitățile mai mari ale hazardului pentru descoperirea unor condiții de existență noi și favorabile în alt sistem planetar sau în alte galaxii, față de o cercetare sistematică, dar de lungă durată, a Cosmosului, sub presiunea crescîndă a timpului.

Legat de toate acestea, bătrînul Amon împreună cu grupul său de conducere, își puneau problema dacă nu ar trebui redusă și mai mult informația populației asupra noilor descoperiri de concepție și tehnică.

Cititorii acestor rînduri au și putut, desigur, constata că nu orișice știri, nu orișice evenimente erau puse la îndemîna sistemului general de informare, chiar cînd nu se transmitea pentru globusienii socotiți inferiori. O anumită prudență își făcea tot mai mult loc în difuzarea noutăților și

tot mai des era cerută și părerea bătrînului Amon cînd era vorba de răspîndirea unor știri cu un caracter mai particular.

Judecat prin prisma eticii globusiene, faptul nu era demn de laudă. O descoperire, un calcul, o idee, un eveniment, ale cărui concluzii puteau fi teoretizate, reprezentau un bun al tuturor, care, răspîndit, fructifica, și deci era socotit pe Globus cu mult mai prețios decît vreun obiect concret. Totuși această frustare se făcea nelegiferat, tacit. În clipa în care ne apropiem pentru a doua oară de locuința Conducătorului din Orașul copacilor cu crengi în spirală (și anume în momentul în care pătrundem în binecunoscutul „patio" în care îi plăcea să stea de vorbă), exista de mult un soi de filtru al informațiilor, destinate celor mai mulți dintre locuitorii acestei jumătăți de planete.

Parveneau însă cu firească regularitate noutăți tehnice, legate strîns de izbînda în „marea misiune", socotindu-se că ele puteau fi dezvoltate și teoretizate mai departe fără pericol. Restul de știri, conducătorii instituțiilor le centralizau spre grupul de conducere.

Iată însă că și perfecționarea uneltelor destinate marii misiuni putea să aibă consecințe neplăcute. Apăruseră atitudini necontrolate, ieșite din ordine.

Erau acestea periculoase, într-adevăr ? voi să știe unul dintre juriști. Depinde, răspunse tot el, de scopul pe care îl urmăreau globusienii evadînd de pe planetă. Dacă întîmplarea, pe care o punea fiecare dintre ei la încercare, ducea la victorie ? Nimeni nu-i putea cere unui globusian să se sacrifice inutil de bună voie ; legile interziceau aceasta, în ciuda cifrei uriașe pe care o reprezenta totuși șansa ajungerii prin întîmplare la importantul scop. Dar, în cazul atingerii țintei, mai putea fi dezordinea ca atare, condamnabilă ? Dimpotrivă, ea devenise necesară...

Făuritorii de legi, convocați de grupul de conducere, aveau păreri împărțite. Urma ca decizia să fie luată după cîteva ceasuri de gîndire...

Și tocmai atunci îi parveni lui Amon știrea încercării de evaziune a lui Het.

capitolul VIII

„Iubit părinte, am făcut de curînd cea mai covîrșitoare descoperire a expediției noastre — cea mai tulburătoare și neașteptată. Cunosc esența secretă a acestei planete cu totul contrarie oricărui concept de viață globusiană. Este asimetria. Din observatorul ei, Iss ne-a comunicat imaginea generală a astrului pe care locuim. El este înclinat pe axul său și timpul aici — în primul rînd timpul — e inegal. Orele nu seamănă între ele, pentru că fac parte din zile diferite, cuprinse în săptămîni și luni în necontenită prefacere... simple treceri spre căldură, ori frig. Cristale de gheață au îmbrăcat parcă în cupe capetele ţuguiate ale planetei — ea este rotundă doar la prima vedere — iar între aceste capete vegetația se schimbă, trece dintr-una într-alta, de la mare la mic, nefiind aceeași nici cu ea însăși — în timp.

Un **singur** soare, nu **două** surse de căldură și lumină. Un **singur** satelit...

Toate acestea, văzute de la distanță, ar fi trebuit să mă pună pe gînduri, pe mine care, dintotdeauna, încerc să în-

ţeleg. Dar nemişcarea — de o bună bucată de vreme maşinile noastre de zbor sînt imobile cu vîrful îndreptat către punctul fix — nemişcarea, spun, atît de însemnată uneori, nu este utilă înţelegerii pe această planetă.

Am întîlnit, de pildă, viaţa şi n-am priceput că adesea aici ea se dezminte. În jurul meu trecerea spre existenţa superioară nu este un flux necontenit, ci un zbucium. Salturi, întoarceri îndărăt, încercări ale speciei. Deosebiri în sînul aceleiaşi familii de vieţuitoare. Mari cimitire comune ale unor reptile imense — ca o lovitură dată de materie însăşi creaţiei ei. Lipseşte trecerea lină, plină de armonie; pînă şi inteligenţa e răspîndită inegal pe acest glob.

Pentru că, totuşi, trebuie să-ţi vestesc: există inteligenţă! Am descoperit-o! Tocmai acolo unde nu mai credeam s-o găsesc. În acelaşi neam, aşa cum am arătat, sînt plăsmuiri felurite, sub înşelătoare asemănări poţi afla mari deosebiri între făpturi.

Am cunoscut deci stăpînul gînditor al planetei albastre. Am aflat pe cine vom uzurpa. Am recunoscut locul de unde ţîşneşte uneori spiritul, învingînd materia prin voinţă. Vreme îndelungată am aşteptat, meditînd, cercetînd, cioplind, un semnal de la nava-matcă, înconjuraţi mereu de surîsul batjocoritor al firii, de fiinţe oarecum asemănătoare nouă şi totuşi animalice, care ne supravegheau, gata întotdeauna să ne imite. Cunoscîndu-le, nu am putut desigur presupune că în acelaşi neam, risipit pe planetă, întîlneşti multe înfăţişări, de la animalul locuind în copaci pînă la gînditor. Deosebiri, asimetrii... înclinare pe ax... Iată slăbiciunea acestei planete. Da, viaţa aici nu se dezvoltă armonios. De aceea, sînt încredinţat, nu va reprezenta niciodată o veritabilă forţă."

„Către tatăl meu, bătrînul și vestitul Amon din Orașul copacilor cu crengi în spirală. Cinste lui, voinței sale eterne.

Veniți pe planeta albastră !...

Îți trimit, iubit părinte, imaginea izbucnirii mînioase, gata să ne cuprindă și să ne îngroape în tumultul ei. Cîteva fotograme înfățișează turmele sălbatice pornite într-o neașteptată goană, dîndu-ne cu puțin înainte un mesaj tropotitor pe care nu l-am înțeles.

Să numim nefericită întîmplarea care ar fi putut lovi în mașini și chiar în puterea noastră de lucru ? Ea ne-a dus totuși în întîmpinarea cunoașterii și la întîlnirea cu cei ce ar putea deveni cîndva stăpînii planetei, de n-ar fi sosirea noastră.

Deci : buza gropii în care ne aflam s-a desfăcut, dînd la iveală țîșnetul unor bolovani cuprinși de flăcări. El a fost precedat de zgomote mînioase, scoarța se scutura nerăbdătoare, după ce ne răbdase în liniște atîta timp.

Mișcările scoarței le-au simțit mai întîi mașinile, pe urmă însoțitorii mei au prins să istorisească legende despre prăbușirea unor vechi galerii în subsolurile patriei. O margine îndepărtată a gropii prăvălea stînci, încercînd să lovească așezări și unelte. Ne-am adunat în spațiul cel mai cuprinzător din mașinile noastre, singuratică locuință comună globusiană, cu vîrful nemișcat, îndreptat spre punctul fix. Așteptam. Calculele ne vestiseră apropiata conjunctură favorabilă pentru semnalul navei-centru, azi pentru noi cel mai apropiat punct al patriei. Fusese părăsită de mult adunarea de corturi din piei de animale, locuințe prin a căror formă făpturile ce ne-au înconjurat încercau să imite stîngaci rachetele noastre piramidale.

Deodată Iss, din observatorul ei, a dat alarma.

Ne-am îndreptat cu greu spre locurile noastre de zbor. Miezul planetei se revărsa, după ce vestise din adînc veni-

rea sa, printr-un lanț de tunete și explozii. Luminozitatea acestei izbucniri întrecea soarele și ne-a izbit, împreună cu valuri de căldură. La înălțime, materia arzînd se resfira, luînd uimitoare forme, apoi căzu asupra noastră întreg adevărul ei ucigaș. Pe lîngă asemenea flăcări n-a mai însemnat nimic plecarea rachetelor noastre. Totul ardea.

O vreme ne-am rotit nehotărîți. Observam cu atenție, căutam să pricepem neașteptata răbufnire, cunoașterea fenomenului făcînd negreșit parte din misiunea noastră.

Așa am descoperit ceea ce la prima vedere ni s-au părut a fi simple valuri ale scoarței... Așezări construite, adunate de inteligență. E drept, ici-colo, rare... singuratice. Pe urmă însă, un oraș..."

...„Ne învîrteam pe deasupra a ceea ce ni se păruse la început doar o rezervație firească. Priveam cu atenție. Încetinisem cît mai mult cu putință mersul mașinilor și astfel, dedesubtul nostru, am început să deosebim mișcarea.

Mai întîi goana unor coline mișcătoare, păroase, înspăimîntate de vuietul aparatelor de zbor, apoi, forfota animalelor mai mici. În sfîrșit, am zărit agitîndu-se un soi de pietriș cenușiu și, uitîndu-ne mai bine, am înțeles că sălbăticia nepăsătoare, singura trăsătură care ni se părea uniform răspîndită sub văzduhul albastru, a fost o greșită părere a începutului.

Inegalitatea... Asimetria... Nimic nu e aici la fel cu sine însuși. Deosebirile fac din planeta aceasta măruntă un univers !...

Satelitul nu seamănă cu părintele de care ascultă, iar pe planetă fiece parte a ei nu e asemănătoare cu alta. Munții străpung norii și, ajungîndu-ne aproape, arată pietrele al-

căutării lor, mereu deosebite. Nu e aceeași pretutindeni nici sălbăticia. Brusc, pe unul din continentele inegale ca număr, la capătul unui codru întunecat ca privirea prietenei mele N'fer, niște făpturi cenușii și așezarea lor dovedesc stăpînirea materiei. Fum, o forfotă contrarie fricii neraționale la ivirea aparatelor noastre de zbor, apoi iarăși păduri păstrîndu-și misterul, ierburi întinzîndu-se în voie, dealuri și, deodată, valul migrator al unor turme, păzit, urmat de aceleași făpturi cenușii — fără îndoială păstori! Un stol de colibe mișcătoare și din nou mari întinderi lipsite de semnele oricît de primitivei voințe și gîndiri. Brusc un colț de cîmpie armonizat prin muncă. La urmă un oraș. Ba chiar, la marginea celui mai subțire și lung continent, niște foarte primitive născociri pentru transportul pe apă. Ele se îndreptau — zborul nostru a descoperit asta — către..."

„Cinste tatălui meu, bătrînul și vestitul Amon! Cinste patriei globusiene!...

Deși sîntem greu încercați de griji, nu ne-am întrerupt activitatea științifică. Dimpotrivă, Ka, medicul, a pornit la alcătuirea unui șantier experimental al vieții și încercă să colecționeze făpturi, ca într-o rezervație... Cîțiva însoțitori sapă galerii, iau în cercetare soiul rocilor și calitatea pulberii planetare. Uneltele noastre lucrează cu aceeași precizie netulburată.

Sîntem din nou înconjurați de ființe relativ umane și aproape inteligente... într-o zi au încercat să fure, din îngrăditura în care Ka le prinsese cu mare greutate, cîteva fiare. Am vrut să-i alungăm, s-au apărat azvîrlind pietre. Am pus în acțiune un jet luminos: au pierit fără urmă,

Ciocnirea aceasta, făcută să nască surîsuri, nu a putut să ne alunge tristeţea. Timpul favorabil a trecut şi de la nava-mateă nici un semnal. Daţi-ne coordonatele cele mai recente ale zborului ei. Poate voi, locuitorii de pe Globus, aţi atins între timp alte puncte ale sferei universale, cu mult mai însemnate. Am rămas, pe mărunta noastră minge colorată, neglijabili, uitaţi, în timp ce forţele voastre se concentrează undeva, într-o adevărată mare misiune ?

Urmez, iubit părinte, să îţi trimit ştiri. Timpul dinaintea totalei eclipse, pe care-l folosesc uneori spre a mă concentra asupra ta, îmi este nespus de necesar. Dacă n-ar exista, concretul faptelor mărunte ar ajunge poate mai însemnat decît voinţa mea.

Planeta m-ar putea cuprinde în vraja culorilor ei. M-aş contopi poate cu viaţa primitivă. Explicaţia schimbărilor pe care le produce în noi depărtarea şi timpul sînt fără îndoială de domeniul lui Ka. Nu am hotărît încă modul în care vom intra în legătură cu sporadicele civilizaţii, desigur diferite şi depărtate de graiul globusian. Oare întîlnirea cu ele n-ar duce la ciocniri şi distrugeri ? Viaţa fiinţelor gînditoare trebuie sau nu apărată, cînd e vorba de locuitori ai străinelor lumi ?

M-ar bucura să-ţi aflu, în această privinţă, părinte, părerea.

Şi urmez să îţi vorbesc, deşi răspunsurile de pe Globus nu sînt decît imagini-sinteză, scurte, seci, uniforme. Adesea ne simţim fără legătură cu voi, reduşi la propriile forţe.

Să fie aceasta o hotărîre... medicală ?

Ka e de părere că, poate, se repetă în univers o experienţă pe care el însuşi a iniţiat-o cîndva, în rezervaţia doctorul Rama. Eu îi răspund..."

capitolul IX

— Te caută chipul luminos al prietenei tale N'fer, şopti Tut.

O liniştе apăsătoare învăluise încăperile. Doar dinspre locuinţa medicului Ka răzbea binecunoscutul său rîs.

Am'n ieşi din sala opacă, în care cei mai mulţi dintre tinerii locuitori ai clădirii comune se adunaseră în tăcere, şi se înclină dinaintea imaginii, făcînd gesturi de bună primire.

— Te înalţi ca un abur strălucitor pe acest prag trist pînă adineauri.

— Am venit fiindcă şi pe mine mă răneşte tristeţea.

Tut zise surîzător :

— Venirea ta ne mîngîie tuturor privirile. Apropie-te, treci prin încăperile întunecate şi gîndurile grele de supărări vor fugi. Vino să vezi jocurile noastre de lumini şi arome, sau să priveşti noile ciopliturі ale prietenului tău.

N'fer zîmbi rece. Îşi trase masca peste obraz ca să nu se vadă cît este de nerăbdătoare. Dorea să treacă repede peste formulele obligatorii ale oricărei întîlniri. Totuşi mişcările ei nu trădau nici o tulburare cînd răspunse :

— Voi veni altă dată eu însămi. E însă rîndul lui Am'n să fie oaspetele meu.

Am'n tresări. Pătrunderile lui în locuinţa care o adăpostea pe N'fer se făcuseră în ascuns. Acum chemarea era directă. Îşi aduse aminte că trecuseră multe eclipse favorabile, fără ca el să fi încercat să o revadă. Nici nu băgase de seamă trecerea timpului.

Tut se înclină şi nu păru că aude partea necuviincioasă a invitaţiei.

— Desigur, spuse el, N'fer ni l răpeşte întotdeauna pe Am'n în lungi plimbări. Dar de vreme ce aceasta este voinţa iubirii şi frumuseţii, ea este lege. De altminteri, voinţa şi frumuseţea au întotdeauna dreptate. N'fer este făptura cea mai raţională.

„Ce bănuieli ascund ultimele cuvinte ?" se întreabă N'fer.

— Nu ne e oare îngăduit să ne adunăm cît mai des laolaltă ? zise ea vizibil pentru ceilalţi. Asocierea noastră, a lui Am'n şi a mea, a fost hotărîtă de părinţii oraşului şi e bine să ne cunoaştem, să ne apreciem, înainte de clipa cînd ni se va cere să alcătuim o familie.

— Desigur, cunoaşterea e în rădăcinile oricărei plante viitoare, şopti Tut.

„Din nou mă tulbură ce spune, gîndi N'fer. Să greşesc eu, căutînd un alt înţeles în fiecare imagine ?"

— Voi veni, zise Am'n. N-am vrut să întunec venirea mea cu tristeţea plecării lui Het, de aceea am amînat drumul nostru obişnuit pe coline.

N'fer făcu un gest de indiferenţă :

— Cei slabi se îmbolnăvesc de nelinişti, dar adesea slăbiciunea vine şi din tristeţe. Eşti prietenul meu, vreau să-ţi alung suferinţa.

Am'n se înclină la rîndul său.

— Vino la mine, vino tu însuţi, zise fata. Şi apoi pieri.

— Eşti un globusian norocos, spuse Tut după plecarea ei. Sub chipul plăpînd prietena ta ascunde multă voinţă.

— Era într-o stare neobişnuită. Altminteri n-ar fi vorbit atît de hotărît.

— Înţeleg foarte bine. Totuşi e o făptură activă, un exemplar izbutit al oraşului nostru...

Am'n îi ocoli privirea.

— Hai, trebuie să o recunoaştem, sînt hotărîri ale planetei pe care eşti silit să le încalci chiar dacă pricepi rostul lor, urmă Tut. E greu să aştepţi uneori atît unirea cu fiinţa ce

ţi s-a hărăzit, încît iubirea se risipeşte în văzduh, ca un parfum uitat. De aceea — Tut îl învălui pe Am'n cel tînăr într-o mişcare prietenească — vă dăruiesc ţie şi ei tăcerea mea. Ştiu calea pe care o iei uneori cînd lumina scade. Ţii minte ce-am vorbit despre drumurile ocolite ? Ei bine, aici e un drum drept.

Tinerii, dispreţuind scara rulantă ce curgea necontenit, suiră spre încăperile vecine care le slujeau drept locuinţă.

— Ce lume minunată e aceasta în care trăim, urmă genialul constructor al navelor de zbor piramidale. Şi prevăd un viitor şi mai strălucit pentru globusieni. Acum cînd nu mai e necesară aproape nici o irosire a forţelor, acum cînd am lepădat cătuşele fizice fiindcă stăpînim tehnica într-atît, încît uneltele înţelepte înfăptuiesc totul. Uneltele înţelepte se înfăptuiesc şi pe ele, au intrat în peisajul nostru, cresc, se multiplică, au devenit plantele şi animalele noastre, iar noi primim efortul lor ca de la sine înţeles, preocupaţi cum sîntem de elaborările spiritului.

Pătrunseră amîndoi în odaia lui Tut şi acesta luă o poziţie de odihnă pe un soi de aşternut aspru, întins pe podea.

— Da, abia acum începe adevărata eră a globusienilor superiori. Acum, cînd pînă şi în teritoriile din adînc problema subzistenţei generale o rezolvă maşinile. Acum, cei cu feţe palide şi păr incolor vor învăţa să se dedice şi ei unei activităţi superioare. Îi vom îngloba cu încetul în marea familie a spiritului şi astfel se va rezolva îndelungatul conflict. Merită să ne ameţim o clipă cu arome îmbătătoare, pentru că viitorul ne stă înainte şi este măreţ. Vom realiza, în sfîrşit, acea societate ideală, calmă, a cărei capacitate infinită au conceput-o — e uimitor — şi au calculat-o premergătorii noştri în urmă cu milenii.

Am'n asculta distrat, privind din cînd în cînd transparenţa tavanului.

— Ai băgat de seamă, zise el fără legătură, că transmițătorul de știri nu a comunicat încă nimic despre fuga lui Het ?

Pe chipul lui Tut se zugrăvi supărarea. Apoi zîmbi :

— Ești cu gîndul departe, văd bine, zise el. Și ai dreptate, începe să se întunece. Totuși, mai dăruiește-mi puțină bunăvoință, înainte de a pleca. Tu, Am'n, ai să mai înfăptuiești lucruri însemnate, ascultă ce-ți spun. Pe șantierul nostru ocupi deocamdată un loc modest, dar cei a căror forță creatoare e puternică se recunosc între ei. Adevărata misiune pentru tine încă n-a început, de aceea ești mereu nerăbdător. Pari sănătos și liniștit, dar în adîncul tău te frămînți. În ceea ce privește iubirea, ei bine, ca în antica vreme cînd zidarii clădeau cu mîinile lor locuințe, am aruncat de pe noi tot ce ne îngreuna. Am lepădat sentimentele, dar, prudenți, am păstrat învelișul lor ușor, cuvintele, imaginile. Se apropie vremea cînd multe lucruri vechi vor fi reluate, și...

— Îngăduie-mi să mă îndepărtez, spuse Am'n întrerupîndu-l.

— Prea bine, prietene, dar fii cu băgare de seamă...

Rămas singur, Tut nu se simți jignit. Se cufundă o vreme în nemișcare, apoi cu un gest porunci uneltelor să-i proiecteze pe fiecare dintre pereți fotogramele invențiilor sale. Arome se revărsau din cupe. El se întinse și își urmă firul gîndurilor.

...Am'n intrase în odaia sa. Urmărise prea puțin spusele lui Tut, preocupat, căutînd să-și închipuie ce anume o făcuse pe N'fer să dezvăluie cu atîta îndrăzneală taina întîlnirilor lor. Firește, nu Am'n fusese cel care ceruse înversunată prudență, nu era în firea lui să se ferească. Prietena lui, în schimb, trăia în supunerea cea mai desăvîrșită nu

numai față de legi, ci și față de prejudecățile care în orice societate apar și însoțesc rînduielile morale ; pentru N'fer întîlnirile ei de iubire erau o slăbiciune de care nu se putea lipsi, dar și-o îngăduia cu necaz.

(În același timp, peste întrebările pe care și le punea Am'n se suprapunea, din cînd în cînd, cu putere, ultima imagine a lui Het, ținînd în brațe noul său aparat de recepție — replica emițătorului de imagini la foarte mare distanță.

Imediat după încercarea sa de evaziune, Het fusese adus în locuința comună a tinerilor și manifestase la început mult calm, o aparentă logică în afirmațiile sale, pînă în clipa cînd cineva încercase să-i sustragă prototipul pe care-l strîngea în brațe. Atunci izbucnise în mișcări violente, însoțite de strigăte animalice, încît lui Am'n nu-i puteau ieși din minte, atît logica aparentă a spuselor lui, cît și brusca manifestare a bolii.)

Deasupra capului, prin trasparența tavanului se zăreau tot mai limpede insulele plutitoare, semn că discurile de umbră creșteau, acoperind aproape în întregime chipul celor doi sori.

Tînărul nostru savant ieși încet din locuința lui și, folosind de astă dată firul continu mișcător al treptelor, coborî pe calea de acces ce avea să-l ducă spre prietena sa.

Firește, ar fi interesant de explicat ce mijloace tehnice avea la îndemînă un tînăr din Orașul copacilor cu crengi în spirală, pentru a pătrunde nevăzut în locuințele dens populate, asemănătoare din punctul nostru de vedere unor fortărețe cu ferestrele dînd spre înălțimi. (Să nu ne îndoim că existau, ca pretutindeni în univers, asemenea mijloace, suficiente pentru a înșela vigilența severă.)

Din păcate, în locul unor elemente spectaculoase, al căror simbol pentru noi rămîne totuși scara de mătase, în

loc de escaladări îndrăznețe, Am'n și N'fer preferau să folosească o cale mai simplă : accesul direct, la vremea destinată pe întregul oraș concentrării și gîndirii, ceas liniștit care mai folosise și altora de-a lungul timpului pentru tainice întîlniri.

Pe dată ce intră în camera fetei, cupele cu arome prinseră să fumege de la sine, semn că fusese așteptat, iar gazda dorea să-i facă ședereа cît mai plăcută. Un joc de lumini colorate, îmbinate savant, se revărsa dintr-un colț al încăperii ningînd o dulce ameteală.

N'fer se înclină în fața oaspetelui ei și îl călăuzi spre așternutul aspru, dinaintea căruia ea înșirase tot soiul de pietricele fosforescente, printre cupe cu băuturi plăcute și plante rare, aromitoare. Locuitorii planetei Globus fiind vegetarieni, ei puneau o deosebită artă în aranjarea meselor, imitînd un soi de grădină cu aspect natural. Modești în aparență, erau obișnuiți cu plante suculente și concentrate, multe carnivore, cu gust variat. Venite din subsolurile planetei, aceste plante erau apoi puternic condimentate, astfel încît în anumite ocazii solemne hrana simplă făcea loc unei alimentații rafinate.

Am'n se înclină, mulțumind pentru îmbelșugata primire, deși ea avea un aspect solemn la care nu se aștepta. N'fer își ridicase pe frunte masca ei de zburătoare și așa trupul subțire părea mai înalt, în timp ce venea și pleca, aducînd și luînd cupe, sau ciocnind între ei mici bulgări fosforescenți.

— Ochii tăi lucesc astăzi mai uimitor decît pietrele, grăi Am'n.

Își mai arătase cîndva astfel admirația, dar acum credea sincer în adevărul imaginii și se simțea vrăjit.

N'fer nu răspunse : surîdea doar din priviri, din mișcări, întinzîndu-i și luînd cupele, schimbînd aranjamentul pietrelor în noi și noi desene, făcînd, cu alte cuvinte, ea

însăşi ceea ce uneltele înţelepte ar fi putut să facă mecanic. Aparatul ei de proiectat imaginile vorbirii zăcea nefolosit într-un ungher, ceea ce voia să spună că gazda doreşte să asculte şi nu să grăiască.

— Eşti un fluture miraculos, spuse Am'n. Oriunde îţi aşezi aripile cresc străluciri şi arome. Eşti o zburătoare de vrajă care preface locuinţa ei într-o nouă planetă. Puterea iubirii tale mă cuprinde, mă înlănţuie, voi deveni, îmi dau seama, unealta şi slujitorul tău.

Fără îndoială, felul acesta de a vorbi era convenţional şi clasic. Tot ce e convenţional însă a avut cîndva un conţinut şi poate să-l mai aibă. De cînd Am'n venea în taină, N'fer nu-l mai simţea nemulţumit din pricina expresiilor palide, stabilite a fi de dragoste. Dimpotrivă, orînduitul limbaj globusian, semănînd cu o plantă ornamentală din colecţiile cercetătorilor vieţii vegetale, se umplea cu o nouă sevă şi, renăscînd, părea altul, încît poate că această nemaiţrăită întîlnire cu vraja posibilă a cuvintelor o făcuse pe N'fer să se supună dorinţei lui Am'n şi să primească, ba chiar să caute ascunsele întrevederi.

De astă dată însă atenţia ei era doar aparentă.

N'fer lăsase de o parte aparatul de transmis imagini, poate şi pentru că nu dorea să-şi trădeze din greşeală gîndurile la vreme nepotrivită. Ceea ce avea de spus era greu de exprimat oricum, dar mai ales fiindcă cerea o neîntîrziată rezolvare. Mintea fetei era limpede, hotărîrea definitivă, ea însă ştia că va avea de luptat în această privinţă cu slăbiciunea lui Am'n. (De fapt era slăbiciune sau voinţă ?) Şi aşa părînd că urmăreşte gesturile prietenului ei, N'fer se concentra asupra celor ce aveau să urmeze.

— Mă întreb, cărei bucurii neaşteptate să-i mulţumesc pentru osteneala ta de care mă simt nedemn, urmă Am'n, exprimîndu-şi în cele din urmă mirarea, pe care în lumea

noastră orice îndrăgostit ar fi strigat-o de la început. O, neasemuito ! Recunosc masca ta de sărbătoare.

N'fer stinse cu o mişcare jocul de lumini şi, luîndu-şi unealta fără de care nici o făptură superioară globusiană nu se mai putea exprima în voie, reveni pe covorul aspru, lîngă prietenul ei. Curînd arabescul gesturilor, al sunetelor, al imaginilor se împletiră într-un tot armonios.

— O, prietenul meu, zise ea. Ai spus adineauri că prin puterea de vrajă a iubirii, locuinţa aceasta se preface într-o nouă planetă. Să fie adevărat ? O crezi într-adevăr ?

Am'n cel tînăr se înclină fără să răspundă.

— Dar priveşte, deasupra capului luminile s-au stins şi planeta noastră a rămas întunecată. Aşa o vedem întotdeauna întunecată, ea însă vrea să trăiască.

— Trăieşte ! Ce i-ar putea lipsi ca să trăiască ?

— Grija noastră, curajul nostru de a o aşeza printre constelaţii. Şi apoi, N'fer lăsă un timp să se aşeze liniştea şi umbra între ei, apoi un soare al ei.

Am'n tresări. Era prea învăţat cu ascunzişurile graiului lor ca să nu înţeleagă despre ce era vorba.

— N'fer, zise el, să-ţi fi făcut, într-adevăr, acest rău ?

Ea tăcu o clipă, surprinsă de asprimea răspunsului. Se ridică în picioare şi masca de pe frunte prelungea încă linia ei subţire.

— Cred că vorbind ai comis o greşeală, şopti. Nu mi-ai făcut nici un rău.

Am'n se înălţă şi el, şi rămaseră aşa, cugetînd.

— Era firesc să se întîmple astfel, urmă tînăra geologă, limpede şi tăios, pierzîndu-şi dintr-o dată şi ea supleţea limbajului. Chiar globusienii inferiori primesc încuviinţarea înainte de a alcătui o familie. Tu însă te-ai grăbit, ţi-ai alcătuit această familie fără să aştepţi. Să spunem lucrurilor pe nume : sîntem o familie.

— Ce înseamnă o familie ?

— Găseşti definiţia în orice filmotecă.

— Nu cred s-o găsesc.

— M-aş putea plînge, ţi-aş putea spune că m-ai supus celei mai grozave umilinţe, reducînd prietenia noastră la relaţiile fiinţelor primitive, obligîndu-mă să mă ascund, ca oamenii-sfinx în cavernele lor... Dar nu o fac pentru că am primit de bună voie să trăiesc această experienţă alături de tine. Totuşi, am alcătuit o familie, să o recunoaştem, astfel se numeşte acum planeta pe care locuim. Ca orice planetă ea zămisleşte la rîndul ei viaţa, cere îngrijire şi soare.

— Sorii topesc uneori constelaţiile.

— Să lăsăm temerile, e timpul, prietenul meu, să le lăsăm. M-am supus ţie, deşi nu era de demnitatea mea, acolo unde lucrez sînt un savant valoros, mai cunoscut decît tine. Iată de ce înţelepciunea oraşului nostru ne-a adus aproape, şi a avut dreptate, fiindcă ne-am iubit. Desigur, nu iubirea, ci înţelepciunea calmă trebuiau să ne unească şi mai aveam de aşteptat. Dar ai voit altfel, tu, fiul bătrînului Amon.

Tînărul Am'n făcu o mişcare.

— Cunosc, urmă N'fer, grija cu care Conducătorul acestui continent apără rînduielile lumii noastre. Mi-a vorbit despre ea în locuinţa comună a bătrînelor, acea măiastră învăţătoare şi pricepută combinatoare de arome care ţi-a dăruit existenţa. Am căutat-o, ne-am înţeles. Ea mi-a înmînat flaconul cu miresme ce se revarsă azi din cupe, mi l-a dat ca să-ţi alunge neînduplecarea cu care respingi chemările de supunere ale unei lumi ce te-ar putea pune alături de tatăl tău, dacă te-ai concentra într-adevăr, dacă gîndul şi voinţa nu ţi-ar fi călătoare. Lîngă mine însă, şi ea a înţeles de îndată că excepţionala unire trebuie grăbită...

— N'fer, întrerupse Am'n, i-ai încredinţat mamei mele taina legăturii noastre ?

— Nu foarte limpede.

— Atunci ascultă : Știu că e deosebit de greu ceea ce ți cer, dar păstrează această taină. Acum e clipa ca să tăcem... Acum, și nu cum doreai tu, înainte. Să tăcem cu înverșunare.

— Dar pricepe că lucrul acesta nu e cu putință.

— Trebuie să se poată. În acest univers globusian care numără totul, și nașterile și unirile, le armonizează în ritm cu morțile, morțile cu iubirile, pune iubirile în ecuații și le așază numitor comun gesturile pe care le-a calculat de mult, aproape în întregime, încît cunoaște, știe tot... un descendent se va naște, depășind prin apariția lui calcule, răsturnînd orice socoteli.

— Am'n, nu se poate să vrei asta.

— Ba vreau și e cu putință, dacă o dorim ! Ascultă N'fer, ai dreptate, ești o globusiană înzestrată, cu mult mai înzestrată decît mine. Și în primul rînd ai voință. Iată o misiune demnă de voința ta : păstrează taina. Păstrează taina împotriva tuturor.

— Să tac ! Dar oare la ce ne-ar folosi ? Și, în primul rînd, e cu putință ? Singurul lucru care ne aparține este că am grăbit puțin ceea ce oricum era rînduit. Și încă, poți crede că era un secret atît de desăvîrșit ? E oare cu putință, în locuințele comune ? Trăim o epocă mai îngăduitoare cu unele abateri, atîta tot.

— E adevărat, Tut știe și, pesemne, și alții. Dar n-avem decît să nu recunoaștem.

— La ce bun ?

Am'n luă o cupă de arome și o așeză dinaintea prietenei lui. Era gata să i se prosterne la picioare, în semn de umilință, ea însă coborî lîngă el și urmă să-l privească. Atunci el o prinse și o sili să i se alăture pe covorul aspru.

— O, neasemuito, zise într-un fel care o făcu pe N'fer să tresară, pentru că din nou vorbele și imaginile aveau parcă spuse și mînuite de el un alt înțeles. Nu e cu pu-

tință să îmi fii atît de aproape, fără a fi priceput. Înțelepciunea ta trebuie să te fi făcut să ghicești măcar în parte ceea ce știu și mă frămîntă de mult : sînt o făpură stranie, N'fer. Sînt altfel. Eu, globusian superior, fiu a doi dintre cei mai izbutiți locuitori ai continentului, mă simt în lumea aceasta a mea ca un străin. Ceea ce pe alții îi bucură, pe mine mă pune pe gînduri. Vreau să spun, lucrurile pentru mine nu au, ca pentru voi, același preț. N-au nici un preț.

N'fer făcu o mișcare, dar tînărul nu o lăsă să-l întrerupă.

— Încerc să aflu de unde vine deosebirea și nu izbutesc. E adevărat, nu dăruiesc misiunii mele întreaga putere de muncă. Dar să ajung în grupul de conducere al orașului ?... N-aș vrea. Ce aș dori ? Nici eu nu știu. De multe ori, cioplind sau lucrînd, mă întreb singur ce caut. Cuvintele, gesturile, activitatea pașnică a mașinilor mă întristează adeseori.

— Și întîlnirile noastre ?...

— Nu, ele nu... de la o vreme. Adică tocmai de atunci de cînd au devenit, într-adevăr, ale noastre. De cînd nimeni nu ne mai poate urmări, prezent sau prin imagine, fiindcă am așezat între noi și lume niște pereți opaci, izolînd un spațiu modest, dar al nostru, din ce în ce mai al nostru. Iar dacă tu ai venit în el alături de mine, înseamnă că ne asemănăm întrucîtva, înseamnă că nu sînt singur...

— Totuși, zise N'fer, te înșeli. Eu sînt altfel.

— Dar pricepe, ne reține aici faptul că ne desprindem din ce în ce mai mult de ceea ce era... să zicem, oficial...

— Da, poate... se poate. Și atunci ?

— Cînd totul va deveni transparent, cînd continentul întreg va năvăli în camera noastră, iar tu te vei mișca prin această suprapopulație vizibilă și invizibilă, calmă, stăpînă pe tine, plină de o cuviincioasă reținere, cînd nu vei mai fi un soi de mic animal care se chinuie ca acum...

— Minți, sînt și acum foarte calmă. Ei bine, ce se va întîmpla atunci ? Continuă.

— Pentru mine, unirea noastră nu va mai avea nici un preț !

— Deci, ce mă sfătuiești să fac ?

— Nimic. Totul să rămînă ca acum.

— Și urmașul nostru ?

— Urmașul nostru va fi o ciudățenie, născută în afara unei familii constituite. Va fi ce va alege : el însuși.

— Și eu ?

— Desigur, tu vei avea cel mai mult de luptat. Totul e însă să nu te simți umilită.

— Și noi ?

— Nimeni nu ne va alunga de pe șantierele noastre de lucru, fapt însemnat pentru tine. Poate ne vor alunga din locuințele comune. Nu ne vom mai îngădui cine știe ce ambiții. Tu te vei stabili, să zicem, undeva la marginea orașului, lîngă fluxul și refluxul oceanic, iar eu voi veni să te caut, te voi ajuta să descoperi vechi pași în nisip.

— Voi fi, zise N'fer, ultima, cea mai de rînd locuitoare a acestui oraș.

— Pentru mine însemnată, desăvîrșită.

Tînăra globusiană se smulse de la locul ei cu o mișcare neobișnuit de bruscă :

— De ce la marginea oceanului ? Mai bine în subsol, printre locuitorii lui !

— Da, ne-am putea muta și acolo.

— Sau în rezervație.

— Cum vei dori.

— Mă întreb chiar, surîse N'fer, căutînd să fie stăpînită, dar zîmbetul ei avea ceva veninos, de ce, dacă ți se pare potrivită o asemenea unire, nu ți-ai ales pentru ea o femeie-sfinx ?

Am'n tăcu.

— Aş vrea să mai ştiu, urmă N'fer. E în ceea ce mi-ai spus dorinţa ta hotărîtă ?

— Hotărîtă, N'fer.

— Ei bine, şi chipul ei se schimonosi de o durere lăuntrică cum arareori o mai exprimau globusienii de cînd pieriseră cele mai multe dintre boli, am să alcătuiesc totuşi o familie, chiar dacă ar fi să te înlocuiesc eu însămi cu o fiară, cu un sfinx. Dacă e vorba să încălcăm legile, atunci să avem îndrăzneala asta pînă la capăt. Nu de la marginea oraşului, ci din cavernele rezervaţiei va porni urmaşul tău.

Apoi răsturnă cupa cu parfum, îşi smulse masca, o azvîrli dinaintea lui Am'n, îşi sfîşie veşmîntul şi, neţinînd seama de faptul că tulbură concentrarea vecinelor ei, porni în grabă, străbătînd de cîteva ori sălile mari şi filmoteca, apoi răzgîndindu-se, se întoarse, ieşi din locuinţă, pieri.

...Cu mult mai tîrziu, doctorul Ka o întîlni în rezervaţie. Pornise împreună cu Strn spre peştera în care fuseseră descoperite anticele benzi şi misterioasele schelete, cînd o găsi întîmplător. N'fer, la poalele unei plante uriaşe, zăcea adunată sălbatic, dar zărindu-l pe Ka îi zîmbi foarte calm.

— Va fi, nu ultimul dintre urmaşi, ci cel mai însemnat, zise ea ridicîndu-se.

capitolul X

O zi din viaţa doctorului Ka. (E vorba, firește, nu de o zi pămînteană, ci de un ciclu elementar complet, activitate-odihnă, nelegat strict de eclipse)

În încăperea din locuința comună a tinerilor, Ka făcu o primă mișcare ieșind din amorțeala aparentă. Se pomeni rîzînd. Rîsul său era mai mult un fel de obișnuință — un tic am spune noi — părea un soi de obrăznicie pe care tînărul medic o adresa în permanență bunei-cuviințe. În jur, uneltele înțelepte își începură domestica activitate, chemate la lucru de prima sa tresărire. Ka își petrecu vreo cîteva clipe încercînd să le inducă în eroare.

Se înălță și recăzu pe culcușul aspru, întinse și își retrase brațele, părînd că nu e gata să ia o hotărîre, dar mașinile se adaptaseră de mult acestui gen de joc și, netulburate, își urmau gesturile menite să dea desăvîrșită pregătire fizică posesorului lor.

Ka își trimise mai întîi gîndurile către marele său maestru. Îl căută în locuința sa, dar nu îl găsi. Se îndreptă atunci cu mintea către șantierul experimental al „artei de a trăi".

— Îngăduie-mi să mă plec ție, părinte, îi spuseră gîndurile sale lui Rama și se retraseră.

Rămase apoi o vreme chircit în ungherul său. Deasupra frunții o ciudată învălmășeală de căutări violete — părul. Încerca să-și reamintească imaginile și ideile de care se lăsase copleșit în amorțeala odihnitoare. Ka avea puterea să își readucă în conștiință și să-și cerceteze visurile. Nu o dată, scăpate din chingile unei logici absolute, visele sale continuau să vagabondeze și-i aduseseră răspunsul multor probleme, pe baza unor asociații aparent întîmplătoare. Ka credea în capacitatea deosebită de asociație a creierului globusian și în rolul limitativ pe care îl avea uneori conștiința, cu atît mai mult cu cît încă mai existau în lumea medicală de pe Globus întrebări în legătură cu harta profundă a creierului, așa-zisele pete liliachii, sau zone necunoscute. Nimeni nu bănuia ce s-ar putea petrece în aceste zone, pesemne nu inutile: cercetătorii de pe șantierul experimental aveau încă din vechime filmul destul de complet al sistemului, cunoșteau tra-

iectorile fluxului nervos, al impulsurilor, lucruri care ulterior ajunseseră să fie controlate și prin voință. Fuseseră descoperite, de asemenea, toate cele opt simțuri de contact și orientare, strict animalice, dintre care unele cu timpul se tociseră, după cum erau cunoscute cîteva simțuri speciale ale creierului, aparținînd exclusiv organului central, unele controlabile doar de făpturile cu totul superioare. Ce reprezentau însă petele liliachii : premise pentru o evoluție viitoare a globusienilor, sau, dimpotrivă, rămășițe ale unor funcții mai vechi, care, cine știe din ce pricină, încetaseră, nu mai existau. În ambele cazuri, care putea fi explicația logică ? Adesea tînărul medic încerca să impună conștiinței sale un joc dublu : absent în aparență, el rămînea un spectator atent, deși îndepărtat, al activității nervoase necontrolate din propriul său creier. Asociații și imagini în dezordine ? Globusian modern, Ka nu putea să nu țină seama de ideea matematică a epocii : calculul proporțional al șanselor hazardului față de metodă, în cele mai necesare și obsedante descoperiri.

La iuțeală, Ka își readuse în memorie desenul mișcător al întîmplărilor ilogice din timpul odihnei, desen uneori plin de lumină și culoare, alteori doar parfum, fosforescență și umbră. În nări — un miros dezgustător ! Își aduse brusc aminte că acolo în peșteră, deasupra gropii cu paie vechi și schelete, simțise un iz de carne arsă, care nu putea fi explicat prin nimic.

Între timp, mașinile domestice filtraseră aerul, răspîndiseră un abur antiseptic, aprinseseră în odaie sorii simetrici cu puteri binefăcătoare și întăritoare. Ka rîse simțind atingerea ritmică a pîrghiilor care îi controlau jocul mușchilor, îi luau temperatura, îi sporeau tonusul vital. Ceru cu un gest amestecul de ierburi aromate, care avea să-i slujească drept hrană și stimulent al înțelepciunii o bună parte din zi.

În sfîrşit, ieşi din încăpere şi, dispreţuind scara rulantă, coborî în sălile comune, acum aproape deşarte, pe urmă trecu prin „patio", îndreptîndu-se ca alţi globusieni de vîrsta lui către atelierele de sculptură.

...Ceva mai tîrziu aparatul de transport îl lăsă pe platforma „Şantierului experimental". Din depărtare, îl zări pe Het rezemat de balustrada unei clădiri apropiate. Îşi ţinea prototipul în braţe şi, după toate aparenţele, semnaliza. La rîndul său, Het recunoscu statura uriaşă, părul violet al tînărului medic, îi făcu semne prietenesti, dar se reîntoarse activ la preocupările lui. Ka simţi un gînd vag, mijind nesigur, dar nu îşi îngădui nici o abatere de la îndatoririle zilei.

Era grăbit să se îndrepte spre pavilonul său, totuşi disciplina şi respectul îi cereau să se înfăţişeze personal dinaintea lui Rama. Elev preferat al vestitului savant, medic talentat, el îşi cultivase, îşi dezvoltase din răsputeri simţurile speciale, aşa încît se îndreptă fără greş către locul în care se afla maestrul său primind trecerea respectuoasă a subalternilor. Rama îi oprea din cînd în cînd, le adresa o întrebare — totuşi Ka simţi, prin totdeauna existentul schimb de vibraţii între el şi maestru, că se întîmplă ceva deosebit.

Într-adevăr, Rama îi făcu semn să rămînă în apropiere.

— Fiule, îi spuse, întrerupîndu-se din schimbul de păreri cu nişte cercetători preocupaţi de zonele neliniştii, subglobusianul acela, Strn, se mai află el oare în pavilionul tău?

— Învăţătorule, cînd am părăsit şantierul, l-am lăsat în grija uneltelor spre a i se face ultimele cercetări. Presupun că acum e gata de plecare.

— Ar fi bine să-l mai opreşti. Cît despre tine Ka, pregăteşte-te : va trebui să ne înfăţişăm grupului de conducere şi bătrînului Amon. Misiunea care trebuia să reconstituie benzile din peşteră a reuşit în cea mai mare parte. Se poate presupune că e vorba de o descoperire însemnată pentru viitorul globusian. Dar totodată e cu putinţă... e cu putinţă,

fiule, să fie o cutremurătoare verificare a presupunerilor noastre.

Tînărul medic își părăsi maestrul cu părere de rău. Simțea o neobișnuită frămîntare pe după transparența privirilor, în interiorul profesionalismului rece al acestei făpturi cenușii.

Totuși, odată intrat în fluxul cercetătorilor, în care fiecare se îndrepta spre misiunea lui, fu cuprins de o nespusă grabă. Preocupările îi alergau înainte, se și aflau într-o anume încăpere, printre cuști și aparate, în timp ce el însuși mai străbătea încă labirintul întortocheat al coridoarelor.

Îl găsi pe Strn, singurul locuitor de tip uman al pavilionului său, într-o mică încăpere cu ființe acvatice. Se aplecase peste bazinul central și privea uriașele insecte marine, de obicei foarte mobile, care slujeau îndeobște drept cobai.

Strn se răsuci, înclinîndu-se, dar nu își luă privirea de la uimitorul spectacol.

— Ce să fie cu ele, zise după obișnuitele formule de politețe. Sînt moarte sau au adormit ?

Ka rîse misterios :

— Cum ți se pare ?

— Nu știu. Supraveghez de cînd izbutesc să umblu nestînjenit nemișcarea lor. Dacă ar fi încetat să trăiască, materia vie s-ar topi încet. Afară doar dacă lichidul în care sînt așezate împiedică aceasta. Dar cum ar fi putut ele exista într-un asemenea lichid ? E cu putință să se fabrice un lichid în care viața să fie totodată posibilă și să se și conserve ?

— Ai învățat multe, în pavilionul meu, pentru un constructor de galerii și cultivator de legume.

Strn nu răspunse. Se ridică morocănos.

Ka hohoti încet :

— N-am vrut să te jignesc, zise (dar se vedea cît de colo că asta dorise). Nici nu văd ce te-ar supăra : sînt meserii

onorabile, nimeni pe suprafaţa Globusului nu le disprețuieşte...

Globusianul cu părul alb făcu un gest de nepăsare :

— Şi dacă le-ar dispreţui ? Ne-a întrebat cineva ce gîndim despre voi, cei de la suprafaţă, veşnic cu privirile şi mintea pierdute în văzduh ? De altminteri, am vrut să te salut, priceputule doctor Ka, să-ţi aduc cuvenitele laude pentru rechemarea mea din inerţie în lumea gîndirii şi să mă întorc printre ai mei... Inactivitatea de aici a început să mă apese. Prea rătăcesc asemenea vouă, căutînd ceva nevăzut : încep să devin, fără drept, locuitor al suprafeţelor planetei.

La rîndul său, tînărul medic nu-i răspunse imediat. Se pregătea să părăsească mica încăpere cu bazine şi îi făcu semn lui Strn să-l însoţească. Trecură astfel prin săli în care uneltele înţelepte îşi urmau misterioasele lor fierberi, analize şi măsurători, tainicele disecţii şi investigaţii, neîntreruptele comunicări cu calculatorul matematic şi aparatele de dozaj, întreaga lor activitate inteligentă şi relativ mecanică. Pătrunseră în cuştile zburătoarelor, reveniră.

— Pesemne, o să te supere, murmură în cele din urmă şi nu mai rîdea de loc. Desigur, ai tot dreptul să pleci. Lumea aceasta a noastră e neprimitoare pentru voi. Nu mă refer la spaţiu. Ea este, a devenit neprimitoare pentru oricine. Pe de altă parte, în continentul din adînc istoria ta nu s-a uitat. Vin mereu întrebări neliniştitite în legătură cu soarta ce ţi s-a hărăzit. Totuşi, îţi cer să rămîi. Am nevoie să te ştiu aici, în pavilionul meu. E singurul pavilion în care există un globusian palid. Şi apoi, însuşi Rama, conducătorul întregului şantier, vrea să te mai privească o dată vorbind.

Ka se aplecă asupra unui recipient în care palpita ceva printre aburi intenşi de sulf. Făcu un semn şi maşina unealtă scoase la iveală, în interiorul cutiei ermetice, o fiinţă păroasă, care se zvîrcolea în toate sensurile.

— De altfel, urmă, după ce la un al doilea semnal al său animalul fusese așezat la loc, nu ești silit să rămîi inactiv. Mă interesezi mult. Ai să constați asta.

Ajunseseră la celula mereu luminată, prin al cărei perete Strn mai privise o dată alături de Ka. Nestăpînit cum era, globusianul cu părul alb nu își putu înfrînge gestul supremei uimiri. Ceea ce zărea era cu totul neașteptat. Sfinxul — continua să existe— părea cu desăvîrșire schimbat. Nu mai avea expresia îndărătnică și bărbătească. Pe trăsăturile lui se zugrăvea o moliciune obosită, părul, coama de pe spinare se răriseră, se amestecau cu smocuri care își pierdeau culoarea.

— Ce i s-a întîmplat ?

— Nimic... A îmbătrînit. A îmbătrînit uimitor de iute. Pe șantierul nostru e cu putință și asta.

— Îmi dau seama că n-am mai auzit strigătul femelei în ultimul timp.

— Adevărat, am numărat zece eclipse totale de cînd n-a mai venit, pesemne, pe căile lor tainice, a aflat. Deci, iată la sfinși limitele iubirii credincioase. (Ka hohoti din nou, foarte tare.)

Strn îl însoți mai departe prin micul pavilion experimental care îl găzduise, pînă cînd se opriră dinaintea încăperii centrale din acest labirint, mărunt față de întreaga așezare monumentală a șantierului.

— Așteaptă-mă, zise Ka, înainte de a pătrunde în laboratorul său tainic. Apoi pereții deveniră opaci.

— Dacă vrei, îi șopti din nou Ka lui Strn peste un timp, vino să cunoști un prieten și frate de vîrstă, bîntuit de neliniști.

Lumina scăzuse pe jumătate din pricina uneia dintre eclipse, precum și din cauza norilor care, așa cum dăduseră de

veste insulele plutitoare, se apropiau de rezervație. Pretutindeni prinseră a luci obiectele fosforescente.

Cei doi globusieni își trimiseră în încăperea lui Het doar imaginile. Îl găsiră adîncit în lucru : schimba cu propriile sale mîini așezarea lăuntrică a prototipului.

— Liniște ție, prietene și frate !

— Fii binevenit, Ka, spuse Het sărind de la locul său. Vreau să mă plîng de felul în care sînt găzduit. Tu mă cunoști, știi că sînt un savant de seamă, poți garanta pentru mine. Spune-le că am nevoie de singurătate, de izolare uneori. Trăiesc într-un soi de cușcă transparentă. În aripa aceasta a șantierului nici un perete nu poate deveni opac.

— Ai să te obișnuiești. Sînt unii care locuiesc aici de o vreme îndelungată, iar acum le place astfel. Acestea sînt regulile absolute pentru cei suferinzi de neliniști.

— Dar eu nu sufăr de neliniști. Cine e cel care te însoțește ? Un globusian palid ?

— Strn, supraviețuitorul. Ții minte, v-am descris în locuința comună atacul sfincșilor.

— Așa este... Îmi amintesc foarte bine. Nădăjduiesc că nu vreau să-mi fure taina aparatului de recepție.

— Nu e în gîndul meu, mormăi Strn.

— Totuși e bine că nu l-ai adus personal, că nu cunoaște drumul pînă la mine. Fie binevenit chipul lui ! Văd că sîntem de o vîrstă, am putea fi chiar prieteni. Deși nu-mi plac globusienii palizi. Am prejudecăți. Dar eu singur nu țin seama de prejudecățile mele : știu că lumea e plină de făpturi pe care din principiu nu le pot suferi.

— Îmi îngădui, întrebă Ka, să mă apropii de prototipul tău ?

— Îți îngădui, de vreme ce poți doar să-l privești, nu să-l și atingi. Oricît te-ai uita, tot n-ai să înțelegi principiul potrivit căruia există și lucrează.

— Lucrează în clipa asta ?

— Firește... Chiar adineauri am îmbunătățit calculul direcției la ecranul aparatului de recepție. Fiindcă la vechiul transmițător de imagini am adăugat un aparat de recepție.

Ka și Strn se apropiară de piedestalul pe care era așezat obiectul și îl cercetară cu uimire.

— De unde primește știri ?

— De atît de departe, încît putem să spunem din infinit !

— Nu văd nici un fel de ecran, constată Strn. Și, de altfel, nici un fel de mișcare.

— Tocmai aici e, îi lămuri inventatorul cu însuflețire. Ecranul nu poate fi observat fiindcă este înăuntrul meu. Nimeni în afara mea nu poate ști cînd e pus pe recepție. Privindu-l dinafară, cel ce nu cunoaște tainele aparatului are înșelătoarea credință a nemișcării totale.

Tînărul medic chicoti încet, din obișnuință, dar se stăpîni.

— Vedeți de ce, urmă Het, trebuie să fiu mereu concentrat. Lumina dinafară, trecerile, intrările și ieșirile prin pereții transparenți, nenumărate amănunte mă împiedică de la o bună recepționare. Am datoria să înlătur tot ceea ce este parazitar, supărător. De pildă, formulele noastre de politețe ; desigur, cînd ați intrat v-am urat bun venit, dar, într-adevăr, venirea voastră nu mi-e de nici un folos. Nădăjduiesc că nu mă veți răpi prea mult lucrului meu.

Ka se prefăcu a nu auzi ultima parte a spuselor bolnavului. Cerceta mai departe, fățiș concentrat, aparatul :

— Și cam ce știri îți vin de la atît de mari depărtări ? întrebă.

— Îndeobște știri triste. Tot soiul de ființe gînditoare, ajunse la maturitatea speciei lor, caută. Dar sînt atît de neînchipuit de departe unele de altele, încît nu se pot găsi. Adeseori depărtarea este și-n timp. Știrile unei întîmplări, imaginile circulă de atîta vreme în univers, încît nu încape îndoială, civilizațiile care le-au emis nu mai există. E ne-

sfîrșit de cînd, bietele, așteaptă aparatul meu de recepție. Het făcu o mișcare. Iată, zise. Vezi, Ka, acum l-am oprit. Pentru mine întregul univers a tăcut. Desigur, pentru voi nu e nici o schimbare.

— Prietene Het, murmură tînărul medic, stăpînindu-și totodată și rîsul, și tristețea. Spui că nu putem vedea, nu ne putem încredința prin noi înșine, ci prin tine care porți ecranul ; ei bine, fă-ne și pe noi să cunoaștem un mesaj, o imagine circulînd în spațiul universal.

— Prea bine, de vreme ce tot m-ați întrerupt. Fiți îngăduitori cu istorisirea mea și luați, acolo în laboratorul vostru, poziții de odihnă.

Această formulă convențională fiind rostită, inventatorul se chirci pe așternutul aspru, nu fără a fi făcut înainte cîteva gesturi misterioase.

— Trebuie să așteptăm încă o vreme, zise. Pînă cînd tulburarea produsă de imagini va atinge scoica receptorului pus în funcțiune. Și îmi veți îngădui, prieteni, să spun uneori eu, sau ființa mea, deoarece, știrile trecînd prin mine, e mai ușor astfel.

Het făcut o pauză, în timp ce privirea i se întorcea înăuntrul său, iar peste frunte firele de păr se ridicară ca tot atîtea antene ale ecranului său invizibil.

— „Sîntem, începu el brusc, în cea de pe urmă parte a călătoriei noastre și aproape de sfîrșitul unei existențe vagabonde, lipsite de sens. Proiectați din întîmplare cu nava noastră rotundă de neașteptata explozie care a distrus locuința propice, avem la îndemînă esențialul datelor științifice... esențialul datelor științifice..."

Het tăcu îndelung, încît cei ce-l ascultau crezură un timp că mesajul se oprise aici. Dar tocmai cînd Strn și Ka se pregăteau să intervină, inventatorul reluă și mișcările sale trădau o adîncă neliniște :

— „... Esențialul datelor științifice. Transmise unei alte lumi gînditoare, simțitoare, civilizate, ele pot face din ea stăpîna universului, stăpîna universului... Dar atențiune : mesaj lansat inutil, mesaj lansat inutil... Lumea este deșartă. Ultime ființe gînditoare, singuratice, noi... ne întoarcem, principii masculine infructoase și bătrîne, în galaxia planetei distruse ce ne-a creat."

Din nou Het se opri, însă nu pentru mult. Evident îi era dificil să exprime exact ceea ce vedea.

— „Astăzi, reluă, în a patra eră a civilizației noastre, eu, locuitor al ultimei din cele patru posibilități suprapuse, vestesc de la postul meu de observație apropierea clipei miraculoase, împlinirea marii legende pe care au negat-o generații și în care altele au sperat.

E mult de cînd strămoșii noșri au trebuit să renunțe la trei din cele patru condiții de existență, văzduhul, suprafața și adîncul astrului nostru, devenite din ce în ce mai neprielnice . Ne-am retras, am intrat în lumea densă și mișcătoare, ne-am adaptat ei, am construit aici o colonie a noastră cu biruințe și frumuseți netăgăduite, o civilizație care a pătruns în noi și noi ne-am alipit ei, încît de această cochilie greu ne vom putea despărți. Ființe ale mediului umed și dens, iubim această floră și faună, sîntem făpturi sensibile. Aici am creat o cultură care ni se pare încîntătoare. Doar periscoapele ne mai leagă cu trecutul, cu ce e în afară. Cercetăm totuși neîncetat cu ele suprafața planetei, acum cu desăvîrșire deșartă. Și supraveghem cerul fără răgaz... Dăinuie totuși credința că ne vom întoarce cîndva la ceea ce a fost în întregime al nostru. Ne vom întoarce cu ajutorul unor făpturi puternice, mai înțelepte, mai bune decît noi.

Iată : prin periscopul meu am început să observ o stea mișcătoare... Ea se deplasează în direcția noastră într-un fel cu siguranță dirijat. Mărimea și apropierea sînt acum foarte mari... Steaua coboară lin. Coboară lin și legenda cere să

ieşim în întîmpinarea ei... fiindcă acolo se află eliberatorii. Fără îndoială ei sînt, nu e cu putinţă să fie altfel. Ei vor trebui să afle că sîntem fiinţe blînde, e greu pentru că, fără îndoială, ne-am schimbat mult, am devenit imenşi, vîscoşi şi diformi. Avem bronhii, ivirea la suprafaţă ne poate ucide, totuşi, vom face acest sacrificiu. Şi cu preţul vieţii multora le vom ieşi bucuroşi în întîmpinare...

Astăzi, în a patra eră a civilizaţiei noastre, eu, locuitor al planetei cu patru posibilităţi suprapuse, retras în existenţa ultimă, vestesc din postul meu de observaţie că, privită prin periscop, steaua care se apropie pare să fie un soi de locuinţă plutind în văzduh, aşa cum în legende strămoşii noştri pluteau peste mediul fluid, în adîncul căruia apoi ne-am retras...

Iată, nava s-a oprit, s-a oprit la o distanţă greu de calculat exact din pricina refractării luminii în mediul nostru... Face lent înconjurul suprafeţelor solide şi pustii. Ezită... Nu ştie încotro. Poate cercetează, poate caută. A pierit. A apărut din nou... O aşteptăm să coboare. De ce se întreabă ?... De ce caută ? De ce se încăpăţînează să plutească în gol ca o speranţă nesigură ? De ce se îndepărtează puţin... de ce se îndepărtează mult ? De ce se îndepărtează ? Totul e pierdut !

Nu-mi rămîne decît să transmit din nou în univers apelul, necontenita noastră chemare. Ştiu de pe acum ce va spune generaţia următoare despre steaua zărită prin periscop : fluzie optică... Amăgire va spune, despre legenda salvării miraculoase, speranţă deşartă. Apoi din nou va veni un timp cînd vor nădăjdui."

Se făcu linişte. Het rămase o vreme imobil.

— Mai există, reîncepu el, apelul lansat de pe o cometă sau navă locuită de maşini. Construindu-se unele pe altele, ele vestesc apropiata epuizare a stocului lor de combustibil.

— Le văd foarte bine în închipuire, şopti Ka... Însă răspunde-mi : nu ai aflat oare pînă acum şi despre o întîlnire între lumi ?

Ilet rămase pe gînduri.

— A existat, zise el în cele din urmă, în receptorul meu un mesaj straniu. L-am prins pe vremea unei eclipse totale, nu de mult, aproape însă că l-am uitat. În el, niște călători, care exploraseră o galaxie, dădeau de veste planetei lor că, datorită unui roi de meteoriți, fuseseră deviați pe altă traiectorie. O defecțiune a aparatelor de bord i-a silit să poposească în cele din urmă pe un astru roșiatic, pustiu și lipsit de văzduh. Astrul era acoperit mai ales cu poroase și aspre roci — inițial purpurii. Zburătorii, pornind în cercetarea și cunoașterea neașteptatului adăpost, au băgat însă de seamă că principala rocă de suprafață își schimba la trecerea lor culorile. Ei nu deosebeau exterior vreun motiv : lumina era imobilă, umezeală nu exista.... Au spart de aceea stîncile și au încărcat nava cu pietre... O vreme încă, după plecare, sfărîmăturile au continuat să-și schimbe aspectul, apoi au devenit translucide. Călătorii ajunși departe și-au dat seama că trebuie din nou corectată traiectoria de zbor, roiul meteoriților tulburînd posibilitățile de calcul. Între timp, pietrele sfărîmicioase se desfăcuseră, se dezagregau, devenid un soi de nisip. Cel ce trimitea mesajul emitea o ipoteză îndrăzneață : Bănuia în schimbarea culorilor un proces nu chimic — pe acesta încercaseră zadarnic să-l descopere — ci intim, reacții sensibile. Acolo în interiorul acestui nisip, adunat în colonii, e cu putință — zicea — să se fi petrecut ceva asemănător fricii animalice la coborîrea zburătorilor (culoarea purpurie), asemănător urii în momentul distrugerii stîncilor, a durerii atunci cînd pietrele au fost răpite și a renunțării, pe navă ; multe alte sentimente creau întreaga variație de culori...

Neliniștitul inventator se opri iarăși din povestire și păru ostenit.

Între timp, ziua trecuse de la prima eclipsă la a doua, lipsită însă de strălucirea cea mai intensă a sorilor. Izbuc-

nise furtuna, fără ca vreunul dintre tineri să bage în seamă, iar Het nu dădu semne că i s-ar fi tulburat presupusa recepție. Acum ploaia continua, subțire, întîrzia așa ca întotdeauna, oprită parcă de plantele rezervației.

În încăperea locuită de Het susurul ei fu întrecut pe neașteptate de un rîs cunoscut nouă. Ka hohotea, nu sfidător ca de obicei, ci prietenește și încurajator.

— Prietene Het, zise el. Nu înțeleg de ce știrile pe care ni le dai le socotești triste. Fără îndoială, ele pot apărea astfel celor care nu s-au întîlnit, pentru noi însă ele sînt nespus de încurajatoare. Universul — spun știrile — e populat! Lumea gînditoare există! Modalitățile de adaptare ale conștiinței vii — nenumărate. Există lumea gînditoare — chiar dacă la mari depărtări în timp și în spațiu — pe niște traiectorii care, pînă acum, s-au întîlnit rar, sau niciodată. Așa ne vorbește recepția aparatului tău în caz că, într-adevăr, funcționează.

Het făcu o mișcare, dar medicul îl opri și urmă:

— Am zis, în caz că, într-adevăr, funcționează. Ești un om de știință: trebuie să ne dai o dovadă pentru ceea ce nouă ne rămîne nevăzut. Cînd am intrat aici reglai calculul direcției ecranului.

— Da, zise Het. Pentru că totul, înțelegi, totul este făcut de mîinile mele. Nimic nu am lăsat pe seama uneltelor înțelepte, astfel încît întreaga sa construcție, taina ei e în puterea mea.

— Poate că Het ne poate calcula drumul reflectat al unui mesaj și distanța celui mai apropiat emițător, murmură Strn.

— Desigur, zise Het. E vorba însă aici de ultima distanță, drumul imaginilor și al sunetelor fiind adesea foarte încîlcit, deviat și reflectat de corpuri cerești.

Ka se mișcă, vrînd să-și continue ideea, dar în laboratorul pavilionului îndepărtat răzbi un apel.

— Te lăsăm pînă atunci, prietene și frate Het, zise în grabă. Vestește-ne de îndată ce calculul a izbutit.

— O voi face, încuviință inventatorul. O voi face. Dar pentru aceasta, Ka, să mi se dea posibilitatea unor pereți opaci. Să mi se dea singurătatea. Am nevoie de ea. Am nevoie de singurătate, fiindcă recepționez tot timpul, ecranul e în mine și am devenit un simplu aparat de recepție, atîta tot. Trebuiau să ajungă pînă la urmă undeva toate aceste mesaje! Iată de ce am încercat să plec. Vreau să-mi îndeplinesc adevărata misiune. Să trăiesc printre mesajele mele. Am datoria să fiu un aparat de recepție, să fiu un aparat de recepție desăvîrșit.

— ...Crezi, într-adevăr, în acest aparat? întrebă Strn, după ce Ka și el se regăsiră singuri în același laborator. Sînt născociri.

— Adevărat. Născociri. Însă îmi plac, mă interesează. Putem să le numim și ipoteze. Cele mai îndrăznețe ipoteze — cele ale minților bolnave.

— Astrul rocilor roșii.. repetă preocupat Strn.

Cam pe la mijlocul zilei globusiene, statura înaltă își înclina fruntea acoperită cu păr violet dinaintea bătrînului Amon. Apelul pe care îl primise Ka în laboratorul său venise din partea medicului-maestru și ei străbătură împreună drumul pînă la cea mai însemnată locuință din oraș. Conducătorul, înconjurat de grupul de căpetenie al orașului, se afla în sala butoanelor. Mai puteau fi zăriți cîțiva dintre tinerii însoțitori, cei mai aleși.

În dreptul unui aparat straniu, nu departe de marele ecran care mărginea un perete al încăperii, se afla cercetătorul cu părul verde care ne este cunoscut.

— Apropie-te, fiule, intră fără sfială. De mult doream să cunosc chipul celui mai bun ucenic al lui Rama. (Întreaga înfățișare a bătrînului Conducător exprima bună-

voință.) În sfîrșit, Rama, urmă el, întorcîndu-se către vestitul maestru al „artei de a trăi"... În sfîrșit. De mult n-am mai primit o știre atît de bună... O s-o aflați cu ochii voștri îndată...

— Îngăduie-mi, Conducătorule, să-ți mai răpesc o clipă, murmură Ka. Am adus, a călătorit alături de mine și l-am adus, globusianul palid din pavilionul meu. A fost vindecat și poate descrie amănunțit, dacă vei socoti că merită, peștera la descoperirea ei, precum și atacul sfincșilor.

Conducătorul, care fusese gata să se îndepărteze, se opri.

— Faci vreo legătură între cele două întîmplări ?

Pe neașteptate, în sala butoanelor, tavanul, pereții deveniră opaci. Luminile, care țîșneau mecanic la coborîrea întunericului, fuseseră întrerupte. Dăinuia doar ușoara fosforescență a globusienilor.

Savantul cu părul verde făcu un semn. În interiorul aparatului său misterios se produse o mișcare. O bandă întunecată începu să se desfășoare, în timp ce în sală răsună răgușit un glas neînțeles. Glasul se auzea foarte tare (pentru noi bubuitul lui ar fi fost asurzitor), dar în timpul civilizației a douăzeci și doua auzul era o facultate nu prea ascuțită, foarte variabilă de la individ la individ. Totuși, deși sunetul putea fi prins de către toți cei de față, cuvintele pe care le rostea rămîneau străine.

Savantul le lăsă cîtva timp să răsune, apoi întrerupse și dădu lămuriri :

— E fără îndoială vorba de un grai al civilizației a unsprezecea, lipsită cu desăvîrșire de imagini, zise el. Să ni-l închipuim aproximativ ca o înșiruire de puncte și linii luminoase. Cunoaștem bazele lui din unele inscripții pe vase și chiupuri. Bineînțeles, în acea vreme se vorbeau mai multe limbi. Cea de față e o sinteză — după cît ne-am dat seama — din cîteva graiuri mai însemnate.

Banda din material întunecat și lucios își urmă curgerea, iar vocea răsună de astă dată mai slab. În același timp, una dintre obișnuitele unelte înțelepte transmise marelui ecran simbolurile și imaginile vorbirii curente.

— În cel de al șaptelea ciclu complet al călătoriei noastre, socotind după schemele Sferei perfecte...

— Sfera perfectă este numele pe care îl dădeau cei din vechime astrului nostru, explică savantul, întrerupînd proiecția.

— ...Nemaiprimind nici un răspuns de la planeta centru, am hotărît întoarcerea, urmă glasul și în același timp continuă proiecția aparatul-traducător. Am plecat de pe planeta albastră, părăsind a doua aripă a rachetei în dreptul marii depresiuni, ultimul nostru popas, calculele dovedind că...

Glasul se întrerupse și pe ecran se așternu întunericul.

— Aici, mesajul străvechi fiind de neînțeles am socotit potrivit să-i alipim o porțiune întunecată, dădu lămuriri savantul.

— ...Eram îngrijorați, se desluși brusc din nou. Eram îngrijorați, totuși, la mărirea vitezei ; potrivit dispozițiunilor, după ce am mai verificat încă o dată exactitatea direcției, am trecut cu toții în temporara inexistență. Iată de ce păstrăm o îndoială asupra punctului de oprire. Fără îndoială, orientarea spre cei doi sori pare să corespundă, dar nimic în rest nu amintește de civilizația din care am plecat. Nu e cu neputință ca, prin cine știe ce tainice atracții și devieri, să fi ajuns într-o galaxie soră — calculele noastre inițiale de pe Sfera perfectă prevedeau și o asemenea posibilitate. Trăsăturile sînt aceleași, doar sora pare să fie mai tînără... Viața aici e în urma astrului de pe care am pornit inițial cu cîteva sute de mii de cicluri. S-ar putea să fi poposit în cel mai propice punct din univers pentru extinderea civilizației noastre, dar, din nefericire, ne lipsesc

deocamdată mijloacele de a calcula coordonatele și de a le trasmite. Rezervele noastre utile pentru zbor sînt epuizate, ceea ce era de prevăzut. Nu sîntem în stare nici măcar să facem înconjurul locului, deoarece, încercînd să forțăm aparatele de zbor, am provocat un lanț de explozii în care a pierit principalul comandant de navă. Cele mai importante unelte de apărare sînt distruse. Iată-ne, prin urmare, în situația unor civilizatori fără mijloace civilizatoare. Socotind deci că ne aflăm pe sfera-soră, cît va dura pînă vom fi descoperiți ? În jurul nostru ființe inferioare — unele foarte asemănătoare cu cele pe care le-am cunoscut cîndva în patrie, altele cu desăvîrșire diferite — se comportă pașnic. Sîntem însă puțini și nu e sigur cine va birui : civilizația noastră sau sălbăticia generală care ne înconjoară ? Iată de ce, înainte de a începe noua noastră existență pe acest loc, unde ședera ne poate fi foarte îndelungată... socotind importanța coordonatelor sferei-soră neînsemnate, deoarece odată veniți aici zburătorii dinafară le vor cunoaște, sau urmașii noștri le vor descoperi... am hotărît să apărăm izolînd de pericole posibile (dintre care nu excludem propria noastră sălbăticire), cealaltă descoperire importantă în posesia căreia ne aflăm. Dăm mai jos coordonatele și descrierea planetei albastre, miraculoasa posibilitate de existență din univers, planeta albastră în care pădurile își poartă viitorul pe spatele frunzelor și în care vîntul mînă uraganele de semințe ca pe niște furtuni de nisip. Planetă în care cele mai uriașe ființe se înmulțesc prin celule mari și unde există totuși premisele esențiale necesare locuitorilor de pe Sfera perfectă. Galaxia se află la antipodul lumii noastre, în imediata vecinătate a marelui gol, peste care cu viteza actuală poți trece în...

Urmă o nouă porțiune întunecată, iar savantul cu părul verde zise :

— Cercetătorii noștri nu au izbutit încă să priceapă notațiile cifrice.

În sfîrșit, ecranul se mai lumină o dată, ca să dea la iveală cîteva imagini fugare. Apoi glasul tăcu, se stinse definitiv.

Tavanul din locuința bătrînului Amon redeveni transparent și îngădui trecerea celei mai intense străluciri a zilei.

Toți cei de față rămaseră o vreme nemișcați. Însoțitorii lui Amon păreau indiferenți, surîzîtori, în loc să izbucnească în strigăte de uimire firești.

— Cum judecați, prieteni și frați înțelepți, mesajul străvechi ? șopti Amon în cele din urmă.

— Trebuie oare să înțelegem, zise un globusian venerabil din grupul de conducere, că Sfera-soră nu e alta decît planeta noastră patrie, Globusul ?

— Da, e vorba fără îndoială de niște strămoși ai noștri. Călătoria a durat mai mult decît pieirea lumii care i-a trimis în spațiu.

— Oricum, această pieire trebuie să fi survenit brusc, dacă socotim timpul pe măsura unei civilizații. Reiese din mesaj că la început, atunci cînd locuiau pe planeta albastră, strămoșii aceștia atît de inteligenți se aflau în legătură cu Sfera perfectă. Cît de îndelungată putea fi întoarcerea ca să coboare într-o lume de nerecunoscut ?

— Iată o întrebare, zise bătrînul Amon.

— S-a pomenit aici despre decăderea civilizației, urmă unul dintre însoțitorii lui Amon. Dar nu e decăderea, ci anihilarea ei, dacă la întoarcere zburătorii n-au mai putut-o re-

cunoaşte. Să fie îndreptăţită o veche părere, după care, catastrofe naturale au anihilat cîndva foarte avansate civilizaţii ? Fiindcă ce altceva a putut duce la distrugeri atît de totale ? Atît de totale, încît nici săpăturile ulterioare ale cercetătorilor noştri nu au putut scoate la iveală urme străvechi ale unor globusieni la fel de înţelepţi ca şi noi ?

— Poate mai înţelepţi, spuse Ka.

— Aşa este. De pildă, ce mijloace aveau ca să intre şi să iasă din „temporara inexistenţă" ?

— Ne poţi răspunde, Rama ?

Rama tăcea.

— Vă dau dreptate. Toate acestea sînt întrebări îndreptăţite, zise bătrînul Amon. Lămurirea lor neîntîrziată va fi misiunea multor savanţi în viitor. Dar mie mi se pare — şi voi, fraţi înţelepţi, îmi veţi spune dacă greşesc sau nu — mi se pare că lucrul cel mai însemnat în acest mesaj nu sînt întrebările pe care el ni le trezeşte, ci un răspuns. Este primul răspuns sigur pe care-l avem în legătură cu presupunerea că trebuie să mai fie undeva în univers puncte unde e posibilă construirea unei lumi asemănătoare cu a noastră. Mai mult, mesajul conţine date certe, cifre, şi înţelegerea lor ne e foarte necesară. Dintre toate întrebările, iată primele pe care va trebui să le lămurim.

— Planeta albastră, murmură Ka.

— Planeta albastră, repetă Conducătorul. Zburătorii aceştia au fost pe ea, au locuit-o. Încă de pe acum putem să situăm aproximativa ei direcţie, fiindcă „marele gol" descris aici ne e cunoscut. Se înţelege că e însemnat să ştim pentru ce a pierit civilizaţia a unsprezecea, dar asta ţine de trecut, de istoria globusiană foarte îndepărtată. Mai însemnat e viitorul. Viitorul e grăbit, nu ne lasă să aşteptăm. Vom porni curînd în căutarea planetei albastre, fiindcă, de fapt, o căutăm dintotdeauna, sîntem un neam migrator, ne-am călit aşteptînd. Au dospit în noi în-

susțiri de dominatori ai universului. Adevăr vă zic : Clipa cînd navele noastre vor porni către îndepărtata planetă va fi la granița acelei ere. Este bună știrea pe care ne-o aduce glasul vremurilor îndepărtate. Ea va fi comunicată tuturor cu prilejul Marii sărbători a înfrățirii continentelor.

Aparatul aterizâ dinaintea uneia dintre intrările secundare ale rezervației. Tînărul medic coborî împreună cu însoțitorul său.

Trecură, fără să-și vorbească, pe sub porțile construite, pe cărarea pardosită cu același material dur ca mai toate străzile continentului. Partea aceasta a rezervației era ades căutată de locuitorii Orașului copacilor cu crengi în spirală, în clipele răgazului lor. Întîmplător, aici la capătul fîșiei construite, în locul unde drumul, eliberîndu-se de chingile civilizate, începea să coteaască și să urce, jucîndu-se cu privelîștea și cu voința călătorilor, o întîlnirâ pe N'fer.

Zăcea cu mîinile și picioarele adunate într-o ciudată strîngere și concentrare.

Fata nu păru să-i recunoască, ci, la început, îi privi dușmănos, cu sălbăticie.

— Iată o uimitoare întîlnire, zise Ka. Ce studiază, ce caută vecina mea, vestita savantă N'fer, pe căile nebătătorite ale rezervației ?

— Va fi nu ultimul dintre urmași, ci cel mai mare, șopti fără legătură N'fer.

Se ridicase și acum se rezema de tulpina plantei uriașe sub care își găsise refugiul.

— ...Cel mai mare, cel mai însemnat, zise încă o dată, în locul cuvintelor de salut. Apoi se înclină ceremonios, îndepărtîndu-se.

Strn nu puse nici o întrebare pînă în clipa cînd îl auzi pe Ka chicotind. Atunci — el era un globusian palid și deci destul de puțin stăpînit — își exprimă mirarea.

— Oare această făptură rătăcită nu este tînăra savantă care ne-a însoţit cu prilejul explorării peşterii ?

— Ea e, însă greşeşti, zise Ka. N'fer nu se poate rătăci. O cunosc bine.

— Totuşi, întări Strn cu încăpăţînare, părea tulburată. Tulburată, tulburătoare.

— Suferea. Globusienelor noastre le stă întotdeauna bine cînd suferă. De pildă, cînd suferă singure în mijlocul naturii. Ambele sînt situaţii în care le găseşti rar !

— Glumeşti ?

— Bineînţeles.

— Dacă suferă, misiunea ta este să o vindeci.

Ka rîse din nou :

— De ce ? Să o vindec de frumuseţe ?

Strn schimbă discuţia. Creştea în el aceeaşi nemulţumire mînioasă, pe care o simţise mereu, de pildă prima dată, cînd, trezit din leşin, vorbise cu tînărul medic despre salvarea sa, ori atunci cînd împreună cu globusianul acesta superior pe care-l admira şi disprețuia totodată, supravegheaseră în pavilion o complicată experienţă.

— Crezi, desigur, că va trebui să-ţi fiu recunoscător pentru că datorită ţie am putut pătrunde în locuinţa Conducătorului ?

— De ce nu ? Rama şi cu mine presupuneam o parte din conţinutul benzilor. Tu însă ai aflat mai devreme că pieirea prietenilor tăi nu a fost zadarnică. Ne apropiem de împlinirea unei vechi misiuni ! Suferinţele voastre au avut un rost : descoperirea benzilor.

— Suferinţele noastre nu au avut nici un rost : descoperirea benzilor nu era misiunea noastră. Spui, ne apropiem de îndeplinirea unei vechi misiuni. Cine se apropie ?... Cine va ajunge trăind, pînă la împlinirea ei ?

Ka tăcu.

— Vreți să schimbați fața nenorocirilor noastre, să o faceți plăcută, ușor de admis. Locuitorii continentului profund gîndesc mai limpede decît își închipuie cei ce de mult nu-i mai cunosc. Suferințele noastre ar fi avut un rost dacă am fi putut muta, schimba cu ceva destinul celor dintre care venim. Acum, cît mai sîntem pe lume, noi și ei...

— Nu înțelegi nimic, zise Ka. Cu toate că ești ființa cea mai înțeleaptă din pavilionul meu, nici tu nu înțelegi. Îmi place însă neînțelegerea ta. Mă interesează. De aceea caut să-mi fii în preajmă.

Ca de obicei, medicul hohoti batjocoritor și se opri o clipă din mers. Ajunseseră pe un platou care le era cunoscut.

— Cred că știi încotro ne îndreptăm ?

— Bănuiesc.

— Privește. Există o întrebare, singura pe care nu și-a pus-o nimeni după desfășurarea benzilor. Oare mă poți urmări ? Cum ți se pare ? murmură lent medicul.

— Sînt atent și mă concentrez.

Între timp cei doi sori pieriseră și umbra se prăbuși din văzduh. Totuși, drumul se zărea limpede, presărat cu pietre verzui. Rezervația — luciri, strigăte, un tumult îndepărtat — își începea viața de noapte.

— Îi vezi ? Îi vezi ? întrebă Ka, întrerupîndu-și firul gîndurilor.

(Ocolindu-i cu nepăsare, o turmă de umbre.)

— Sfincșii !

— De ce tresari ? Sînt blînzi. Ca întotdeauna, blînzi. Oricine știe că sînt blînzi.

Ka scoase de la piept un mic declanșator automat cu care înspăimînta uneori animalele din cuștile pavilionului său. Pe potecă izbucni un simulacru de explozie. Turma pieri.

— Te-ai liniștit, nu-i așa ? Ei sînt întotdeauna cei înspăimîntați. Uite-i și acum. Treceau spre apă. Pașnici.

Se aflau la gura peșterii. Cu băgare de seamă străbătură

spărtura făcută cîndva de tinerii globusieni din adînc. Locul era umed. Pe lîngă paşi şerpuia un izvor.

Peste bolovanii năruiţi, pătrunseră în cea de-a doua sală. Arabescurile aparatelor de vorbit se proiectau nesigure peste pereţii de stîncă.

— Şi acum, spuse Ka, să ne aducem exact aminte. Cum aţi procedat... Ce anume aţi făcut mai întîi ? Vom înjgheba, tocmai ca voi atunci, un foc...

Ca în prima seară a povestirii noastre, reflexele flăcărilor jucară, împrumutînd peşterii mai mult mister. O uşoară perdea de fum se înălţa, pierind pe căi nevăzute.

— Vino să stăm de vorbă, urmă Ka. Să ne sfătuim. Aşa aţi făcut, cred, şi voi. Şi despre ce altceva am putea vorbi, prietene Strn, dacă nu despre cele aflate azi în locuinţa Conducătorului. Cum ţi se pare istorisirea descifrată din benzi ?

Strn nu se mişca, privea doar atent, fiindcă era limpede că medicul nu dorea încă nici un fel de răspuns.

— Dintre toate nelămuririle rămase în urma mesajului, reluă acesta, există o întrebare care nu a fost pomenită, deşi mie, ca medic, mi se pare însemnată : Care să fi fost pricina bruscă a morţii străvechilor mesageri ? Oare mă poţi urmări cu înţelegere ? Cum ţi se pare ? E, sau nu, ceva nefiresc în felul cum au fost găsite benzile ? Adu-ţi aminte cît de uşor le-am descoperit. N-a fost nevoie să spargem stînci, sau să scormonim în vreun chip mormîntul.

— Aşa este. Doar spaima m-a împiedicat prima oară să zăresc eu însumi cutia. Zăcea parcă azvîrlită la întîmplare printre oseminte.

— Şi totuşi era bunul cel mai de preţ pe care-l aveau. Bun pe care se pregăteau să-l predea viitorului, înainte de a porni în misiunea lor civilizatoare. Mă întreb deci, în ce fel au murit aceşti călători ? Cum de au zăcut cadavrele lor împreună cu mesajul ? Trebuie să fi pierit pe neaşteptate,

și toți deodată, căci dacă lucrurile s-ar fi petrecut după voia lor, am fi descoperit capsula altfel, bine apărată. Poate strămoșii ar fi găsit chiar mijlocul să născocească pentru ascunsul tainei un cifru. Un cifru pe care cei veniți după ei l-ar fi rezolvat în clipa și în stadiul unor suficiente cunoștințe matematice. Ori ar fi construit un labirint — aproape toate civilizațiile noastre au cunoscut această arhitectură. Dar, pesemne, ceva i-a împiedicat. Moartea i-a aflat pe toți împreună, înainte de a porni, înainte de a ieși din peșteră și de a porni mai departe în recunoașterea acestei lumi care li se păruse la început străină ; înainte de a fi încercat măcar să apere, ascunzînd, cutia prețioasă.

— Așa este.

Strn luă o creangă aprinsă și lumină cu ea fundul gropii. Aici totul era acum neted, curățat de truda uneltelor care însoțiseră cercetătorii.

Părea de fapt un soi de încăpere rotundă, cu pereții înalți cam pînă la privirea unui globusian. Strn desfăcu palma și creanga desenă o dîră luminoasă între brațul lui și adîncul gropii.

...Semnele indescifrabile de pe pereți !

— Cine știe, zise Strn, un început de răspuns s-ar putea găsi aici.

Și trecînd prin desenul de umbre al flăcărilor se apropie întocmai ca atunci de zgîrieturile necunoscute. Se apropie — și Ka urmărindu-l din ochi rămase uimit. Globusianul acesta din adînc își alăturase palmele ; cu ele aluneca ușor peste suprafața zgrunțuroasă a stîncii. Vedea. Citea cu vîrful degetelor.

Cînd răsună din nou strigătul amenințător al sfincșilor, Strn și Ka se pregăteau de plecare.

— S-ar putea, spunea Strn, ca semnele zgîriate în pereți să nu aparțină străvechilor mesageri. Nici nu văd pentru

ce ar fi folosit un asemenea mijloc, cînd puteau să-şi însemne gîndirea pe benzi.

— Ceea ce spui pare înţelept.

— De altfel, sînt obişnuit cu galeriile şi îmi dau seama, stîncile cuprind spărturi care ajung la straturi cu mult mai vechi.

Peste firida înaltă trecu mieunînd un chip femeiesc. Trăsăturile erau indistincte, privirile sclipeau diferit.

— Opreşte-te, îi făcu semn lui Strn, medicul. O vezi?

Animalul pieri. Totul redeveni linişte, nemişcare. Stinseră focul.

— Cred că e clipa să o pornim, hotărî Ka.

— Într-adevăr.

Fără să-şi mărturisească pricina, o luară nu înspre treptele care duceau la firidă — pe acolo trecuse femela — ci înapoi, către spărtură.

— Să o pornim, dacă vom putea, spuse deodată Strn.

Pentru că sfincşii se aflau acolo, cîţiva umpluseră prima sală. Într-o imobilitate ameninţătoare, aşezaţi pe labele dindărăt, în lumina nesigură răzbătînd de afară, crescuseră parcă din stînci.

Aşteptau.

Jerbe mărunte ale unei explozii ţîşniră, roşiatice şi verzui. (Ka scosese de la piept declanşatorul, arma falsă.) Ca şi cum ar fi fost instruite, fiarele nu se mişcară.

— Într-adevăr, dacă vom putea să pornim, şopti medicul. Fiindcă experienţa mi-a reuşit pentru a doua oară. Numai că acum mă aflu şi eu în ea. Experienţa a reuşit. Sîntem înconjuraţi.

partea a II-a

capitolul XI

În zadar, concentrîndu-se, Ka îl chemă în gînd pe marele maestru al „artei de a trăi". Apelul său nu îl găsi nicăieri. Rama plecase dintre ai săi, străbătea unul dintre acele drumuri misterioase în care nimeni nu îl putea urma, în care nici el însuşi nu se putea urmări pînă la capăt.

Numai puţini cunoşteau trecerea întortocheată pînă la laboratorul său, dar şi mai puţini erau cei ce aflaseră legătura tainică dintre inima şantierului şi cel mai îndepărtat pavilion de studiu al plantelor carnivore de pe planetă.

Înaintea intrării în acest pavilion, ascunzînd-o în parte, se aflau îngrămădite cîteva dintre statuile suferinzilor de nelinişti. La căderea întunericului, Rama trecu printre ele. Începutul de drum pînă în apropierea pavilionului îl făcuse încet, aparent concentrat, dar, de îndată ce se simţi apărat de singurătate şi întuneric, mersul i se schimbă, trădînd în acelaşi timp şi teamă şi grabă.

— Eşti aici, stăpînă a vieţii mele, şopti mişcîndu-se umil de îndată ce se află în mijlocul ciudăţeniilor de piatră.

Nimeni nu îi răspunse. Coloşii, unii ciopliţi în piatră fosforescentă, cîţiva sparţi, roşi de timp, năruiţi de uragane, alţii gata să cadă, sprijiniţi unul de altul într-un echilibru instabil, rămîneau nemişcaţi.

— Frumusețea mea, stăpîna mea, ești aici ?

Una dintre statui făcu atunci o mișcare de nemulțumire.

— Apropie-te, zise.

Era, poate, dintre toate straniile plăsmuiri cea mai hidoasă. Părea că doar o minte nebunească fusese capabilă să siluiască astfel materia în stare să redea alteori atîta frumusețe. Făptura aceasta se apropie șchiopătînd, mișcîndu-și anevoie numeroasele brațe subțiri, întrerupte adesea de încheieturi. Peste trupul încovoiat și nesigur, capul se înălța cîteodată cu o inexplicabilă măreție, iar trăsăturile tulburi se linișteau uneori sub imperiul parcă al ochilor misterioși, uimitori de mari, aruncînd lumini diferite.

— M-ai făcut să te aștept, zise această ființă, mînuind cu stîngăcie aparatul ei de vorbit. Tîrziu te înfățișezi și vei fi pedepsit.

Nimeni dintre cei ce îl cunoșteau pe Rama, nici unul dintre conducătorii marelui șantier n-ar fi putut să-și închipuie că i se poate vorbi vestitului medic într-un asemenea fel. Desigur însă, erau numeroși cei ce văzuseră, sau zăriseră măcar în treacăt strania făptură din pavilionul plantelor carnivore. Unii știau chiar că Rama se ocupă de ea cu solicitudine, zăriseră roboți ducînd spre pavilion plante noi, sau cîte un dar.

— Am fost chemat de însuși Amon, Conducătorul, pentru a cerceta o descoperire nespus de însemnată. Taina benzilor e în parte lămurită. Savanții noștri au reușit să învie glasuri peste timp, și ceea ce ne transmit vine să întărească părerea și concluziile mele : fii înțelegătoare, Bla.

Făptura părea însă că nu urmărește explicațiile medicului.

— Mi-ai adus ? Oprește-ți neghiobiile și arată-mi mai bine dacă mi-ai adus. Aștept !

— Iată. Și aceasta a fost o pricină a întîrzierii mele.

M-am silit să caut printre nenumărate coliere fosforescente.

Bla nu-l ascultă, nu-l mai privi. Smulse brățările și colierele la modă care i se ofereau și se îndepărtă șchiopătînd. Așezată printre statui, înțepeni cîtăva vreme privind, în timp ce brațele i se concentrau asupra comorilor din poală. Din penumbră, doar sclipirea privirii și lenta mișcare a brațelor arătau că e vie.

— Sînt întocmai cum le descrie transmițătorul de știri, spuse în cele din urmă. Le-aș fi putut avea mai repede, dacă m-ai fi lăsat să le caut singură pe continent.

— Firește, firește, te poți duce oriunde. Din grijă pentru tine nu îmi place, Bla, să te știu departe de șantier.

— Dar nici n-o să mai îngădui mașinilor tale înțelepte să mă slujească. Dacă vreau ceva și nu mi-e îngăduit să plec, ai să-mi aduci tu însuți!

Bla își potrivi colierele fosforescente la gît și încheieturi. La rîndul său Rama luă o poziție de odihnă supusă și de așteptare. Oricine i-ar fi zărit acum pe cei doi s-ar fi putut întreba pe drept de unde izvora puterea ei stranie asupra lui Rama. Bla fusese luată încă din copilărie de acesta dintr-o casă comună. Era unul dintre foarte rarii copii găsiți, ceea ce voia să spună că nimeni nu îi recunoștea, în Orașul copacilor cu crengi în spirală, descendența — și mai ales nu avea tată (mai important în mentalitatea globusienilor, garanție a spiritului). Totuși, îndepărtarea lui Bla de către părinții ei era explicabilă : cine ar fi dorit să-și încarce familia cu un asemenea monstru. Era de presupus că părinții lui Bla ascunseseră la început malformațiile urmașei lor, întîrziind să ia o hotărîre, mai ales că fetița părea neviabilă. Dar ea se încăpățînase să trăiască și atunci cînd fusese găsită jucîndu-se pe colinele-muzeu, nu departe de o cale de acces a orașului, stîrnise multe întrebări cercetătorilor artei de a trăi, în afară de una singură — era perfect sănătoasă...

Părea un soi de mic animal și nu peste mult se dovedi, în casa comună a copiilor, că nici la minte nu semăna cu cei de aceeași vîrstă. Învăță cu greu să vorbească și, pînă la sfîrșitul vieții, operațiile matematice rămaseră pentru ea un mister. De mișcat se mișca alene, deși uneori cînd voia era de ajuns de îndemînatică. Putea în schimb să rămînă nemișcată, concentrată în aparență, foarte mult timp. Dar la ce anume se gîndea ? De obicei, atunci cînd ieșea din această nemișcare era sălbatică și crudă, cu toate că în casa comună toți o priveau cu interes, nimeni nu o jignise privind malformațiile ei altfel decît ca pe un detaliu, demn de studiat cel mult pe un plan superior, iar ea însăși era înconjurată de atenție răbdătoare și solicititudine, fiind un fenomen. Rămase totuși la un stadiu foarte primitiv, grosolan al existenței globusiene și conducătorii filmotecilor, care încercau să o orienteze spre o activitate utilă, lăsară să treacă mai multe generații de elevi fără să ajungă din acest punct de vedere la vreun rezultat.

Atunci se ivi Rama, conducătorul rezervației și al șantierului experimental, făcîndu-le o ofertă. Aceasta rezolva situația, dar cînd trimișii vestitului medic veniră să o ridice, Bla se împotrivi din răsputeri. Se afla tocmai în spațiul verde al casei comune și făptura măruntă (creștea neobișnuit de încet) se împotrivi ca o sălbătăciune smulsă din cuști.

Roboții o purtară cu trupul încovoiat, cu toate brațele răsfirate pînă la vehiculul de transport. De multe ori însă apoi, învățătorii sau administratorul vreunuia dintre filmotecile casei comune pentru dezvoltare și studiu o regăseau, fugea, venea înapoi, cu un neașteptat simț de orientare, deși în decursul anilor Bla nu izbutise să învețe drumurile din oraș.

Încetul cu încetul, vizitele neașteptate se rărira. Șantierul experimental al marelui medic strîngea tot soiul de ciudă-

ţenii şi pentru Bla locul era nespus de potrivit. Rama o învăţă să îngrijească de plante, ceea ce era într-adevăr pe măsura aptitudinilor ei. Desigur, o asemenea muncă ar fi putut-o executa şi uneltele, Bla izbuti însă, în plus, să distileze arome, activitate pe care — de-a lungul timpurilor se dovedise — niciodată aparatele nu o făceau cu desăvîrşită finețe.

Fie din această pricină, fie din alta, Bla prinse să se maturizeze. La început Rama petrecu mult timp cu ea, dar nimeni nu dădu acestor preocupări vreo interpretare. Cercetătorii de pe şantier îl văzuseră de multe ori urmărind cu perseverenţă experienţe, aparent neînsemnate, ducînd însă către un scop îndepărtat. Ei se obişnuiră cu prezenţa lui Bla, rătăcind prin cele mai însemnate laboratoare şi cabinete de lucru, ca un animal familiar. O găseai adesea în încăperile bolnavilor de nelinişti, concentrată, aparent gînditoare, sau în atelierele de sculptură unde, pe atunci, multe portrete reproduceau chipul ei. Misiunea din pavilionul plantelor carnivore păru însă să-i placă. Se adîncea tot mai mult în activitatea ei, apărea tot mai rar şi, încetul cu încetul, ceilalţi cercetători o uitară aproape. Trecuse de la venirea ei destulă vreme, cînd flacoanele cu arome din pavilionul lui Bla deveniră cunoscute. Cine o văzuse lucrînd, cu braţele ei multe şi delicate, istorisea lucruri uimitoare. Îndeobşte însă puţini o văzură, pereţii pavilionului ei rămîneau opaci. Rama o trimise să studieze şi să-şi perfecţioneze cunoştinţele pe Continentul grădinilor suspendate şi, la întoarcere, în oraşul lui Amon, unde de multă vreme obiectele erau privite cu indiferenţă, ceva începu să aibă valoare : flacoanele cu arome, din care Bla prepara puţine, potrivit puterilor ei. Se mai şoptea însă...

— E mulţumită stăpîna vieţii mele ? întrebă Rama.

Bla încuviință.

— Atunci să-mi răspundă, urmă vestitul medic cu un soi de lăcomie, i-au fost remise oare plantele carnivore pe care le cerea ?

Făptura monstruoasă chicoti :

— Va fi un parfum mai tare decît toate celelalte, un miros nemaisimțit...

Rama gemu :

— Și unde au fost așezate fermecătoarele flori ?

Brațele se mișcară încet, scuturîndu-și brățările, întregul trup porni, clătinîndu-se greoi.

— Vino ! Dar mai întîi, spuse Bla cînd ajunseră dinaintea cuștilor și a bazinelor cu hrană vie, vei fi pedepsit pentru întîrzierea ta. Ți-am făgăduit-o ! Bla are obiceiul să se țină de cuvînt...

Se mișcase, spunînd aceste cuvinte cu o anume solemnitate. Era evident că intrau într-un ritual, într-un anume joc. Îngrijitoarea pavilionului de plante smulse și azvîrli dintr-un bazin un animal cu multe picioare, asemănător parcă ei ; acesta odată căzut prinse să se miște cu iuțeală. În același timp Bla făcu semnul obișnuit și uneltele care o slujeau îndeobște, dar care pînă acum rămăseseră inerte, ascunse în penumbră, se puseră în mișcare. Una se apropie.

— Prinde făptura aceasta, îi spuse Bla lui Rama chicotind pentru a doua oară. Apleacă-te. Obosește-te în slujba mea...

— Dar, Bla, nici n-o mai zăresc, s-a ascuns printre pietre.

— Tîrăște-te, va fi de altfel un exercițiu fizic foarte plăcut. De ajuns huzurești în laboratoarele tale, poruncești peste cercetători și unelte. Învață să fii îndemînatic, tîrăște-te, mișcă-te dacă aștepți bunăvoință din partea mea ! Iar dacă nu, această unealtă înțeleaptă, singura care mă slujește cu desăvîrșire, e instruită să te lovească.

— Iată, iată, Bla, animalul blestemat.

— Prea bine, dacă l-ai găsit, pradă-l uneltelor. Neghiobule, l-ai scăpat, mai apleacă-te o dată.

Dar trupul lui Rama se înalță.

— De ajuns!

Răsufla ostenit. Totuși, făcuse gestul și exprimase cuvîntul cu demnitate. Era din nou același medic calm și, în ciuda oboselii, ochii aruncau scîntei cenușii. Bla voi să se împotrivească, dar îl privi și tăcu. Supusă, o porni mai departe, urmată de roboții care purtau cuștile cu hrană vie.

Pavilionul se prelungea în direcția rezervației cu niște construcții-raze din material transparent, legate între ele. Un aer greu, umed, înăbușitor domnea în aceste încăperi. În umbra întreruptă de fosforescență și de luminozitatea sateliților care creșteau, plante subțiri își legănau brațele la trecerea oaspeților. Altele păreau adormite, masive, uriașe, imobile, cu sepalele închise peste bobocii enormi. Bla azvîrli în mijlocul lor vietățile care se zvîrcoleau, le luă din brațele proteze ale roboților și le azvîrli, le presără; pe dată frunzele se puseră în mișcare, florile se desfăcură larg, răspîndind un puternic parfum. Începu o întreagă mișcare lacomă, trupurile vegetale se încovoiau, înaintau, încercau să oprească trecătorii cerșind naiv, atingîndu-i cu frunzele, agățîndu-se ușor, sau tîrîndu-se spre denivelările întortocheatelor treceri.

— Le dăruiesc întotdeauna ființe adevărate, disprețuiesc hrana sintetică — aceasta e una dintre tainele reușitei mele, zise Bla.

Asista cu vădit interes la hrana plantelor. Rama răsuflă adînc, aromele deveniseră acum foarte puternice și îl toropeau. Coborîră către o apă în miniatură, peste care trecea o punte fosforescentă. Nici o zburătoare în văzduh, nici o mișcare în adîncul undelor, un univers cu desăvîrșire vegetal. Era limpede că așezarea plantelor nu fusese întîmplă-

toare, ci calculată astfel, încît parfumul lor să se îmbine savant. Într-un ungher, cîteva se aflau izolate printr-o plasă abia vizibilă.

Bla chicoti :

— Ne aşteaptă cu nerăbdare. De cînd au sosit le las fără hrană, încît o să-ţi dăruiască mai lesne farmecul lor.

Nu departe de punte, cîteva locuri de gîndire şi somn.

— Florile sînt sălbăticite de foame, de-ar putea s-ar azvîrli chiar asupra noastră, murmură surîzînd monstruoasa făptură şi presără primele făpturi vii. Ia-ţi o poziţie de odihnă, Rama, tăria acestei vrăji va fi nemaiîntîlnită, ea izvorăşte din aromele fireşti, neprelucrate, tari...

Cînd ve:titul medic se deşteptă întîia oară, Bla îl privea nemişcată, ghemuită în ungherul ei. Un satelit atîrna peste tavanul pavilionului, poleind florile şi frunzele umede, care se închideau.

— Nu e minunată, Bla, legătura tainică prin care sîntem uniţi ? şopti Rama. Tot ce-i al meu îţi aparţine, se zice despre mine că am o înţelepciune strălucită, dar e în slujba ta, sînt robul tău. Cu mintea mea am bănuit de la început, de cînd am aflat despre găsirea ta, despre dezvoltarea ta în casa comună a copiilor, am bănuit de la început puterea pe care o vei avea asupră-mi. Poate că presupunerea mea a plecat de la soarta comună care ne leagă, fiindcă, asemenea ţie, am fost găsit şi eu acum atît de multe cicluri, încît tu nu le poţi socoti. Asemenea ţie, n-am cunoscut mai întîi altă familie decît locuitorii unei case comune, şi nu-mi amintesc, înainte de acest început, decît o înspăimîntată rătăcire. Ca şi tine mi-am petrecut adolescenţa în rezervaţie, fiindcă am fost adus aici şi instruit de un dascăl cu mult mai desăvîrşit decît mine în arta de a trăi. Da, ascendenţii

mei rămîn necunoscuți — numai tu, stăpîna mea, cunoști această taină, doar ție ți-am mărturisit-o, mă încredințez cu totul în mîna ta. Cunoașterea ei m-ar îndepărta, pesemne, de la conducerea șantierului, dar începuturile mele au fost uitate, s-au pierdut, fiindcă, tot asemenea ție, am crescut lent, am apărut pe continentul acesta cu mult înaintea generației bătrînului Amon. Iată de ce, spre deosebire de cei mai mulți globusieni, depărtarea clipei acesteia de sfîrșitul vieții mele îmi rămîne tot atît de ascunsă precum e clipa începutului. Cei ce mă cunosc pun pe seama artei vigoarea mea. Eu însumi îmi sînt însă în această privință necunoscut. De aceea uneori caut, mă caut în ascunzișurile ființei mele, în adîncul meu. Intru în mine pe poarta beției și mi se pare că mă regăsesc. Alături se află ceea ce aștept de mult, o taină de neprețuit pe care o pierd însă ori de cîte ori ies din această grădină ; de aceea pătrund din nou, mai profund, mă bucur cercetînd comoara pentru a cărei găsire am trăit, dar ea se îndepărtează fără speranța de a o mai întîlni, cînd ies din visare, cînd mă trezesc. Adevărul ! Adevărul ?... Poate doar medicul acela, vestitul maestru îl știa. Iar el a pierit de mult.

Bla nu-i răspunse. Presără cîteva crustacee amfibii, o mînă de tîrîtoare și zburătoare mărunte peste ucigătoarea ei grădină și, ca un foc întețit de vreascuri, parfumurile urcară din nou. Gesturile lui Rama deveniră mai lente. Aparatul de proiectat imagini îi căzu din mîini. Bla se îndepărtă.

Era tocmai în vremea cînd gîndurile lui Ka, ale elevului preferat, îl chemau pe Rama. Dar acolo, în așteptarea sa înconjurată de sfincși, Ka nu primi nici un răspuns. Învățătorul său era plecat, simțurile îi călătoreau departe, tot mai departe, pe drumul tainic dinăuntrul său.

capitolul XII

— Nu te neliniști, zise Bla. Și tu ai să pieri în curînd.

Rama se trezise din somn pentru a doua oară.

...Era tocmai în vremea cînd N'fer izbutise să ajungă dinaintea marelui Amon. Pătrunderea în casa bătrînului Conducător i-ar fi cerut mult timp, de aceea îi venise în ajutor o anume prietenă din locuința comună a bătrînelor, la a cărei invitație Amon nu putea rezista.

În ultima perioadă, bătrînul Amon trecea timpul ambelor eclipse fără odihnă desăvîrșită, fără somn. Era deosebit de bucuros de acest lucru, pe care-l socotea o victorie a sa personală în lupta dintre voință și materie. Petrecea clipele de singurătate totală făurind mari planuri pentru viitorul globusian și, pe măsură ce se scurgeau nopțile, vedea — i se părea că vede — acest viitor cu tot mai mare exactitate.

Apoi, la ieșirea din eclipsă, însoțitorii, venind la locuința sa, îl găseau dinaintea imaginii civilizației universale a globusienilor, proiecție în viitor fixată de uneltele sale speciale fotogramă cu fotogramă, firește sumar și totuși cu destulă amănunțime. Amon le cerea calcule, iar ei se adresau grăbiți institutelor de matematică practică, sau absolută. Uneori, în timpul intensei sale gîndiri, o umbră subțire se strecura în încăpere, adusă de un apel. Era o umbră tăcută și care se mișca prea puțin, ci doar îl asculta pe bătrînul Conducător depănîndu-și ideile, descriindu-și planurile. Cîteodată, Amon cel bătrîn își întrerupea pe neașteptate cugetarea febrilă și, urcînd într-un vehicul de transport aerian, poruncea uneltelor ascultătoare să se îndrepte spre celălalt capăt al continentului, unde într-o locuință comună era întotdeauna așteptat și bine primit.

De astă dată, silueta slabă, cu gesturi calme, se înclină și zise :

— Prietene vechi. Am aprins anume pentru tine arome proaspete în cupele cu miresme. Le-am aprins eu însumi. Vino să le cunoști.

— Nu astă-seară, Mra, nu în timpul eclipsei acesteia. Îngăduie să-ți vorbesc deschis. Trebuie să cuget pentru că, în sfîrșit, ca o vorbă limpede țîșnită din oceanul unui grai necunoscut a apărut orbita rotundă a unei planete, inel de care vom trage cîndva, în jurul căruia se va ordona tot viitorul.

— Vino ! Am stins parfumuri arzătoare cu alt parfum și am ascultat susurul lor. Vei vedea un crîmpei al viitorului tău...

Bătrînul Amon se înclină. Știa că nu se mai poate împotrivi. Era, de altfel, uimit : ce noutăți îi putea spune Mra, care de multe cicluri nu își părăsea nici în imagine propria ei locuință, nu asculta transmițătorul de știri și nu afla alte vești decît cele care i se dezvăluiau atunci cînd — singurul drum pe care și-l îngăduia — umbra ei îi plutea în preajmă ?

Nu își ascunse ușoara nerăbdare. Mra și cu el erau prea vechi prieteni, legătura lor spirituală data încă de la începutul copilăriei lui, așa încît ar fi fost inutil. I se părea, atunci cînd se îndrepta în vehiculul zburător spre locuința comună a bătrînelor, că pierderea de timp va fi enormă și că, mai ales, îi scăpa un lucru foarte important plecînd. Dar erau clipele legal dedicate familiei și Mra — bineînțeles — era familia lui.

Legătura spirituală între ei era bazată pe respect și admirație. Totuși, în limbaj globusian, aceasta era iubirea în adevăratul înțeles al cuvîntului. Amon și Mra erau niște ființe mult prea perfecte ca să nu se fi supus întotdeauna legilor, ba mai mult decît atît, să nu fi înțeles mobilul lor profund, astfel încît fiecare gest al lor fusese nu numai legal, întot-

deauna, ci și perfect degajat. Trăiau, putem zice, înveșmîntați în modul de trai globusian care le venea desăvîrșit.

...Deci Amon o iubea pe Mra, cu o iubire esențială, neschimbătoare, nealterabilă, neinfluențată de degradările timpului, încît respectul îl împiedica să nu asculte apelul ei. Conducătorul știa că bătrîna globusiană îi este într-un fel superioară lui, îi fusese întotdeauna ca putere de concentrare și, inițial, ca experiență. Căci Mra era cu mult mai în vîrstă decît el, vestiții conducători de atunci ai orașului hotărîseră din timp această unire pe baza studiului ascendenței și ei nu greșiseră, pentru că Amon aflase în Mra un sfătuitor prețios, cu o infailibilă capacitate de a judeca situațiile. Inițial, Mra nu era decît o modestă administratoare a unei filmoteci dintr-o casă de studii, dar rezultatele absolut strălucite pe care le dădeau sala și filmoteca ei atrăseseră atenția. Firește, o dată unirea dintre cei doi fiind hotărîtă, Mra se ocupă în mod special de Amon, formîndu-l cu tot ceea ce calitățile ei erau capabile.

Veni și vremea cînd recunoștința, respectul tînărului, ca și bucuria, plăcerea formării unui spirit deosebit pe care le resimțea Mra se prefăcură în altceva. Din nou bătrînii conducători ai orașului prevăzuseră, știuseră să prevadă că alcătuirile intime ale celor două făpturi erau făcute ca să se atragă. Gesturile, culorile, cuvintele, gîndurile prinseră o altă intensitate, aerul începu să vibreze între ei într-un fel deosebit — apăru ceea ce noi pămîntenii am numi iubire, pentru globusieni doar prima etapă, nemulțumitoare și jalnică, a unei adevărate, trainice întîlniri...

Atracția — o crisalidă în care se adunau la un loc instincte și simțuri — îi amestecă pe cei doi într-un tot nedeslușit. Somnul acesta al voinții dură mult, cu mult mai mult decît la alții. Mra și Amon erau făpturi, într-adevăr, deosebite la minte ca și la trup și, deși în aparență nimic în purtarea

lor nu lăsa să se ghicească vreo schimbare, ei se simțeau mistuiți de pasiune.

Veni și vremea mărturisirilor, precedate de trădări involuntare, de mici gesturi, bolnave priviri... Apoi clipa discuției sincere.

Atunci se dovedi întreagă măreția lui Mra. Ea căută și pretinse, ceea ce la prima vedere părea că trebuie evitat, întîlnirile concrete. De cînd conducătorul de azi al orașului se mutase într-una din casele locuite laolaltă de tinerii cei mai de elită, Amon și Mra înlocuiau adesea întîlnirile și plimbările cu alt soi de comunicări. Încă din timpul copilăriei lui Amon existau între ei asemenea posibilități ; Mra îl deprinsese prin tot soiul de exerciții și jocuri să-i transmită gîndurile și li se păru mai tîrziu amîndurora nespus de amuzant să stea astfel de vorbă ; duceau lungi conversații sau, uneori, în timp ce erau ocupați, în timpul lucrului, înconjurați fiind de unelte înțelepte sau de globusieni indiferenți, se atingeau doar pe neașteptate cu umbra unui apel sau se consultau, ori își comunicau scurt, fără posibilitatea de a fi interceptați, o idee, o situație... Alteori, pe cînd Amon își continua studiile paralel cu activitatea utilă, în orele de concentrare, imaginea ei i se alătura tăcută, încurajatoare, scutind risipa de timp a unei adevărate deplasări... Ba chiar li se păruseră o vreme mult mai fermecătoare asemenea întîlniri impalpabile, mai apropiate de ceea ce simțeau a fi adevăratul plan al legăturii lor.

Totuși, de cîte ori le fusese cu putință — deși în sălile butoanelor din casele comune ale tinerilor aparatele de transmis imagini la distanță erau luate cu asalt, și deși, mai ales, aceasta presupunea amestecul indiscret al altora — ei își reuneau umbrele, plimbările concrete în doi erau înlocuite prin rătăciri comune ale imaginilor, dînd deplina satisfacție a imaterialității.

Pe atunci, gesturile erau pure, privirile limpezi, dar ele se mistuiră cu încetul în focul unei tainice prefaceri.

Cînd se pomeniră față în față cu pasiunea, ea le era un dușman pe măsură. O fiară dulce, un șiret, atrăgător, prieten-dușman...

Atunci Mra îi ceru lui Amon și își impuse și ei cea mai grea încercare a voinței. Lungi ore, zile întregi, cicluri, care oricum ar fi fost pierdute, fiindcă înțelepciunea nu li se mai supunea, ei le petrecură laolaltă.

Între timp, bătrînii conducători ai Orașului copacilor cu crengi în spirală deciseră reunirea lor și ei alcătuiau în mod oficial o familie, dar lupta continua. De cele mai multe ori pereții locuinței familiale rămîneau transparenți și relația lor se mărginea la cuvinte de dragoste, la ușoare atingeri... Părăseau însă arareori această locuință. Cîteodată, Mra făcea un semn și pereții se întunecau, deveneau opaci, iar ei, unul lîngă altul, luau poziții de odihnă sau se rezemau de pereți, fără să se atingă, spunîndu-și doar necontenit formulele consacrate ale iubirii, impunîndu-și o nestrămutată nemișcare, învingînd astfel atracția dulce, chemările socotite animalice.

Încetul cu încetul, ceea ce nu era decît flacăra primă a iubirii se potoli. Începură să-și îndrepte din nou privirile — pînă atunci întoarse spre ei și înăuntrul lor — către universul care-i înconjura. Mai întîi puțin, nesigur, reveniră la lucrul lor. Făceau primii pași, timizi, ca niște fluturi amețiți încă de coșmarul devenirii. Primele salturi stîngace într-o lume ce li se înfățișa acum sub alte culori. Ea, la rîndul ei, îi amețea. Erau acum altfel, estetic vorbind, cu mult mai frumoși. Flacăra încercărilor prin care trecuseră, temperatura înaltă a arderii le dăduse transparență ! Amon, conducătorul de mai tîrziu, căpătă atunci un soi de iradiere cromatică, însă ea cu timpul se stinse. Și, deodată, cele două

personalităţi îşi desfăcură larg aripile, dezvăluind toată variaţia posibilităţilor lor.

Atunci, cînd crisalida zbaterilor informe rămăsese departe, se hotărîră să dea continentului lor un urmaş. Amon, care se număra printre însoţitorii vechiului conducător, fu chemat curînd în grupul de conducere. El locuia împreună cu Mra, dar chiar şi în timpul orelor active îşi trimiteau unul altuia semne, schimbau comunicări prietenești. Reunirea lor fizică era astfel o simplă continuare, un apendice al comuniunii spirituale. De aceea, cînd urmaşul apăru, Mra şi Amon, în deplin acord, nu îşi mai petrecură decît arareori vremea eclipselor totale împreună, propriu-zis încetară să mai locuiască laolaltă, trecîndu-şi cele mai multe ceasuri destinate odihnei în apropierea lucrului lor.

Dar toate acestea se petrecuseră cu multe cicluri în urmă, trecuse multă vreme de cînd elevului, prietenului, tovarăşului de viaţă al lui Mra îi fusese încredinţată misiunea cea mai însemnată de pe continent; trecuse mult de cînd ea însăşi se retrăsese în casa comună a bătrînelor, punct al oraşului spre care se îndrepta vehiculul zburător. Punct al oraşului, spre care se îndrepta vehiculul încărcat cu nerăbdarea, planurile, problemele rezolvate şi nerezolvate ale Conducătorului. Cu trecutul şi viitorul său...

— Prietene şi părinte al oraşului, murmură domol Mra, cînd se aflară împreună. Am făgăduit să-ţi arăt un crîmpei al viitorului. Iată-l: În ceea ce te continuă...

Undeva, într-un ungher al încăperii, o altă bătrînă stingea cu parfumuri esenţele tari arzînd în cupe, iar fumul se înălţa luînd felurite forme.

În chip ciudat, este vorba de unica bătrînă — numele ei nu s-a conservat — care, apoi, în casa comună, a supravieţuit o vreme marelui cataclism. Cum? E astăzi foarte greu de spus... Ne sînt cunoscute uimitoare coincidenţe datorită cărora, şi pe planeta noastră, în mijlocul unui cutremur dis-

trugător, o năruire de bolți și coloane pare făcută anume ca să apere cu străşnicie trupul unui nou născut sau, dimpotrivă, o viață de abia mai pîlpîind, bătrînă, gata parcă să se stingă, dar continuîndu-și astfel o vreme inutilitatea și deznădejdea.

Fapt e că vecina lui Mra a fost una dintre primele globusiene care, rătăcind prin gropile fostului oraș, a putut vedea decorul unic, presărat cu vagi ruine fumegînde.

Nu de mult, avusese loc încă o gravă explozie, de aceea liniștea era întreruptă de diagonala bolovanilor întorcîndu-se pe planetă din nemaipomenite înălțimi. Departe, la orizont, una dintre insulele zburătoare, prăbușită, ardea.

Evident, imaginile acestea nu pot aparține decît primei zone a prefacerilor, înaintea loviturii definitive, care a desprins din trupul planetei un nou satelit. Fiindcă, deși nemaipomenita explozie și catastrofă a pornit din adîncul oceanului (aproximativ din dreptul ultimelor galerii săpate de globusienii de pe continentul de subsol), ea a modificat profund întreg aspectul continentelor, a provocat falii, dintre care unele s-au închis abia tîrziu, amestecînd întinse suprafețe cu șubredul subsol. Atunci, apele oceanului au adus o liniște legendară, de loc adevărată însă, pentru că în adînc se mai petreceau brutale mișcări. Dar puțini au participat conștient la această parte a istoriei, încît nu ni s-au păstrat din desfășurarea și salturile ei nici o imagine.

Ceea ce știm cu certitudine e disparat și aparține unor cicluri mult anterioare. De pildă, avem chipul unei bătrîne ivindu-se dintr-un adăpost greu de dibuit. Apoi pașii ei prin stratul neutru, amorf, de pulbere groasă, sau de-a curmezișul peste cratere și cataracte imobile în înveliș sticlos.

Ni s-au păstrat pașii ei fără umbră — neîndoios, căldura trebuie să fi fost extremă — întreaga siluetă pălind sub lumina incendiilor și a razelor celor doi sori. Și astfel, mai scundă parcă din pricina luminii, această făptură, avînd

fără îndoială un trecut însemnat, de vreme ce locuise într-o casă comună cu Mra, înveşmîntată acum în zdrenţe, mergea, se îndrepta fără groază şi fără proteste, aproape firesc, către o ţintă precisă.

Capătul drumului ei era departe şi anevoios. Ea însă trecea, căutînd să nu se oprească, să nu întîrzie nici măcar cu privirea asupra unui peisaj măreţ în felul său, sau nespus de sălbatic, dacă sălbăticia ar fi un cuvînt potrivit pentru brusca răvăşire a unei civilizaţii.

Iar la capătul mersului ei, acolo unde resturile unei clădiri oarecari nu dădeau prea mari indicaţii, bătrîna devenită deodată pătimaşă făcu gesturi uitate parcă de globusienii de suprafaţă de-a lungul multor milenii : porni să scormonească, să sape în modul cel mai primitiv.

Şi nici nu băgă de seamă cealaltă siluetă, cu părul răvăşit, ţinînd strîns o jalnică rămăşiţă, o comoară unică — ceea ce fusese altădată prototipul sau doar iluzia celui mai perfecţionat prototip de receptor al mesajelor venite din univers.

Nu văzu, sau nu se sinchisi, nu dori să vadă că, ghemuit printre sfărîmături, Het o privea.

Dar, desigur, imaginile de mai sus aparţin unei alte părţi a timpului -- ele au urmat la o oarecare distanţă evenimentelor principale pe care le istorisim. Deşi, pe de altă parte, faptele considerate din depărtarea noastră devin aproape concomitente. Aici totul depinde de felul cum calculăm timpul : el poate fi socotit pe cicluri, în toate subîmpărţirile lui, sau poate fi măsurat în bloc, ca o formă geometrică masivă, în care evenimentele coexistă şi e greu de spus care a apărut mai întîi.

Fiindcă odată clipele mobilate cu fapte, cu gesturi, nimic nu demonstrează că ele pier, încetează cîndva ; tot atît de

adevărat e însă că acei ce sînt situaţi în interiorul vremii îşi reprezintă cel mai adesea distanţele ei ca pe nişte simple traiectorii punctiforme, ca pe un imens monom.

...Undeva, pe acest parcurs, Amon se afla lîngă Mra şi urmărea cuvintele ei.

El coborîse din vehiculul zburător şi pătrunsese în locuinţă, purtat de firul treptelor rulante. În trecerea prin complicatele coridoare, cupele cu arome prindeau să fumege, înviorate de mişcările mecanice ale roboţilor-slujitori de la intrarea în încăperile aparţinînd fiecărei bătrîne. Conducătorul le întîlnea în drum, sau ele ieşeau anume ca să-l zărească, îi făceau semne prieteneşti, protectoare — cele mai multe fuseseră cîndva personalităţi celebre, îşi încheiaseră în mod strălucit misiunea, iar Amon nu era decît tovarăşul de viaţă al uneia dintre ele, ultimul cuvînt în legătură cu activitatea sa nu fusese încă spus, de aceea le era inferior.

...Arome proaspete, stimulatoare, arome ce aduceau parcă în încăpere plante oceanice... aromele combinate de Mra!

— Prietene şi părinte al oraşului. Am făgăduit să-ţi arăt un crîmpei al viitorului tău.

Într-un ungher, o globusiană stingea, cu expresia reculegerii extreme, esenţe arzînd în cupe. De faţă mai era şi altcineva — o făptură tînără, desigur, judecînd după masca ei foarte la modă.

Ca orişice gazdă, Mra îl aşteptase pe bătrînul Amon în mijlocul încăperii, înconjurată de grija uneltelor ei. Primirea se desfăşură cu extremă politeţe, conform celui mai strict ritual. Îndată însă, după încetarea practicilor ceremonioase, pereţii dinspre oraş deveniră opaci. Tînăra globusiană îşi smulse cu un gest nerăbdător masca şi, azvîrlind-o, căzu la picioarele oaspetelui.

N'fer se simţea fără îndoială îndurerată. Ea căzu totuşi cu graţie, avu grijă să se prăbuşească dintr-o dată, aseme-

nea zburătoarei al cărei chip îl purta, încît bătrînul Amon urmări cu plăcere armonia mişcărilor.

Chiar smulgerea bruscă a măştii se petrecu în anumite limite, şi tot ceea ce urmă, nerăbdarea spuselor dovedea în fapt o foarte bună cunoaştere, o subtilă posibilitate de manevrare a convenţionalului.

— Conducătorule, strigă N'fer armonios. Îngăduie unei făpturi umile să ţi se înfăţişeze şi să-ţi încredinţeze deznădejdea ei.

Părea că tovarăşul de viaţă a lui Mra o priveşte pe N'fer fără prietenie şi fără uimire. De fapt era tulburat. Nu putea să nu o recunoască, deşi o zărise o singură dată, atunci cînd, pe baza calculului ascendenţilor, aprobase contopirea viitorului ei cu acela al fiului său.

Acum i se păru însă cu totul alta, ca şi cum fiinţa de atunci ar fi purtat pe nedrept o mască imobilă cu trăsăturile fermecătoare ale făpturii de azi. Sau poate era altul el, cel ce privea ?

Continuă deci să urmărească cu un ascuns interes spusele fetei şi nu făcu mai întîi nici o legătură între lamentările ei şi primele vorbe şoptite de Mra.

— O, părinte, zise fata. Mi-ai făcut cîndva cinstea să nu mă socoteşti fiinţa cea mai prejos, iar printre cei care mă cunosc îndeaproape sînt destui care îţi vor spune că nu ai greşit. Am crescut în respectul legilor, printre ascendenţii mei se aflau legiuitori, în casa comună m-am dezvoltat sîrguincios, iar acum, dacă vei întreba grupul cercetătorilor printre care lucrez, ţi se va spune că pot vorbi despre fiece piatră, despre trecutul acestei planete cunosc tot ce e conţinut în filmotecile ambelor continente. Pe dealurile-muzeu ale oraşului există contribuţia mea, modestă, pe măsura puterilor mele la sortarea şi ordonarea rămăşiţelor altor civilizaţii. Am făcut-o nu numai pentru că ocupaţia aceasta intra în misiunea mea, ci, mai ales, fiindcă iubesc armonia,

ordinea, ele îmi sînt firești, sau cel puțin am socotit pînă acum că îmi sînt firești, pînă acum cînd îmi contemplu singură decăderea. Desigur, tot ceea ce vorbește în favoarea mea mi-e în același timp împotrivă. Nu vreau să fug de ispășiri. Dar este nedrept ca lovitura să cadă și asupra ta, prin urmași. De ce atîtea pedepse ? Fiindcă, pedepsindu-mă pe mine, vei fi abia al doilea care lovești. Înaintea ta am fost eu, rupînd veșmîntul sufletului, spre a vedea adevărul, așa cum am sfîșiat masca civilizată pe care ți-am azvîrlit-o la picioare.

Bătrînul conducător nu îndrăzni să facă nici o mișcare. Celelalte două globusiene precum și N'fer socotiră liniștită intransigență, nemișcarea sa. În adevăr, el urmărea prea puțin conținutul cuvintelor. Se întrebă ce are și își răspunse singur că e copleșit de un farmec estetic pur. Sub imperiul acestuia, agitația interioară în care trăise în ultimul timp se potoli. Pieri tainica nemulțumire ce-l însoțise pînă la locuința lui Mra. Făptura tînără din fața sa se mișca, spunea ceva, dar mai însemnată decît înțelegerea spuselor ei era contemplarea, ca o îndepărtată amintire a sufletului.

Gustă cu voluptate destinderea pe care o resimțea în fața frumuseții. Nimic nu mai putea să-l tulbure. Era ca un joc de eclipse, domol, topindu-se, privit dintr-o grădină suspendată a celuilalt continent, sau de pe o insulă zburătoare.

Uită că trecuse foarte mult de cînd — din tinerețe — nu mai admirase un asemenea joc. Vag înregistră că N'fer îi vorbea despre urmași.

Imaginile, jalnicele ei imagini-cuvinte rămaseră în încăpere, rătăciră o vreme, se izbiră de pereți ca zburătoarele oarbe și abia pe urmă se întoarseră către vechiul prieten al lui Mra, căpătînd înțeles.

— ...Sînt pedepsită, spunea mai departe N'fer. Destinul meu se năruie și eu primesc, pentru că am călcat legile, iar

legile mă preveneau. Totodată însă linia neamului vostru se va stinge, nici o globusiană superioară nu va mai veni alături de fiul tău, după ce eu am fost mistuită de iraționalitatea acestei iubiri, și pe cînd, undeva pe continent, un urmaș neoficial al respectatului Conducător va rătăci ...cel mai prejos dintre semeni. Nici eu, nici globusianul care m-a înșelat, nefiindu-mi prieten, nu-l vom putea apăra. Pentru urmașul urmașului tău e îngăduința pe care ți-o cer.

Tot atît de brusc precum venise, starea plăcută și legănătoare pieri. Un al doilea val, de astă dată de mînie viguroasă, și parcă din nou, împreună cu el, îndepărtata amintire. Neputința recunoașterii mări supărarea bătrînului mai mult chiar decît gravitatea știrii pe care o primea (urcau în încăpere arome atîțătoare)...

— La ce bun pomenești de îngăduință, spuse cu severitate Amon. Cine poate înșela o făptură atît de sănătos crescută cum e N'fer.

Vorbise nespus de egal, mișcările nu-i trădau nici mirarea, nici mînia.

— De ce o privești astfel ? spuse totuși din ungherul plin de fum bătrîna.

— Nu poți invoca pentru lămurirea cazului tău tinerețea, deoarece există reguli ale demnității care te îndrumă oricînd.

N'fer zăcea nemișcată, copleșită de vina ei.

— Pasiunea naște pasiune, grăi din nou, fără legătură aparentă vecina lui Mra. (Ce-i trecuse prin minte ?)

Conducătorul coborî pe locul său de repaos.

— Ia-ți o poziție de odihnă și să ne reculegem, murmură Mra.

Totul fusese spus, acum bătrînul Conducător înțelesese totul. Urmau hotărîrile ; de fapt erau stabilite de mult.

— Nu aștepta nimic de la îngăduința mea !

— Şi, totuşi, eşti singurul care poţi, dacă vrei, să hotărăşti altfel, spuse gînditoare Mra. Desigur nu o vei face.

N'fer înălţă asupra lui privirea ei netulburată, trează. Apoi o plecă iar.

În casa comună a tinerilor, un apel ca o străfulgerare luminoasă alungă amorţeala odihnitoare a tînărului Am'n, îi strînse mădularele şi îl făcu să se înalţe de pe covorul aspru.

— Vino-ţi în fire, fiule, îi porunci în gînd părintele său.

— Sînt aici, dătătorule de viaţă, te ascult !

— Simţi mînia care mă răscoleşte ? Doar tu, în clipa asta, o poţi simţi.

— Aşa este... Loviturile ei mă scutură ca o furtună. Mă plec în faţa puterii ei.

— Ascultă, Am'n, urmaşul meu, fiu slăbănog al unui întreg şir de globusieni puternici, de globusiene intransigente, am stat în ultima vreme arar de vorbă. Nu am vrut să-ţi acord ceea ce nu puteam dărui tuturor, am crezut însă că ştii, am crezut, oricît de puţin mi-ai semăna, că doreşti ca şi mine să ai aceleaşi drepturi cu locuitorii continentului, dar obligaţii mai mari !

— Ceea ce spui, părinte, este adevărat.

— Nu minţi ! Ghicesc în răspunsul tău străvechea înşelătorie de care ai noştri au uitat să se apere, de aceea ai lovit atîta de puternic sărmana făptură din faţa mea, această N'fer, care conform legilor este vinovată, dar pe care eu o absolv.

— Într-adevăr, ea nu are decît o singură vină, aceea de a ne fi trădat.

— Nu s-a plîns, nu te-a acuzat cu un singur gest. Despre ce fel de trădare e vorba ? Eu nu o cunosc... O știu însă pe a ta, pornită din slăbiciune și care devine a noastră, a tuturor.

— De ce a tuturor ? Sînt un tînăr atît de oarecare. Ce însemnătate pot avea greșelile mele pentru ceilalți ? Îngăduie deci să le păstrez.

— Văd că nu știi nici măcar să-ți măsori greșelile ! Cine-ți dă dreptul să spui că e mărunt un gest dezordonat ? Dacă prin tine neamul nostru, indiferent de meritele lui, va cădea din funcțiile oficiale, dacă se va stinge aparent, continuat doar undeva, obscur, în mulțime, dacă se va schimba conducerea acestui continent mai poți numi greșeala ta oarecare ? Nu devine gestul tău uriaș ? Dar însingurarea la care condamni admirabila făptură pe care ți-am ales-o ? Disarmonia iubirii voastre, ruptă, înjumătățită de violența pasiunii animalice, în locul unei uniri pe plan superior, înconjurată de aureola adevăratei fericiri, despre care nu se poate să nu-ți fi vorbit Mra ?

În încăperea în care se afla Conducătorul, Mra întoarse capul și îl privi.

— Mînia mea, spuseră mai departe gîndurile bătrînului (în sinea lui le simțea ca un strigăt), este aceea a întregului nostru șir de predecesori.

Tînărul Am'n nu răspunse.

(Aromele deveniseră înecăcioase.)

— Cînd mă gîndesc, urmă bătrînul, că în locul desăvîrșirii ce v-ar fi răsplătit curajul, dîrzenia firească în fața asaltului naturii, n-ați izbutit să fiți mai mult decît două tîrîtoare nerușinate, două plante carnivore consumîndu-se reciproc.

— Pasiunea naște pasiune, zise bătrîna. O unică celulă se divide, se multiplică imens, devine contagioasă. În tinerețea mea am căutat cîndva originea acestei proliferări.

Firește, tînărul Am'n n-o auzi. De altminteri, nici ea nu putuse urmări gîndurile bătrînului. Era ciudat : De ce vorbise astfel ?

— Într-adevăr, N'fer merita un tovarăș de viață mai desăvîrșit, recunosc, și totuși nu are în univers un prieten mai devotat decît cel care pare a-i fi făcut atîta rău. Am încercat să o iau către un țărm care însă nu pare făcut decît pentru mine. Un țărm al faptelor și vorbelor depline, al gesturilor care nu pot fi întoarse pe dinăuntru ca niște veșminte, ca să devină contrarul lor : tinerețea — bătrînețe, voința, privită răsturnat — lăcomie, dreptatea — neadevăr măcar pentru unii, legea — nu numai sprijin, ci și hotar.

— Legea... hotar, repetă Amon. Te urmăresc prea bine. Tu ai îngăduit globusienilor palizi, care au pierit apoi în rezervația lui Rama, prilejuindu-ne atîtea supărări, să încalce granițele legiuite, să pătrundă în oraș. Știu acum de ce...

— Înainte de a muri ei au ajuns totuși la o anume înțelegere. Nimeni n-ar trebui îndepărtat de la înțelegere prin hotărîri. Poate așa se numește chiar țărmul spre care aș fi vrut să o duc pe N'fer : o altă înțelegere. Îi simt dulcea chemare, îmi pare nespus de atrăgător. Sînt făcut pentru el ; abia atingerea lui și nu, îngăduie să ți-o mărturisesc părinte, misiunea pe care o împlinesc acum poate umple aptitudinile mele. Am spus : Aș fi vrut... simt... dar mă opresc... Simt, aș fi vrut... Nu mă încăpățînez. Am navigat pentru doi și sînt ostenit. Ce-mi rămîne de făcut ?

— În primul rînd să te întorci la respectul legilor, cugetă Conducătorul. Înțelegerea cuprinzătoare este o misiune a vîrstei înaintate, tu nu o meriți. Sînt lucruri pe care e prea timpuriu să le încerci. Adesea tinerii judecă pripit, de aceea, în grupul de conducere al orașului n-am chemat tineri. Regulile stabilesc ca tinerii să se supună, și orice nesupunere trebuiește pedepsită. Te îndoiești că lumea noastră este

drept alcătuită ? Chiar numai acest gînd al tău, tulburător, poate primejdui marea misiune. E firesc deci să fii sancționat. Pleacă, așadar, du-te pe continentul de subsol. Acolo te vei încredința tu însuți de ce e necesară ordinea, supunerea în fața regulilor.

Deasupra creștetului celor adunați în jurul lui Mra apăru prin tavanul transparent inelul strălucitor al primului soare ieșit din eclipsă. N'fer ridică fruntea, revenindu-și, relaxîndu-se dintr-o profundă concentrare. Lumina lăptoasă îi căzu pe obraz. La rîndul său, bătrînul se întrerupse din cugetări, o privi și i se păru, în această primă clipă a renașterii culorilor, că peste obrazul ei se suprapune o imagine venită de foarte departe. În sfîrșit, pe aceasta o căutase. Era, cu foarte mici deosebiri, chipul tinereții lui Mra !

— Cît despre N'fer, continuă bătrînul, o iau sub protecția mea. Fără îndoială va prefera să rămînă de acum încolo singură. Dar voi încerca să o ajut astfel, încît să poată cultiva în singurătatea ei bucuriile perfecțiunii. Nu pot pedepsi prin tine meritele ascendenților ei, nici calitățile urmașilor noștri, care, desigur, ne vor depăși. Așa hotărăsc și am acest drept !

Conducătorul se întrerupse. De altfel, rămăsese singur cu gîndurile sale. Acolo, în partea cealaltă, de o oarecare vreme, urmașul său lipsit de cuviință se ridicase, ieșise din spațiul care-i aparținea.

— ...Trebuie să mă întorc, Mra, spuse bătrînul. (N'fer se îndepărtase dînd semnele celui mai profund respect.) La ceasul acesta însoțitorii mei mă așteaptă. Totuși sînt silit mai întîi să-ți aduc o mustrare, poate prima de cînd ne cunoaștem : de ce e urmașul nostru atît de deosebit nouă ?

— Prietene vechi, șopti Mra, ieșind la rîndul ei din profunda și reculeasa nemișcare. Așteaptă, nu pleca încă. Întîrzie, amînă doar cu puțin, de astă dată, întoarcerea ta la activități folositoare tuturor. Am să dau răspuns întrebării tale, o așteptam. Însă durerea acestei tinere, soarta fiului nostru nu sînt singurele pricini pentru care te-am chemat. E o știre pe care de mult o amîn.

— Nu e bine să amîni, zise din ungherul plin de abur parfumat bătrîna. Fiece lucru la timpul său, nu e bine să amîni.

Fără îndoială, prezența ei la o astfel de discuție ni s-ar fi părut nouă, locuitori ai altui timp și loc, de nesuferit. Dar Mra și bătrînul Amon nu se mai întîlneau — semn al extremei lor bune-cuviințe — decît arareori singuri. De astă dată însă Mra dădu voite semne de nerăbdare.

— Am tot amînat clipa solemnă în care va fi din nou necesar să stăm față în față, numai noi, între pereții opaci, întări ea.

— Mă voi retrage, grăi bătrîna înțelegînd. Mă voi retrage, nu încercați să mă opriți, e firesc, nimeni nu vă poate condamna izolarea. Mă voi retrage, Mra, spuse după obicei încă o dată bătrîna și le trimise o singură privire curioasă.

Ei tăcură. Se priveau nemișcați.

— Prietenă scumpă, gesticulă însă Amon, de îndată ce rămaseră singuri. Ce sînt aceste taine ? Ele îmi întîrzie începutul unei zile prețioase. Grupul nostru de conducere dorește să pornească spre lumea dedesubtului, pentru a împăca și uni prin știrea plecării apropiate nădejdea continentelor. Chiar acum, cînd îți spun acestea, însoțitorii s-au și adunat, mă așteaptă. Nu de la tine am învățat rigurozitatea începuturilor de zi ?

Tovarășa lui de viață nu îi răspunse numaidecît. Interior, Conducătorul simți atingîndu-l un val de tristețe și se opri. Ca altădată cînd se lupta cu iubirea, Mra, rezemîn-

du-se de unul dintre pereții opaci, îl privea și îl silea să o privească, să îi admire, în ciuda vîrstei, frumusețea demnă, calmul impenetrabil, desăvîrșit.

— Dar rigurozitatea sfîrșiturilor, prietenul meu? întrebă cu demnitate. Ea este mai însemnată și e necesar să o respectăm!

Mra luă loc pe așternutul aspru și îi făcu semn bătrînului Amon să coboare alături.

Îndată, uneltele învățate le puseră dinainte cupe cu băuturi înjumătățite, precum și — rupte în două — cele mai de preț roade ale continentului de dedesubt.

— Măsurînd mereu timpul planetei, ai pierdut, prietene, măsura vremii noastre. Îngăduie să-i acord acum eu deplină însemnătate. Pretutindeni în casele comune ale bătrînilor, generația mea își ia în zilele acestea rămas bun de la însoțitorii trecerii ei. A venit vremea să ne luăm rămas bun. Curînd voi pieri.

Conducătorul îndepărtă de lîngă el aparatul de exprimat gînduri. O ascultă, o privi. Începu ceremonialul despărțirii definitive.

— Ce e definitiv, urmă Mra, e mai însemnat decît ceea ce continuă. Întreg viitorul plătește acum, în fața despărțirii noastre definitive. Așa e firesc... Așa e firesc, spuse mai departe bătrîna Mra. Noi sîntem doi, planeta are doi sori, dar sorii intră în eclipsă pe rînd. Eu înnoptez. Îngăduie să-ți fac o mărturisire.

Uneltele înțelepte schimbară între ele cupele, cei doi bătrîni se înclinară, iar ea continuă:

— Existența mea a început înaintea vieții tale și sfîrșește înainte. Generația mea a aflat destinul globusian înaintea voastră, v-a transmis apoi condițiile înfăptuirii lui. Și totuși misiunea mea s-a încheiat prea puțin glorios, cu mult mai puțin decît aș fi dorit-o, mai puțin decît își închipuie cei ce m-au cunoscut. E adevărul, Amon, o spun

cu tristețe. E adevărul și el nu îmi stă în față pentru întâia dată acum. Reușita mea strălucitoare ai fost doar tu — de aceea te-am iubit. Erai desăvîrșit, a fost datoria mea să te iubesc, dar apoi dragostea ce ți-am purtat-o m-a răpit lucrului meu — întreaga noastră viață m-am silit să ți-o ascund. Am întors mereu către tine trăsăturile cele mai desăvîrșite, ca un chip luminat doar pe jumătate, lăsînd în umbră cicatricele celuilalt obraz.

Uneltele înțelepte le întinseră două talgere cu aromă. Doi fluturi jucau în aburul lor. Mra și bătrînul Amon se înclinară.

— O, Amon, Conducătorule, prietene, nimic nu s-a schimbat. Pentru mine n-a fost pe lume un adevăr mai imuabil decît pasiunea mea. De-a lungul atîtor cicluri, ea a rămas aceeași, numai puterile mi-au slăbit. Aceasta e taina deosebirii dintre noi și urmașul nostru. Îmi recunosc în ultima clipă nedreapta purtare, am fost tot mai puțin desăvîrșită în instruirea lui, fiindcă lucram să fiu astfel în fața ta.

Fumul talgerelor se înfășura în jurul mișcărilor ei. Atent, Conducătorul o urmărea prin transparență.

— Mi-am tăinuit înfrîngerea, zise ea, fiindcă am dorit să nu arunc nici această umbră asupra ta. Nedesăvîrșirea urmașului nostru a ajuns-o acum pe N'fer.

— N'fer îți seamănă, spuse bătrînul.

— O, de-ar fi așa! Dar în ciuda greșelilor, pe ea înfăptuirile o așteaptă, e tînără, e hotărîtă, pe cînd eu mi-am restrîns încetul cu încetul misiunea existenței mele. Ai rămas în ea doar... tu. Plec deci întristată. Plec întristată, Amon, prietene, ajută-mă!

— În ce fel?

— Știi bine în ce fel. Așa cum numai ție îți este îngăduit. Dacă vrei.

— Te gîndeşti...

— La un alt început, spuse Mra şi mişcările ei erau liniştite ca, de altfel, tot timpul de-a lungul pătimaşelor ei spuse, de-a lungul pătimaşei ei vieţi. La prelungirea acestei existenţe într-o alta, plină de noi nădejdi. Cunosc întrebările pe care ţi le-ai pus, căutările doctorului Rama, sînt încă singura care am aflat, alături de tine, despre bucuria biruinţei. Dă-mi alte forţe tinere, Amon, dă-mi timp de ajuns. Pot începe, în sfîrşit, adevărata mea activitate ; am lucrat îndelung la liniştea mea pe care abia acum o stăpînesc — şi cui poate fi destinată născocirea doctorului Rama, dacă nu celor care, avînd însuşiri suficiente, nu au dăruit lumii întreaga lor forţă. Abia acum mă simt în stare să-i cresc Globusului generaţii perfecte, ştie, prin cel ce va veni, un strălucit urmaş. Dar dacă accepţi să pier, voi rămîne imuabil nedeplină, misiunea mea pierdută definitiv.

Cele două talgere fură despărţite, iar una se stinse brusc. Fluturele coborî pe umărul Conducătorului. Ochii lui Amon păreau goi.

— Prietenă scumpă, zise. Firește ţi-aş dărui întreg un alt timp — nemurirea — dacă aş putea. Dar adevărul pe care-l cunoşti e înjumătăţit ca băutura din cupe. Cealaltă jumătate am sorbit-o de curînd şi era amară. Bucuria nu a durat mai mult decît o oarecare aromă. Din rezervaţie mi-a apărut ştirea consecinţelor ucigătoare ale flaconului din cutia doctorului Rama.

Conducătorul desprinse cu delicateţe de pe veşmînt fluturele, îl lăsă să pîlpîie ametit.

— Dacă aş putea, zise mîntind cu blîndeţe, dacă aş avea puterea nemuririi. Nu o am însă şi, totodată, îmi lipseşte acest drept. Judecă tu însăţi, Mra : pot îngădui neamului

meu, celor apropiați mie, ceea ce nu aș da altora și nici nu există în fapt, pentru că încă nu s-a hotărît ? E drept, ne apropiem de hotarele timpului. Dar cine ? Cui îi va aparține dreptul de a le depăși ? Încă nu știm. Oricît mi-ar fi de greu, voi rămîne prin urmare singur. Voi rămîne amețit de singurătate ca o biată zburătoare.

Amon și Mra se înclinară.

capitolul XIII

Întorcîndu-se spre locuință, bătrînul Amon fu năpădit de gînduri. Nu îl tulbura minciuna rostită la solemnitatea despărțirii definitive credincioasei sale prietene. O spusese ca să o apere de deznădejdi tîrzii ; cu toată mînia pe care i-o stîrnise doar bănuiala unei minciuni la propriul său urmaș, el însuși își îngăduia să o folosească, era unul din drepturile în care fusese cîndva inițiat : în orînduirea globusiană, el era singurul căruia îi aparținea „dreptul la neadevăr". Nu, în vehiculul zburător Amon își spuse încă o dată că mîntuirea neadevărului era nu numai un „drept" al său, ci, în decursul vremii fusese silit să o recunoască, un mijloc de neînlăturat, extrem de folositor umanității globusiene, dacă era utilizat judicios ; el nu își îngăduise în propria sa familie alt răspuns decît cel pe care l-ar fi dat tuturor.

Rămînea tristețea despărțirii de Mra, brusca pătrundere în conștiință a iminenței intrării ei în neant, zguduitoarea ei mărturisire cu privire la misiunea nemulțumitor încheiată, singurătatea lui apropiată, asaltul frămîntărilor privind

valoarea propriei sale misiuni. Şi rămînea, mai ales, următoarea întrebare : Fără îndoială, procedase riguros refuzînd-o pe Mra ; dar cine vor fi cu adevărat cei cărora, primii, li se va acorda, desigur nu nemurirea, dar poate chiar mai mult decît atît, forţa de a-şi prelungi existenţa, de a hotărî limitele ei ? Fiindcă nu urma să fie puterea globusiană de a-şi reînnoi mereu ciclurile vieţii, unită cu posibilitatea de a limita după voie, mai mult decît o nemurire neschimbătoare, implacabilă, deznădăjduită poate cîndva ?... Deci care vor fi criteriile în necesara selecţie ? Fiindcă era de neconceput o existenţă infinită, acordată oricui. Ba chiar atare preocupări erau întîrziate, de vreme ce un prim semn al născocirii lui Rama se şi afla în taina locuinţei lui.

Toate acestea erau probleme esenţiale ; intra în obligaţia Conducătorului să le prevadă, să dea din timp îndrumări pentru rezolvarea lor.

Dar, ajuns aproape de ţintă, bătrînul Amon îşi stăpîni frămîntările, le supuse îndatoririlor zilei care începea. Din depărtări încă, îşi zări grupul însoţitorilor. Se pregăti să coboare. Totul părea că reintră în normele activităţii obişnuite.

— ...Rama, părinte iubit, învăţătorule !...

Cît timp trecuse de atunci ? Cît timp trecuse de cînd Ka strigase în gînd, pătruns de o teamă necunoscută, spaima făpturilor închise în cuştile de sticlă din propriul său pavilion ? Cît timp era de cînd îi spusese globusianului palid care îl însoţea : „Experienţa a reuşit, sîntem înconjuraţi..."

— Rama, învăţătorule, unde eşti, încotro să-mi îndrept gîndurile ? Mă concentrez asupra ta înaintea unei încercări,

cumplite poate, înaintea descoperirii unui adevăr pentru care îmi azvîrlu în joc viaţa.

Pierdut în ţara fermecătoare din serele lui Bla, vestitul medic nu răspunse.

— Rama...

De atunci, pentru tînărul medic începuse o altă existenţă, nouă, de peşteră. Experimentator şi în acelaşi timp piesă supusă periculosului experiment, el privea atent, supraveghea, nota. Însoţitorul său, Strn, căuta să nu-l tulbure. Mişcările, privirile celor doi se înţeleseră ; fără cuvinte deveniră o echipă şi globusianul palid uită izbucnirile sale violente. (Sau poate le amîna doar pentru mai tîrziu ?)

Reaprinseră focul. El ardea pe marginea străvechiului mormînt, în care stăteau retraşi ca într-o ultimă tranşee. Nu aveau la ei nici un fel de arme, dar socoteau un soi de pavăză provizorie flăcările.

Dincolo de jocul lor, erau asediaţi de întuneric, de linişte. Ameninţaţi de aşteptare. Un timp... Cît timp ? Clipele nu se îndepărtau. Rămîneau imobile, ca o apă mocirloasă şi grea.

Gîndurile, gesturile, evenimentele rămîneau şi ele, mobilînd spaţiul dintre cele două intrări, de la pardoseala de piatră la bolţi.

— Rama !... Mă asculţi ? spuse în gînd pentru ultima oară Ka.

Apoi renunţă.

— Uite-i !

Sfincşii intrau.

Mai întîi pătrunse în peşteră o femelă ; ea alergă pe culoarul înalt, mieunînd. Silueta acestei prime treceri rămase cumva, pentru cei asediaţi, în depărtări de neatins, mult după ce ea coborîse, urmată de ceilalţi.

— Trebuie să ne apărăm, zise Strn. (Gîndul, cuvintele rămaseră în peşteră.)

Ka nu se mișca. Privea încordat.

Însoțitorul său manevră brusc și din răsputeri declanșatorul. Zgomotele ca niște zburătoare oarbe se izbiră de bolți, dar, fără să pară cîtuși de puțin înspăimîntate, fiarele-oameni înaintau. Simplu, cu măreție, inconștiente de implacabilul venirii lor, trupurile masive se profilau lent peste surpăturile peșterii, coborau, mîrîind vag, amenințător, din cotloanele misterioase ale firidei.

Era o întreagă ceată, femele cu chipul pur, cu piepți desăvîrșiți, purtîndu-și puii înfipți, agățați în blană și păr, bărbați cu mișcări demne, fiare-adolescente, fiare-prunci.

— Animale scîrboase, spuse Strn și aruncă declanșatorul în mijlocul lor. Acesta făcu, în sfîrșit, explozie ! „Sîntem pierduți", gîndi concomitent, pe cînd răsuna un strigăt sălbatic, una dintre fiare fusese rănită.

Totuși nimic grav nu se produse. Nici un atac, mînat de o mînie sălbatică, iresponsabilă. Fiarele-oameni se răspîndiră prin peșteră. Unele se lungiră, altele se așezară. Cu capul culcat pe labele dinainte, cîteva priveau — ochii de culori schimbătoare — jocul mărunt al flăcărilor. Într-un ungher, sfinxul rănit lăcrima, sugîndu-și rănile.

— De ce nu pornesc, de ce nu ne atacă ? întrebă Strn. (Cînd spusese asta ?... Timpul — stătut mocirlos.)

— De ce nu ne atacă ?

(Din nou.)

— De ce nu ne atacă, mă întreb ?

Din penumbra peșterii, contururi, forme apăreau tot mai clare. Lumina focul, în depărtări strălucea pietre, sclipeau ochii fiarelor și, în adîncitura care le servea celor doi drept adăpost, se alungea arabescul fin luminos al imaginilor aparatului de vorbit.

— Nu știu, răspunse Ka, încercînd pentru înîia oară să dea o vagă explicație. Cred că atîta timp cît va străluci focul vom fi apărați !

— Sînt niște fiare, sînt cele mai primitive, cele mai obtuze fiare ale planetei noastre. Și cît sînt de sîngeroase ai să te încredințezi în curînd ! Pentru că licărul acesta, care-i îndepărtează prostește, se va stinge cînd nu vom mai avea prin preajmă ce să azvîrlim peste jar.

— Se poate, spuse tînărul medic. Dar dacă nu ne vor ucide — și așa s-ar părea, de vreme ce n-au făcut-o — atunci, privește, Strn, ce lucru demn de o pătimașă atenție ! Privește-i cum sînt, cum trăiesc ! Vom fi primii globusieni, poate după sute de cicluri, despre care se va putea spune că au privit din imediată apropiere sfincșii mișcîndu-se liber, în intimitatea cavernelor lor. Observă-i, bărbații adunați laolaltă, vezi femelele îngrijindu-și puii, rănitul înconjurat de solicitudinea celor tineri, gemînd și încercînd să se stăpînească, uită-te și dă-ți seama, au obiceiuri, adevărate moravuri.

— Mă întreb ce au de gînd !

— Spui gînd... Prin urmare ai înțeles. În rest nu știu. Dar există desigur o explicație... o rațiune. Dacă nu ne-au atacat, poate ne consideră iresponsabili — știu eu ? Poate focul nu-i îndepărtează, cum e de presupus, ci dimpotrivă, îi atrage... Încerc să aflu, să îi cunosc.

Timpul, o apă mocirloasă. În interiorul său crescînd, plantă miraculoasă și galbenă — foamea.

— Oare nu ne caută, nu ne vine nimeni în ajutor ? Va trebui, va trebui să încercăm în curînd... va trebui să ne aventurăm în afara acestui adăpost de piatră, care, la drept vorbind, nu folosește la prea mare lucru. E mai mult o închisoare.

Ka rămînea nemișcat.

— Prea bine, spuse lent în cele din urmă. Să încercăm.

Da, da, să încercăm. Dar ţine-te cît mai aproape de foc, voi căuta să te apăr, de va fi nevoie, azvîrlind jar.

Şi aşa, cu băgare de seamă, globusianul cel palid porni în prima din foarte curioasele expediţii care aveau să-l înveţe disciplina unui trai viitor. Sfincşii păreau că-l privesc cu indiferenţă.

Din întîiul drum către fundul peşterii, Strn se întoarse cu un braţ de vreascuri.

— Şi acum vom încerca să ne îndreptăm către ieşire, murmură după o vreme tînărul medic.

Nu sfîrşi gestul şi animalele-oameni deveniră atente.

Un glas de copil, glasul unui pui urca scoţînd un şir de sunete guturale. Ka ascultă nespus de concentrat, apoi se strecură, ieşind dintre pereţii-pavăză ai adăpostului, mai întîi ghemuit, apoi înălţîndu-şi statura puternică.

Un salt... Urlete minioase. Asediatul se întoarse în grabă.

Erau prizonieri, nu mai încăpea îndoială. Dar pentru ce ? În ce scop ?

Pentru că, totuşi, mai tîrziu, cînd Strn făcu din nou o expediţie către ungherul cel mai apropiat (mărginit de pereţii compacţi excluzînd orice evaziune), drumul îi fu îngăduit.

El se întoarse cu un soi de plante palide de stîncă, umede şi grase la gust.

— Îngăduie, prietene vestit, spuse el înclinîndu-se, să-mi fac şi aici datoria de globusian palid.

Ka cercetă ierburile aşezate dinaintea sa şi se înclină ceremonios. Apoi rîse, era vechiul său rîs, ţîşnind iar, surprinzător, în existenţa aceasta care-i părea lui Strn de neînţeles, fără noimă. (Dincolo de pereţii scunzi ai adăpostului lor, fiarele-oameni ascultară cu ochi sclipitori.)

— Îţi dai seama, începi să înţelegi, prietene Strn, zise şi hohotele umplură peştera, rămaseră acolo mult timp. Îţi dai seama ? Fiinţele acestea primitive — animale, cum

spui — nu te lasă să pieri, au grijă de noi, ne îngăduie să ne hrănim... Da, da, sînt primitive, ai dreptate, şi totuşi nu ne distrug cum te-ai fi aşteptat... mai curînd... ne păstrează! De ce nu? Şi noi i-am păstrat pe ei... În rezervaţie... Da, da, sînt primitive, ai dreptate, dar pot la nevoie, sînt în stare să ne impună forţa lor brută. Ei ne îngăduie şi ne interzic acum... deci ne impun... reguli... Şi, prin urmare... în felul lor, vezi, ne domesticesc!

— ...Rama, învăţătorule, părintele meu, ascultă, încredinţează-mă că nu greşesc. Sfincşii aceştia cu care mă aflu închis, pe care îi observ, ei bine, au liniştea făpturilor care nu se îndoiesc. Care ştiu! Ştiu! Da, ştiu ceva preţios pentru neamul nostru globusian, cunosc, chiar fără să înţeleagă. Cunosc totul. Întotdeauna am bănuit un mister în interiorul aparatului lor de gîndit, atît de complex şi atît de puţin folosit. Cred că pricep acum. Pricep. Acolo se înmagazinează amintirile. Ştii ce posedă într-un grad mult mai dezvoltat decît noi? Memoria. Pe care şi-o transmit. Faptele se adună, nu una, nu două, nu diferenţiat, ci toate. E o memorie globală, absolută, sfincşii o moştenesc odată cu existenţa, aşa încît comportamentul lor e dictat de amintiri repetate şi nu de înţelegere. Înţelegerea nici nu mai e necesară. Posedă concluziile mari.

O, Rama, învăţătorule, mă asculţi, simţi intensitatea gîndului meu? Oriunde ai fi, lansez pătimaş raţionamentele mele şi ele trebuie să te ajungă. Iar tu, Strn, prietene, care mă priveşti, poţi oare înţelege? E neîndoios acum, experienţa pe care o fac era necesară! Ea spune mult mai mult decît am bănuit. Nu descopăr, cum am dorit la început, doar viabilitatea posibilă a făpturilor deplin civilizate, în condiţii brusc noi, schimbate de o catastrofă pe care trebuie să o socotim cu putinţă. (În privinţa aceasta am greşit, punînd iniţial la încercare doar locuitori din adînc.)

Dar cunosc acum ceea ce s-a întîmplat în istoria omenirii globusiene, cel puțin de cîteva ori. Pot descifra, fără să fiu arheolog, înțelesul zgîrieturilor celor mai vechi din această cavernă. Acolo se destăinuie niște făpturi globusiene, care au trăit cîndva ca în clipa asta noi. Iar sfincșii au memorie. Ei o au și noi nu. Noi doar descoperim, încetul cu încetul, greoi, calitățile lor, greșelile noastre. Pînă cînd se va repeta acest joc ?

Îi privesc cum trec, vin, purtîndu-și memoria, ducînd-o cu ei. Uneori un pui începe să vorbească și sînt încredințat, fără să-l înțeleg, că este un grai vechi, arhaic, auzit cîndva, păstrat în memorie și el, datînd, aparținînd — cine știe ? — poate strămoșilor prizonieri, ai căror singure urme civilizate le-am găsit nu de mult.

O, Rama, părintele meu ! Trăiesc de bună voie în cavernă un timp, fără sori și fără sateliți, un alt soi de timp. Ziua și noaptea sînt măsurate de foame, cerul nostru în mișcare e umbra flăcărilor jucînd pe pereți. Iar flăcările focului am fost obligați să le întreținem, stăpînii ne-au deprins încetul cu încetul, ne-au silit, altminteri nu ne-ar mai îngădui să ne căutăm mizerabila hrană. Iată un trecut, chiar (îți dai seama ?), un viitor posibil, un viitor de care va trebui să ținem seama, o amenințare în condițiile pieirii construcțiilor și a uneltelor înțelepte care ne fac astăzi forța. Obiceiurile civilizate se pierd nespus de repede, atunci cînd ești sclav. Repede te deprinzi cu alte obiceiuri, cu orice, chiar cu barbaria.

Privesc aceste fiare-oameni. Adesea imobile, întoarse înăuntrul lor, îmi par preocupate să revadă, ca un șirag nesfîrșit de fermecătoare bile, mii de scene, mii de întîmplări... Își rumegă amintirile. Amintirile se trezesc aici la cel mai mic semn. Poate că fumul și licărul unui foc de peșteră este cel care le-a adus în memorie imaginea unor globusieni lipsiți de apărare, hăituiți, slabi în fața naturii, de aceea au

acționat ! Așa să fie ? Așa a fost ? Au existat, într-adevăr, pe Globus astfel de oameni ? Cînd ? Din ce pricină ? Și, mai ales, cine i-a eliberat ?

Înregistrez, gîndesc toate acestea, în timp ce-mi duc, umil și înspăimîntat, traiul meu experimental. O, Rama, părintele meu, mă asculți ?

capitolul XIV

— Ka, fiul meu, te ascult. Am primit mesajul tău și îți vin în ajutor.

În peștera în care se aflau cei doi, fiarele-oameni se ridicară mieunînd. Păreau că ascultă, că miros sau respiră ceva nou — o știre le parvenea din depărtările orașului, de unde Rama răspundea, în sfîrșit.

Unul cîte unul, sfincșii ieșiră din peșteră.

Trecuseră multe eclipse totale de cînd globusienii pierduseră orice urmă a tînărului medic, iar în continentul adînc circulau știri contradictorii în legătură cu dispariția lui Strn.

Era — atunci cînd Ka se hotărî, în sfîrșit, să lanseze din nou, mental, un apel — tocmai timpul cînd maestrul său Rama, vestitul experimentator al artei de a trăi, se apleca asupra unor complicate căutări (revenise și se pierduse de cîteva ori în pavilionul lui Bla) ; timpul cînd bătrînul Amon o chemă la sine, în locuința sa, pe N'fer (de care în schimb urmașul său uitase aproape, din pricina unei născociri menită să îmbunătățească viața de subsol) ; tim-

pul unor noi evaziuni de pe planetă și aproximativ vremea cînd „maladia verde", în Orașul grădinilor suspendate, luase proporții. (Maladia verde — medicii o studiau acum, trecînd-o asupra plantelor, și mulți savanți, inclusiv cei care în chip firesc aveau alte preocupări, cum ar fi matematicienii, sau fizicienii, emiteau ipoteze asupra originii și remedierii ei.) Totodată pe platformele zborurilor îndepărtate, unelte de alarmă și paznici specializați pînă atunci cu paza trecerilor din subsol fuseseră masați în jurul ademenitoarelor nave, care, pe neașteptate, dispăreau.

Totul părea deci să-și urmeze cursul pe Globus în chip firesc și numai un ochi foarte experimentat ar fi putut să discearnă subțiri crăpături în armoniosul edificiu.

— Te ascult, fiule! Am primit mesajul și îți vin în ajutor.

După un timp, în peșteră sosi echipa de salvare.

În drum, echipa nu întîlni nicăieri fiarele-oameni. Se tupilau, zăceau ascunse în cine știe ce cotloane ale rezervației.

Un cutremur ușor — în Orașul Profund erau tocmai orele cele mai active — zgudui pavilionul lui Ka, în clipa cînd, după îndelungată și dezorientată înțepenire, uneltele sale înțelepte își reîncepură lucrul.

— Odihniți-vă, grăi imaginea lui Rama, după ce Ka și Strn pătrunseră în pavilion. Tu, fiule, întoarce-te în locuință și abia cînd te vei fi limpezit prin odihnă vom cerceta împreună cele întîmplate.

Tînărul medic încuviință. La rîndul său, globusianul cel palid se înclină, vru să adauge ceva, dar se răzgîndi.

Rămas singur, Strn trecu o ultimă oară prin laboratoare, pe lîngă bazine și cuști. Le privea acum în alt fel. În minte i se învălmășeau scene din peșteră și amintiri de

pe continentul său (le depănase mereu în timpul lungii și nesigurei așteptări). Zgomote, un hîrșîit de piatră, pe stînca rasă de învelișul ei vegetal, o sumedenie de senzații noi ale existenței, cum ar fi foamea intensă, frigul, echilibrul brusc pe care-l dă spaima îndărătnică și salvatoare, în nări mirosul spaimei, parfumul-amintire despre vîntul-amintire-miros, pe piele iradierea focului și, totodată, senzația-amintire a primelor iradieri pe malul oceanic, în ochi și în auz frînturi de discuții, gesturile lui Ka în penumbra peșterii, cuprinzîndu-l, luîndu-l pe Stru în interiorul cugetărilor lui — totodată cu această întoarcere printre obiecte familiare, sperată, trăită dinainte.

Și iar, retrăite acum, cuvintele lui Ka, în timp ce vorbea netulburat de jalnica presiune și amenințare a fiecărei clipe, despre combaterea timpului — întotdeauna deosebești trăsăturile eternității în cel mai amenințat punct al existenței, în ultimul apropiat de moarte ; mișcările lui Ka, analizînd concluziile sale de laborator : „încăpățînarea", iată prima însușire a materiei în încercarea ei de a dăinui etern, spusese el ; gesturile sale, vorbind despre însușirile firești, spre deosebire de cele laborios cîștigate și despre invidia la adresa firescului care — asemenea nădușelii — rezultă aproape întotdeauna din efort, îngreunînd cunoașterea exactă (chiar de un tip superior). Și Ka, din cînd în cînd, se întrerupea pentru a hrăni focul sau foamea proprie, ori pentru un alt ritm cotidian al vieții de peșteră — continua conturînd nemișcarea, descriind-o, vorbind despre importanța nemișcării cugetătoare (ea poate îngloba orice acțiune). Ka lua un exemplu simplu în această privință — însăși imobilitatea aparatului de gîndit.

— Acțiunile noastre trecătoare, spusese el odată, devin stabile prin înțelegere — în interiorul căreia intervine firesc o definitivare, selectare și armonizare, urmate de o înmagazinare laborioasă, ajutată artificial de-a lungul a sute și

mii de cicluri, prin filmoteci și istorie (căci memoria ne e slabă) — pe cînd iată cît de firesc se păstrează amintirile la ființe ce ne sînt nouă atît inferioare. O, dacă am avea, sau am putea dobîndi un aparat de gîndit în care cugetarea să fie egală cu memoria!... Nu ar semăna aceasta cu eternitatea pe care noi încercăm s-o cucerim laborios?

În pavilion, Strn își spuse trecînd că nemișcarea, această nemișcare cugetătoare despre care pomenise Ka, era ea însăși o însușire, deci uneori firească, alteori nu; pentru globusienii din orașul său, de pildă, un prilej de invidie. Dori să acționeze, calmul din jurul său îl ostenea.

„Trebuie să plec, își zise el. Undeva, altundeva... departe... Pe urmă, după ce am să izbutesc, mă voi gîndi din nou la toate astea. Mă voi gîndi și voi vedea. Voi trăi altfel..."

capitolul XV

Există o presupunere că, înainte de plecarea lui, Strn s-ar fi întîlnit cu Het. (Poate s-a dus anume să-l caute?) E o presupunere. De fapt nimeni nu știe precis cum a ajuns Strn de la ideea ieșirii la suprafața Globusului la cea a plecării lui definitive de pe planetă.

Oricum, Het afirma mai pe urmă că l-ar fi întîlnit și i-ar fi dat chiar măsurătorile cerute de Ka. (Începuse să circule destul de mult și de nestînjenit pe șantier, Het cu inofensivul său aparat de recepție despre care nimeni n-o să mai știe precis dacă a funcționat, într-adevăr.)

Nimeni nu va mai şti, de asemeni, în ce chip a pătruns Strn apoi pe cheiul unui port cosmic ca şi în interiorul unei nave individuale de zbor. Răpirea ei, dispariţia sa de pe Globus sînt întîmplări care vor rămîne pentru noi un mister.

Dar preocuparea aceasta este fără importanţă şi trebuie noi înşine să o considerăm cu totul secundară, pe lîngă ceea ce s-a petrecut de Ziua marii sărbători!

Mai tîrziu, într-o seară de apocalips, Het deznădăjduit va spune despre aparatul său, pierdut pentru totdeauna, astfel încît, după cum am arătat, întrebarea dacă a funcţionat sau nu va rămîne pentru noi neelucidată:

— Îi adusesem atîtea perfecţionări, devenise atît de simţitor, primea cele mai vagi vibraţii, cele mai delicte, chiar involuntare, încît dacă cineva ar fi născocit doar un univers, el existînd pur şi simplu mental, dar dezvoltînd în interior legi suficiente pentru a crea posibilitatea unor emisii, aparatul meu le-ar fi înregistrat...

Şi, totuşi, oricît ne-ar place să acceptăm absurdul acestei afirmaţii, trebuie să menţionăm că nici neliniştitul Het nu prevăzuse în nici un fel vibraţiile iniţiale ale acelui lanţ de explozii mocnite, mocnind de mult, datorită existenţei în subsolul planetar a unor enorme depozite de combustibil, paşnic în aparenţă, forţe destinate iniţial spargerii unor noi galerii şi continuînd, imuabil ca întreaga viaţă de subsol, să se producă, să se acumuleze, să umple tot mai inutil spaţii delimitate precis.

Nu, nici măcar agitatul Het nu recepţiona nimic neliniştitor, nu se simţea tulburat de undele dimineţii aceleia, ieşind obişnuit din eclipse şi vestind ceasuri însemnate în calendarul milenar globusian, cu destindere, repaos, înfrăţire.

Dimineaţa începu deci favorabil. Pe continentul vecin, boala verde părea, în sfîrşit, îngrădită (de altfel specialiştii ajunseseră între timp la concluzia că nu contagiunea

era cauza răspîndirii ei), încît unele opreliști impuse de profilaxia curentă fuseseră ridicate.

Mulți locuitori ai Orașului copacilor cu crengi în spirală își îngăduiau prin urmare clipe plăcute, petrecute printre aromele și în farmecul suspendatelor grădini.

Ce e drept, bătrînul Amon descoperise tot în acea dimineață un semn, o vagă pată verzuie — dar el se preocupa rareori de aspectul său exterior și nu acordă prea mare însemnătate acestui indiciu. Mai ales că, în locul febrilității active, simptom al neobișnuitei boli, el își îngădui, dimpotrivă, o agreabilă destindere și, înainte de a da ascultare obligațiilor sale oficiale, hotărî să se dedice misiunii familiale pe care și-o asumase de curînd.

Conducătorul nu își mărturisea că o făcea cu o ascunsă bucurie (întrebat ar fi răspuns obiectiv că grija pentru N'fer e explicată suficient prin însușirile deosebite ale acestei făpturi). Cît despre prietena lui Am'n, ea se detașă cu totul de gesturile și imaginile care o înconjurau, înaintînd în perspectiva creată de propriile ei planuri...

De fapt, se afla în vehiculul de zbor cu care Conducătorul și însoțitorii săi călătoreau la invitația lui Visn, spre continentul vecin. (Mra, adîncită în pregătirile ei, rămăsese cum era și firesc în locuința bătrînelor.) N'fer se detașă de sensul mișcării și al imaginilor înconjurătoare și păru că nu face altceva decît să considere cu atenție gesticulația contradictorie a oceanului peste care zburau. Îndepărtase de lîngă ea aparatul de vorbit, așa cum făcea adeseori — era o mică înșelătorie a ei din care ceilalți deduceau după voie incuviințare, supărare, atenție, modestie...

De pildă chiar acum, Conducătorul o zărea aureolată parcă de o copilăroasă uimire și o compara în sinea sa cu o fragedă mlădiță, purtătoarea unui fruct pretimpuriu — deoarece nu cunoscuse iubirea absolută, satisfacție a unei adevărate uniri.

Şi totuşi bătrînul Amon nu o privea direct, o cuprindea însă cu totul în mintea sa, împreună cu multiplele probleme ale neînsemnatei ei existenţe. De aceea — pe cînd se întorsese către însoţitori — o percepea, totuşi, astfel, iradiind o uimire delicată în faţa peisajului (deşi, în mod logic, ea mai văzuse privelişti şi alte ori).

În realitate, N'fer îşi aşezase însă aparatul ajutător la oarecare depărtare şi îşi interzisese orice gest inutil, ca să se poată izola şi retrage ca într-o fortăreaţă inexpugnabilă, în propria ei tărie, în hotărîrea din al cărei miez privise cîndva intens, irezistibil către bătrînul Amon ; o hotărîre concentrată, retrasă în ziduri de metal transparent şi care nu cedase decît o singură dată, spontan, în faţa farmecului prietenului ei. (N'fer refuză să-şi aducă aminte.)

— Va fi cel mai mare... Primul. Pornit nu din umilinţă, ci din glorie, îşi spuse îndărătnic din nou.

Gîndurile ei îl atinseseră uşor ca o mireasmă îndepărtată pe Am'n cel tînăr, acolo unde se afla, în continentul adînc.

De altminteri, numele său fusese pronunţat chiar atunci, în vehiculul cu care se îndreptau spre Oraşul grădinilor suspendate şi simbolul-imagine, plutind o clipă dinaintea ochilor tuturor, o smulse preocupărilor ei.

Vorbea Tut (Conducătorul îl chemase cu el pentru a folosi, totuşi, util momentele călătoriei) şi fostul vecin al prietenului ei gesticula, descriind nişte perspective în care, în mod surprinzător, era amestecat numele lui Am'n.

N'fer deveni atentă şi prinse că este vorba nu atît despre o nouă construcţie, cît mai ales de o nouă organizare a aparatelor de zbor, asamblate pe toate feţele unui centru cu laturi triunghiulare, centru-piramidă coordonator, avînd totodată un rol de aprovizionare — întreaga organizare putîndu-se desface apoi în mers pe rînd, pe fiecare dintre laturile poliedrului, dezechilibrul provocat aducînd doar rostogolirea şi întoarcerea înainte a altuia (oricărui) dintre

vîrfuri. Astfel, depăşirea marelui gol şi cercetarea galaxiilor imediat vecine, prin diseminarea unor nave mici individuale, putînd fi regrupate apoi, călătoria în stoluri deci mai mult sau mai puţin compacte, avea să apropie infinit timpul necesar descoperirii planetei albastre.

Era vorba acum — spunea Tut — doar de educarea şi exersarea unui număr suficient de navigatori specializaţi, concomitent cu fabricarea masivă a navelor. Marea necunoscută, geografia diversă a Cosmosului era astfel atacată masiv şi divers.

În legătură cu aceasta pomenea Tut numele tînărului Am'n descriind anume fotograme găsite pe locul de concentrare al acestuia, în sala comună, precum şi imagini-schiţe uitate, abandonate pe şantierul de construcţie.

Tut le descoperise şi dibuise chiar nişte antecaloule păstrate de Am'n într-un sertar de rezervă al robotului-secretar, împreună cu alte numeroase planuri şi proiecte despre care nu comunicase nimic nimănui, nici chiar prietenului său, vecinului său de cameră şi de lucru, admiratorului său ; imagini-schiţe-proiect, cele mai multe neterminate, adesea nelegate de vreun scop practic, uimitoare doar ca direcţie a gîndirii şi invenţiei.

Pentru Am'n fusese însemnată numai găsirea, înţelegerea posibilităţii unui alt mod de a concepe zborurile pe imense distanţe, simplu joc în sine. Tut însă pricepuse de îndată însemnătatea planurilor — zborul în stoluri venea să se asocieze lucrărilor lui, deşi micimea aparatelor răsturna ceea ce inventivitatea globusiană (dintotdeauna înclinată spre proiecte gigantice), asociată cu gîndirea ştiinţifică prevăzuseră în această privinţă.

— Dacă liniştea, perspectiva netulburat previzibilă ne sînt fireşti nouă globusienilor, în ştiinţă, contradicţia, saltul brusc răsturnînd ceea ce părea firesc altădată se dovedesc de o netăgăduită însemnătate, spuse el.

Conducătorul asculta concentrat, apoi răspunse că înțelege însemnătatea noilor proiecte și cîștigul pe care îl ofereau față de greoaiele nave uriașe, față de masivele uzine călătoare. De aici reieșea însă și slăbiciunea propriului său urmaș, care părăsise ideea, fără să dea unui proiect, făcînd parte din misiunea lui, o însemnătate mai mare decît altora, bune să umple cel mult un timp personal. În ceea ce privește salturile în știință, ele erau cunoscute, prevăzute și făceau deci parte din armonia generală.

Amon vorbi, spuse toate acestea cu o desăvîrșită liniște, cu o intimă satisfacție. Adăugă apoi că trebuie trecut neîntîrziat la executarea proiectelor.

— Sîntem grăbiți, spuse el grupului său de însoțitori. Vrem să vedem aievea desfăcîndu-se și recompunîndu-se un astfel de prototip...

Apoi, nava în care călătoreau începu să coboare. În dreptul ei răsări marginea unei terase... Ajunseseră în Orașul grădinilor suspendate.

— Privește, divină N'fer, ceea ce sîntem, spuse Conducătorul.

Jos, în continentul profund, lumina se stinse și se reaprinse de cîteva ori, trezindu-l pe Am'n și vestind dimineața...

Totodată, în Orașul grădinilor suspendate, pe una din cele mai îndrăznețe terase, bătrînul Amon și N'fer se odihneau... Tut, ceilalți însoțitori, precum și bătrînii din grupul de conducere coborau pe firul argintat al treptelor rulante, se pierdeau, se și pierduseră, topindu-se în forfota marii sărbători.

Orașul grădinilor suspendate ! Sîntem în măsură să-l înfățișăm cititorilor noștri în una din ultimele sale clipe de splendoare, înaintea acelui lanț de nenorociri, de dureroase,

tragice catastrofe, care au schimbat mai întîi aspectul lui şi apoi, cu încetul (dar foarte repede totuşi), înfăţişarea întregii planete.

(Spun „lanţ de nenorociri", spun „dureroase, tragice catastrofe", pentru că nu putem numi decît astfel evenimentele care încep să se petreacă şi care au dus la schimbarea traiectoriei unor destine cunoscute nouă şi valoroase. Fără îndoială, în crîncena încleştare care va urma, vor fi cuprinse mult mai mult decît cîteva peisaje şi chipuri familiare. Aceasta ne este însă propriu nouă, locuitorilor pămînteni, pînă în prezent creatorii unor civilizaţii inegale, nicăieri însă atît de apropiate de desăvîrşire. Oricît de nelogic ar fi, marile catastrofe impresionează numai prin tragicul mărunt al destinelor individual cunoscute, şi ataşamentul nostru faţă de aceste destine înfruntă calculul liniar al distanţelor, al depărtărilor în timp. Personal, resimt dureros evenimentele care încep să se petreacă, deşi ele au avut loc cîndva, într-un trecut atît de îndepărtat, încît întrece memoria chiar şi legendară a civilizaţiei noastre ; nu aş putea preciza însă cum ar fi reacţionat populaţia globusiană, dacă ar fi aflat despre pieirea unei alte lumi din univers. E foarte probabil că regretul — cunoscut fără îndoială şi în timpul civilizaţiei a douăzeci şi doua — ar fi fost provocat mai ales de un calcul proporţional şi estimativ.)

...Deci bătrînul Conducător se afla alături de însoţitoarea sa în Oraşul grădinilor suspendate. Din toate direcţiile soseau aparate de zbor şi se opreau pe platformele anume amenajate (locuitorii celui de al doilea continent păstraseră la nivelul solului doar locuinţele şi trimiseseră departe în văzduh, în vîrful unor tije subţiri şi rezistente, laboratoare, porturi aeriene şi mai ales rezervaţiile cu animale, ori cu plante pentru al căror parfum aveau o grijă deosebită).

Amon și N'fer priveau vehiculele aterizînd; se aflau pe una din cele mai îndrăznețe terase, suspendată oblic, astfel încît cuprindea în aceeași privelişte oceanul și turnultul orașului. Îmbrăcați în veșminte de gală, purtînd uneori măștile la modă imitînd chipul unor ființe zburătoare de cele mai multe ori dispărute, oaspeții celuilalt continent coborau. Odată aduși de treptele mișcătoare la piciorul tijelor se amestecau în tumultul străzilor principale, se contopeau alaiului sărbătoresc, manifestînd o evidentă și prescrisă bucurie, înați, înghițiți de numărul nesfîrșit al celorlalți globusieni, făcînd aceleași gesturi, atît de asemănători, încît de sus, în ciuda mișcării, abia dacă se deosebea trecerea lor...

— Privește, divină N'fer! Numai puținilor le e dat să vadă din afară, din unghiul conducătorilor, ceea ce sîntem, ceea ce devenim tot mai mult. Mici mișcări, mici bucurii, dar, de la distanță, un singur tot, o singură făptură — mulțimea. Mulțimea! Toți globusienii sînt cuprinși în cel mai mic al ei gest. În afara ei, nimeni, nimic... obiecte... În interior însă...

Ea nu răspunse. Privea nemișcat.

Brusc, în grădina suspendată oblic, roboții-paznici eliberară din cuști o ploaie de petale care, înainte de a se revărsa peste oraș, palpitară în văzduh.

— ...Crîmpeie de voință, crîmpeie de gîndire, alcătuind o singură voință-gîndire, un unic impuls, din văzduh pînă în profundele și ramificatele galerii, astăzi o singură bucurie, urmă să voubească bătrînul. Nu mă îndoiesc că strămoșii au hotărît Ziua Prieteniei și pentru ca, o dată pe an, mulțimea — făptura aceasta unică — să se întruchipeze aievea, deplin... Mulțimea globusiană e eternă, doar moleculele ei sînt pieritoare. Dar am să-ți încredințez o taină, N'fer, ție care vei avea de crescut și instruit o mlădiță a Amonilor, ție, căreia vreau să-ți hărăzesc un destin strălucit.

Petalele coborau sufletul și împinse de aspiratoarele-filtre, cîteva însă își opriseră zborul pe veșmîntul ei. N'fer își scoase blînd masca și o scutură.

— ...Vezi tu, N'fer, făptura umică, mulțimea nu e supremă totuși, nu e absolută, cît timp trece, cît timp părțile ei trec, cît timp pierde, renunță la oricît de puțin din ea însăși. Chiar mișcarea e o umilință cînd e cerută, necesară, înseamnă supunere în fața altor legi decît ale ei. Va fi însă o vreme cînd cei ce ne vor urma o să existe etern, reducînd mobilitatea lor la voință, o voință enormă, întinsă peste întregul univers; adevăr îți zic, sîntem la graniță, acea vreme va veni, am dovada, știu cu siguranță. Peste cît timp? Greu de spus. Cum vor arăta atunci globusienii? Închipuie-ți singură. Poți prevedea, judecînd după atît: deplina strălucire începe cu prima dungă a ieșirii din eclipsă!

N'fer își mutase privirile de la spectacolul orașului. Le îndrepta acum atentă asupra gesturilor lui pasionate, febrile. Și i se păru (întinse mîna, nesigură, vrînd parcă să o alunge), că între ei urcă o vagă perdea, o ușoară boare fosforescentă.

— ...Cît despre destinul ce ți-l hărăzesc, spuse mai departe Amon, e încă prematur să ți-l destăinui întreg. Socotesc însă că, acum, îl vei prețui mai bine. Trecutul, în care te-ai adîncit cîndva cu lucrul tău, lasă-l. Uită și propriul tău trecut, uită-l pe Am'n, fiul meu. Păstrează în tine mai ales priveliștea înaltă pe care te aflu cu mine. Peste viitor...

Pentru a doua oară, tînăra globusiană întinse brațul spre a alunga luciul. În același timp, bătrînul desprinse cu delicatețe o ultimă petală rămasă pe obrazul lui N'fer. Cele două mîini se încrucișară simetric, apoi, tresărind, se retraseră. Iradierea lui fosforescentă se intensifică o clipă.

capitolul XVI

În continentul profund, lumina lăptoasă, uniformă se aprinse şi se stinse de cîteva ori. Am'n se trezi. Îşi trimise gîndurile în semn de salut către creatoarea sa Mra, apoi le întoarse şi le fixă asupra noii sale născociri.

„Da, îşi spuse. E o ciudăţenie, o jucărie pe care alţii ar nesocoti-o... Dar am lucrat-o după obiceiul globusienilor de aici, din subsol, eu însumi, cu mîinile mele... Iar acum e gata !"

Îşi isprăvi de aceea cît mai repede pregătirile de dimineaţă, grăbit să părăsească mărunta colonie a globusienilor superiori, în care locuia.

Pe continentul profund, începuse forfota verticală care astăzi avea şi ea o notă sărbătorească. Ca pretutindeni, oamenii ieşeau din locuinţe, umpleau pînă la refuz căile de acces şi trecere, pieţele, locurile amenajate pentru odihnă...

Am'n străbătu pantele longitudinale, perpendiculare, oblice ale benzilor rulante, înconjurat fiind ca întotdeauna de interesul străin al oamenilor incolori.

Dintre aceştia, numai puţini coborau. Unii, într-adevăr, se îndreptau spre singurătate, căutau spaţii adînci, cultivate, dînd prin mulţimea şi regularitatea plantaţiilor iluzia întinderii. Cei mai mulţi însă, îmbrăcaţi cu măşti solemne, dar demodate, colorate ţipător sub falsa lumină, încercau să urce sau doar să se menţină în apropierea galeriilor de suprafaţă, împinşi de valul necontenit, creînd astfel un circuit continuu, închis : coborîrea pe benzi, cotirea, reîntoarcerea într-o palidă mişcare, într-un urcuş uniform, lipsit de bucurii.

Era tocmai în vremea cînd, pe terasa suspendată, părintele lui Am'n, bătrînul Amon se despărțea temporar de N'fer, spre a se înclina în fața celorlalți doi conducători de orașe.

Ploaia de petale punea acum între ei o perdea. N'fer cobora, atrasă, absorbită de tumult ; pe cînd sus, avea loc tradiționala întîlnire dintre conducători. Bătrînul Amon, strălucitorul Visn, Krs cel ascuțit și veșnic întunecat la obraz, schimbau saluturile obișnuite. Ca orice gazdă desăvîrșită, Visn surîdea. Își primise oaspeții cu străveche politețe, după răgazul obligatoriu acordat odihnei și considerării priveliștei, încît doar cei ce-l cunoșteau foarte bine puteau deosebi pe chipul său o vagă nerăbdare, în fond o așteptare lacomă și pasionată, aceeași care întuneca privirile lui Krs.

— Prin umare, aceasta e ! șușoti Visn.

— Aceasta e, repetă și Krs, arătînd spre cutia pe care Conducătorul Orașului cu crengi în spirală o legăna în poala veșmîntului său. Cu firescul surîs reținut, întinse spre ea degete deosebit de lungi, dar nu îndrăzni să o atingă. Zise : Planeta îi va purta recunoștință lui Rama...

— O izbîndă, care nu mai putea rămîne departe de noi mult timp, șopti Amon înclinîndu-se...

— De fapt, în Orașul nostru profund se zvonea de mult că o aveți. Adevăratele știri ajung la noi greu.

— Iată credința în care au trăit înaintea noastră conducătorii multor generații !

— Firește, murmură Amon, deocamdată bucuria e doar în sine. În cutia aceasta veșnicia strălucește încă doar pentru ea. E devreme. Vouă însă nu am dreptul să o ascund.

— Este, într-adevăr, prea devreme, întrebă Krs ?

— Întrebi ?

— Desigur, de ce nu ?

— Trecerea celor mai mulți dintre noi e hotărîtă, inevitabilă.

— A fost inevitabilă, surîse Visn. E în puterea noastră, acum, să fie altfel.

— E prea devreme, șopti fără să se tulbure și cu același surîs Amon. Nu putem da încă vieții semenilor noștri timpul fără hotare. Fiindcă prelugindu-le existența creăm o disarmonie între spațiu și timp. Spațiul acesta al nostru, așa cum îl stăpînim acum, este mărunt, mărginit. Cu migală strămoșii l-au potrivit timpului nostru. Schimbînd orînduirea lor în nevreme, lăsăm existența globusiană să crească în voie, ca o plantă cu o uriașă coroană desfășurată, uitînd stratul restrîns al grădinii în care își are înfipte rădăcinile...

— Globusienii vor spune: putem menține echilibrul, limitîndu-ne urmașii. Acum cînd în puterea noastră este să așteptăm.

— Așteptarea e o slăbiciune, zise Amon. Timpul scurt întărește voința. Limitele precise ale existenței ne hotărăsc, ne îndreaptă mișcările în vederea îndeplinirii Marii Misiuni... Și drumul hotărît, neabătut spre Marea Misiune e datoria noastră, a conducătorilor. De aceea, prietenii mei, trecerea celor mulți nu trebuie încă schimbată. E devreme...

În subsolul planetei, Am'n ajunse la construcția sa stranie, la aparatul-jucărie asupra căruia se concentra de cînd, la porunca tatălui său, își părăsise orașul. Apăsă pe prima clapă.

Se găsea în Piața Izvoarelor Înalte, una dintre cele mai vaste și mai frecventate. Aici, de o bucată de timp, globusienii palizi și activi îl văzuseră aplecat, lucrînd la ceva indistinct, al cărui scop le rămînea ascuns, atît din pricina propriilor lor preocupări, cît mai ales din respectul cu care erau obișnuiți să considere venirea și plecarea globu-

sienilor de pe continentele de suprafață, superiorii lor administrativi.

Am'n apăsă pe prima clapă. O revărsare trandafirie coborî în Piața Izvoarelor. Era un colorit de rocă transparentă în lumina de zi, rocă transparentă în lumină de seară, pulpă vegetală, cărnoasă, scufundată în apele oceanului, legănată ameţitor de curenţi, pipăită cu boturi umede, pufoase, tremurînd sub pipăit, desfăcîndu-se în fîşii, topindu-se înecată de sidefiul distanţelor din ce în ce mai mari, mai regretabile. (Tînărul Am'n apăsase pe cea de a doua clapă a ceea ce se dovedea a fi un instrument.)

...Fără îndoială pentru Conducători clipele plăcute ale sărbătorii trecuseră. Venise momentul grav al acestei întîlniri. Gesturile mici, discuţia molcomă se topeau, mişcările, imaginile vorbirii curente, devenite impetuoase, puteau fi zărite de la distanţă.

— Să privim, prietenii mei, înainte, e vremea să o facem fără ezitare, zise Visn. Această născocire nu poate exista fără ca noi să o înconjurăm cu legi. Întrebările ce se nasc o dată cu ea trebuiesc prevenite prin răspunsuri. Să cunoaştem din timp toate răspunsurile necesare, ţinînd seamă de împrejurări pe care numai noi le ştim. E drept, misiunea noastră se încheie oficial o dată cu găsirea în univers a primelor locuri de extindere, cu organizarea plecărilor. Dar pentru întîia oară s-ar putea ca pentru împlinirea unei misiuni să nu ajungă viaţa conducătorilor ei. Şi atunci? Trebuie să prevedem din vreme condiţiile acordării unor noi existenţe...

— Ai spus, prea devreme, dar totuşi cîndva va fi un început. Deplina strălucire începe cu o dungă luminoasă, urmă Krs (repeta fără să ştie cuvintele pe care cu puţin înainte, bătrînul Conducător i le spusese lui N'fer). Cînd

va apărea ea?... Și pentru cine? Vorbești despre Marile Plecări. Cine însă le va înfăptui? Te-am văzut spunînd că trecerea nu trebuie schimbată. Vreau să întreb: trecerea cui? Poate fi vorba de o trecere, acum, în continentul adînc? Acolo misiunea globusienilor e aproape încheiată. Ei nu mai trec. Există și pier. Spațiul — ziceai — a fost împărțit pe măsura timpului nostru. Dar nu tuturora la fel. Și atunci? Nu e firesc să se încredințeze Marile Plecări forței active, voinței, celor care altminteri nici nu sînt, se irosesc în zadar? Și nu e firesc să li se acorde lor, care pleacă, precum și, acum cînd sînt nădejdi, tuturor care și-au irosit timpul, prelungirea existenței? Pe cînd la suprafața Globusului ritmul poate fi neschimbat, voi rămînînd ca întotdeauna să gîndiți, să prevedeți, să calculați.

— Krs, strigă Amon, vorbești ca un globusian inferior...

— Dar boala verde? întrerupse Visn. Pot trupurile noastre prin somnul reînnoitor uita boala verde? Și dacă da, nu au dreptul la el locuitorii bolnavi ai Orașului grădinilor suspendate, furați de o parte a timpului? Oare remediul doctorului Rama poate preveni boala? Și dacă da, n-ar fi mai bine să ne grăbim administrîndu-l?

Bătrînul Amon tăcea. De fapt îi părăsise cu gîndul. Krs și Visn nu bănuiau, zărindu-i nemișcarea, că el îi depășise de mult, că se afla într-o cu totul altă parte a existenței planetei globusiene, unde brusc i se înfățișa o priveliște înspăimîntătoare.

...Aceasta era născocirea lui Am'n: o orgă de senzații. O orgă capabilă să învie culorile și atingerile, mirosurile și vraja spațiilor largi. Nimeni nu mai înainta în Piața Izvoarelor, seva care circulase fără oprire în restul galeriilor conteni aici brusc. Începuse să plouă, sau cel puțin li se păru astfel celor adunați — dungi oblice, venite de nicăieri, ciocăneau blînd la porțile simțurilor, iar picăturile loveau

fără să ude, în timp ce ulroa un parfum reavăn, o dulce slăbiciune necunoscută celor ce n-au simțit fluctuațiile firești ale climei. Mulțimea ridică brațele.

...Bătrînul Amon tăcea. Vedea sau i se părea că vede. Înțelegea, sau i se părea că înțelege. Ceilalți doi conducători nu bănuiau gîndurile lui. Un vînt ușor mîngîia pletele cu nuanțe schimbătoare, sidefii, iar Krs zări urcînd o vagă boare fosforescentă...

Aceasta era invenția lui Am'n : o orgă de senzații.

...Bătrînului Amon i se părea că înțelege. «Sînt oare singur ? își zise el. Va trebui să aleg drumul potrivit, să fac ce este potrivit !»

Urca o ușoară boare fosforescentă.
...În Orașul profund, mulțimea ridică brațele.
Se produse explozia !...

capitolul XVII

— Iată-mă, Amon, spuse medicul Rama, simțind atingerea unui apel.
— Prietene...
— Te ascult.

— Prietene, simți liniștea netulburată a sufletului meu? Simți lipsa de patimă, reculegerea în fața a ceea ce mi se arată neîndoielnic, în fața amenințării și a hotărîrii ce va fi de luat?

— Te simt desăvîrșit, Amon. Ca întotdeauna.

— Planeta noastră a fost și este pașnică, rațională. Noi am socotit și respectat tot ce era al ei.

— Așa e.

— Planeta e cuviincioasă, calmă, de aceea nimic de preț nu s-a irosit. Dar uneori — o știm din viața ființelor mici — frumusețea covîrșește frumusețea, dreptul de a fi sugrumă alt drept de a exista. Atunci mîna grădinarului nu trebuie să tremure: el alege. Oare am întîrziat prea mult? Adevăr îți zic: De nu ne grăbim, vor fi zadarnice Marile Plecări.

— Ce vrei să spui?

— Trebuie să alegem, Rama! Trebuie să alegem, trebuie să smulgem, să ucidem ce e covîrșitor de mult și strică — văd înfricoșătoarea necesitate... Oare plecînd de pe planeta aceasta, globusienii nu vor decît să-și caute sub zistența? Oare vom umple universul cu globusieni inferiori sau decăzuți?

Explozia!...

— În preajma mea se află conducătorii orașelor-continente, urmă bătrînul. Îi privesc vorbindu-mi, dar nu le răspund. Ei cer universul pentru nevolnici, nemurirea pentru slabi și bolnavi. Cei slabi ne amenință. Ne covîrșesc prin slăbiciunea lor, prin graba lor, prin nerăbdare... Lăcomia trebuie să piară... Va trebui să ucidem!

Explozia! Mănunchiile-imagini ale celei dintîi explozii, înfățișînd concomitent ceea ce cu vorbirea noastră succesivă e greu de redat: peisajul intern al exploziei în depozitul trunchi de con plin de materie primă destinată săpării de noi galerii; cea dintîi izbucnire, întinzîndu-și

rădăcinile ramificate de-a lungul mai multe nivele, în timp ce la suprafață se năștea tulpina carnivoră, dînd frunze și fructe și, recăzînd apoi, devora...

Dar pentru Șantierul experimental al doctorului Rama cutremurătoarele evenimente se petreceau foarte îndepărtat. Înaintea vibrațiilor exploziei ajunseră din nou gîndurile bătrînului.

— ...Nu, zise el fără să arate vreo tulburare. Celor ce-mi pun acum întrebări nu le voi răspunde încă. Trebuie să chibzuiesc. Tu și cu mine sîntem deocamdată singurii care întrezărim cum va trebui să arate viitorul.

Un clinchet ușor. Apoi o smucitură. Ka își întoarse privirea spre transparența tavanului. Sorii piereau sub nori portocalii. În laborator piese cădeau, ciocnindu-se. Insulele plutitoare semnalau : Primejdie !

— Amon, întrebă Rama, ce se întîmplă ?

Explozia !

Explozia... Uneltele înțelepte apăsînd maneta celui mai mare depozit de explozibil din subsol, poruncind utilizarea sa integrală. Mărturiile-imagini ale exploziei redînd peisajul ei intern și totodată în Orașul grădinilor suspendate cutremurul, prăbușirea teraselor ; prăbușirea teraselor și panica paralizantă a planetarilor neobișnuiți de sute de cicluri cu catastrofele ; panica paralizantă și imperturbabila activitate a mașinilor înțelepte, producînd, înmagazinînd în continuare materialul exploziv (de mult inutil) la baza trunchiului de con ; din nou activitatea roboților din subsol și, afară, peisajul cu totul schimbat ; peisajul schimbat și explozia ; iarăși explozia, prăbușirea teraselor, golul căscîndu-se în mijlocul orașului, sub petale ce continuă să cadă ; petale continuă să cadă peste tremurul grădinii celei mai îndrăznețe ; peste strălucirea tot mai stinsă a însînge-

ratului Visn, peste saltul uscăţivului Krs din înaltul terasei în mare, petale, acoperind frîngerea, căderea tijei celei mai îndrăzneţe...

— Conducătorule, zise Rama, atunci cînd gîndurile bătrînului îl chemară din nou. Explozia aceasta tu ai poruncit-o !...

Se aflau la capătul zilei care se sfîrşise atît de cumplit. Era ceasul reculegerii şi concentrării, numai extrema putere spirituală a celor doi bărbaţi reuşeau însă cu adevărat aceasta. (Pe „Şantierul experimental" mişcarea devenise febrilă, răsunau strigăte — răniţii, bolnavii, neliniştiţii umpluseră toate punctele sanitare ale Oraşului grădinilor, iar acum vehiculele de transport îi aduceau spre rezervaţia de pe continentul vecin.)

— Te înşeli, Rama. Cum crezi ? Ştii doar ca şi mine cum s-au petrecut lucrurile ! E o întîmplare nefericită, un accident, firesc doar fiindcă a izvorît din nesocotirea ordinei. Lipsite de supravegherea paznicilor, plecaţi cu toţii să participe la Marea sărbătoare (atraşi de nu ştiu ce joc de lumini şi iluzii), uneltele înţelepte s-au tulburat, declanşatoarele au acţionat singure... A fost de ajuns o clipă. Scăpare cu grave urmări... Şi puteau fi mai cumplite, dacă ne gîndim că astfel de izbucniri se pot întinde şi lega între ele.

— Amon, explozia aceasta s-a săvîrşit din voinţa ta !

— Nu e aşa. Am fost uimit cînd am revenit din trecuta întîlnire a cugetelor noastre... Cînd mi-am întors privirea spre ceea ce era în jurul meu. Priveliştea mi s-a înfăţişat înspăimîntătoare. Focul se întinsese... ardeau filmotecile comune. O ploaie de cenuşă cădea asupra terasei în care mă aflam — pe urmă ca s-a înclinat şi a căzut. În mijlocul sfărîmăturilor, eu — neatins... Atunci da, ca să mă feresc,

am poruncit lucrurilor — am vrut ! Şi nu atît lucrurile, cît mişcarea lor m-a ascultat. Pe urmă însă am devenit un globusian oarecare, înspăimîntat, cînd mi-am amintit de N'fer, făptura delicată căreia i-am făgăduit protecţia mea... Nu ştiu cît timp a trecut. Mă grăbeam, încercam să răzbat peste prăpăstii neaşteptate, printre dărîmături. În sfîrşit, am văzut-o ! Trăia. Miraculos apărată, înlăturînd primejdiile prin voinţă, asemenea mie. Cu greu am ajuns apoi împreună pînă la locuinţa Conducătorului. Aici am aflat că Visn nu mai era, Krs pierise fără urmă (iată-mă deci rămas, pînă la îndeplinirea întregii noastre misiuni, unicul conducător al continentelor). Tîrziu, cînd am izbutit să mă întorc, am mai privit o dată de sus, farmecul năruit al teraselor... Poţi crede că am voit zadarnica irosire a atîtor înfăptuiri ?

— Vorbeai despre o moarte necesară...

— Într-adevăr, Rama... e la ce, de atunci, necontenit gîndesc. Privind din înaltul terasei curgerea sărbătorească (pe cînd ceilalţi conducători îmi vorbeau, îmi cereau născocirea ta pentru ei şi pentru cei apropiaţi lor), mi s-a părut că zăresc dintr-o dată o undă tulbure, un flux mocirlos. Şi, privind, am văzut limpede şi am înţeles de ce trebuie păstrată taina nemuririi. Iată ultimul răspuns, cel mai hotărîtor : Omenirea nu mai e pretutindeni aceeaşi pe Globus. Timpul, duşman străvechi, a degradat materia, ea nu mai e pură. Graba, nerăbdarea din adînc, neliniştile, bolile de suprafaţă, chiar chipurile celor care-mi vorbeau (pe feţele lui Krs şi a lui Visn se zugrăvea pofta de a trăi), sînt semne ale descompunerii. Oare doar aceasta este pricina care ne trimite în univers, „misiunea" : să dăm hrană poftei şi să fim ?

— Firește că nu... Atunci ?

— Deci, unii vor trebui să piară, prietene, dar astfel încît să nu se strice ceea ce s-a făcut. E, după mii de cicluri,

ultima jertfă însemnată pe care o dăm naturii, acum, la hotar, înainte de a ne desprinde de ceea ce eram spre a deveni altceva. Tu știi — cred — să numești mai bine jertfa aceasta : un soi de curățire... a speciei...

— Săvîrșită cum ?

— Iată ceea ce am gîndit... ce va trebui să fie : Cred într-o curățitoare-pieire-armonioasă, înțeleasă și primită...

— În ce chip ?

— Pe o cale globusiană veche, dar nouă totuși, fiind de mult nefolosită în toată puterea ei. Prin adevăr, după multă vreme din nou prin adevărul întreg, aflat de toți, priceput, spus de conducător. Prin dezvăluirea desăvîrșită a cugetării mele. Mă voi înfățișa arătînd deci această cutie, grăbind clipa pe care socotisem că e bine să o amîn. Voi smulge vălul prudenței și, încrezător în înțelepciunea globusiană, am să spun : iată, o puteți avea. Judecați, voi spune, e neamul acesta, așa cum se află acum, pregătit, gata să stăpînească timpul ? Judecați, cum ar trebui să arate cei ce vor avea acest drept ! Nimic nu mai are însemnătate pe lîngă ceea ce ne rămîne de făcut. Opriți-vă... Opriți-vă... Și înainte de orice : să devenim făpturi supreme... Astfel misiunea mea de conducător și îndrumător va deveni, covîrșitor de grea — dar poate cea mai măreață. Abia pe urmă vom porni mai departe... Iar, alăturîndu-se lucrului meu, al tău va fi aproape tot atît de însemnat. E uriașă organizarea unei astfel de pieiri !

— Am născocit, Amon, arme împotriva morții.

— Vei născoci și arme pentru ea. Arme pașnice. Le vom folosi mai întîi pe acestea.

În rezervație, doctorul Rama se simți nespus de ostenit.

— Și dacă nu vor primi ?

— Oare să fi decăzut într-atît populația acestor continente ? Să nu primească sacrificiul necesar ?

— Dacă totuși unii nu vor primi ?...

— Atunci îi vom sili, Rama, e de neînlăturat. Va trebui să-i silim. Iar ei, pesemne, se vor apăra... Şi abia astfel, fără voia mea, vor apare distrugerile, lupta, vechea risipitoare a lucrurilor.

— Spui „îi vom sili". Nu-i lesne. Mai ştim noi oare să silim ?

— Te gîndeşti la continentul de dedesubt. Te urmăresc în minte prea bine. Întotdeauna cînd ne avîntăm pe culmile spiritului, acei ce ne duc poverile sînt, într-un fel, mai tari decît noi. Mai bogaţi decît noi fiindcă duc averile noastre... Te pricep, intru în viziunea ta. Globusienii palizi, inferiori, pot opri oricînd vagonetele şi atunci urcuşul nostru va fi împiedicat de rătăcirile foamei ; pot opri transporturile şi atunci înţelepciunii noastre îi vor lipsi uneltele ajutătoare (pentru ei există în continentul de dedesubt ceea ce este negreşit necesar vieţii). Pot face mai mult, fiindcă au cu ce să arunce continentele noastre în văzduh, dacă vor, au explozibil îndeajuns ca să sape galerii sau să spargă tavanul închis, să iasă din limite, să se întoarcă aici şi să ne invadeze. E ceea ce de veacuri încercăm să le ascundem ; ceea ce însă fiecare cunoaşte de mult — iată raţiunea neîncrederii dintre continentele noastre. Pe cînd noi ? Ce avem ? Doar calmul, înţelepciunea — cu ele vom lupta. Şi poate încă o armă : văzduhul, aerul pe care îl trimiteam — prin care îi aveam la îndemîna noastră. La nevoie îi putem sili, deoarece avem puterea să-l facem să se oprească ! Dar nu, nu trebuie să mă gîndesc la asta. Deşi, dacă nu acţionăm din vreme, se va întîmpla inevitabil cîndva. Timpul trecînd va slăbi tot mai mult răbdarea lor de a înţelege dreptatea noastră. Să fie prea tîrziu ? Oamenii să nu mai dorească înţelegerea — ci lupta ? Ţii minte călătorii din peşteră, mesajul lor descoperit de ucenicul tău, Ka ? Ne întrebam atunci ce anume a măcinat atît de iute civilizaţia lor ? Să fi acţionat şi ei prea tîrziu ?

Să nu fi acționat de loc ?... Decăderea vine cu pași repezi...

— Și atunci ? Marea Misiune ?

— O, nu e acum clipa înfăptuirii ei. Va trebui să o amînăm.

— Conducătorule, spuse deodată Rama. Ești bolnav.

— Ce spui ? Nu mi-am simțit niciodată puterile atît de depline.

— Te înțeleg. O spui fiindcă mintea ta e limpede. Pesemne acolo în locuința ta, surîzi ca întotdeauna. Dar voința e a unui om bolnav, arde în ea o flacără rece.

Rama simți cum gîndurile bătrînului se tulbură o clipă.

— Răspunde-mi, zise Amon. Ce este boala verde ?

— Nici medicii continentului vecin nu o știu. Poate nu e decît răspunsul pe care-l dă natura încercării noastre...

— Nu cred. De ce ar apărea atunci doar pe continentul vecin ?

— Uiți evaziunile. Nu sînt în fond același lucru ?

— Voi cugeta la ce-mi spui. Un ultim cuvînt în legătură cu Marile Plecări. Le vom amîna. Dar vom trimite totuși cîțiva mesageri. Pentru că așa cum mi-a fost necesar să știu că ne putem prelungi viața, trebuie să fiu încredințat că vom ajunge...

capitolul XVIII

Mra muri, cîteva eclipse totale după explozie. Cea care întovărășise pașii bătrînului Amon aproape de la începutul drumului, mai întîi ca o călăuză, apoi ca o umbră tot mai palidă, dar neschimbat credincioasă, se stinse așa cum își

trăise existența : cu demnitate. Și deși începuse o oarecare agitație în oraș, „înmormîntarea" (dispariția, ca să fim mai exacți) se petrecu încă riguros după prescripții.

O generație glorioasă pierea — Mra nu fusese decît unul dintre membrii ei foarte izbutiți — zeci de cicluri, civilizația a douăzeci și doua înflorise datorită izbînzilor acestei generații, de aceea mulți locuitori ai Orașului copacilor cu crengi în spirală își părăseau acum insulele zburătoare, șantierele, laboratoarele, sălile de studiu și reculegere, filmotecile, locuințele comune, pentru a asista la trecerea în neființă a premergătorilor lor.

Calma solemnitate se desfășura la capătul opus promontoriului pe care poposiseră cîndva Strn și prietenii săi, globusienii inferiori. Acolo era instalat „Șantierul despărțirii" și el, împreună cu „Laboratoarele dispariției" erau printre puținele care se mai aflau încă, asemenea „Șantierului experimental al vieții", instalate pe solul planetei.

Drumul ultim al fiecărui globusian se săvîrșea cu simplitate, desăvîrșita reculegere dînd mișcărilor solemnitatea necesară. Mra hotărî să facă o ultimă plimbare pe malul oceanului.

Pornit dintr-un turn al orașului, vehiculul de transport îi îngădui să coboare (împreună cu grupul celor apropiați) pe nisipul fin, atît de arareori atins de încălțămintea ei. De aici mai departe, grupul își urmă singur drumul, era un ceas cînd căldura se îmblînzise și toți călcau rar, mărind ceata celor care hotărîseră același ocol către sfîrșit.

În șirul lung, în rîndurile ici-colo întrerupte, dar înconjurînd cu un tiv omenesc malul oceanului, Mra înainta liniștită. Amon bătrînul — printre ceilalți, pierdut, un globusian oarecare — nu zări în privirea ei limpede nici o urmă a frămîntărilor din ultimul timp.

Brațele lui Mra, care se ridicaseră nu de mult într-o miș-

care de rugă și ostenită adorație, se încrucișau acum peste piept. Ele nu tresăriră decît o dată, întinzîndu-se către zbuciumul valurilor în reflux, și ele, într-adevăr, sub un tainic impuls se domoliră. Atunci Mra surîse puțin, iar bătrînul Amon pricepu zîmbetul ei.

De cîteva ori Conducătorul o strigă în gînd, încercă să o ajute, să îi vorbească, să o însoțească nu numai aparent; încercă să-i împărtășească ceva din grijile grave care umbreau perspectiva propriei sale misiuni, dar, pentru întîia dată, devotata sa prietenă nu răspunse. Înainta, îndepărtată, demnă, și fața înconjurată de podoabe abia dacă trăda o vagă pierdere a tinereții. Nespusa concentrare a voinței o făcea să umble maiestuos.

Conducătorul își întoarse privirea către chipul urmașului său. (Am'n venise anume din continentul adînc.) Alături de Mra, încerca să păstreze liniștea imperturbabilă, cuviincioasă. Părintele său nu putu să observe dacă o iscodea în ascuns pe N'fer, totuși ghici între ei o invizibilă comunicare.

N'fer ducea parfumul! Desigur, înainte de a porni Mra își umpluse locuința cu esența întăritoare, dar nu acesta era conținutul flacoanelor încredințate tinerei prietene, ci N'fer purta în palme aroma sfîrșitului.

Mra o alesese cu grijă de mult, o ceruse și o primise de pe șantierul lui Rama — era unul dintre cele mai rare parfumuri ale neîntrecutei distilatoare Bla.

În apropierea „Șantierului despărțirii", presărat cu numeroase clădiri și pavilioane, creatoarea lui Am'n, vestita învățătoare, sfătuitoarea și cea mai credincioasă slujitoare a bătrînului Conducător se înclină. Și fără să știe că gestul acesta delimita, pe solul globusian, istoria strălucită a întregului neam Amon, ci punîndu-l doar la hotarul propriei ei existențe, intră în șirul globusienilor din aceeași generație, care se îndepărta.

Însoțitorii o zăriră pe Mra pătrunzînd sub portalul sculptat. Ceva mai tîrziu, strînși laolaltă în sala comună a unui pavilion, transmițătorul de imagini le-o arătă din nou, înconjurată de abur. În același timp N'fer presără în talgerele sălii comune conținutul celui de al doilea flacon. Un parfum identic urca în încăperea lor și în cea care-i slujea drept ultim lăcaș bătrînei învățătoare.

Rezemată într-un ungher, pe așternutul aspru, Mra se depărtă întîi prin nemișcare. Podoabele-i străluceau. Apoi, deodată, uneltele înțelepte, îndepărtații roboți anume construiți, o fixară. Pe ecran, Amon zări trupul prieteniei sale devenind străveziu, difuz, veșmintele, podoabele se pierdură.

Mra nu mai era. Mai exista doar parfumul ei, același în sala comună și în laboratorul îndepărtat.

Nu peste mult, acolo, pe Șantierul dispariției, acoperișurile transparente se desfăcură, trimițînd în văzduh nenumărate arome, împingîndu-le deasupra mării.

Întregul glob era parfumat.

Despărțirea unei întregi generații — petrecută conform celor mai civilizate ritualuri, prin care însă globusienii șterseseră singuri fără să știe urmele fizice ale trecerii lor — se săvîrși cîteva cicluri elementare (lumină-umbră-lumină-întuneric) după explozie...

Atunci, în ziua aceea, cînd cunoscutul medic Rama se afla alături de ucenicul său Ka, dimineața începuse pe șantier favorabil. Nici măcar agitatul Het nu arătase vreo neliniște deosebită, deși mai tîrziu, cîndva, adăpostit într-o cavernă a fostei rezervații, Het îi va istorisi unui tînăr prieten nevinovat și admirativ (este vorba de ultimul urmaș cunoscut al neamului Amon în civilizația a douăzeci

şi doua) că el bănuise totuşi unele lucruri înaintea oricui. (Afirmaţii fără doar şi poate neraţionale, totuşi, din incontrolabilele sale povestiri, se vor alcătui apoi în umedele locuinţe de piatră legendele.)

În dimineaţa aceea, Het vorbise numai despre straniul destin al unor planetari dintr-o galaxie situată într-o altă dimensiune a universului, despre soarta unor tipuri umane a căror deosebire faţă de globusieni ar fi constat mai ales în ciudatul lor mod de trai inactiv.

Într-adevăr, după o evoluţie care — susţinea Het — îi adusese pînă la o treaptă tehnică avansată, „artificierii" (aşa îi numea) căzuseră într-o patimă care avea să însemne apoteoza şi sfîrşitul lor.

Dacă ar fi să dăm crezare emisiunilor pe care Het susţinea că le recepţionase, „artificierii" — după ce îşi asiguraseră un trai slujit de inteligenţa roboţilor — părăsiseră orice alte preocupări, născocind un joc, un soi de spectacol la modă, care cucerea tot mai mulţi aderenţi.

Nu se ştie care specialist al exploziilor descoperise farmecul lor estetic pur. Descoperise efectul particulelor aprinse într-un spaţiu închis şi rotund.

Het povestea că primise o descriere amănunţită a regulilor jocului organizat în doi timpi : mai întîi doar senzaţia fizică neaşteptată, cutremurătoare, atunci cînd participanţii se aflau în afara unor forme sferice anume amenajate ; apoi, cel de-al doilea timp, mai pasionant : pătrunderea propriu-zisă în locurile (curăţate în prealabil de radiaţii) unde, participanţii învăluiţi în veşminte de protecţie asistau la spectacolul niciodată acelaşi al schimbărilor, al mutaţiilor, al naşterii şi pieirii unor particule, al populării formei rotunde şi goale cu alte forme sau cu întregi sisteme cuprinzînd constelaţii, sori diferit coloraţi, galaxii, nebuloase, planete, comete, a căror existenţă, independentă iniţial, de-o veşnicie efemeră, era atrasă pînă la contopire

uneori, sau despărțită, antrenată brutal de curenți, întreruptă de meteori, de mici furtuni, alcătuind toate o complicată feerică mișcare, născută din puterea demiurgică a celor ce erau, concomitent, creatorii și publicul fiecărui spectacol.

Astfel, amalgamul de impresii fizice asaltînd deodată toți receptorii senzoriali, anihilînd prin violența impresiilor interesul pentru orice altceva, cîștigase în civilizația „artificierilor" tot mai mult teren.

Pînă cînd, un joc simultan, așteptat în nenumărate săli uriașe cu o deosebită nerăbdare, sfărîmă planeta, făcînd totodată din chiar publicul-regizor elementul de bază al propriului său spectacol, ultim și cel mai grandios.

...Atunci cînd, la ceremonia morții lui Mra, N'fer îl întîlnise pe Am'n, ea încerca să-și spună că nu e tulburată. Nu-i mai zărise chipul de cînd, sfîșiindu-și veșmintele cu deznădejde, alergase afară din oraș. Acum, hotărî să nu îl privească și, într-adevăr, izbuti.

Totuși îl zărea, într-un fel greu de explicat. I se părea mai fermecător ca oricînd, obrazul lui Am'n era întunecat, el nu pălise așa cum li se întîmpla îndeobște celor ce trăiau în adînc.

N'fer încercă să-l facă să simtă triumful ei, dorea să-l umilească, arătîndu-i-se demnă, triumfătoare, în timp ce umbla cît mai dreaptă, ținînd într-un perfect echilibru flacoanele cu parfum.

În șirul nesfîrșit al celor ce se îndreptau către „Șantierul despărțirii", bătrîna ei prietenă mergea adîncită în cugetare ; trecea, refuzînd orice ajutor, peste neregularitățile plajei.

Ceasul era domol, doar valurile se mai zbuciumau, dar Mra întinse către ele brațele și valurile părură că se potolesc.

— Am fost nedreaptă cu tine, Am'n, grăi pe neașteptate cea care-i dăruise zilele. În ultimele ceasuri m-am concentrat asupra viitorului tău : îmi e necunoscut. În jur, nimic nu mi-a rămas nedescifrat, străin, iau cu mine limpede totul, doar cel ce-mi este urmaș îmi va rămîne o taină pe veci...

— O, creatoarea mea, șopti Am'n, în timp ce obrazul său pierdea nemișcarea decentă. De mi-ai fi dăruit măcar stăpînirea cu care intri în neființă... Eu nu o voi avea. Poate, spunîndu-ți atît, îți spun destul. Trăim ceasuri grave și, prin tot ce-am făcut pînă acum, — știu — n-am fost pe măsura lor. Dar simt că pot astăzi, mai mult decît ieri, să împac ceea ce sînt cu lungul șir al Amonilor din care fac parte... de aceea ți-o făgăduiesc.

Mra încuviință.

Un nor trecu peste unicul soare luminînd și azvîrli pe drumul lor o fișie de umbră. Norul, semn al exploziei ce avusese loc nu de mult, era alcătuit din zburătoare mărunte, migratoare, fugind de pe terasele năruite ale celuilalt continent. Cu aripile lor multiple, desenau pe nisip un complicat arabesc.

Apoi — ajunseseră în fața pavilioanelor — bătrîna, înclinîndu-se, plecă...

...Am'n și N'fer se întoarseră împreună. Treceau pe o cale cunoscută de vechile lor plimbări, o cale pe care însă refluxul șterse orice urmă de pași.

Alături, și alți globusieni superiori se întorceau. Cei mai mulți — e drept — preferară să pornească spre platforma de aterizare și zbor de unde Șantierul despărțirii se lega

cu orașul într-un fel mai direct. (Acolo îl așteptaseră însoțitorii pe bătrînul Amon.)

Lîngă o stîncă masivă, adusă aici de un destin necunoscut, cei doi se opriră. Plutea un parfum trist, un abur parfumat.

— Îndură-te de mine, nu mă lăsa pradă singurătății, îi spusese Am'n lui N'fer, și ea îl urmase.

Rămaseră îndelung nemișcați.

— Prietenă, reluă după o vreme tînărul savant. În zadar încerc să ascund: sufăr. Nu pot privi cu seninătate plecarea lui Mra, a fost îndepărtată și desăvîrșită, părinții mei au fost îndepărtați și desăvîrșiți asemenea acestor doi sori, care dintr-un capăt al zării într-altul se ating doar cu lumina...

— Chipul îi e păstrat în filmoteca misiunii ei și în locuința comună a bătrînelor; îl poți zări oricînd, spuse consolîndu-l convențional N'fer.

— ...S-au atins cu lumina, sporindu-și-o, rezemîndu-se în ea, și, poate astfel, echilibrîndu-se, urmă Am'n.

— O, nu te teme (N'fer făcu un gest brusc și lipsit de dulceață). Conducătorul este de ajuns de puternic pentru a rămîne singur. Tristețea nu-l prăbușește, el nu alungă, asemenea altora, umbrele ei, cerînd ajutor.

Tînărul savant se întrerupse și o privi.

— Ești mai strălucitoare decît oricînd, spuse mînuind aparatul cu delicatețe. Îmi dau seama cît îți sînt de inferior.

— Da, răspunse aspru prietena lui, în timp ce își dădea seama că, fără să vrea, se lăsa din nou prinsă de farmecul vorbelor lui (ale ei i se păreau palide, lipsite de sens). A trecut mult de cînd nu ne-am mai privit... Și s-au petrecut multe.

Am'n nu înțelese, se uita dincolo de ea (sateliții, insulele zburătoare se deslușeau tot mai clar).

— Tatăl tău îmi apreciază calităţile, urmă N'fer. El s-a interesat printre cercetătorii laboratorului meu, printre cei ce mă cunoşteau îmi ştiau ascendenţii, şi a aflat că trăiesc sub semnul demnităţii. M-a luat sub protecţia lui, în nesfîrşita-i bunătate.

— S-au petrecut multe lucruri, aşa cum spui, urmă la rîndul său Am'n fără să-i priceapă în întregime vorbele. S-au petrecut lucruri grave şi care mă previn... Sînt gata să refac ceea ce am greşit. Recunosc, am fost dintre globusienii superiori cel mai prejos, deşi ar fi putut fi altfel, am forţe îndestulătoare. O, prietena mea, ţi-am făcut mult rău.

— Mult rău... repetă N'fer (şi el nu băgă de seamă gestul de batjocură).

— Apropie-te de mine, N'fer, zise Am'n şi o atinse. Priveşte-mă ca să pricepi, ca să vezi cu mine împreună, aşa cum îl păstrez, continentul adînc. Locuitorii săi, printre care mă voi întoarce, ne sînt nouă atît de diferiţi. Timpul, despărţirea lungă ne-au deosebit... Dar nu asta am vrut să spun... Am trăit împreună cu ei explozia... dar nu, nici asta n-are însemnătate, a fost o întîmplare... Totuşi, întîmplarea, noi şi ei ne vom aminti-o în alt chip. Nu cunoşti lumina, întunericul, surîsul, tăcerea lor. Nu cunoşti aşteptarea în continentul adînc... Acolo am născocit un instrument menit — credeam — să-i mulţumească. Da, ai dreptate, spuse mai departe Am'n, simţind gestul ei dezaprobator, nimeni nu mi-a cerut-o... şi mai ales... la ce bun ?... Aşa, îmi dau seama, greşesc întotdeauna... şi ori de cîte ori mi se pare că m-am apropiat de înţelegere, mă aflu, dimpotrivă, la celălalt capăt al ei. Era un instrument menit să potolească, să aducă iluzia distanţelor la care eu însumi rîvneam... Nu ştii cîtă patimă rea a stîrnit ! Ei nu sînt învăţaţi ca noi să îşi ascundă simţămintele. Şi atunci, de-

odată, acolo, în galeriile cu umbră, sau printre luminile neschimbătoare, mi-am amintit de noi, de mărunta noastră planetă...

— E prea tîrziu, spuse N'fer încet și se smulse atingerii lui.

— A trecut mult. Eram obișnuiți să ne întîlnim ades în fermecătoarele ei ținuturi. Oricît ar fi trecut însă, nimeni nu a luat cunoștință oficial de venirea urmașului nostru.

— E prea tîrziu.

— Mi-am adus aminte, N'fer, spuse mai departe Am'n fără să bage de seamă, cu cîtă dureroasă mînie ți-ai sfîșiat masca și veșmintele...

— Oprește, șopti aproape sălbatic prietena lui. E prea tîrziu. La ce bun îmi aduci aminte că m-ai umilit ? O, Am'n, cuvintele tale ! Le-am privit de atîtea ori cu nesaț. Din pricina lor am ajuns să mă simt ultima dintre semenele mele și hotărîsem să mă pedepsesc, să trag consecințele pînă la capăt, iar lipsa mea de supunere în fața legilor să o răscumpăr cu traiul în afara lor, printre sălbăticiuni. Dar așa cum ai spus, voi adăuga încă o verigă la șirul Amonilor și am hotărît apoi că ea nu poate fi cea mai umilă. Iar acum, deși m-am lăsat cîndva învinsă de farmecul tău, sînt atît de hotărîtă, încît nu pot fi decît învingătoare. Ai crezut, zise și surîse batjocoritor, că poți șterge ceea ce ai greșit, întorcîndu-te. Dar m-ai jignit atît de adînc, încît doar singură mă voi vindeca. Iar cel ce mă ajută nu poate fi un globusian oarecare, rătăcind în măruntaiele orașului, ci însuși conducătorul Amon, tatăl tău. Amon, tatăl tău, mă învață perfecțiunea singurătății. El, bătrînul acesta măreț, este desăvîrșit. Și are pentru mine planuri, singurele care îmi pot șterge mie umilința mea. Mă învață să conduc de la mari depărtări privelișteа simțămintelor...

Nu, nu te înspăimînta, nu vorbesc fără noimă, zise, în timp ce Am'n se ridică. Dar nu cunoşti cu adevărat tăria mea. Ai spus adineauri că îmi eşti inferior... Poţi crede că voi cobori alături de tine încă o dată ? Ai spus că nimeni nu cunoaşte oficial... Amon, Conducătorul, cunoaşte. Şi el nu-mi mai îngăduie să mă aplec asupra trecutului, să mă întorc în trecut. Pleacă, întoarce-te tu, îndeplineşte-ţi însfîrşit, întreagă, misiunea, fă fapte demne de ascendenţii tăi. Crezi că voi porni alături de tine printre globusieni ? Trecutul e abur, asemeni lui Mra.

Din nou se abătu furtuna asupra Oraşului copacilor cu crengi în spirală... Ea se pregătise îndelung, ameninţase fără să se hotărască, pierind parcă desăvîrşit şi apărînd iar, şireată ca o fiară sau ca o suferinţă. N'fer o străbătu păstrînd, în vehiculul care o transporta, zîmbetul batjocoritor.

Puţin mai tîrziu pătrunse în locuinţa Conducătorului. Fosta cercetătoare a trecutului globusian se mutase aici de o oarecare vreme. Amon îi dăruise o încăpere nespus de îngustă, aproape de cuştile cu plante şi bazinul cu fiinţe acvatice. Îi făcea plăcere bătrînului în ceasurile destinate odihnei, cînd cei mai mulţi erau slabi în faţa oboselii, iar el trecea singuratic prin „patio", să o ştie vegheată de puterea lui.

Amon putuse decide aceasta în deplină cuviinţă, deoarece nu luase în public hotărîrea de a anula unirea fiului său — deci N'fer urma oficial să facă parte din familie...

Ea intră în sala ecranelor. Recunoscînd-o, roboţii supraveghetori îi călăuziră paşii.

În umbra constelată de fosforescenţa obiectelor, zări un ecran uriaş ale cărui lumini cădeau poleind obrazul bătrînului. Pe ecran se putea urmări migăloasa execuţie a unor nave curioase, cu feţe triunghiulare, îmbinate şi supra-

puse, unite toate printr-un singur vîrf ascuțit. Totul se desăvîrșea undeva în văzduh, pe un șantier plutind în afara năprasnicei furtuni... Acolo, în jurul insulei zburătoare, timpul era senin, se putea admira evoluția sateliților. (Silueta navei-compuse, aflată în construcție, împreună cu senina priveliște vor dăinui în încăpere mult după încheierea discuției care va urma.)

Amon privea concentrat pașnica, globusiana imagine — de aceea N'fer se apropie arătînd cu grație că dorește să nu-l tulbure. Se înclină domol în spatele bătrînului, totuși, printr-o stîngăcie voită, aparatul de vorbit proiectă salutul, trecîndu-l fugar peste ecran.

Bătrînul conducător zîmbi, dar nu se întoarse.

— Vino, tînăra mea prietenă, spuse, sigur că ea îi urmărește mișcările.

Rămaseră o vreme astfel (N'fer ghemuită la picioarele lui), netulburați de fulgerele care luminînd prin tavan făceau să pălească ecranul.

— Oare te-au găsit uneltele înțelepte pe care le-am trimis ? Observatoarele mi-au prevestit apropierea furtunii.

N'fer încuviință.

— Unde erai ? Eu însumi nu mai puteam întîrzia...

— I-am ținut tovărășie fiului tău, Am'n, precum mi-a cerut. I-am arătat că nu-l învinuiesc mai mult decît pe mine...

Conducătorul nu se arătă nemulțumit. Zise cu bunăvoință :

— Am poruncit să ți se pregătească ierburi întremătoare...

În încăperea alăturată, despărțită nedesăvîrșit de sala butoanelor, talgerele începură să fumege la intrarea lor. N'fer se înclină, apoi coborî pe așternutul aspru.

— Părinte onorat și conducătorul meu, spuse ea. Dar tu ?

Amon surîse :

— E o oarecare vreme de cînd trupul meu îşi ajunge lui. Eu nu mă mai hrănesc.

Îşi opri gesturile şi o privi cu interes cum gustă dintr-un fruct. N'fer îl privea la rîndul ei. Uşoara strălucire verzuie ce izvora ades în ultima vreme din trupul bătrînului îl făcea să pară mai slab şi cumva depărtat. Ploaia izbea în tavan şi înconjura cei mai mulţi pereţi ai încăperii. Într-o singură parte — silueta navei în construcţie...

— Iată, zise în cele din urmă bătrînul, cu ce va călători în curînd fiul meu. (Ea nu răspunse. Tresări tainic şi dureros.) Aşa am hotărît, adăugă gînditor. De altminteri, şi tu vei pleca...

Fructul căzu din palma lui N'fer.

— Conducătorule, de ce mă alungi ?

Atunci Amon îi făcu semn să vină alături de el.

— Nu te alung, N'fer, fiinţă admirabilă şi graţioasă, nu te alung. Dimpotrivă : Ai uitat oare că ţi-am făgăduit un destin măreţ ?

N'fer se înclină.

— Calea unui astfel de destin e arareori luminată limpede, de la un capăt la altul, e arareori, pentru ceilalţi, uşor de urmărit... Vei pleca deci, dar te vei întoarce. O, N'fer, tînăra mea prietenă, învaţă meseria conducătorului. Ai fost obişnuită să priveşti în trecut, va trebui să ştii să descifrezi viitorul. Iată, spre pildă, un crîmpei al viitorului tău. Am'n va pleca, iar eu păstrînd taina voastră, cel ce-ar fi putut să-i fie lui urmaş se va numi fiul meu.

N'fer îşi ascunse triumful făcînd gesturile convenţionalei bucurii.

— Fie după voia ta, conducătorul meu şi părinte.

— Şi acum că ţi-am spus aceasta, buna-cuviinţă îţi cere să pleci. Te vei duce cît mai curînd cu putinţă într-unul din pavilioanele doctorului Rama, acolo vei fi la adăpost

și floarea abia încolțită a Amonilor apărată. Eu voi rămîne singur, ca să mă pot concentra asupra gravei mele misiuni.

Tînăra globusiană încuviință.

— Bunăvoința ta n-are margini. Ridici din umilință nevrednica mea făptură.

— Nu spune nevrednică. Desigur, e datoria mea să îndrept ceea ce neamul meu a greșit în fața ta. Dar nu e numai atît... Ai să pleci și e bine să știi adevărul: Mra și cu mine am fost două făpturi pătimașe, ea însă m-a învățat suprema satisfacție de a mă învinge prin voință. Din clipa cînd te-am zărit în locuința lui Mra, am știut că ești asemenea ei, așa cum o păstrez în amintirile mele — doar mai desăvîrșită!

Cîteva clipe Amon se opri. Roboții turnau arome în talgere. În afară de ei — nimeni... Pereții transparenți erau îmbrăcați în ploaie, în întuneric.

— Te-am cunoscut, N'fer. Tu, abia tu ești pe măsura mea... De aceea te voi învăța ceea ce la rîndul meu am aflat, ceea ce Mra mi-a dat numai mie, n-a știut să-i dăruiască și lui Am'n. Singurul meu răgaz, singura destindere în activitatea gravă care mă așteaptă va fi să mă concentrez asupra ta. Ne vom întîlni, n-ai grijă... te voi învăța să ne întîlnim fără a ne vedea, iar cînd flacăra impură va fi trecut, te vei întoarce... Vom începe abia atunci cu adevărat să trăim. Apropiați, dar departe. Între noi urmașul, cu adevărat al nostru, deși rodul nici unei mîngîieri...

Ea se ridică:

— Conducătorule, spuse (gesturile nu mai aveau nimic convențional), cred că te înșeli, nu sînt pe măsura ta, deși voi încerca să fiu astfel. Tu singur ești desăvîrșit. Îți dărui de aceea admirație și ascultare. Deplină supunere. Poruncește-mi! Da, te voi iubi astfel, fără gesturi. Dacă aș putea, aș întinde doar spre tine o parte a tinereții, pre-

dîndu-ţi-o. Ca existenţa ta preţioasă să treacă dincolo de mine.

Drepţi, unul în faţa celuilalt, se priviră cu demnitate. El întinse mîna uşor — o atinse... Şi pe urmă, uită tot ceea ce spusese înainte. Nu-şi mai aduse aminte de nimic.

Ploaie. Arome în talgere. Deodată bătrînul conducător slăbi. El o atinsese pe N'fer şi, răsturnînd deodată toate hotărîrile, se prosternă dinaintea fetei şi cerşi învăluirile dragostei. O singură îmbrăţişare deplină... Măcar o dată.

capitolul XIX

— ...Rama, învăţătorule, părintele meu, sfincşii aceştia. Am bănuit întotdeauna un mister în interiorul aparatului lor de gîndit, atît de complex şi de puţin folosit.

În laborator, Rama şi Ka se aflau împreună.

— Întotdeauna am bănuit. Cred însă că pricep acum... pricep. Acolo se înmagazinează amintirile. Ştii ce posedă într-un grad mult mai dezvoltat decît noi ? Memoria... Dar — spuse Ka întrerupîndu-se — învăţătorule nu mă onorezi cu atenţia ta... Gîndurile îţi călătoresc în altă parte...

Rama se întoarse din discuţia sa cu Amon. Părea nespus de ostenit.

— A fost o clipă, grăi. Urmează, fiule... (Totuşi, planurile bătrînului conducător existau acum, pluteau abia gîndite între vestitul medic şi Amon.)

— ...După cum îţi spuneam : sfincşii îşi transmit cu fiece generaţie amintirile. Ai băgat de seamă, învăţătorule, că noi globusienii nu avem decît o foarte scurtă memorie...

limitată la civilizația noastră ? Și încă, ajutată, susținută prin documentele filmotecilor comune. În schimb, aparatul nostru de gîndit are o seamă de zone necunoscute, de pete liliachii, care — experiențele au dovedit-o — rănite sau extirpate, nu micșorează capacitatea de a gîndi a bolnavului. Ce rost au aceste pete, fiindcă noi știm că natura nu creează inutil ? De multe ori s-a spus că zonele prevăd o încă și mai mare dezvoltare a minții globusiene, ele sînt, pentru salt, terenul pregătit. Dar natura nu prevede... Ea dezvoltă, cînd este necesar. Deci e cu putință ca printre strămoșii noștri să fi existat globusieni capabili să rezolve probleme mai complicate. În civilizații, nu mai puțin, cum credeam, ci mai mult evoluate, decît a noastră.

— Și atunci ?

— Atunci trebuie să presupunem că aceste zone, de vreme ce există, au funcționat odată, altădată. Fiindcă așa cum noi doi o știm, învățătorule, atîtea civilizații au decăzut, și e cu putință să se fi produs biologic unele schimbări... Dar s-ar mai putea... e aici o posibilitate care mă încîntă, mă entuziasmează... s-ar mai putea (unele semne există), ca petele să funcționeze în fapt și acum, acolo să se înmagazineze totuși amintiri pe care le socotim pierdute, însă fără să o știm, latent, încît ne-ar trebui foarte puțin, un exercițiu în plus, o musculatură mai puternică a minții, ca să le scoatem din nou la suprafață... Iar dacă le-am avea pe toate, memoria sfincșilor, gîndirea și puterea noastră de a prevedea raționînd viitorul, atunci, învățătorule, amenințarea, care am stabilit că plutește din cauze necunoscute și asupra civilizației noastre, ar pieri prin cunoaștere. Atunci ne-am deosebi structural de tot ce a fost pînă la noi. Am dobîndi ușor eternitatea pentru că în fiece clipă — am fi eterni...

Rama se ridică :

— Însoțește-mă, fiule !

Acesta se supuse, ascunzîndu-şi uimirea.

— Haidem, să plecăm neîntîrziat, repetă Rama.

Împreună părăsiră laboratorul ascuns şi, nu peste mult, clădirea principală. Buna-cuviinţă îl oprea pe Ka să afle înainte de vreme ţinta drumului. El îşi urmă de aceea, mergînd, firul întrerupt al raţionamentelor.

— ... Fără îndoială, părinte, memoria astfel dezvoltată, la sfinceşi a fost necesară... ea era o armă de apărare... apoi, cu începutul a devenit şi o armă de atac... Linişte ţie, Het! (Pătrunzînd pe una din căile de acces, îi salutase un tînăr cu părul răvăşit, parcă electric: ţinea în braţe un straniu aparat.)... Mă întreb cît timp le-a trebuit strămoşilor noştri direcţi, locuitori ai cavernelor, ca să revină la demnitate şi apoi la civilizaţie?... Sau poate nu au fost ei? Poate din ei s-a ales cu timpul tipul globusianului inferior, pe cînd noi, cei de la suprafaţă, descindem din alţii, poate din zburători întorşi pe planetă? O, dacă am avea memorie, certitudine, dacă am cunoaşte cauza atîtor întîmplări!...

Rama nu răspunse. Hotărît, gîndurile sale se opriseră în altă parte! Întrebă:

— Cine a fost cel pe care l-ai salutat?

— E un fost vecin şi prieten... El caută vindecarea pe şantierul nostru, mă întreb însă dacă aş vrea cu adevărat să-l vindecăm. Îmi place nespus să-l privesc. Născoceşte întîmplări atît de uimitoare! Declară că primeşte mesaje şi ele sînt neliniştite, dar întotdeauna pline de miez. De fapt, doar cu puţin mai mult decît nişte ipoteze îndrăzneţe. Deunăzi chiar prevedea o catastrofă, năruirea unor continente întregi pe o planetă necunoscută, stăpînă a unui unic satelit. Prăbuşirea în ocean urmează să se întîmple din pricina unor călători obişnuiţi în propriul lor sistem planetar cu viaţa de subsol: ei — mi-a istorisit în delirul său Het — scormonesc în adîncurile şubrede şi distrug platforma de bazalt a unei uriaşe părţi...

— Într-adevăr, spuse Rama, iată o istorisire ciudată. Cu mult prea potrivită clipei de față. Cum s-a alcătuit ?

— Poate prin asocierea în neorînduială a unor vechi amintiri ?

— Memoria, șopti Rama. Da, da, memoria...

Apoi se opri. Umblau sporovăind și surîzînd ca orișicare medici în amurgul ostenit al zilei.

— Memoria, repetă Rama. O, dacă am avea-o, într-adevăr. De altminteri, adăugă după o clipă de liniște, în chipul ușor și vesel pe care îl folosise pînă acum, va trebui să-ți întrerupi căutările. Acest șantier va pieri.

— Va pieri, murmură Ka neîncrezător, dar zîmbind, acceptînd felul de a vorbi al lui Rama. Oare nu mai e bun la nimic ?

— Amon, Conducătorul, a hotărît să curețe planeta de făpturi inferioare. Înseamnă că nu mai e bun la nimic.

— Și cu ce își vor trece timpul lor, cercetătorii artei de a trăi ?

— Unii vor împărți mijloace împotriva vieții — vor nimici neliniștea, bolnavii, ceea ce au încercat să vindece ; pe planetă se vor construi mari șantiere ale despărțirii... vor avea mult de lucru.

Ka rîse.

— Îmi place rîsul tău, spuse Rama. Întotdeauna mi-a plăcut.

Între timp ajunseră. Cele două dungi simetrice ale sorilor aproape de eclipsă luminau straniu coloșii din fața pavilionului...

— Și acum, zise marele medic, fiule, ai să cunoști taina mea. Ai să cunoști caverna în care mai marele acestui șantier, Rama, e la rîndul său sclav, asemenea unora dintre strămoșii noștri. Ai să zărești peștera-mea-sanctuar. Dar mai întîi îngăduie să mă reculeg și să iau atitudinea pre-

scrisă. Tu, între timp, privește aceste forme de piatră — ele nu sînt adunate fără rost...

— Ești aici, frumoaso, stăpînă a voinței mele? reluă medicul tremurător și într-un fel cu totul schimbat.

— ...Firește că sînt, vă supraveghez de-o bună bucată de vreme. Ce mai aștepți, neghiobule, ca să intrați?

— Am căutat să mă lepăd de ceea ce sînt în afara ta, să mă înfățișez cu deplină supunere dinainte-ți, stăpînă.

— Apropie-te!

— De altfel, ți-l aduc pe cel pe care de atîta vreme mi-l ceri. Ți-l aduc pe ucenicul meu, Ka.

Abia acum Bla făcu o mișcare. Era cocoțată în vîrful unui colos cu chipul chinuit și, zărind-o, Ka începu să rîdă. Cunoștea și el monstruoasa făptură, dar i se înfățișa pentru întîia oară astfel, în toată măreția ei, cu nenumărate brățări prinse de fiecare hidoasă încheietură, lucind în penumbră. Cu o uimitoare îndemînare, Bla își părăsise ascunzătoarea și acum, oprită dinaintea lui, îl examină.

— Pentru ce rîde?

— Da, ai băgat de seamă, Bla, felul în care rîde? încuviință Rama, bucuros și umil... E lucrul cel mai neașteptat la acest globusian superior, desăvîrșit.

— Învățătorule, îngăduie-mi să salut vestita distilatoare de parfumuri în casa lucrului ei, spuse Ka stăpînindu-se. Și cer iertare pentru hohotele mele. Ele pot adesea părea lipsite de cuviință. Vă înșelați însă asupra înțelesului lor. Rîsul meu nu pornește din veselie, nici din batjocură. El e stîrnit de nestăpînita mea curiozitate. Rîd cînd ceva mă uimește, îmi pare demn de cercetat, neînțeles, curios!

— Primesc lămuririle tale și te iert, zise hidoasa făptură.

— Dovedește-i-o, Bla, oferă-i oaspetelui nostru, încă de aici, de la intrare, măiestria ta. Dăruiește-ne un crîmpei

de dulce amețeală, strigă Rama. Fă-ne să trecem pragul puterii tale...

Ea păru că vrea să se împotrivească, privirile îi luciră răutăcios, dar, răzgîndindu-se, făcu un semn. Pe dată, unealta slujitoare, robotul ei credincios apăru aducînd două talgere pe picioare înalte, în adîncul cărora sfîrîiau pietrele încinse, gata să fumege.

— Vezi ? Fără îndoială i-ai cîștigat bunăvoința, șopti între timp Rama cu o grabă lacomă și prosteașcă. Altminteri nu s-ar fi învoit atît de ușor. Bucură-te, fiule, ființa aceasta știe să deschidă nebănuite porți...

— Iar acuma, zise Bla întorcîndu-se, iar acum, zise ea chicotind.... veniți și luați-vă singuri parfumul pe care-l doriți. Vino, Rama, ia-ți-l, alege-ți-l, spuse Bla și cu o sprinteneală nebănuită, urcă din nou pe jețul ei înalt (în vîrful degetelor fiecărei mîini lucea acum cîte un flacon cu arome). Dar nu îndrăzni să te cațări pînă la mine, ci... sari, Rama, ostenește-te, neghiobule, credeai că am să-ți acord atît de lesne ceea ce poftești ?...

Lui Ka, tînăr medic fantezist, ucenic al lui Rama, rîsul i se oprise, cu toate că asista la ceva nespus de ciudat, de necrezut. Se simțea mai cutremurat poate decît în zilele înspăimîntătoare din peșteră — deși își dădea seama vag că vorbele, gesturile intrau într-un anume rit, erau mișcări ale unui joc deocamdată neînțeles. Totuși mintea i se tulbură, uită discreția și neamestecul reglementar — trupul său tînăr făcu un salt și ajungînd pînă la Bla o smulse din înălțimile ei, azvîrlind-o pe lespezile pavilionului.

— Făptură greșit plăsmuită, monstru înspăimîntător, făcu el, după ce o scăpase din mîini (vorbea bîlbîindu-se, mînuind cu nestăpînire și grabă aparatul de vorbit), de unde atîta îndrăzneală ? Nu știu din ce izvorăște puterea ta asupra maestrului meu, nu-ți voi îngădui însă batjocura crudă !

Spre mirarea lui, Rama nu păru să-i dea dreptate.

— Ridică-te, ridică-te, stăpînă, strigă şi se repezi să o sprijine.

Dar ea se înălţă fără ajutor şi spuse linştit :

— Sînt aşa cum mă doreşte el, maestrul tău. De altminteri, şi el e crud cu mine. Nu mă lăsa decît arar să mă întîlnesc cu semenii noştri, cu greu l-am înduplecat să te aducă. Mă ţine prizonieră în acest pavilion. E în puterea mea, fiindcă numai eu pot să-i dăruiesc ameţitoarele visuri de care îi e veşnic sete, dar şi eu sînt în puterea lui...

Pe urmă, desfăcu unul dintre flacoane şi se pregăti să toarne în talgere conţinutul. Dar Rama nu-i îngădui.

— Opreşte, zise (vorbea şi el calm). Nu mai are rost, Bla. Retrage-te.

Ea îl privi şi se supuse.

— Vino cu mine, fiule, urmă vestitul medic după ce tăcuseră îndelung (îşi recăpătase demnitatea). Dar nu înainte de a-ţi mai arunca o dată privirea asupra cioplituri-lor de care sîntem înconjuraţi. Cum ţi se par ?

Ka tăcu.

— Unele, zise Rama, sînt făcute de mine.

Alături, străbătură serele străvezii, unde, în abur cald, plantele carnivore dormitau. Rama cunoştea bine locurile şi se mişca fără ezitare.

— Da, zise el, le-am cioplit pe vremuri, în tinereţe... Şi ştii ce sînt ? Amintiri... Să nu crezi că descoperirea ta în legătură cu memoria sfincşilor e nouă. Nimic nu e nou, spuse Rama oftînd. Memoria moştenită a animalelor îi era cunoscută, de pildă, (ia seama, fiule, florile acestea te pot răni), îi era cunoscută, zic, marelui meu maestru, bătrînul medic-artist care m-a crescut...

Cotiră peste o punte, spre serele-raze. Ka însă nu izbuti să guste farmecul unic al acestui paradis vegetal, unde florile se deschideau pe jumătate, emiţînd — simple reflexe la

obișnuința lor de a căpăta hrană — dulci parfumuri... El urmărea concentrat mișcările lui Rama și nu luă în seamă blîndele ochiuri de apă, umbrarele pe lîngă care treceau.

— Acel învățător al meu, spuse Rama și îl pofti pe ucenicul său să coboare lîngă el pe obișnuitul loc de delicii, știa multe adevăruri. Lucra la descoperirea secretului prelungirii vieții, la dezlegarea tainelor criptice pe care le cunoscuseră la rîndul lor alți medici, mai de mult. Vorbesc de prelungirea vieții globusiene pe cale medicală... Fiindcă știi cît timp trăiesc alte animale, sfincșii de pildă, în chip firesc! Mult mai mult decît noi, așa zișii globusieni superiori...

Vestitul medic scoase dintr-un ascunziș numai de el știut o cutie, pe care o așeză dinaintea lor. Apoi fără să-i trădeze conținutul, făcu un semn și o unealtă înțeleaptă îi turnă în palme, picături dintr-o aromă asupra căreia se înclină.

— Învățătorul meu cerceta aceasta, urmă Rama aspirînd cu ochi lucitori și de experiențele lui trebuie legat începutul meu... Începutul printre globusienii superiori, vreau să spun, fiindcă eu, cel ce-ți vorbesc, sînt, de fapt, rodul experiențelor lui...

Îmi aduc aminte că bătrînul medic-învățător-artist îmi cerceta ades memoria, zise după o clipă de liniște Rama, fără să pară că observă mîinile pe care Ka le dusese involuntar la ochi (gestul — știm — însoțea obișnuit surpriza). El m-a pus să cioplesc, încercînd în tot felul să dobîndească de la mine acea suplețe a amintirilor, despre care vorbeai... Asta se petrecea după ce ieșisem din casa comună a copiilor, prima familie certă pe care mi-o cunosc... Da — nu te mira — am crescut în casa comună, întocmai ca Bla, cu singura deosebire că eu am vădit de timpuriu o inteligență care a putut stîrni interes! De aceea am fost luat și crescut aici, dar abia mai tîrziu, spre ușura-

rea viitorului meu, învățătorul mi-a dăruit numele ascendenților săi, încît am putut aspira la funcția în care mă aflu...

Rama se opri o clipă aici și așteptă. Părea că cercetează, caută în sine ceva nespus de vag și îndepărtat — apoi își întoarse iar privirile spre Ka și urmă :

— Lucrurile se petreceau cu multe generații înainte și s-au uitat, căci eu, fiul meu, am crescut încet, de aceea și limita, oboseala definitivă, vlăguirea forțelor (ceea ce altora le pare un efect al artei mele) e o perspectivă posibilă cu termen însă necunoscut. E cu putință ca învățătorul să fi încercat cu aducerea mea pe lume o existență prelungită în chip firesc. Înainte ?... Adevăratul meu început ?... Învățătorul îl știa, poate, dar el a tăcut pînă la despărțirea definitivă, a ținut să risipească taina cu el în văzduh. A cultivat în mine mai ales dorința de a mă descoperi singur — și caut amintiri aici — printre aromele lui Bla... Ceea ce am dobîndit astfel, mai ales, este însă o imagine : e a unei femei-sfinx care, cred, mă îngrijea cîndva, mă purta agățat în coama ei, undeva printr-o lume a cavernelor... Femeia sfinx purta pe obraz o cicatrice bizară și deformantă, care se potrivea totuși straniu cu privirea ei calmă... Cred că rana o primise în apărarea mea — îmi amintesc o lume întunecată de spaime în acel foarte timpuriu început. Imaginea femelei despre care îți spun există în cioplitorile de la intrarea pavilionului. Am încercat apoi cu alte chipuri să redau nepriceperea mea, fuga, rătăcirea... Am fugit eu însumi din peșteră, sau am fost alungat ?... Amintirile mele nu spun nimic în această privință... Știu doar atît : căutînd, scormonind mai departe, am descoperit deodată niște fermecătoare senzații : plăcerea umilinței, satisfacția de a mă supune, de a fi aservit.

Rama se întrerupse aici și îl privi pe Ka zîmbitor, plin de demnitate.

— Ai presupus vreodată, fiule, că poate exista și o satisfacție în sclavie ?... Tu, acolo în scurta ședere din peșteră, n-ai putut-o cunoaște, dar noi globusienii sîntem totuși în stare să o simțim... Spuneai adineauri că ar fi însemnat să știm cauza prăbușirii atîtor civilizații. Și gloria și umilința se află în noi. Aceleași cauze creează aceleași efecte. Ceea ce survine din afară — împrejurările ? Cînd fondul e stabil, efectele rămîn similare. Se cheamă potop... se cheamă explozie ? Mărirea și decăderea le căutăm, le avem pe amîndouă. Într-un fel sau într-altul, fiecare își poartă în sine, cu sine, destinul său. Tot astfel și civilizațiile. Poate, întreagă, această planetă. E mai puțin însemnată întîmplarea. Noi ne ridicăm, noi ne scufundăm pe noi înșine, e cert... Clădim — și distrugem ceea ce am clădit. Cum ? Prin ce întîmplări ? Pesemne, nu întotdeauna la fel. Cînd și pînă cînd ? Ce îți pot spune. Prevederea e a lui Amon... Sînt o ființă inferioară : plăcerea sclaviei, iată, scormonindu-mi amintirile, limita pînă la care am ajuns !

Rama se opri din nou, se înclină surîzător și ironic, pe urmă oftă.

— Bla, strigă el, mînuindu-și cu demnitate aparatul de vorbit, poți să te arăți... Vezi, zise în timp ce monstruoasa făptură răsărea liniștită dintr-un umbrar, sub care își strînsese multiplele brațe, a fost aici tot timpul... cu credincioasa ei cruzime.

Bla era însoțită de obișnuita unealtă-robot ducînd hrană vie. Parcă nesinchisindu-se de prezența celor doi, ea smulse chicotind din cuști mărunțele viețuitoare și le azvîrli, le presără peste calicii.

— Prea puțini au cunoscut originea mea, zise Rama fără să pară, la rîndul său, că observă mișcările grădinăresei.

Totuși, ca ființă inferioară m-am pus din răsputeri în slujba omenirii deplin globusiene. Îmi place să o admir, cred, sper în desăvîrșirea ei... Nu m-am împotrivit nici cînd Amon mi-a cerut să-i arăt că putem avea în stăpînire, medical, timpul. Cu toate că era o taină lăsată mie de învățătorul meu și împotriva căreia mă prevenea. Iată însă că acum, Amon îmi cere nu existența în timp, ci neantul, moartea, moartea globusienilor mie superiori. Gestul nu îmi este îngăduit. Să vindec, să-mi slujesc superiorii e misiunea mea de medic. Îmi cunosc însă limitele : nu e în mine dreptul să-i ucid.

Încet, ungherul în care Ka îl asculta pe maestrul său se umplu de o necunoscută amețeală. De un amețitor, ucigător parfum. Florile sătule se deschideau brusc, pe cînd alte trupuri vegetale se încovoiau peste prăzile lor.

— Cred că vrei să mă întrebi, urmă Rama răsuflînd adînc, de ce nu încerc să-l opresc pe Amon. Dar nu pricepi ? El e Conducătorul ! Și apoi — dacă are dreptate ?... E aceasta o clipă de auto-distrugere a omenirii globusiene, sau curățirea e necesară ? Desigur, dacă am avea memorie, dar firul logic se rupe cîtă vreme premisele nu sînt decît supoziții. Un singur lucru e cert — dreptatea aceasta posibilă e obositoare pentru mine... Pe calea lui Amon, adevărul e obositor de aflat. De altfel, Conducătorul cere pieirea a ceea ce nu mai e substanță globusiană, decît degradat : fără să știe, dar neîndoios, cere pieirea mea.

Umbrarul în care se aflau, întreaga seră, închizînd gesturile, căutările lui Rama, deveniseră pentru Ka nesigure, îndepărtate, indiferente, neînsemnate... Un atrăgător drum se întrezărea, alungindu-se, un drum sfîrșind într-o încîntătoare prăpastie în adîncul căreia se putea zări tot pe el ; și Ka se grăbea să ajungă, dar Rama îl prinse, îl scutură.

— Repede, Ka, zise. Înainte de a fi prea tîrziu, înainte de a ne pierde în vise... Află că pentru mine mai există o soluție... o soluție pentru a ști... pentru a cunoaște adevărul... Ea e în cutia aceasta și dacă primești...

În adîncul prăpastiei, Ka se zări tot pe sine, pradă, prizonierul unei femei... al unei femei hidoase... mlădiindu-se totuși atrăgător.

— Ka, spuse bătrînul medic lîngă el. Tu ești un globusian cu adevărat superior, un exemplar aproape de perfecție... cel de care poate avea nevoie Amon în planurile lui... Iar dacă primești, vom săvîrși un lucru de taină... numai de noi știut... nemaiînfăptuit... Noi trei vom dăinui mult dincolo de aceste timpuri, fiindcă ne vom acorda în ascuns ceea ce Conducătorul nu ne-ar îngădui... Ne vom prelungi existența... Posibilitatea o am în această cutie... Doar perechea ei e la Amon...

Tînărului medic i se păreau gesturile lui Rama depărtate și tulburi... Făcu un efort spre a le urmări... De fapt, visa. Se zărea prizonierul unei femei aureolată de brațe...

— Înțelegi, Ka ? șopti, scuturîndu-l febril, cel ce-i fusese învățător. Privește-mă și înțelege... O tăietură săvîrșită la nivelul fluxului nervos... apoi, dacă primești, pentru mine și Bla somnul. Bla și cu mine, noi doi sub supravegherea ta, ne vom închide aici, în sera aceasta ca într-o cavernă cu arome... fiindcă o iau cu mine... e opera experiențelor mele, așa cum eu sînt cea a maestrului meu, mai deplin în arta sa decît mine... fiindcă el m-a creat, iar eu continuîndu-l nu am izbutit-o decît pe ea... jalnică și supremă operă, unica mea divinitate... N-o pot părăsi, pradă dreptății lui Amon. Ci o voi lua să mă însoțească... Tu vei pleca, vei veni, ducînd o existență activă care nu ne mai privește... O voi lua cu mine pe Bla în somn, în somnul prelung peste timp spre cunoaștere. Pînă cînd... totul va fi limpede... totul va fi...

În prăpastie, Ka zări acum o femelă de piatră — piepți și ochi omenești — și tînărul medic făcu un gest mînios... Ka se smulse cu greu din toropeală... Rama dormea.

— Pleci ? întrebă iscoditoare Bla, punîndu-i-se în cale. Ai să revii ? Te învoiești ?

— Înlături, zise Ka. Vă înșelați... Nu-s eu cel potrivit. Nici pentru planurile ucigătoare ale lui Amon, nici pentru cele beție ale lui Rama.

Cu greu, clătinîndu-se, gata oricînd să se lovească de pereții serelor, să cadă pradă unor guri lacome — alergă, ieși din pavilion. O mai zări însă pe Bla chicotind.

— Ești păcălit !... Nu mai era nimic în cutie. Cunosc de mult taina ei și conținutul l-am revărsat peste flori. Învățătorul tău ?... Neghiobul... Nu-l voi lăsa niciodată să intre în vis cu alt parfum decît al meu.

capitolul XX

Descoperirea lui Rama și a nefericitei Bla — adormiți laolaltă printre arome, nu temporar, ci pentru totdeauna — găsirea trupurilor lor în seră, pe jumătate consumate de flori, s-a făcut totuși abia cu mult mai tîrziu. Mai tîrziu, după plecarea lui Am'n, după moartea lui Tut, mult după întîlnirea celor doi în Orașul profund. (Sau poate e vorba de una și aceeași întîlnire relatată în chip diferit ?)

Fiindcă ne aflăm în vremea cînd imaginile încep să-și piardă din finețe și devin disparate — nu ne-am putut bucura nici pînă acum de o absolută certitudine în concomitența sau succesiunea lor. Iar dacă multe din mesajele pe

care le-a trimis mai tîrziu, mental, de pe planeta albastră, fiul bătrînului Conducător, subzistă precis conturate, în schimb, o anumită impreciziune învăluieşte, de pildă, timpul în care genialul constructor de nave, vecin şi admirator al lui Am'n, i-a destăinuit acestuia existenţa concretă a rachetelor compuse piramidal din propriul său proiect ; şi, mai ales, i-a vorbit despre pornirea primului stol de zburătoare astfel organizate, pentru depăşirea Marelui Gol.

Pare că, relatarea nu aparţine unui martor ocular, ci e redată după o istorisire, sau din memorie, poate de către mai mulţi povestitori, ale căror amintiri au fost tulburate de concomitenţa altor evenimente, încît din întîlnirea ultimă a celor doi prieteni şi vecini, nu subzistă decît cîteva detalii...

Desigur, recunoaştem cadrul — Piaţa izvoarelor urcătoare, în care a pătruns brusc o ceată de globusieni superiori, membrii ai grupului de conducere şi însoţitorii lui Amon.

Am'n se află în faţa instrumentului său, întîi manevrîndu-l (de jur împrejur mai licăresc încă ultimele acorduri ale unui concert), apoi însă părăsind galeria în care s-a adăpostit, spre a privi mai atent mesagerii (aşa îl descoperă Tut şi se apropie de el).

Socotim cele două imagini aparţinînd unor momente diferite, fiindcă recunoaştem peisajul calm, ordonat, în prima — pe cînd ruina, agitaţia nefirească, neîntîlnită pînă acum în subsol, ne fac să presupunem că a doua întîlnire s-a petrecut într-o cu totul altă parte a timpului, după explozie.

De fiecare dată însă, cuvintele lui Tut par a fi aceleaşi (el îl îndeamnă pe Am'n să se întoarcă în Oraşul copacilor cu crengi în spirală şi să-şi arate calităţile : nimeni nu va şti mai bine decît Am'n să manevreze noile nave şi e greu să se găsească atît de repede destui călători instruiţi) —

totuşi noi ezităm să credem că ambele reproduceri sînt exacte. Putem presupune mai curînd că, la prima întîlnire, Tut i-a adus doar lui Am'n ştirea morţii apropiate a lui Mra (a urmat apoi plecarea acestuia, întîlnirea cu N'fer pe care am relatat-o şi reîntoarcerea în Continentul profund) şi abia la a doua (cînd încep să fie cunoscute), i-au fost dezvăluite lui Am'n planurile părintelui său.

...Şi, de fiecare dată, proiectat imens peste piaţă de către difuzorul de ştiri, chipul lui Amon, Conducătorul Oraşului copacilor cu crengi în spirală, rămas pînă la Marile Plecări unicul conducător al planetei. (Să fie aceasta vizita mult făgăduită subglobusienilor ? Săvîrşită doar în imagine şi prin mesageri ?)

Chipul lui Amon înălţînd, în cea de a doua variantă, o cutie. Obrazul cunoscut, fruntea cu plete schimbînd nuanţe sidefii, peste care, braţele înălţînd cutia arată o uşoară pată verde. O pată verzuie, mişcătoare, în timp ce braţele se agită şi el rosteşte proiectat, mesajul, de asemenea, cunoscut nouă, despre curăţirea necesară a planetei. Mesajul spus mai întîi puternic, sigur, într-o deplină ordine şi ascultare, apoi imaginea difuzorului de ştiri, sau a difuzoarelor numeroase răspîndite de-a lungul galeriilor, devine tot mai de neînţeles, tot mai tulbure, mai palidă, înconjurată de ruină şi tumult. Înconjurată de agitaţie, ruină, tumult — şi aici poate (e vorba de o altă parte a timpului) trebuie adăugată viziunea din exterior a hangarelor, a depozitelor construite lîngă trecerile către Continentul profund, a antrepozitelor căscîndu-se goale, cu vagonete oprite îndelung. Şi tot aici trebuie legat apoi — deşi s-a petrecut firesc, cu mult mai tîrziu — aspectul unor ciudate produse de subsol, al căror rost, prin grupare, devine greu de înţeles : obiecte casnice aşternuturi, unelte-roboţi, orga de senzaţii a lui Am'n, fragmente de piatră pe jumătate cioplite, călătorind în locul obişnuitelor lucruri utile, indispensabile exis-

tenței civilizate ; ele trebuiesc adăugate apoi altor lucruri, sosite după repunere în mișcare a liniilor, de pildă trupurilor, foarte multelor trupuri ale globusienilor morți... Morți colorați (printre ei Tut înțepenit într-un ultim gest generos), morți palizi, călătorind către imensele Șantiere ale despărțirii, cu expresii calme sau revoltate — urcînd purtați, de vagonete... probabil cu mult mai tîrziu, pesemne, abia după ce, la porunca lui Amon și în plină foamete a continentelor superioare, paznicii opriseră pompele de aer. După ce opriseră în plină epocă de foamete și tulburare — și pentru întîia dată în civilizația a douăzeci și doua — răsufletul pompelor. Răsufletul pădurilor de pompe ce trimiteau de mii de cicluri în adînc, neîncetat, viața... palidă, nemulțumitoare, limitată, dar viața ! După ce răsufletul pompelor se oprise ucigător, subliniind cu o tăcere solemn necesară începutul unei alte ere... Aceea a violenței — preludiul sălbăticiei.

— Apropie-te, Am'n, fiul meu. Lucrul nu mi-a îngăduit să stăm prea des laolaltă. Timpul nu ne va îngădui să mai stăm astfel niciclnd. E necesar — n-avem de ce ne-ntrista.

Gîndul plecării tale ne-a venit amîndurora deodată. El este bun. Tu și cu mine sîntem prea mult pe acest continent. Ești singurul care, chiar fără să-mi pui întrebări, mă faci să mă îndoiesc uneori de adevărurile mele.

Du-te, așadar. Meritele nu te îndreptățesc deocamdată la conducerea zborului — dar, iată îți spun acum, nu mă înșel asupra însușirilor tale, vei ajunge, chiar dacă misiunea îți este să conduci o unică și măruntă navă. Du-te, ajungi la tine însuți !

La rîndul meu, o activitate grea mă așteaptă, socotesc că ai aflat premisele ei. Voi fi singur, trimite-ți către mine gîndurile. Singurătatea mea e cu mult mai desăvîrșită decît

aş fi bănuit la moartea lui Mra. Chiar N'fer, prietena ta, pe care apărînd-o am vrut s-o apropii, m-a părăsit pe o noapte de furtună. Hotărîsem, de altfel, singur să o îndepărtez, ea însă a plecat mai departe decît era în intenţia mea iniţială, mai departe decît aş fi vrut, decît nădăjduiam, a plecat cu gîndurile, total, fără urmă. E mai bine astfel. Îţi mărturisesc, a tulburat o clipă apele liniştii mele. Totuşi o voi căuta... atunci cînd va fi timpul. O dată cu ivirea urmaşului ei şi al tău, se va întoarce nădăjduiesc şi chiar dacă voi fi nevoit să o îndepărtez pe ea şi răscolitoarea ei supunere, fiul tău va fi luat sub oblăduirea mea. Va fi crescut, ţi-o făgăduiesc, în respectul legilor (gîndeşte-te, aminteşte-ţi de legi, oriunde ai fi, cu cît vei fi mai departe ; tot restul e trecător, ele singure rămîn ; legile, şi nu ceea ce se vede, sînt globusiana patrie)...

Deci nu uita, trimite-ţi către mine gîndurile. Fără îndoială, oficial vei folosi transmiţătorul de ştiri. Dar eşti un Amon : cît timp existăm, legătura nu se poate întrerupe.

Du-te acum. Şi nu te aştepta ca mîine, în portul cosmic, să mă despart de tine altfel decît de orice zburător. Un ultim cuvînt : ia aceasta. Ia flaconul din această cutie... Da, nu te mira, e Ea.

Pentru mine conţinutul nu mai are nici o însemnătate, dovada e făcută, viaţa eternă a globusienilor există, voi acţiona prin urmare în numele învelişului, al acestei cutii. Ea nu va fi o iluzie, fiindcă orice conţinut poate să fie reînnoit.

Totuşi ia-l, du cît mai departe, acest miez concret. N-am dreptul să-l irosesc (aminteşte-ţi de el, foloseşte-l doar dacă vouă vă va fi de netăgăduit folos, ţinta aflîndu-se la o depărtare necuprinsă în calcule)... Ia-l, du-l cît mai departe. Peste Marele Gol. Pe Globus nu trebuie să existe încă nicăieri... şi, mai ales, nu lîngă mine. Rama spunea : o tăietură la nivelul fluxului nervos, celulele reînvie cu o

sporită tinereţe, cu o nouă speranţă... Doresc această speranţă, această tinereţe. Am privit în adîncul meu. Ştiu acum şi sînt nevoit să-mi răspund : Nu, nici tu, Amon, nu eşti desăvîrşit !

capitolul XXI

...„Către tatăl meu, marele Amon, Conducătorul Oraşului copacilor cu crengi în spirală...

— Da, fiul meu, te ascult."

Cred că cititorilor acestor rînduri unele precizări le sînt necesare... De pildă, în legătură cu explozia, cu misteriosul accident.

Spun „accident", pentru că aceasta — după cum se ştie — este relatarea Conducătorului şi astfel înregistrează istoria ultimelor cicluri ale civilizaţiei a douăzeci şi doua, cea dintîi dintr-un lanţ de nenorociri, pe care apoi nimeni nu le-a mai socotit întîmplătoare... Spun „misterios" fiindcă, totuşi, există în sincronizarea faptelor o curioasă coincidenţă.

...Deci accident — dar ce fel de accident poate fi acesta, survenit în chiar clipa cînd bătrînul Amon, strălucind de propria sa lumină fosforescentă — semn fatal, aducînd însă cu sine o intensificare a propriului drum creator — a înţeles, a avut fulgerător viziunea clară a destinului şi misiunii planetei ? Tocmai cînd, în adînc, o seamă de locuitori trăiau iluzia distanţelor ? Cînd tînărul Am'n, apăsînd pe clapele orgii sale, nu izbutea decît să intensifice dorinţa evaziunii ? Oare, într-adevăr, să fi acţionat sin-

gure acele unelte impersonale, în genere însă atît de docile, pe care civilizația a douăzeci și doua nu le pomenește altfel decît ca pe niște umbre palide, ca pe niște obiecte ?... Nu putem mai curînd presupune o extremă perfecționarea, o sensibilitate a mașinilor numite „înțelepte", capabile să sesizeze și fără dispoziții precise, fără formulări, anumite intenții, dorințe, impulsuri ?

Deci :

Pe „Șantierul experimental", Rama și Ka se aflau alături.

În Piața Izvoarelor, Am'n își trecea degetele peste clapele instrumentului său, de aceea curgerea lină, sărbătorească a populației globusiene, se întrerupse.

Mulți oaspeți din Orașul copacilor cu crengi în spirală soseau pe continentul vecin și, coborînd, se pierdeau în tumult străzilor principale, apoi coteau prin înguste ramificații, ajungînd uneori chiar la depozite, unde bunuri comune erau oferite la îndemîna tuturor.

...Din înaltul terasei celei mai îndrăznețe, conducătorii lor îi priveau (fără să-i vadă), adînciți în necesare preocupări..

...Legănînd în poala veșmîntului cutia care închidea încă (pentru puțină vreme inofensivă) arma împotriva morții, bătrînul Amon rătăcea în ceea ce i se părea a fi înțelegere !

...Se produse... Explozia !

„Către tatăl meu, marele Amon... Cinste lui. Cinste voinței sale eterne.

— ...Da, fiul meu, te ascult"...

Voi mai adăuga încă unele lămuriri.

Fiindcă, e cert, multe întîmplări lipsesc din istorisirea noastră : ne va rămîne o veșnică taină, de pildă, felul în care Strn sau Am'n au intrat și au ieșit din Con-

tinentul profund ; sau plecarea solemnă a navei-piramidal-compuse de pe planetă ; de asemenea, soarta sărmanei N'fer, retrasă în cavernele rezervației, salvînd astfel, o vreme, după plecare, urmașul lui Am'n.

La rîndul ei, istorisirea noastră și-a îngăduit să elimine unele detalii socotite împovărătoare, inutile. În amalgamul de întîmplări care au însoțit descoperirea din peșteră, însănătoșirea lui Strn, evaziunile de pe planetă, pregătirile pentru Marea Plecare și revenirea în ciclu a tradiționalei sărbători — ea a omis, de pildă, desele încercări ale globusienilor din subsol, aceste fărîmături palide, incolore, inestetice dintr-un punct de vedere valabil atunci — de a rupe cu angajamentul străvechi care îi menținea într-un univers artificial, limitat, și de a pătrunde în spațiile suprafeței globusiene. E limpede, ne-am spus, lectorului evoluat și inteligent, urmăritor al acestor rînduri, nu-i poate scăpa ideea că incursiunea lui Strn și a însoțitorilor săi nu era nicidecum izolată. Că ea a fost precedată și mai ales urmată de încercări tot mai dese, de tot mai nervoase opuneri și ciocniri.

Lipsește, de asemenea cu totul, menționarea momentului cînd s-a trecut de la primul prototip al lui Het — aparatul de transmis imagini cu rază infinită — la producția în serie, deși existența pe scară largă a unei astfel de născociri (poate chiar în Ziua marii prietenii) pare a fi dovedită. Ea a putut da mai multor globusieni ideea transmiterii în univers a unor crîmpeie din istoria lor. Aceasta ar explica, de pildă, de ce întîlnirea dintre Tut și Am'n, în Continentul profund, a fost relatată cu mult mai difuz, mai imperfect ca altădată, încît e de presupus ori că nu e făcută de un martor ocular, ori că aparatul de care s-a folosit a fost altul, o variantă de serie, mai grosolană. (Dar atunci, putem bănui că există circulînd din univers mai multe variate ale istoriei planetei Globus ?)

Oricum, dacă ne-am permis, pe marginea imaginilor existente, niște comentarii, nu ne este totuși îngăduit să procedăm altfel decît ar face-o, cu un tezaur de cioburi străvechi, un arheolog. Da, unele fragmente ne vor lipsi în veci, altele ni se vor părea suplimentare — sînt bucăți a căror formă o putem la nevoie bănui. Dar ar fi o greșeală de neiertat să recioplim din imaginanție lipsurile acestui mozaic. Ale acestui mozaic avînd toate dimensiunile, în profunzime, în spațiu și timp !...

„Către tatăl meu, marele Amon... Există planeta albastră..."

— Da, fiul meu, te ascult... Da, fiul meu, te ascult...

„...Și, totuși, iubit părinte, planeta nouă pe care locuim poartă urmele altor descoperitori — să spun întreg adevărul pe care-l gîndesc ? Poartă urmele altor descoperitori de pe Globus !... Să fie aceștia doar trecătorii călători al căror sfîrșit generația noastră de savanți l-a descifrat odată într-o cavernă a rezervației doctorului Rama ? Să fie ei și însoțitorii lor ?... Nu pot să cred — și Ka e de aceeași părere cu mine. O elementară cunoaștere indică epoci felurite.

Iată, de pildă : cercetînd străfunduri și întinderi, am descoperit în numeroase locuri cioplituri stranii, chipuri de zburătoare, statui de sfincși, de fiare-oameni a căror întruchipare vie nu am putut-o afla niciunde pe aceste continente. Ele nu se aseamănă cu ceea ce eu însumi am dăltuit pe continentul în formă de fruct și sînt atît de deosebite chiar între ele, trădează atît de felurite cunoașteri și concepții, încît nu pot fi altcătuite decît de civilizații depărtate una de cealaltă.

Vei spune : De unde totuși părerea că vechii cioplitori au coborît de pe planeta noastră ? Ce pot istorisi despre făuritorii lor aceste urme moarte ?...

Ne-au vorbit despre ei, fără să-şi dea seama, nişte făpturi vii, au vorbit atît de dureros, încît, reîntorcîndu-ne din drum, prietenul meu Ka nu a mai rîs ca de obicei, ci a izbit piatra, a pedepsit-o, lovind statuia femeii-sfinx pe care am cioplit-o.

Acolo, pe marele continent — dincolo de un şir de cioplituri desăvîrşite trădînd meşteşugul unor fiinţe cîndva nespus de civilizate, înălţîndu-ne peste întinderile pline de scheletele unor mari tîrîtoare, suind dincolo de vizuinele în care unele dintre acestea mai sălăşluiesc încă, scoţînd boturi lacome — am zărit deodată oameni asemănători nouă. Am zărit globusieni ! Vreau să spun, un soi de globusieni coloraţi, cîndva superiori, dar cu desăvîrşire schimbaţi prin urmaşii lor, sălbăticiţi, despuiaţi de veşminte şi înţelepciune. Singuratici, goi, hălăduind în munţi (unde Ka emitea ipoteza că s-ar fi retras cîndva spre a se delimita, după obiceiul globusian, de făpturile vădit inferioare), şi aşteptînd. Dar ce ? Au uitat în izolare. — Ei nu mai folosesc nici un grai pe care l-am fi putut face comun şi refuză mai ales să ne înţeleagă şi să ne recunoască...

...Nu de mult, iubit părinte, am trecut peste cupa umplută cu cristale de apă, ce îmbracă veşnic o parte a planetei. Şi am putut zări între culmi, într-un podiş întins cît două palme reunite, o navă piramidală, o rachetă mult asemănătoare celor ce ne-au adus.

Zăcea oprită pesemne cîndva de un călător nedibaci, căzută, înfiptă răsturnat, aproape îngropată în învelişul sticlos. Coborînd de aceea în veşmintele noastre de zburători, şi oprindu-ne aici, ne-am putut da seama că este părăsită... Doar pe un perete al stîncilor împrejmuitoare, Ka a deosebit un semn ce l-a făcut să tresară : un semn, o zgîrietură, un fel de scris pe care îl mai văzuse odată într-o peşteră ! Îi amintea de numele unui globusian palid : Strn.

...„Către tatăl meu marele Amon... Către tatăl meu... în Orașul copacilor cu crengi în spirală...

— Da, fiul meu, te ascult..."

Cîteva vorbe încă : Să ne fie oare cunoscută planeta albastră ? Unele semne par să o indice. E și motivul pentru care am ales, în locul numelor-imagine-simbol, denumiri vechi, cu o rezonanță legendară, păstrate de diferite graiuri și însemnări bătrîne, într-un fel constrîns, eliptic de vocale.

După numeroase amănunte însă, planeta pare să fie cu desăvîrșire alta : e suficient să ne gîndim la cele șapte continente. (Cîtă crezare putem oare da uneia dintre receptiile lui Het care, istorisise poate modificarea lor viitoare ?)

„Către tatăl meu..."

capitolul XXII

...„Către tatăl meu, marele Amon... către tatăl meu... în Orașul copacilor cu crengi în spirală...

— Da, fiul meu, te ascult !

...A trecut nemăsurat de mult timp, părinte, de cînd patria nu mai e decît o nădejde îndepărtată. De cîteva ori, am intrat în vechile noastre unelte de zbor piramidale (nu le mai folosim decît rar) și, trecînd într-un somn-inexistență alinător de tristeți, am revenit apoi tineri, avînd reîmprospătate speranțe... Pînă cînd ?... Și, mai ales, cît a trecut, părinte, de cînd ne-am luat rămas bun în marele port cosmic ? Sau de cînd am zărit între munți, pe zidul de stîncă, numele lui Strn, pe care apoi l-am căutat în zadar ?...

E greu de spus. Uneltele noastre înțelepte se înșală în calcul sau tac. Dincolo de noi, depărtările — nemișcate și mute. Pînă și confirmarea primirii mesajelor noastre s-a oprit. Și numai gîndurile noastre, părinte, se întîlnesc și se acordă, îmi confirmă că Globus nu e o închipuire, că există, că exiști...

— Da, fiul meu, te ascult".

„Către tatăl meu... voința și gîndirea înțeleaptă...

Din nou, în ceasul apropiat de eclipsă, mă gîndesc la tine... În jur atîtea s-au schimbat. Eclipsă !... Aici lumina se naște și moare din zare în zare, eclipsele vin rar. Am născocit alt cuvînt : Noapte."

„...Spuneam : atîtea s-au schimbat.

Mărind colonia, Iss a coborît nava ei.

O vreme, ne-am ocupat cu dresarea făpturilor asemănătoare nouă și care imită. E nemaipomenit cît de iute deprind. Imitînd au deprins bazele graiului nostru și ne putem înțelege. Cunoaștem acum mult mai multe detalii ale astrului de care sîntem legați. Putem să-l cercetăm fără împovărătoarele veșminte protectoare — ne-am obișnuit cu văzduhul său. Și am trăi nestînjeniți dacă unele unelte slujitoare nu s-ar fi...

— Da, fiul meu, te ascult !"

„...Astfel, mișcîndu-ne nestînjenit, potrivindu-ne răsuflarea cu văzduhul, intrăm tot mai mult în puterea noii plante. Unele unelte slujitoare s-au oprit. Săvîrșim deci lucrul lor. Așa, încetul cu încetul, faptele mărunte ne covîrșesc, ne-ar înrobi cu totul, dacă nu am fi găsit în făpturile primitive din jur niște neașteptați slujitori.

Uneori, îmi trimit către ei imaginea şi îi privesc născocind. Pentru ei, trăsăturile feţelor noastre sînt nespus de asemănătoare — Ka este deci dublul meu.

Adesea îşi istorisesc cum ne ucidem între noi şi înviem — aceasta este explicaţia pe care au dat-o somnului nostru — ne imită, în viaţă şi moarte.

De aceea uneori..."

„...De aceea uneori mă gîndesc cu tristeţe că în clipa în care ar apărea cu adevărat o navă-matcă, rachetele noastre ridicîndu-se vor tulbura noile aşezări, vor ucide... Mai e necesară pe Globus întoarcerea noastră ?

— Da, fiul meu, te ascult..."

„...Mai e necesară pe Globus întoarcerea noastră ?... O, părintele meu, ce mare deznădejde m-a cuprins. Pentru că nu eu am pus această întrebare. Uneltele înţelepte, tremurînd abia, slab, au recepţionat-o în clipa în care eu însumi o gîndeam. Şi mi-am adus aminte de vechile, tulburătoarele întrebări adresate planetei noastre, acum multe zeci de cicluri, de către o altă navă călătoare... Cine a formulat mai întîi aceste cuvinte ?

Oare eu, oare ei, strămoşii noştri, poposiţi pe această planetă şi aşteptînd o navă-matcă iluzorie, nehotărîţi, neconcentrîndu-se să caute, să descopere un sistem posibil de întoarcere, să procure, să organizeze concentrînd cantităţile necesare de combustibil, fiindcă întoarcerea e cu putinţă, măcar a uneia dintre nave...

Oare ei, oare eu Am'n, fiul marelui Amon, care mă prefac de mult a nu şti că trebuie, că mă voi întoarce, care nu fac altceva decît să aştept sfîrşitul civilizaţiei vechi şi amîn înţelegerea pricinii pentru care transmiţătoarele de ştiri tac — ci necontenit, vorbind cu mine însumi, trimit mesaje tatălui meu ?"...

Redactor responsabil : VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor : GABRIELA ILIOPOLOS

Dat la cules 20.11.1967. Bun de tipar 06.03.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 6836. Tiraj 25.140. Hîrtie Tip I.B. de 63 g/m². 700×1000/32. Coli editoriale 7. Coli de tipar 7,5. A. 14.879. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—96.

Tiparul executat sub comanda nr. 70.847 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

Am să istorisesc întocmai ce-mi poruncește vestitul Rama... Dar mai întîi aș dori să aflu un lucru: Legea cea mai străveche a neamului nostru și al vostru vorbește despre marele preț pe care îl are pe planetă viața fiecărui globusian. Pentru a sluji această lege au pornit, cu milenii în urmă, înainte de a se fi socotit și împărțit cu desăvîrșire spațiile de suprafață, strămoșii noștri... Aș dori deci să amintesc că noi am fost patru oameni palizi. Uriți, lipsiți de culoare, dar patru... E adevărat, într-un laborator am fost readus la viață. O dată cu mine a înviat însă și altcineva: fiara care mă ucisese. Zăcînd alături, ne-am trezit gemînd, am suferit laolaltă și la fel. De ce? De ce dintre atîtea trupuri, doar noi doi ne-am deșteptat în laborator? De ce tocmai eu... și el?

Lei 5,25